

ДЖЕЙСЪН ГУДУИН ДЪРВОТО НА ЕНИЧАРЯ

Превод от английски: Цветана Генчева, 2006

chitanka.info

На Кейт

*За прозорливите
намекът е повече от
достатъчен.*

*За масата невежи
знанието е напълно
безсмислено.*

Хаджи
Бекташ Вели^[1]

1.

Яшим перна невидима пращинка от маншета си.

— И още нещо, маркизо — промълви той.

Тя го погледна равнодушно.

— Вестниците.

Маркиза Дьо Мертъой се изсмя тихо.

— Flute!^[2] Monsieur^[3] Яшим, поквара е дума, която не използваме в Академията. — Ветрилото затрепка пред лицето ѝ и тя сниши глас: — Това е състояние на ума.

Яшим вече усещаше, че сънят му се изплъзва.

Маркизата бе извадила някакъв сгънат лист от деколтето си и потрепваше с ръба му по масата като с малко чукче. Той се вслуша внимателно. Наистина звучеше като чук.

Дум-дум-дум.

Отвори очи и се огледа. Мракът в Шато дьо Мертъой се стопи от светлината на свещта. Иззад отрупаните с книги полици и от ъглите на стаята в дома му в Истанбул, където Яшим живееше сам — тя спокойно можеше да бъде наречена стая и половина, — надничаха сенки. Подвързаното в кожа издание на „Les Liaisons Dangereuses“^[4] се бе плъзнало в скута му.

Дум-дум-дум.

— Evet, evet — измърмори с досада той. — Идвам. — Наметна се с пелерина, нахлузи жълти чехли и провлачи крака към вратата.

— Кой е?

— Момче вестоносче.

Момче друг път, отсече Яшим, когато един жилав старец се вмъкна в сумрачната стая. Пламъкът на единствената свещ изпращя и затрепка от течението. Сенките на двамата мъже се плъзнаха по стените, сборичкаха се, докато най-сетне сянката на вестоносеца прободде безплътното очертание на Яшим с нещо като кама.

Домакинът посегна към свитъка, погледна печата и за миг му се стори, че подът продължава да се движи под краката му, сякаш все още

бе в тясната каюта на носещия се сред вълните кораб и часовете, изпълнени с нетърпеливо очакване и изпитателно виждане през пелената от ситен дъждец към притъмнелия хоризонт, бяха изпълнени с надеждата всеки момент да зърне светлини на сушата...

Счупи печата и се опита да насочи цялото си внимание към красиво изписаните букви.

Въздъхна и остави свитъка настрана. Сини пламъци предпазливо лизнаха овъгления фитил на газената лампа, докато се опитваше да я запали със свещта. Яшим закрепил стъклото на лампата и зачака пламъкът да стане жълт и уверен. Постепенно светлината обля стаята.

... Бе извадил късмет, че намери кораб. Черно море е коварно, особено през зимата, капитанът се оказа як едър грък, с вид на пират — с едно бяло око. Но дори по време на най-ужасните и непоносими моменти на пътуването, когато вятърът пищеше сред корабните въжета, вълните заливаха фордека, а Яшим се мятал на тясната койка и не спираше да повръща, непрекъснато си повтаряше, че каквото и да се случи, би било по-добре, отколкото да прекара зимата в западния дворец в Крим, заобиколен от духовете на безстрашни воители, скован от студ и мрак.

Посегнал отново към свитъка, който му бе донесъл вестносецът, и го пригладил с длан.

„Поздрави“ и там подобни. Най-отдолу се виждаше подписът на сераскера^[5], главнокомандващ на Новата гвардия, имперската отоманска армия. „Felicitaciones“^[6] и ала-бала. Той премести поглед по-нагоре. Опитът го бе научил да чете такива писма за броени секунди. Ето го и най-важното, скрито сред любезностите: призоваваха го незабавно.

— Казвай.

Старецът се изпъна.

— Наредено ми е незабавно да ви заведе в казармата.

Погледна неуверено наметалото на Яшим. Домакинът му се усмихнал, дръпнал един шал и го омотал около главата си.

— Облечен съм — рече той. — Да вървим.

Яшим отлично знаеше, че няма никакво значение с какво е облечен. Беше висок, снажен мъж в края на трийсетте, с гъсти черни къдри, тук-тамешарени, без брада, със засукани черни мустаци. Имаше типичните за турците високи скули, дръпнати очи също като на

племената, обитавали хиляди години необятните евразийски степи. Ако обуеше европейски панталони, сигурно щеше да прави впечатление, ала скрит под черната пелерина, никой нямаше да му обърне внимание. И без това рядко го поглеждаха. Това бе специалният му талант, ако можеше да се нарече талант. По-скоро, както би се изразила маркизата, това бе състояние на ума. А в неговия случай — състояние на тялото.

Яшим притежаваше много качества — вроден чар, дарба за езици и умение най-неочаквано да пронизва събеседника си със сивите си очи. И мъже, и жени оставаха направо хипнотизирани от гласа му, преди дори да осъзнаят какво говори. Работата бе там, че му липсваха топки.

Не във вулгарния преносен смисъл — Яшим бе сравнително храбър човек.

Той бе от онези човешки създания, които през деветнайсети век се срещаха рядко дори в Истанбул.

Яшим бе евнух.

[1] Хаджи Бекташ Вели — легендата го свързва с основаването на еничарския корпус. — Б.пр. ↑

[2] (фр.) — По дяволите! — Б.пр. ↑

[3] (фр.) — господин — Б.пр. ↑

[4] „Les Liaisons Dangereuses“ (фр.) — „Опасни връзки“, епистоларен роман от Пиер Шодерло дьо Лакло, издаден през 1782 г. — Б.пр. ↑

[5] Сераскер (тур.) — в султанска Турция — главнокомандващ на войската, а през XIX в. и военен министър. — Б.пр. ↑

[6] фр. — поздравления. — Б.пр. ↑

2.

В харема, в най-закътаната, най-недостъпната част на двореца Топкапъ, султанът се бе отпуснал на възглавниците си и подръпваше нервно сатенената покривка на леглото, докато се опитваше да измисли с какво да се забавлява през идващите часове. Песен, реши той, нека да е песен. Някоя от онези нежни и безгрижни черкезки мелодии: колкото по-тъжни бяха думите, толкова по-игрива бе мелодията.

Известно време лениво се колеба дали да не се престори, че спи. Защо не? Господарят на Черно и Бяло море, владетелят на Румелия и Мингрелия, покорителят на Анатолия и Йония, Румъния и Македония, защитникът на свещените градове, суровият покорител на благоденстващи царства, султанът, падишахът — защо да няма нужда от сън? Особено ако се готви за военна операция, за да си върне властта над Гърция.

Ала той знаеше какво ще се случи, ако опита да се преструва. Беше пробвал преди. Това означаваше да слуша въздишките на прелестната гюзел мома, избрана да сподели леглото му през нощта, последвани от плахите одрасквания по бедрата и гърдите му, сетне сълзите; а през следващия месец целият харем щеше да му отправя укорителни погледи.

След малко тя щеше да е тук. Трябваше да помисли. Най-сигурно бе да я остави отгоре, защото бе доста дебел и, честно казано, не искаше тя да пострада. Де да можете да си легне до Фатима, която бе мека и топла също като него — и да нареди да му разтрият краката.

Краката! Инстинктивно сви колене под завивката. Старите традиции бяха хубаво нещо, ала на султан Махмуд II не му се щеше някое уханно черкезко момиче да се пъкне откъм краката му и да пропълзи до него — както се обслужваха султаните от векове.

В коридора навън се чу шум. Насили се да се надигне на лакът и да се усмихне приветливо. Долови шушукане. Трябва да е от притеснението, обхванало я в последния момент. Да не би отмалялата

робиня да се съпротивлява? Малко вероятно. Вече е стигнала дотук: почти до момента, за който е била обучавана, до събитието, на което е посветен целият ѝ живот. По-скоро се разиграваше някоя дребна свада, породена от завист: перлите са си мои!

Вратата се отвори. На прага обаче не се появи накичено с гривни момиче, със закръглени бедра и налети гърди. Старец с увиснали бузи и издуто шкембе се поклони и зашляпа бос към него. Щом зърна господаря си, той се отпусна на колене и пълзешком стигна до леглото, а след това се просна на земята. Остана да лежи на пода, безмълвен и разтреперан като огромен куп желе.

— Казвай? — намръщи се султан Махмуд.

Най-сетне от огромното туловище се понесе тънък писклив гласец.

— Ваше шиятелство, гошподарю мой, владетелю мой — зафъфли плахо робът.

Султанът се намести недоволено.

— На Аллах е било угодно да шагърне с плаща на шмъртта тялото на онаш щерка на щаштието, чиито мечти на ваше шиятелство, моя гошподар, щеше да шбъдне тази вечер.

Султанът се намръщи.

— Да не е умряла? — В гласа му се прокрадна недоверие. Остана стъписан. Нима бе толкова страховит?

— Гошподарю, не знам какво да кажа. Аллах я е вшел с ръката на друг.

Евнухът замълча, докато мъченически се опитваше да открие подходящите думи.

— Гошподарю мой — осмели се да заговори най-сетне той. — Била е удушена.

Султанът се отпусна тежко на възглавниците. Ето че се оказа прав. Не е било никакво притеснение. Най-обикновена завист.

Всичко беше наред.

— Да викнат Яшим — нареди уморено султанът. — Сега искам да поспя.

3.

И заспал, султанът си оставаше командир на правоверните, главнокомандващ на отоманската армия, макар да бяха изминали много години, откакто бе развявал знамето на пророка и бе заставал начело на войската си — тъй като си бе осигурил трона с един-единствен замах. Флотът му сега се командваше от капудан паша^[1], а начело на войската бе сераскерът.

Сераскерът не стана, когато Яшим влезе, само му даде знак да седне на един от диваните. Яшим изхлузи обувките и се настани с кръстосани крака, а наметалото му го обгърна целия. Сведе глава и прошепна някакво приветствие.

Гладко избръснат, според новата мода, с уморени очи, хлътнали на бледото лице, сераскерът бе полегнал на една страна, както бе в униформа, сякаш го мъчеше рана. Стоманено сивата му късо подстригана коси и червеният фес подчертаваха мощната челюст. Яшим си помисли, че няма да изглежда никак зле в тюрбан, но модата на франките бе наложила закопчана догоре туника и сини панталони с червени лампази и богата украса от ширити и еполети: това бе новата униформа на съвременната войска. По същата мода бяха му доставили и тежка маса от орехово дърво и осем неудобни на пръв поглед столове с тапицерия, поставени в средата на стаята. Огромен полилей се спускаше от украсения с орнаменти таван.

Сераскерът се изправи и кръстоса крака, шевовете на панталоните се опънаха до пръсване.

— Да се преместим на масата — предложи раздразнен той.

— Както наредите.

Ала сераскерът очевидно предпочиташе да остане седнал на дивана, макар да му бе неудобно в панталоните, вместо да се настани на противната маса. Чувстваше се беззащитен, когато се налагаше да седи на стол с гръб към ширналата се зад него стая. Въздъхна, докато разперваше и свиваше късите си пръсти.

— Казаха ми, че си в Крим.

Яшим премигна.

— Успях да намеря кораб. Там нищо не ме задържаше.

Сераскерът изви едната си вежда.

— Провали се, така ли?

Яшим се приведе напред.

— Там се провалихме преди много години, ефенди. Почти нямаше какво да се направи. — Издържа на погледа на сераскера. — Но все нещичко успях да сторя. Действах бързо. След това се върнах.

Нямаше какво друго да каже. Татарските ханове в Крим вече не владееха южните степи и не бяха по-малките братя на Отоманската империя. Яшим бе потресен от вида на руснаците, стиснали пушки, препускащи на коне през кримските села. Лишени от оръжията си, победени, татарите се наливаха, клечаха по праговете на къщите си и зяпаха безучастно казаците, докато жените им превиваха гръб по полята. Ханът бе прокуден в изгнание, измъчван от кошмари за изгубеното си богатство и власт. Бе пратил свои хора да му търсят златото още преди да чуе за Яшим — Яшим закрилника, лалата. Въпреки всички усилия на Яшим златото на хана си остана само мечта. А може би просто нямаше злато. Сераскерът изръмжа.

— Татарите бяха добри бойци — отсече той, — когато още ги биваше. Само че конници без дисциплина не стават за съвременните бойни полета. Днес ни трябва стегната пехота с мускети и щикове. Трябва ни артилерия. Нали видя руснаците?

— Видях ги, ефенди. Казаци.

— Срещу тях ни предстои да се изправим. Затова ни трябва мъже като воините от Новата гвардия.

Сераскерът се изправи. Беше огромен мъж, доста над метър и осемдесет. Застана с гръб към Яшим и се загледа в подредените книги, а евнухът неволно хвърли поглед към завесата, иззад която бе влязъл. Слугата, който го въведе, не се мяркаше. Според изискванията на гостоприемството сераскерът трябваше първо да му предложи лула и кафе, затова Яшим започна да се пита дали домакинът нарочно не се държеше толкова грубо. Високопоставен човек като него си имаше прислуга, която се грижеше за напитките, дори специален слуга, който се занимава с лулите и избира тютюна, придружава господаря си, когато излиза, и му носи лулата, увита в кърпа, и кесийка с тютюн, и винаги разполага с огниво, за да запали спокойно господарят. Беше

задължително заможните турци да предлагат на гостите си най-добрите тютюневи листа и най-елегантните лули — с тръбица от персийска череша и с кехлибарен мундщук. Също както английските лордове не могат да си представят живота без личен камериер, така турските високопоставени люде не биха могли да се насладят на ритуала без слугата, който да поднася лулите. Ала сега стаята си оставаше празна.

— След по-малко от две седмици султанът ще направи преглед на войската. Строева подготовка, стрелкови умения. Той няма да е единственият, който ще наблюдава. Ще... — сераскерът замълча и рязко отметна глава. Яшим се запита какво ли се канеше да каже. Може би, че предстоящият преглед е най-важният момент от кариерата му. — Знаеш, че войската ни е още млада. Новата ни гвардия съществува едва от десет години. И ние, също като младо жребче, се плашим лесно. Не сме минали, за жалост, задълбоченото обучение, както ни се иска.

— Нито пък винаги постигаме успехите, които ни се обещават.

Яшим забеляза как сераскерът се напрегна. Снабдена с униформи, ушити по европейска мода, Новата гвардия бе предадена в ръцете на всевъзможни чуждестранни инструктори, ференги^[2] от Европа, които ги тренираха, учеха ги на строева подготовка, снабдяваха ги с оръжие. Въпреки всичко египтяните — не друг, а тъкмо египтяните! — им бяха нанесли съкрушителни удари в Палестина и Сирия, а руснаците бяха по-близо до Истанбул от когато и да било. Всеки момент можеше да се очакват победите им, защото със съвременните си оръжия и подготвената си армия, те бяха несразим противник. А не биваше да забравят и разгрома си в Гърция. Та те си оставаха чисто и просто селяни, обути в панталони и водени от сприхави празнодумци. Дори гърците се бяха оказали непреодолим противник за Новата гвардия.

И така, Новата гвардия имаше само една единствена победа, която да ѝ влее малко самочувствие. Тя не бе постигната на бойното поле, а тук, по улиците на Истанбул; не бяха сразили чужд враг, а собствените си предшественици — дивите еничари. Някогашна ударна сила на Отоманската империя, сега еничарите бяха затънали в упадък — или, ако щете, бяха направили крачка напред към прогреса и еволюцията, превръщайки се във въоръжена мафия, която

тероризираше султаните, перчеше се по улиците на Истанбул, причиняваше размирици, палеше, грабеше и изнудваше безнаказано. Западните армии бяха пример за добро въоръжение и по-добър опит, но еничарите държаха да опазят традициите на предците си, отнасяйки се с пълно презрение към новостите, горделиво отказвайки да научат уроците на бойното поле, да не би да загубят властта си. Десетилетия наред те бяха държали цялата империя в подчинение.

Новата гвардия най-сетне бе надделяла. Случило се бе преди десет години, в нощта на 16 юни 1826 година — хората предпазливо го наричаха Светлото събитие. Тук, в Истанбул, стрелците от Новата гвардия разбиха еничарите в казармите им и сложиха край на този безкраен четири вековен злокобен терор.

— Прегледът на войската ще премине успешно — изръмжа сераскерът. — Хората ще видят, че гръбнакът на империята е як и несломим. — Той се завъртя и проряза въздуха с ръка. — Точна стрелба. Изрядна маршировка. Безропотно подчинение. И враговете ни, и съюзниците ни ще бъдат впечатлени. Разбираш ли ме?

Яшим едва забележимо сви рамене. Сераскерът вирна брадичка и изсумтя.

— Въпреки това имаме проблем — призна той.

Яшим изчакаше: отдавна не се бе случвало някой да го събуди посред нощ, за да го привика в двореца или в казармите. Погледна през прозореца. Навън бе все още тъмно, небето бе надвиснало студено и враждебно. Всичко започва в мрак. Е, неговата работа бе да хвърли светлина.

— Какъв точно е проблемът?

— Яшим ефенди, наричат те лала, нали? Яшим лала, закрилника.

Яшим кимна леко. Лала бе почетна титла и се даваше на доверени евнуси, които служеха на богати и влиятелни семейства, придружаваха жените, бдяха над децата, наглеждаха как върви домакинството. Обикновеният лала бе нещо средно между иконом и камериер, гувернантка и шеф по сигурността: накратко казано, закрилник. Яшим знаеше, че титлата му подхожда.

— Доколкото разбрах — продължи бавно сераскерът, — в момента нямаш ангажимент. Имаш връзки и в двореца, и на улицата. Затова тази вечер те каня в нашето семейство, семейството на Новата гвардия. Каня те най-много за десет дена.

— Говорите за семейството, на което вие сте глава, така ли?

— Образно казано. Не си мисли обаче, че съм се провъзгласил за бащата на това семейство. Предпочитам да ме приемаш като... като... — сераскерът се притесни, май не му беше лесно да изрече думата. Неприязънта към евнусите, която Яшим добре познаваше, бе дълбоко вкоренена в отоманските мъже, също както подозрителността, с която се отнасяха към масите и столовете. — Приеми ме като по-голям брат. Аз те защитавам, а ти ми се доверяваш. — Той замълча и избърса чело. — Ти имаш ли семейство?

Яшим бе свикнал с подобно отношение: отвращение, примесено с живо любопитство. Той махна с ръка. Жестът бе неясен, уклончив: нека домакинът му се чуди, и без това не беше негова работа.

— Новата гвардия трябва да си извоюва доверието на хората, а също и на султана — продължи сераскерът. — Това е целта на военния преглед. Работата е там, че се случи нещо, което може да съсипе цялата работа.

Сега вече любопитството на Яшим бе разпалено и той усети как нетърпението пролазва по гърба му.

— Тази сутрин — започна сераскерът — ми съобщиха, че четирима от офицерите ни не са се явили на сутрешна проверка. — Замълча и се намръщи. — Знаеш, че Новата гвардия не е като никоя досегашна армия на империята. Войниците ни знаят какво е дисциплина. Свикнали са на упорита работа, платени са добре и се подчиняват безпрекословно на висшите офицери. Досещам се какво си мислиш, но ще ти кажа, че тези офицери са изключителни млади джентълмени. Бяха цветът на войската и най-добрите стрелци. Говореха френски — натърти той, сякаш това бе най-важното. Може и да беше.

— Значи са завършили инженерство в университета.

— С отличие. Бяха най-добрите.

— Бяха, казвате?

— Чакай малко, ако обичаш. — Сераскерът вдигна ръка към челото си. — Отначало, когато ми докладваха за отсъствието им, си помислих, че не е станало кой знае какво. Предположих, че са се впуснали в някоя авантюра и ще се появят по-късно, засрамени и готови да се разкаят. Аз, разбира се, се готвех да ги разкъсам на

парчета, защото бяха пример за всички войници. Както казват французите, те определяха и тона, и музиката.

— Вие говорите ли френски?

— Слабо, но достатъчно.

Яшим знаеше, че повечето инструктори в Новата гвардия са предимно французи, макар да имаше и други — италианци и поляци, привлечени в многочислените армии, които император Наполеон бе събрал, за да осъществи мечтата си да завладее света. Преди десетпетнайсет години, когато Наполеон бе разгромен, най-недоволните от великата му армия се установиха в Истанбул и постъпиха на служба при султана. Ала ученето на френски бе работа за младите, а сераскерът минаваше петдесетте.

— Продължавайте.

— Четирима офицери са изчезнали снощи от казармите. Тъй като тази сутрин не се появиха, попитах един от чистачите, и разбрах, че не са прекарали нощта в поделението си.

— Все още ли са в неизвестност?

— Не бих казал.

— Не ви разбирам?

— Единият бе открит тази вечер. Преди около четири часа.

— Това е добре.

— Бил е открит мъртъв в железен котел.

— В железен котел ли?

— Да, да. В казан.

Яшим примигна.

— Да разбирам ли — изрече бавно, — че войникът е бил сварен?

Сераскерът се опули.

— Сварен ли? — повтори разтреперан. Това бе вероятност, за която не бе помислял. — Според мен — предложи той — трябва да погледнеш сам.

[1] Капудан паша — главнокомандващ турския флот, адмирал. — Б.р. ↑

[2] ар. — чужденци. — Б.пр. ↑

4.

Два часа по-късно Яшим бе видял повече от достатъчно за една сутрин. Всъщност бе повече от достатъчно за всички сутрини до края на дните му.

Сераскерът повика човек с фенер и поеха на изток по безлюдните улици през центъра на града към имперските конюшни. Пред джамията „Баязид“ в мрака трепкаха факли. Подминаха Порфирната колона близо до входа на големия базар Капалъ чарши, където кепенците навсякъде бяха спуснати, дюкяните бяха притихнали, притаили дъх, пазеха ревниво съкровищата си през нощта. По-надолу, близо до джамията „Шехзаде“ над римския акведукт се натъкнаха на нощна стража. Щом видя кой стои пред него, стражевият ги пусна веднага. Най-сетне стигнаха до конюшните. Бяха нови, издигнати малко под южния склон на върха, на място, останало незастроено след погрома над еничарите преди десет години, когато просторните, пръснати безразборно казарми бяха подложени на оръдеен обстрел и опожарени.

Откриха казана и той се оказа точно какъвто сераскерът го бе описал. Бе оставен в един от ъглите на новите конюшни, навсякъде около него беше разпиляна слама. Помещението бе осветено от огромни кръгли лампи, закачени на тежки вериги за носещата гредка високо над тях. Конете, обясни сераскерът, били изведени.

— Станали неспокойни и така се разбрало — уточни той. — Те не обичат миризмата на мъртви хора.

Когато сераскерът бе описал казана, Яшим не си го представи толкова огромен. Беше на три къси крачета, с две метални халки за дръжки; Яшим едва стигаше до ръба му. Сераскерът му донесе нисък стол, за да се качи, и евнухът чак сега успя да погледне вътре.

Мъртвият войник бе все още в униформа. Бе свит като зародиш на дъното на казана: ръцете му, завързани за китките, бяха изтеглени над главата, така че лицето не се виждаше. Яшим слезе и машинално

избърса ръце една о друга, въпреки че гърлото на казана бе съвършено чисто.

— Знаете ли кой е?

Сераскерът кимна.

— Осман Берек. Извадих тефтера му. Знаеш ли...

Той се поколеба.

— Какво?

— Съжалявам, че трябва да го кажа, ама тялото няма лице.

Яшим потръпна от отвращение.

— Как така няма лице?

— Аз... ами, влязох вътре. Обърнах го съвсем малко. Мислех, че ще мога да го разпозная, но... това е. Лицето му е било отрязано. От брадичката до над веждите. Направено е, струва ми се, с един замах.

Яшим се запита каква ли сила е необходима, за да се отсече лицето на човек с един-единствен удар. Обърна се.

— Този казан винаги ли стои тук? Мястото ми се струва странно за казан.

— А, не, казанът се е появил заедно с тялото.

Яшим го гледаше втренчено.

— Моля ви, ефенди. Изненадите ми дойдоха в повече. Има ли още?

Сераскерът се замисли.

— Няма. Казанът се е появил изневиделица.

— И никой не е чул и не е разбрал нищо, така ли?

— Конярите не са чули нищо. Спали са в плевнята.

— Вратите залостват ли се?

— Обикновено не. Нали ако стане пожар...

— Правилно. — Според една стара поговорка, Истанбул го мъчеха три злини — чума, пожар и гръцките преводачи. В града имаше толкова много дървени сгради, разположени нагъсто една до друга, че бе нужна една-единствена искра, за да пламнат огромни квартали и да се превърнат в пепелище. Еничарите, за които никой не скърбеше, на времето бяха изпълнявали и ролята на пожарникари: никой не се учудваше, че деградиралите бойци съчетават задълженията си на огнеборци с по-изгодни занимания като палежи, а по-късно и изнудвания, за да потушат пламъците, които сами бяха подпалили. Яшим смътно си спомняше, че тъкмо еничарите владееха важната

пожарна кула, издигната в самия край на казармите, която също се бе срутила, когато през 1826 година те бяха опожарени. По-късно султанът бе наредил да се построи нова, съвременна пожарна кула до „Баязид“, седемдесет и осем метрова каменна колона, с издадена галерия на върха, където да се разположат наблюдателните постове. Мнозина мислеха, че кулата до „Баязид“ е най-грозната постройка в Истанбул. Ако не друго, тя със сигурност беше най-високата, защото се извисяваше на третия хълм на града. Скоро всички забелязаха, че напоследък се подават много по-малко сигнали за пожари.

— А кой е открил тялото?

— Аз. Не се учудвай. Повикаха ме заради казана, а и защото конярите не можели да успокоят конете. Аз пръв надникнах вътре. Военен съм, виждал съм мъртъвци и преди. Освен това... — Той се поколеба. — Сякаш подозирах какво ме очаква.

Яшим мълчеше.

— Не казах нищо. Наредих да изведат конете и да залостят вратите. Това е.

Яшим почука по казана с нокът. Чу се тънък звън. Евнухът отново дрънна по метала и се вслуша в звука. Двамата със сераскера се спогледаха.

— Много е лек — отбеляза Яшим. За момент и двамата притихнаха. — Какво ще кажете?

— Според мен — намръщи се сераскерът — не ни остава много време. Днес е четвъртък.

— А прегледът на войската кога е?

— Имаме десет дена, за да разберем какво става с хората ми.

5.

Сутринта беше натоварена. Яшим отиде на баня, насапунисаха го, изтъркаха го с кесе, той лежа дълго в горещия хамам, преди да се прибере вкъщи, преоблечен в чисти дрехи. Най-сетне, след като обмисли внимателно ситуацията, мъчейки се да извлече поне някаква улика, мисълта му тръгна в друга посока.

Как да открие телата на трима разлагащи се мъртъвци в средновековния двумилионен град, забулен в мъгла?

Няма смисъл дори да опитва.

По-добре да се заеме да сготви нещо.

Изправи се и прекрачи към другия край на стаята, потънал в мрак. Драсна клечка кибрит, запали лампата и зачака фитилът да загори уверено, с висок пламък. Светлината падна върху спретнато подредени една до друга печка, висока маса и редица много остри на пръв поглед ножове, увиснали на дървена поставка.

В ъгъла имаше кошница, от която Яшим извади няколко малки твърди глави лук. Обели ги и ги нарязва на дъската, първо ги накълца на една страна, след това ги обърна на другата, сложи тиган на печката и сипа зехтин, за да изпържи лука. Когато стана златист, той добави няколко шепи от ориза, който държеше в глинено гърне.

Отдавна бе усвоил готварското изкуство. Приблизително по същото време се бе отворил от собствените си усилия да се порадва на първичните чувствени удоволствия и се бе отдал на по-изтънчени наслади. Не че дотогава бе приемал готвенето за женска работа: готвачите в цялата империя бяха както мъже, така и жени. Просто за него това бе задължение на бедните.

Оризът стана стъклен и той добави шепа стафиди, още една шепа кедрово семе, бучка захар и щипка сол. Свали буркан от полицата и гребна лъжица мазна доматиена паста, която пресипа в чаена чаша, за да я размие с вода. Изсипа я при ориза, водата изсъска и вдигна облак пара. Посегна и за щипка сух джоджен, счука малко черен пипер,

изсипа и него, разбърка ориза, след това го захлупи и премести тигана настрани.

Беше купил почистени миди, от големите, по седем сантиметра и половина, дето ги вадят от Терапия, нагоре по Босфора. Отвори ги една по една с помощта на специално притъпено острие и ги пусна в леген с вода. Оризът бе почти готов. Той накълца на ситно копър, разбърка го, след което пресипа всичко в паница, за да се охлади. Отцеди мидите и ги напълни с лъжица от сместа, след това затвори черупките и ги подреди плътно една до друга на пластове в тигана. Затисна ги с чиния, добави гореща вода от чайника, похлупи ги и сложи тигана върху жарта.

Взе пиле, наряза го, изчисти орехи, като ги счукваше с опакото на сатърче, и се зае да приготви персийска пилешка яхния със сок от нар.

Когато всичко бе готово, той взе каната с извита дръжка и много внимателно си изми първо ръцете, след това устата, лицето, врата и най-накрая интимните си части.

Извади килимчето, коленичи и се помоли. Когато приключи, нави килимчето отново и го прибра в една ниша.

Знаеше, че скоро ще има посетител.

6.

Станислав Палевски бе петдесет и пет годишен мъж, с оплешивяващо теме, обрамчено от стегнати сиви къдрици, с воднисти сини очи, от които лъхаше скръб и отчаяние, ала това впечатление изчезваше, щом човек погледнеше мощната челюст и размера на римския му нос, както и устата, стисната решително, превърнала се в тънка линия заради дъжда и вятъра, които бръснеха брега на Мраморно море.

Както всяка вечер в четвъртък, тази едра внушителна фигура с цилиндър и редингот се разхождаше по пътя от Новата джамия до Златния рог. Черни на времето, сега рединготът и шапката бяха просто останки от по-добри времена, а от многото носене и от влажния въздух в Истанбул цветът им се бе превърнал в нещо като наситено морско зелено; кадифената гарнитура на цилиндъра бе олисяла на доста места, особено по периферията. Когато приближи две дами, сгушени под чадърите си и следвани от придружители, той спря, любезно им направи път и с елегантен жест докосна периферията на шапката си за поздрав. Дамите не показаха нито с поглед, нито с кимване, че са забелязали кавалерството му, ала се сбутаха леко и Палевски долови приглушен шепот и сподавен кикот. Усмихна се на себе си, върна се на алеята и продължи разходката си.

Нещо издрънча в чантата му и той спря, за да провери какво става. Нямаше възбрана, която да санкционира дипломат, акредитиран в чужда страна, да се разхожда из града с две бутилки петдесет и два градусова водка „Бизон Грас“, но Палевски нямаше желание да рискува, ако все пак го спрат и проверят. Първо, не бе убеден, че все някога в размирната история на града не е издаван декрет, според който разнасянето на алкохол се наказва с бичуване. Освен това признаваха дипломатическия му имунитет просто като лична услуга. Той нямаше зад гърба си бойни кораби, които да навлязат в Босфора, ако нещо се объркаше, и да обстрелват султана, докато му дойде друг акъл — както бе постъпил адмирал Дъкуърт за англичаните през 1807

година. Палевски нямаше никакви възможности да оказва натиск върху тукашното правителство, както бяха направили и руснаците през 1712 година, когато посланикът им бе хвърлен в стария затвор на Седемте кули. Защото преди четирийсет години Русия, Прусия и Австрия изпратиха армиите си в Полша, за да заличат тази държава от картите. Така че Палевски дори нямаше правителство, на което да разчита.

Полският имперски посланик във Високата порта пооправи влажния плат, увит около бутилките, дръпна вървите на торбата, стегна ги отново и закричи по все по-тесните и западнали улички и сокаци, докато най-сетне пристигна пред съвсем малка порта, сгушена между килнатите къщурки на стария град до залива Златния рог. Портичката бе съвсем малка, защото бе потънала в земята: само горната ѝ част се подаваше над калта. Няколко хлапета се стрелнаха покрай него и сигурно отриха мърлявите си ваксаджийски ръце в старото му палто. Потропване на копита предупреди за приближаването на малка каручка, теглена от кон, който напредваше с удивителна точност през тясната средновековна уличка. Палевски бързо почука на вратнята. Отвори му старица в синя забрадка, която безмълвно отстъпи, като го видя. Палевски се приведе и хлътна тъкмо когато каручката се плъзна покрай дуvara с тропот, мъжко подвикване и плясък на кожена юзда.

Малкото дневна светлина навън гаснеше, а навярно в къщата така и не бе успяла да проникне. Палевски се запита дали през изминалите хиляда и петстотин години на това място изобщо е прониквало някакво слънце: хлътналата в земята порта, както отдавна предполагаше, сигурно бе правена по византийско време, навярно византийски бе и парапетът, който стискаше в сумрака, за да се качи на етаж, също и камъните на къщата и амбразурите на прозорците, но арката над главата му може би бе римска.

Щом преодоля последното стъпало, той спря, за да си поеме дъх и да усети особената смес от аромати, която се процеждаше през светлия процеп под вратата пред него.

Евнухът Яшим и посланик Палевски бяха странна двойка приятели, ала приятелството им бе старо и солидно.

— Ние сме две половинки, събрани в едно цяло — бе заявил веднъж Палевски, след като бе изпил повече водка, отколкото му бе мярката, макар да твърдеше упорито, че горчивата билка в алкохола успявала да съхрани ума му и да го поддържа жив. — Аз съм посланик

без страна, а ти си мъж без тестиси. — Яшим се бе замислил над думите му, преди да подчертае, че някой ден Палевски може и да си върне страната, но полският посланик бе махнал презрително с ръка и се бе разридал шумно. — Вероятността е точно толкова голяма, колкото и на теб да ти покарат тестиси. Никога. Никога. Мръсници! — След малко заспа и Яшим бе повикал носач, за да го отнесе до тях на гръб.

Бедният дипломат подуши въздуха и в очите му проблеснаха хитри искрици, които обаче не успяха да заличат добродушния му вид. Първо усети мириса на пържен лук, след това на пиле, в това бе сигурен. Имаше и леко ухание им канела, но тя се бе смесила с нещо, което не му бе познато, нещо с резлив плодов вкус. Вдъхна отново и притвори очи.

Без повече да се церемони, той блъсна вратата и се втурна в стаята.

— Яшим! Яшим! Ти караш душите ни да се връщат от портите на ада! Пилешка яхния, ако не греша. Досуц като персийската рецепта. Пиле, орехи и сок от нар! — отрязва той.

Яшим се извърна стреснато, тъй като не го бе чул да влиза. Палевски забеляза как на лицето му се изписа леко разочарование.

— Хайде, хайде, млади човече, ял съм я тази манджа, докато още си бозаел. Сега му е времето да ѝ дадем подходящо име, например: Посланикът беше нещастен, но вече е на седмото небе! Какво ще кажеш?

Подаде бутилките на домакина.

— Пипни, още са студени! Истинско удоволствие! Някой ден ще взема лампата, ще сляза в мазето и ще открия откъде идва тази ледена вода. Може да се окаже някой римски резервоар. Няма да се изненадам. Ще бъде страхотно!

Той потри ръце, докато усмихнатият Яшим му подаваше чаша водка. Дватамата останаха за момент загледани един в друг, след това едновременно отметнаха глави назад и гаврътнаха чашите. Палевски се нахвърли върху мидите. Вечерта се очертаваше да бъде дълга. И наистина се оказа дълга. Призори, когато наближи часът за утринна молитва, Яшим разбра, че му остават едва девет дни.

7.

Уличката на тенекеджиите се виеше на запад от джамията на Рустем паша, вплетена в сокаците около южните входи на Капалъ чарши. Както и на повечето места, където работеха занаятчии, от двете ѝ страни бяха подредени тесни магазинчета с отворени врати, не по-големи от широки гардероби, където ковачите се потяха над пещите, надуваха духалата и блъскаха с чукове по обичайните за занаята им предмети: калаени гърнета, малки чайници, кутии и ковчежета в най-различни размери и форми, от най-малките кръгли кутийки, използвани за чернило за вежди на прах и тигрова мас, до сандъците с каиши, които поръчваха моряците, но бяха предпочитани и от търговците на платове. Тук се правеха ножове и вилици; ковяха се значки и емблеми; рамки за очила и шипове за бастуни. Всеки от тях се бе специализирал в нещо, ала почти никога не отказваха да коват амулети с пъхнато в тях листче, на което изписваха деветдесетте и девет имена на бога, или винаги търсените кутийки за игли. Такива бяха правилата на гилдията, установени преди стотици години от съдиите на пазарището и лично от султана. Осмеляваха се да ги престъпят само при извънредни обстоятелства.

Дали направата на един огромен казан, питаше се Яшим, може да се смята за извънредно обстоятелство? Улицата на ковачите не бе оживено и многолюдно място както някои от другите пълни с народ пазари в Истанбул — като пазара за хранителни стоки, базарите за подправки, дюкяните на обуварите. Дори в златарската чаршия бе по-шумно. Сега обаче Яшим крачеше необезпокояван по средата на уличката и привличаше погледите. Ковачите забравяха за него на мига, щом забележеха, че е непознат; дори не обръщаха внимание дали е богат или беден, дебел или слаб, тъй като не разчитаха на случайни мющерии: нямаше клиент, който да им донесе по-голяма печалба от онази, която им осигуряваше принадлежността към гилдията. Никой не би спрял, за да си купи — на безумна цена — някое от обичайните им произведения. Правилата на гилдията бяха строго определени: от

тях се искаше определено качество на определена цена, без никакви изненади.

Яшим бе наясно с всичко това. В момента просто наблюдаваше. Повечето ковачи работеха пред отворените врати на дюкяните си, за да са по-близо до светлината и свежия въздух, възможно по-далече от опушените пещи, които бумтяха в дъното на помещението. Замахваха и удряха неуморно с чуковете и бавно сътворяваха изящните си произведения. Той вдигна поглед: традиционните прозорци с решетки над дюкяните показваха къде живеят майсторите, съпругите и децата им. Чираците, помисли си Яшим, сигурно спят в дюкяните.

Сви в един двор и извърна поглед назад. От осеяната с какви ли не боклуци уличка към горните етажи тръгваха разклатени стълби, които свършваха пред тесни разкривени врати, със закачени пред тях рогозки или избелели килими, дори на места одеяла, разрязани на ивици, за да предпазват от нашествията на мухи. Отгоре бяха равните покриви и сигурно през деня жените се качваха незабелязани от никого за глътка свеж въздух. Кой ли използваше същите тези покриви през нощта? Има кой, предположи Яшим: не се знае какво става нощем. Сви рамене, отхвърли недооформената идея и насочи вниманието си към двора.

Тук тътенът от ударите на чуковете по калая се чуваше по-приглушено — широкият двор разсейваше звуците също като монотонната песен на жабите в близкото езеро. Ковачите, заели се за работа в ниши из двора, бяха малцина: мястото служеше по-скоро за кервансарай, откъдето търговците на калай купуваха материали и при нужда ги продаваха на ковачите навън. Тук бяха натрупани дебели листове калай в какви ли не форми, а собствениците им седяха на ниски столчета — на тишина в сравнение с дрънченето и съскането на улицата, пиеха чай и прехвърляха броениците си. От време на време се случваше някой да продаде нещо; ковачът отрязваше от листа, търговецът премерваше парчето и занаятчията го отнасяше.

Яшим се огледа още веднъж, този път по-внимателно. Големите предмети — най-вече фенери, тук-таме ракли, бяха струпани на земята пред магазините. Евнухът вече бе уверен, че нито вън, нито вътре може да бъде изработен незабелязано казан с толкова широко дъно, че да побере човек.

Все някой, мислеше си той, щеше да чуе и да види.

А майсторът, продължи да разсъждава той, би останал доста учуден от поръчката. Защо, в името на всичко свято, му е притрябвал на някого калаен казан?

При това толкова огромен! Та това бе най-грамадният казан, който някой бе виждал от... откога?

Яшим застина на място. Навсякъде около него ковачите отмерваха с удари безсмисления хвалебствен химн в чест на индустрията и занаятчийството, ала той сякаш оглуша. В миг проумя кога е станало.

Било е преди десет години. Бил е изработен в нощта на 15 юни 1826 година.

8.

Яшим се почувства център на вниманието в мига, в който го осени прозрението. Сякаш откритието му бе придало ореол, който всеки забелязваше.

В близкото кафене собственикът му поднесе кафе, докато Яшим бе отправил немиждащ взор надолу по улицата. Неспирните удари на занаятчиите се претопяваха в спомена за онзи ужасяващ звук отпреди десет години, когато еничарите блъскаха по преобърнатите казани. Това бе сигнал предупреждение, запазен от столетия, и никой в двореца, по улиците или от сгушилите се по домовете не би го сбъркал. Този сигнал бе първоизточникът на всички тревожни прокоби и съвсем не означаваше, че еничарите искат още храна.

Това бе сигнал, че са готови да проливат кръв.

В продължение на векове натрапчивият, зловещ и настървен звук на еничарските удари по казаните бе прелюдия към смърт по улиците, към съсечени трупове, към принесени в жертва принцове. Открай време ли е било така? Яшим много добре знаеше на какво са способни еничарите. Всеки от тях бе специално подбран измежду най-яките и здравите, най-красивите и будните християнски момчета. Водеха ги в Истанбул, принуждаваха ги да се отрекат от вярата на селяците от Балканите, които ги бяха отгледали и възпитали, караха ги да се закълнат да служат като предани роби на султана и така ставаха част от еничарския корпус. Превръщаха се в ужасяваща бойна машина, която отоманските султани насъскваха срещу враговете си в Европа.

Ако Отоманската империя всяваше ужас сред целия цивилизован свят, то се дължеше на страха, които еничарите будеха сред неверниците. Покоряването на София и Белград. Самият Истанбул, тогава Константинопол, изтръгнат от ръцете на гърците през 1453 година. Арабският полуостров и свещените градове. Мохач през 1526 година, когато цветът на унгарското рицарство бил посечен по седлата и Сюлейман Великолепни повел армията си към Буда, подминал я, за да потропа на портите на Виена. Родос и Кипър, Египет и Сахара. През

1566 година еничарите навлезли дори във Франция и прекарвали цяла година в Тулон.

И все така, докато изведнъж — кой може да каже защо? — победите пресъхнали. Условиата в корпуса се променили. Еничарите си извоювали разрешение да се женят. Измолили правото в мирно време да се занимават с търговия, за да изхранват семействата си. Записвали синовете си в корпуса и ето че корпусът изгубил хъса си да се бие. И все пак си оставали опасни: ползвали се с небивали привилегии, разпореждали се сред обикновените хора в града. Събрани, за да умрат в битка по самотните граници на непрекъснато разрастващата се империя, те се радвали на всички изключителни привилегии, които народът и султанът биха отдали на хора със статут на мъченици. Ала те самите не бързали да стават мъченици. Мъжете, изпратени да всяват ужас в Европа, открили нещо много съществено, което се оказало по-лесно и съвсем не толкова опасно: да всяват страх и паника у дома.

Дворецът се опитал да ги вразуми. Положили усилия да стегнат дисциплината в корпуса. През 1618 година султан Осман се опитал да ги прегази: те го убили, както бе добре известно на Яшим, като смазали тестисите му — екзекуция, която не оставя следи по тялото. Човекът бил специален, затова и отредената му смърт била специална, при това напълно подходяща за член на императорското семейство. Години по-късно, през 1635 година, Мурад IV събрал 30 000 еничари и ги повел на смърт към Персия. Но и тогава корпусът оцелял.

Бавно и много мъчително, османците осъзнали, че вече не са в състояние да се защитават подобаващо. Макар на еничарите да не можело да се разчита, те продължавали да се смятат за най-великата бойна сила вътре в империята. Народът се страхувал от тях. В търговията използвали привилегиите си и се превръщали в опасни конкуренти. Дължали се агресивно и нагло, обикаляли надменно улиците на града в пълно бойно снаряжение, хулели и псували всички наред. Пред двореца Топкапъ, между „Света София“ и Синята джамия имало открито място, наречено Ат мегдан, някога древен византийски хиподром. На него се издигал огромен чинар, около който еничарите се събирали открай време, винаги когато възникнела беда, тъй като петнистият, на места обелен дънер на еничарското дърво се издигал в центъра на света им; мястото се намирало в самия център на

отоманското правителство, а „Света София“ била в сърцето на религията им. Под клоните на чинара еничарите споделяли и мъка, и тайни, замисляли бунтове и отмъщения. На поклащащите му се клони увисвали трупове на онези, които се осмелявали да престъпят волята им: министри, везири, служители от съдилищата. Тук се отдавали на жаждата си за кръв, като тероризирали не един и двама слаби и нерешителни султани.

Междувременно земи, завоювани от армиите на султана в името на исляма, попадали обратно в ръцете на неверниците: унгарците първи си върнали изгубеното. В Египет албанецът Али паша използвал опита, натрупан по време на нашествието на Наполеон, за да обучи феллахите^[1] и да ги превърне във войници по западен образец. Най-тежкия удар бил нанесен, когато се откъснала и Гърция, разположена на крачка от сърцето на империята, където всеки втори бил грък или говорел гръцки. Не можело да се отрече, че египтяните успешно удържали фронта известно време. Те били добре обучени, дисциплинирани, разчитали на безупречна тактика и модерни пушки. Султанът бързо осъзнал какво става и започнал да обучава своя войска, която по нищо да не отстъпва на египетската — Новата гвардия на сераскера.

Това се бе случило преди десет години. Султанът издал нареждане еничарите да приемат западните методи — също като Новата гвардия — с пълното съзнание, че по този начин ще ги предизвика и засегне. Веднага щом разбрали за промените, еничарите се надигнали. Те яростно бранели привилегиите си, и естествено се обърнали срещу двореца и онези аджамии от Новата гвардия. Само че вече се били превърнали в затъпяла мързелива маса. Хората ги ненавиждали. Султанът бил готов да ги разгроми. Когато еничарите преобърнали казаните си в нощта на 15 юни, бил необходим само един ден да се постигне със съвременни средства онова, което никой не успял да извърши за цели триста години. До вечерта на шестнайсети ефикасната съвременна артилерия сринала казармите на бунтовниците, превръщайки ги в димящи руини. Мъртвите били вече хиляди: останалите побягнали, за да се спасят, и били довършвани по улиците на града, из горите отвъд градските стени, из рововете и пещерите, където потърсили убежище, с надеждата да оцелеят.

Това беше травма, разсъждаваше Яшим, от която империята все още се възстановяваше. А навярно имаше и такива, които никога нямаше да се възстановят.

[1] ар. — земеделец в арабска страна, водещ уседнал начин на живот. — Б.пр. ↑

9.

Мъж в кожена престилка, омазан в мръсотия чак до лактите, работеше над фенер на улицата, пред дюкяна си. Стиснал маша, той нагъваше калаени листа и ги спояваше с бързина и умение, на които Яшим мълчаливо се възхищаваше. Най-сетне мъжът вдигна въпросително поглед.

— Искам да ми кажеш цената за нещо необичайно — предпазливо поде Яшим. — Гледам, че добре се справяш с големи предмети.

Мъжът изсумтя доволно.

— Какво ще искаш, ефенди?

— Казан. Ама да е голям — висок колкото мен, на крачета. Можеш ли да го направиш?

Мъжът се изправи, вдигна ръка към врата си и се намръщи.

— По това време на годината не се търсят казани — отбеляза той.

Яшим го изгледа изненадано.

— Можеш ли да го направиш? Правил ли си преди?

Отговорът на ковача го изненада.

— Почти всяка година. Продавам големи казани за гилдията на чорбарите. Трябват им за градската процесия.

Разбира се! Как не се бе досетил? Всяка година хората от гилдиите минаваха по улиците до „Света София“ и всяка гилдия демонстрираше театрално чудовищно произведение на занаята си. Гилдията на бръснарите мъкнеше огромна ножица и предлагаше безплатно подстригване на всички желаещи от публиката. Рибарите влачеха нещо като кораб, демонстрираха как хвърлят мрежи и теглят въжета. Пекарите бяха измайсторили пещ и подхвърляха горещи кифли на хората. А пък продавачите на чорба разнасяха огромни почернели казани с прясно сварен курбан, от който сипваха в глинени панички и раздаваха на тълпата. Истински карнавал.

— Но калаените казани не задържат нито топлина, нито биха издържали на тежестта — възрази Яшим.

Ковачът се усмихна.

— Че те не са истински! Нали и корабчето ще потъне, ако го пуснат на вода. Кажи, ефенди, нали не вярваш, че бръснарите подстригват хората с онази гигантска ножица? В калаения казан слагат друг, по-малък, а големият е само за фасон. Просто за да се забавляват хората.

Яшим се почувства като несъобразително дете.

— А напоследък да си правил от онези огромни казани? Нищо, че сега не му е времето.

— Правим, когато гилдията ни поръча. През останалата част от годината, ами... — той плю в шепи и отново стисна машата. — През останалата част майсторим фенери и тям подобни. Казаните се очукват лесно, металът се напуква, затова, когато му дойде времето, правим нови. Щом ти трябва казан... на твоето място бих говорил с гилдията на чорбарите. — Той погледна Яшим и около очите му се събраха насмешливи бръчици, които издадоха, че му е забавно. — Ти да не би да си Настрадаин ходжа?

— Не съм ходжа — засмя се Яшим.

— Усещам, че си замислил някоя хитрост. Извинявай, ама...

10.

Девојката бе положена на леглото в цялата си непорочна прелест, със затворени очи. Косата ѝ бе сплетена в сложен сплитък, стегната с гребенчета от малахит. Дали заради чернилката за вежди, но очите ѝ изглеждаха много тъмни, докато кожата на красивото лице искреше на лъчите на слънцето, промъкнали се през кепенците. Плътни златни пискюли висяха от прозирния шал, наметнат върху гърдите ѝ, дългите ѝ крака бяха скрити под шалвари от толкова фин сатенен муселин, че тя изглеждаше гола. Малка златна пантофка се бе закачила на големия пръст на левия ѝ крак.

Езикът, който се подаваше между начервените устни, подсказваше, че ще ѝ е необходимо нещо повече от вълшебна целувка, за да се събуди.

Яшим се наведе и огледа шията на момичето. И от двете страни се виждаха по две тъмни синини. Личеше, че натискът е бил жесток, а убиецът ѝ е бил пред нея, следователно бе видяла лицето му, преди да умре.

Той погледна тялото на девојката и го бодна жал. Бе безупречна, съвършена: смъртта я бе превърнала в скъпоценен камък, блестящ и леденостуден, а красотата ѝ оставаше недокосната от човешки ръце. Колко тъжно, мислеше си той, и аз ще умра като нея, недокоснат и девствен. С тази разлика, че съм осакатен. Той пропъди бързо мислите: преди години те го подлудяваха и измъчваха, ала по-късно се научи да ги овладява. Това бяха неговите мисли, неговите желания, следователно можеше да ги направлява, както се направлява меч. Беше жив. А това бе добре.

Погледът му пробяга по кожата ѝ. Смъртта я бе оставила преbledняла като замръзнало масло. За малко да пропусне, че въпреки всичко тя имаше малък недостатък. На средния пръст на дясната ръка забеляза едва доловима следа от тясна халка, където металът се бе притискал до кожата. Бе носила пръстен, а сега го нямаше.

Яшим вдигна глава. Усети инстинктивно, че атмосферата в стаята се е променила — бе станала по-напрегната, балансът между живите и мъртвите се бе нарушил. Извърна се рязко и огледа помещението: гоблените, колоните — все места, където някой можеше да се скрие. Нима наблизко се бе притаил човек, свързан със смъртта?

От сенките безшумно се плъзна жена, леко наклонила глава на една страна, протегнала ръце.

— Yashim, cheri! Tu te souviens de ta vieille amie?^[1]

Пред него бе валиде султан, самата кралица майка. Не се изненада, когато забеляза, че тя говори с гласа на маркиза Дьо Мертъой. Самата тя му бе дала книгата. В този момент Яшим осъзна, че в сънищата му маркизата говореше френски с креолски акцент.

Тя стисна ръцете му и го целуна леко по бузите, три пъти. След това сведе поглед към прелестната девойка, положена, за да може той да огледа тялото.

— C'est triste^[2] — призна протичко тя. Вдигна очи към неговите. — Горкичката.

Яшим отлично знаеше какво се опитва да му каже.

— Alors^[3], знаеш ли кой го е извършил?

— Разбира се. Български рибар.

Валиде султан вдигна изящната си ръка към устата.

— Около петнайсетгодишен.

Тя махна с ръка и се усмихна.

— Яшим, sois sérieux^[4]. Момиченцето е мъртво и... недей да викаш... сега и бижутата ми изчезнаха. Наполеоновите бижута. Всички си имаме проблеми из appartements^[5].

Яшим я погледна. В сумрака изглеждаше почти млада; всъщност бе красива жена. Запита се дали мъртвото момиче щеше да изглежда така добре на нейните години — но явно то нямаше късмета да доживее до тази възраст. Еме бе майка на султана. Това бе роля, за която всяка жена в харема се бореше: да спи със султана, да му роди син и след време да нареди нещата така, че тъкмо нейното чедо да се качи на трона на Османската империя. Всяка стъпка изискваше намесата на какви ли не чудеса. Жената пред него притежавала едно-единствено предимство: бе францужойка. Бе разполагала с чудо още от самото начало.

— Да не би да искаш да ми кажеш, че никога не съм ти показвала Наполеоновите бижута? — попита тя. — Господи, в такъв случай си голям късметлия. Отегчавам абсолютно всички с тях. Възхищавам им се, гостите ми се чувстват длъжни да ахкат и охкат, макар да съм сигурна, че всички до един са убедени също като мен, че са грозни. Само че те са ми подарък от император Наполеон. Personnellement^[6]!

Тя го стрелна с хитър поглед.

— Да не си помислиш, че става въпрос за някаква сантиментална стойност? Глупости. Те просто си остават част от моята batterie de guerre^[7]. Красотата не струва много между тези стени. Затова пък изискаността си има цена. Погледни това момиче. Едва ли в планините на черкезите скоро ще се роди толкова прелестно създание, ала синът ми ще забрави името ѝ за една седмица. Таня? Альона? Няма значение!

— Все за някого има — напомни ѝ Яшим. — Някой я е убил.

— Защото е била красива ли? Ха, че тук всички са красиви.

— Не, може би, защото е щяла да легне със султана.

Тя го стрелна с поглед. В моменти като този Яшим си даваше сметка защо тъкмо тя, а не друга е станала валиде. Задържа погледа ѝ.

— Наистина. Може би — сви изящно рамене тя. — Искам да ти разкажа за накитите си. Грозни, но много полезни, при това струват цяло състояние.

Яшим неволно се запита дали не се е нуждаела от пари, и майката на султана сякаш бързо разгада мислите му.

— Никога не се знае — подхвърли тя и го погали по ръката. — Нещата не се подреждат така, както човек очаква.

Той се поклонил леко, за да потвърди правотата на забележката ѝ. Поне в неговия живот бе точно така. Ами в нейния? Нямаше съмнение, че тази тръпка на нещо неочаквано бе наистина фантастична.

Преди петдесет години млада жена се бе качила на френски пощенски кораб на път от Антилските острови към Марсилия. Израснала на карибския остров Мартиника, тя била изпратена в Париж, за да довърши образованието си и да си намери подходящ съпруг.

Така и не пристигнала. В източната част на Атлантическия океан корабът ѝ бил взет на абордаж от северноафрикански тримачтов кораб и красивата млада жена станала пленница на алжирски корсари. Корсарите я представили на пашата на Алжир, който не можел да се

нагледа на екзотичната ѝ красота и на млечнобялата кожа. Пашата си дал сметка, че е прекалено ценна, за да я задържи за себе си. Затова я изпратил в Истанбул.

Това обаче била само половината от цялата история, при това половината, която не можела да се нарече необичайна. През вековете и други християнски пленнички се озовавали в леглото на султана. Не били много, но имало и такива. Само че прищевките на съдбата са невероятни и непредсказуеми. На Мартиника младата Еме била почти неразделна с друго френско момиче, също креолка, наречена Роз Ташер дьо ла Пажри. Година след като Еме отпътувала за Франция, младата Роз я последвала. Тръгнала по същия маршрут, ала нейният кораб имал по-голям късмет. Тя пристигнала в Париж, преживяла революцията, попаднала в затвора, гладувала, запалила искрата на желанието у властолюбиви мъже, докато накрая станала любовница, по-късно и съпруга, а най-сетне императрица на Наполеон Бонапарт, император на Франция. Еме, приятелка от младежките години на Роз, била скрита от света като валиде султан. Роз се превърнала в императрица Жозефина.

Никога не се знае.

Тя се надигна на пръсти и го целуна по бузата. На вратата се обърна.

— Открий накитите ми, Яшим. Открий ги скоро — иначе кълна се, докато съм жива, няма да ти дам друг роман!

[1] Яшим, скъпи! Помниш ли старата си приятелка? — Б.пр. ↑

[2] Тъжно е. — Б.пр. ↑

[3] И така. — Б.пр. ↑

[4] Бъди сериозен. — Б.пр. ↑

[5] покоите. — Б.пр. ↑

[6] фр. — лично. — Б.пр. ↑

[7] (фр.) — бойно снаряжение ↑

11.

Когато вали, особено нощем, дори двумилионен град може да бъде притихнал и пуст, най-вече в мъртвите часове между падането на вечерта и нощните молитви. Плъх с мокра и лъскава от дъжда козина се измъкна от затлачена отточна тръба и заситни покрай сградата в търсене на убежище. Прииждащата вода го следваше незабележимо по петите.

Сред калдъръма започваха да се събират локви, преливаха една в друга, търсеха си посока, в която да се оттекат. Щом откриеха, поемаха капка по капка, втурваха се сляпо напред, ала безпогрешно намираха пътя надолу по хълма. От време на време спираха, събираха се на малко езерце и отново се отправяха в настойчиво търсене на Босфора, очертавайки всяка своя стъпка с кал, съчки, косми и трохи. Прекосиха ширналата се пред тях улица, ала от другата страна, пред стълбите, отвеждащи надолу към наскоро завършената Джамия на победата край брега, отново се събраха в локва.

Дъждът не спираше да вали и пълнеше каналните тръби. В часа, когато звездите започват да избледняват на източния небосклон, пазачът на джамията изпрати двама работници да проверят накъде върви пороят, който заплашваше да се излее по циментовите подове и да съсипе килимите. Мъжете метнаха вълнените си плащове, разперили лакти, за да ги задържат над главите, и се заизкачваха по стълбите.

На около сто и осемдесет метра нагоре по хълма те откриха, че на улицата се е образувало езеро, и предпазливо започнаха да ръчкат калната вода с пръчки.

Най-сетне откриха отточната тръба и се заеха да я отпушат: отначало с пръчките, а след това, когато се наложи да хлътнат чак до брадичките в мръсна вода и премръзнаха до кости — с ръце и крака. Пречеше някакъв мек вързоп, така омотан с върви, че нито един от двамата не успя да го измести с крак, докато се редуваха кой да се натопи по за няколко секунди в ледената помия. Най-сетне, малко

преди зазоряване, те успяха да вмъкнат дебела пръчка между вързопа и стената на канала и да го повдигнат достатъчно, така че водата пое по отредения ѝ път с клокочене.

Работникът, хлътнал чак до гърдите, стиснал препятствието, най-сетне успя да види нещо, което приличаше на огромен пуяк, натъпкан с плънка и готов за печене.

В следващия миг разбра какво гледа и му прилоша.

12.

Яшим се претърколи в леглото, наметна джелабата, пхна краката си в чехли, грабна торбата си, закачена на кука, и излезе на улицата. След три завоя се озова на сокака „Кара Давут“, където изпи три чаши гъсто сладко кафе, изяде един бюрек и пържен тестен сладкиш, обилно залят с мед. Нощем, когато хората лежат будни и обмислят планове, докато сънят не ги покори, на Яшим често му се случваше да си мечтае как ще се махне от жилището си и ще си наеме по-светъл и просторен дом, с красива гледка. Представяше си малка библиотека с уютно, добре осветено кътче, където да чете, кухнята му щеше да е прекрасна, с килер, където да спи слугата, който да му пали сутрин огъня и да му носи кафе. Понякога си фантазираше, че от библиотеката се вижда Босфорът, друг път — от кухнята. Водата щеше да хвърля причудливи отблясъци по тавана, а през отворения прозорец да се промъква летният бриз.

Ала сутрин, щом слезеше по „Кара Давут“, неизменно решаваше, че ще остане да живее на същото място. Щеше да остави книгите си да излъчват своя светлина в сумрака, от кухнята, както обикновено, щеше се разнася мирис на кардамон и джоджен, а прозорците все така ще се потят. Щеше да продължи да се изкачва и слиза по стълбите, да си удря главата в горния праг на портата, когато бе невнимателен. И всичко това, защото „Кара Давут“ беше уличка по негов вкус. Откакто откри това кафене и собственикът запомни как обича кафето — без подправки, с много малко захар, колкото за вкус, — той се чувстваше щастлив тук. Хората го познаваха, ала не му досаждаха с въпроси и не клюкарстваха. Не че той даваше повод за клюки. Яшим живееше тихо, скромно и безупречно. В петъците ходеше с тях на джамия. Плащаше си сметките. В замяна не искаше нищо повече освен да бъде оставен на мира, докато пие сутрешните си кафета, да наблюдава преминаващия по улицата пъстър народ, продавачите на риба да му махат с ръка и да му разказват новини за богатия улов или да посещава

либийския пекар, за да си купи от прекрасния му хляб, поръсен с какви ли не семена.

Дали това бе истина? Можеше ли да твърди чистосърдечно, че не иска тези хора да го закачат и предпочита да го оставят на мира? Не само тези хора, ами които и да са. Сераскерът търсеше услугите му, султанът го викаше при себе си, продавачът на риба му намигаше, всеки ден му сервираха кафето точно според вкуса. Това ли бяха връзките, които искаше да има? Понякога му се струваше, че използва уменията да остава невидим като защитна стена, нещо като стратегия, като неестествена театрална превзетост, характерна за малките кастрирани момченца, които порастват и стават пазители в услуга на някое семейство, влачат се мудро, докато изпълняват задълженията си, цупят се, мрънкат, пърхат нервно с ръце, готови да притиснат длани към сърцето си. Може би отчуждението бе подобен театрален похват, към който бе прибегнал, тъй като агонията му бе прекалено натрапчива и мъчителна и по друг начин не би могъл да я понесе. Друг бе въпросът, че подобна преструвка бе твърде прозрачна и крехка.

Яшим погледна към улицата. Имам с висока бяла шапка подигна черната си роба, за да не се измокри в една локва, и мина безмълвно покрай кафенето, без дори да вдигне поглед. Момче вестоносче, стиснало в ръка писмо, притича и спря пред съседно кафене, за да го упътят. От обратната посока един овчар размахваше лескова сопа и се опитваше да държи стадото от едната страна на улицата, не спираше да говори на добичетата, без дори да забелязва хората по улицата, сякаш се намираше по пустите хълмове някъде в Тракия. Две забулени жени се бяха упътили към банята; чернокож роб зад тях носеше вързопи чисти дрехи. Носач, превит надве под тежестта на кошницата, теглеше няколко мулета, натоварени с цепеници, а хлапетии гърчета се провираха между потракващите копита на животните. Зададе се закръглен гаваз^[1], нахлупил червен фес, затъкнал пистолети на колана; минаха двама арменски търговци — единият размахваше броеница, а другият отброяваше с финия си пръст зърно по зърно на своята, докато разговаряха.

Едно време ги мразеше до един, заради нещата, които той никога нямаше да има — не просто децата, които нямаше да тичат и да играят на дама с неговите, ами нямаше да познае жените, да чуе думите, които шепнат на любовника в тишината, всекидневните задължения, за

които да му разказват; компанията на мъже, шегите и закачките за общи тайни, които да си останат между тях.

Яшим отпи от кафето и стисна зъби. Дори сега от време на време изпитваше неутолимо желание да скочи, да размаха ръце, да се обгърне с бодливата тел на скандалното поведение, като се втурне към забулените жени и се разкрещи и по тях, и по надутите им самодоволни мъже. Поне омразата си бе отишла. Беше се оттекла бавно, като затихващ порой, оставяйки единствено неизличим отпечатък в ума му, притискайки опасната горчивина и ярост, готови да избликнат. Напоследък пристъпваше предпазливо там, където бе преминал пороят, и се опитваше да познае стари места, да сглоби елементите на един честит живот с помощта на всекидневните неща, с които се сблъскваше. След като не можеше да бъде един от тези хора, след като не можеше да изпита болките и радостите им, то тогава, казваше си той, погледът му щеше да е по-бистър и в такъв случай ми щеше да наблюдава и да се намесва. А пък и хората бяха прекалено заети да се обичат, да се подвеждат, да се лъжат, да се хвалят и да пресмятат, за да обхванат с поглед, също като него, цялата комедия, която се разиграваше около тях. Те стъпваха по хлабави дъски, които се отплесваха и ги цапваха между очите. Понечваха да седнат на столове, които друг измъкваше изпод тях в последния момент. Дори понякога разнасяха отровни пепелянки, скрити в гънките на наметалата.

Яшим отново стисна очи, за да подреди новия ден. Трябваше да отиде при сераскера. Докато стоеше пред казана в малките часове на нощта, в главата му се въртяха десетки въпроси, които в изумлението си така и не зададе. Какво са правила войниците вечерта, преди да изчезнат? Какво казват роднините им за сполетялото ги нещастие? Кой са били приятелите им? Имали ли са врагове?

Не биваше да забравя казана: най-странната и най-зловещата част от цялата работа. Трябваше да посети майсторите чорбари, за да чуе какво ще кажат те.

А пък момичето в двореца и накитите на валиде — това, както се казва, бе личен въпрос. Във всяко семейство имаше помещение, забранено за външни лица — харемът. В двореца Топкапъ харемът се помещаваше почти на четири хиляди квадратни метра, прорязан от истински лабиринт коридори и вътрешни дворове, виещи се стълби и

балкони, така умело построени, че си оставаха закътани от погледа, все едно вдигнати някъде във великата Сахара, а не в центъра на един от най-огромните градове в света.

Малцина мъже биваха допускани в харема и освен султана или мъжете от семейството му, никой нямаше право да влиза.

Яшим бе сред изключенията. Бе му позволено да влиза там, където на обикновените мъже бе забранено и всеки осмелил се да пристъпи го заплашваше смърт.

Не че харемът бе кой знае какво. Не харемът бе създал евнусите, макар много от тях да работеха там, а чернокожите евнуси, командвани от Кислар ага, го ръководеха безупречно. За разлика от Яшим, за разлика от белите евнуси, за разлика от кастратите на Ватикана, черните евнуси в двореца бяха скопени изцяло: интимните им части бяха изрязани с един замах на ножа от търговеца на роби в пустинята. Всеки от тях бе снабден с малка изящна сребърна тръбичка, пъхната в гънките на тюрбана, за да може да изпълнява естествените функции на тялото си.

Имало е мъже, кастрирани заради естеството на службата им, още по времето на Дарий и Александър. Откакто се зародила идеята за династии, на евнуси било поверявано командването на флотилии, те заставали начело на армии, ала преди това предвидливо били лишавани от желанието да се месят в политиката на държавата. Понякога Яшим се възприемаше като част от необикновено братство, от сенчестия свят на закрилниците: все мъже, които от незапомнени времена са били откъснати от останалите, за да могат по-добре да пазят и защитават. В това братство бяха включени и евнусите от древността, скопците на китайските императори в Пекин, кастратите на католическата църква в Европа, осигурявали отдадени на безбрачие свещеници, които служели вярно на християнските крале. Нима папата в Рим не служеше на хората и на Господ?

Службата на безплодните мъже, както и безплодните им желания започваха и свършваха със смъртта им; ала през живота си те бдяха над смутните дни на човечеството, освободени от повика на похотта, от стремежа към дълголетие и тревогите за наследяване. В най-лошия случай се поддаваха на страст към дрънкулки и незначителни неща, на отчаяние, породено от неспособността им да променят

предопределението, проявяваха склонност към истерични изблици и дребнавости. Яшим ги познаваше отлично.

Колкото до харема, нито една от жените не можеше да влиза и излиза, когато пожелае. Затова работата на Яшим там бе личен въпрос. Дори времето, разсъждаваше той, течеше по различен начин, когато си вътре. Следователно харемът можеше да почака. Навън, както бе предупредил сераскерът, той разполагаше едва с девет дни.

Избърса трохите бюрек от устните си и реши първо да се отбие до гилдията, чак след това да се обади на сераскера. По-късно, в зависимост от наученото, щеше да разпита някои от хората в харема.

[1] тур. — въоръжен полицаи. — Б.пр. ↑

13.

Мустафа Албанеца подуши подозрително купичката шкембе чорба. Знаеше, че напоследък се бяха появили разни почитатели на еретични новости. Сигурен бе, че всеки ден зловредното им влияние се разпростираше и засягаше безхарактерните членове на обществото, все хора, които лесно се впечатляват: млади мъже, провинциалисти, дори студентите от медресетата^[1], които би трябвало да проявят повече разум, ала им беше по-лесно да се поддадат на изкусните ласкателства на пръкналите се напоследък негодници. Отлично разбираше, че някои от тях просто злоупотребяват с доверието на властниците. Други — очевидно добили смелост, след като имаха пред погледа си зловредния пример — не признаваха никаква власт. Е, мислеше си начумерен той, Мустафа беше насреща, готов да изкорени подобни волности.

Подуши отново. Цветът на чорбата беше добър. Очевидно тук нямаше нововъведения. Мустафа бе от школата, която почиташе словото на Пророка, да е вечно живо името Му, ала имаше и разни новости, а новостите водеха до сквернословие, сквернословие то пък отвеждаше към пламъците на ада. Самата мисъл, че хубавата шкембе чорба има нужда от допълнителна щипка кориандър на прах, бе тъкмо такава новост, която, ако не бъдеше задушена в зародиш, щеше да подкопае реда в цялата гилдия и да съсипе умениято да служат на града, както бе редно. Нямаше значение, че еретиците искаха по-висока цена заради подправката: хората вече се чувстваха объркани. Където слабостта открие пролука, алчността лесно напирала.

Мустафа подуши отново. Вдигна кокалената лъжица, закачена на врата му като символ на занаята, топна я в купичката и разбърка. Шкембе. Лук. Правилно нарязани ситни парченца, леко карамелизирани. Бръкна до дъното и загреба, за да провери дали няма непозволенни примеси. Остана доволен, вдигна лъжицата към устните си и сръбна шумно. Шкембе чорба. Премлясна, страховете му се уталожиха. Каквото и да таеше младият чирак в най-скритите кътчета

на душата си, когато се налагаше, със сигурност умееше да приготви традиционно шкембе.

Два изпълнени с нетърпение чифта очи последваха лъжицата към устата на майстора. Видяха как лапва чорбата. Чуха Мустафа да преглъща. Наблюдаваха отпуснатата до ухото му ръка. След това с радост и облекчение го видяха да кима отривисто. Умението на чирака бе признато. В гилдията се бе родил нов майстор чорбар.

— Добра е. Внимавай с лука: да не е прекалено едър. Гледай да е колкото юмука ти, може и по-малък. — Той вдигна едрото си ръчище и сви пръсти. — Това е прекалено голямо! — Размаха юмрук и се засмя. Чиракът се изкиска.

Обсъдиха подробностите около официалното приемане на чирака в гилдията, възможностите му, спестяванията и вероятността да открие свой дюкян през следващите няколко години. Мустафа знаеше, че това е най-опасният момент. Новоизлюпените майстори чорбари открай време искаха да започнат на мига, независимо от обстоятелствата. Беше необходимо търпение и скромност, като продължиш да работиш за стария чорбаджия, докато чакаш да се освободи някой дюкян.

Точно така, търпение. Нетърпеливостта водеше към кориандър и огньовете на ада. Мустафа подръпна мустак и присви очи към младежа. Дали този щеше да прояви търпение? За себе си можеше да заяви с чиста съвест, че търпението се бе превърнало във втора природа. Как бе възможно да изживее живота си, без да се научи на спасителното търпение?

[1] Медресе — мюсюлманско духовно училище. — Б.пр. ↑

14.

Молбата беше наистина необичайна. За какво му е притрябвал на някого казан по това време на годината, при това от онези, дето стават само за показ? На Мустафа Албанеца му се стори, че някой прошепна в ухото му опасна дума. Нима не беше новост да позволи на напълно непознат да оглежда склада на гилдията на готвачите? На това му се казваше хитър и много коварен прецедент.

Яшим примигна, усмихна се и се огледа. Имаше чувството, че отлично разбира какво се върти в главата на стария майстор чорбар.

— В двореца ме познават, дори стражата на входа ще гарантира за мен, ако това е някакво успокоение.

Баш майсторът на гилдията продължаваше да се мръщи. Едрите му ръце бяха отпуснати с преплетени пръсти на шкембето. Може би, мислеше си Яшим, не трябваше да разиграва картата с двореца. Всяка институция в града си има гордост. Реши да предприеме нов ход.

— Живеем в странно време. Вече не съм толкова млад, че да не помня кога нещата бяха... когато във всичко си имаше ред, по принцип говоря. Всеки ден тук, в Истанбул, наблюдавам неща, за които на младини не бих и помислил, че са възможни. Чужденците се разхождат на коне. Псетата буквално измират от глад по улиците. Прииждат просяци от провинцията. Събарят сгради, за да строят разни странни джамии. Френски униформи. — Той поклати глава.

Майсторът изръмжа.

— Онзи ден ми се наложи да върна чифт чехли, които ми струваха четирийсет пиастра: конците се бяха разбридали. А ги бях носил едва месец! — Това бе самата истина. Яшим бе купил чехлите от гилдията. За четирийсет пиастра трябваше да изкарат цяла година. — Със съжаление ще го кажа, но понякога ми се струва, че дори храната не е с онзи вкус, който познаваме.

Яшим забеляза как пръстите на чорбаджията се свиват и се запита дали не е прекалил. Мустафа вдигна ръка към мустаците и ги засука с палец и показалец.

— Аз съм евнух — заяви Яшим.

— Аха — въздъхна доволно майсторът. Значи, реши той, поне приказките за двореца сигурно са истина. — Я ми кажи — избоботи. — Ти обичаш ли кориандър в чорбата?

Бе ред на Яшим да се намръщи.

— Много странна идея — заяви той.

Мустафа Албанеца скочи на крака със забележителна лекота.

— Ела — подкани го простичко.

Яшим последва огромния мъж на чардака, който опасеше вътрешния двор. Под балюстрадата, под аркадата, се бяха наредили мъже и приготвиха шкембе. Чираците се щураха напред-назад, пълнеха кофи с вода от излака в центъра на двора. От сенките, скрили краката на огромните маси за рязане, се подаде котка. Дори тя си имаше своето място в гилдията, каза си Яшим.

Слязоха по стълбите и се озоваха при аркадата. Мъж, стиснал лъскав сатър, вдигна поглед, когато двамата се появиха. От очите му течеха сълзи. Сатърът се вдигаше и спускаше над обелен лук с автоматични движения, така че главата се запази цяла, докато човекът не замахна с острието, за да я отмести настрана, след това избра нова глава от кошница, закачена отстрани на дъската. Започна да я бели и реже все така автоматично. Нито веднъж не сведе поглед към пръстите си.

Ето на това, помисли си Яшим, му се казва умение. Мъжът с лука подсмръкна и кимна за поздрав.

Чорбаджията хлътна в коридор и заопипва колана си за ключовете. Най-сетне откри онзи, който му трябваше, и го извади от връзката. Спря пред дебела дъбова врата, обкована с желязо, и пъкна ключа.

— Ключът ми се вижда стар.

— И вратата е стара — отвърна мъдро майсторът. Яшим едва се сдържа да не добави: „Личи й“, ала реши да премълчи. Ключалката беше заяла, домакинът се намръщи, ала накрая ключът превъртя и притисна необходимия механизъм. Вратата се откряна.

Озоваха се в огромно помещение с нисък таван, осветено от прозорец с метална решетка, разположен толкова високо на отсрещната стена, че почти опираше в тавана. Няколко прашни лъча зимно слънце попадаха върху доста интересни предмети, подредени по

полиците на отсрещната стена. Имаше дървени кутии, купчина свитъци, различни по големина метални конуси, върховете им наподобяваха декоративен фриз. В самото дъно на помещението бяха прибрани три огромни казана.

— Старите ни тежести — посочи майсторът. Гледаше с много обич металните конуси. Яшим овладя нетърпението си.

— Стари тежести ли?

— Щом бъде назначен нов майстор, той обновява тежестите на везните. Старите ги държим тук.

— Защо?

— Как защо? — учуди се чорбаджията. — За сравнение. Как иначе да сме сигурни, че се спазват старите стандарти? Мога да поставя моите тежести на везната и да се уверя, че са абсолютно същите като мерките, които сме използвали по време на Завоеванията.

— Че това е било почти преди четири века.

— Именно. Ако тежестите са същите, следователно и съставките трябва да се запазят непроменени. Нали разбираш, че чорбите ни са съобразени с установените стандарти. Те са част от тези стандарти. Това е приемственост, която сме наследили и продължаваме още от времето на Завоеванията. Също като родовата линия на Осман — добави той, без да крие почитта си.

Яшим помълча няколко секунди, за да покаже, че е впечатлен.

— Казаните — подхвърли след малко.

— Тъкмо за тях се бях замислил. Гледам, че един липсва.

15.

Сераскерът се отпусна на самия край на дивана и остана загледан в лъскавите си кожени ботуши за езда.

— Трябва да го оповестим — заяви най-сетне той. — Твърде много хора вече знаят какво се е случило.

Когато работниците разбрали на какво са попаднали, били толкова уплашени, че не посмели да докоснат вързопа, който запушвал отточната тръба. Оставили го върху отвора и хукнали надолу по хълма, за да съобщят на пазача какво са открили. Пазачът на свой ред съобщил на имама, който тъкмо се канел да се качи на минарето, за да призове хората за утринна молитва. Бързо, тъй като не бил сигурен как да постъпи, имамът изпратил пазача да потърси сутрешната стража. Старецът чул как молитвата се разлива из целия град, докато бързал с всички сили по улиците.

Един е Аллах и Мохамед е неговият пророк.

Вече бе светло, когато група мъже се скупчиха около отточния канал. На един му прилоша. Останалите, по-закоравели, по-смели или може би просто по-отчаяни от останалите, тъй като само нощната стража получаваше платата си в златни монети, бяха успели да извлекат гротескно разкривения труп от канала, за да го проснат на калдъръма, после го увиха и натовариха в каруца, която заслиза с поклащане и скърцане надолу по хълма към „Нусретие“, Джамията на победата.

Работникът, който бе открил тялото, вече се бе прибрал, за да се наспи и забрави ужаса или поне да го отмие в задушливата топлина на банята. Колегата му, по-обръгнал на подобни гледки, бе останал, за да се наслади на вниманието на събралата се тълпа. Разказът му, доста

поразквасен от зяпналите слушатели, се предаваше с нови уточнения на новодошлите, така че няколко часа по-късно из града се бяха разнесли различни, дори противоречиви версии за събитието. По обяд тези версии вече бяха напълно неузнаваеми; две от тях можеха да бъдат разказани като съвсем отделни случки и някои хора останаха с впечатлението, че въпросният ден е наситен с необичайни събития, едно от които било изваждането на египетски сфинкс на брега, докато в махала Топхане някой се натъкнал на група канибали тъкмо когато се били нахвърлили на кървавата си плячка.

Сераскерът беше дочул слуховете доста по-рано. Бе разбрал, че някакъв мъж, по всяка вероятност един от липсващите войници, е бил открит при странни обстоятелства близо до Джамията на победата. Веднага се бе разпоредил някой да отиде до храма, за да научи повече, и му донесоха, че тялото е било положено в постройката, обикновено използвана от работниците. Незабавно изпрати бележка на Яшим, който по същото време похапваше бюрек в кафенето на „Кара Давут“. Щеше да чака евнуха в джамията. Яхна коня си и се отправи към мястото.

Потресен и отвратен от състоянието, в което бе голяят труп, той се върна в жилището си и завари Яшим — който нямаше никаква представа какво става — да разглежда кориците на военните наръчници и правилници, отрупали полиците срещу дивана. Сераскерът много се ядоса.

16.

Чорбаджията на гилдията на чорбарите също бе много ядосан на Яшим. Имаше нещо зловещо във факта, че някакъв непознат знаеше повече от него за липсващия казан.

— Това да не би да е шега? — попита той побеснял, докато погледът му се стрелкаше из помещението в напразен опит да открие липсващия казан. Все пак няма начин да се скрие котел с размерите на вол зад няколко свитъка и тежести за везни. На Яшим му дожаля за майстора. Бе сигурен, че подобно нещо не се бе случвало никога през вековната история на гилдията. Ето че бе извършена кражба по времето, когато той носеше пълна отговорност.

— Не мога да повярвам. Ключовете стоят у мен. — Мустафа вдигна ключовете и ги заглежда, сякаш те щяха да размислят и да признаят извършения грях. Сетне ги разтърси гневно. — Каква нередност. Двайсет и четири години! — Погледна вбесен Яшим. — Тук съм вече дваайсет и четири години.

Яшим сви съчувствено рамене.

— Ключовете непрекъснато ли са у теб?

— Бога ми, дори когато спя, не се разделям с тях! — сопна се майсторът.

— Може би ще трябва да смениш бравата.

Чорбаджията наведе глава и се надвеси над Яшим.

— Казваш, че си от двореца — изръмжа той. — Каква е тази работа? Да не би да си някакъв инспектор?

Яшим кимна бавно. Този човек се чувства добре, когато е близо до властта, помисли си. Погледна отново ръцете на майстора. Едрите пръсти бяха леко свити.

— Може и така да се каже. — След това побърза да добави: — Кога си влизал тук за последен път?

Чорбаджията си пое дълбоко и шумно дъх през носа, след това въздъхна и Яшим се запита какво ли обмисля. Дали отговора на въпроса? Или може би се чудеше какво да каже.

— Не знам — призна най-сетне той. — Може би преди месец. Може и по-отдавна да е било. Нищо не липсваше.

— Ясно. Кой охранява нощем?

В Истанбул най-важни бяха хората — кого познаваш, кой ти дължи някаква услуга.

Майсторът дишаше бързо и шумно.

— Как се охранява гилдията след работа?

— Наемаме пазачи. Аз спя на втория етаж.

— Колко са пазачите?

— Ами, двама, може би трима.

Лицето на Яшим си остана безизразно.

— Те имат ли ключове?

— Нали ти казах, ключовете са при мен дори когато спя. Пазачите имат ключ за голямата порта, разбира се — давам им го вечер и първата ми работа сутрин е да го прибера.

— Ще ми го покажеш ли?

Майсторът извади връзката и прокара пръсти по ключовете. Откри който трябва и го показва на Яшим. Евнухът изви вежди. И този беше от старите, приличаше на голям дървен гребен с различни по дължина зъбци.

— Казваш, двама или трима пазачи. Двама ли са, или са трима? Кажи?

— Ами аз... — майсторът замълча. — Зависи.

— От какво? От времето ли? Може би от настроението им. Управляваш тази гилдия със завидна прецизност. Няма никакви отклонения от установения ред, няма нововъведения, няма и кориандър в чорбата. Нали така?

Майсторът вирна брадичка.

— Когато стигнахме обаче до нощните пазачи, ти не можеш да ми кажеш колко са. Не знаеш дали са двама, или са трима. Може и да се окажат петима. Може да няма нито един.

Чорбаджията на гилдията сведе глава за секунда. Изглежда се бе замислил.

— Гледай сега — започна бавно той. — Винаги има достатъчно пазачи. Понякога са двама, понякога са трима, точно както ти казах. Само че не са винаги едни и същи хора, но като цяло ги познавам.

Имам им доверие, открай време съм им имал доверие. Познаваме се отдавна.

Яшим забеляза умолителна нотка в гласа му. Задържа погледа му.

— Албанци са, нали?

Майсторът примигна. Погледна открито Яшим.

— Да. Какво от това?

Евнухът не отговори. Протегна ръка и хвана едрата длан на майстора, а с другата запретна ръкава му. Чорбаджията се отдръпна и изруга.

Яшим обаче бе успял да види онова, което очакваше — малка синя татуировка. Не успя да разпознае самия символ, ала причината някой да си направи татуировка под лакътя можеше да бъде само една.

— Трябва да поговорим — заяви той.

Майсторът стисна устни и затвори очи.

— Добре — отвърна примирено.

17.

Докато чакаше гнева на сераскера да премине, Яшим започна да го разпитва за втория труп, как е бил разположен върху отточния канал, в какво състояние е било тялото. Усилието да опише как точно е бил вързан трупът разсея лошото настроение на сераскера, ала той не спря да стиска облегалката на стола с такава сила, че дървото заскърца.

— А пък си мислех — заяви с много горчивина той, — че сме стигнали донякъде. Стигнали ли сме изобщо донякъде?

Яшим подръпна носа си.

— Ефенди, все още не ми е ясно как са изчезнали хората ти. Заедно ли са излезли?

— Така ми казаха.

— Къде са отишли?

Сераскерът въздъхна.

— Там е работата. Изглежда, никой не знае. Дежурството им е свършило в пет. Върнали са се в спалните помещения и известно време са останали там. Знам, защото са се засекли с войниците от нощния наряд.

— Какво са правили там?

— Нищо особено. Полежали са на наровете, чели са книги, играли са карти, нещо такова. Последният, който е излязъл, е мярнал, че двама от тях играели на карти.

— За пари ли?

— Ами... не знам. Най-вероятно не. Надявам се да не е било за пари. Те бяха свестни млади мъже.

— Войникът, който ги е мярнал да играят, той ли ги е видял последен?

— Да.

— Никой ли не проверява кой излиза от казармите?

— Ами... не. Стражата проверява влизащите. Защо им е да проверяват кой излиза?

За да помогне на някой като мен в подобна каша, помисли си Яшим. Това бе едната причина. Имаше и други. Ставаше въпрос за ред и дисциплина.

— Хората ви имат ли право да излизат в униформи, когато пожелаят?

— Допреди пет-десет години не беше задължително. Сега вече настояваме непрекъснато да са в униформи. Жителите на Истанбул трябва да свикнат с новите порядки, а и на мъжете това влияе благотворно. Поддържа морала им.

— А на вас така ви е по-лесно да следите как се държат.

Сераскерът му отправи една от пестеливите си сухи усмивки.

— Така е.

— Ходят ли в публични домове? Имат ли си момичета? Простете, ефенди, налага се да задам този въпрос?

— Та тези мъже бяха офицери! Какви ги говориш? Мъжете, говоря за обикновените мъже, да, те срещат жени по улиците. Това ми е ясно. Само че ние говорим за офицери. За мъже от добри семейства.

Яшим сви рамене.

— Има и добри публични домове. Струва ми се малко вероятно четиримата, докарани в униформи, да прекарат цялата вечер в някое добре осветено хубаво кафене. Това не може да е причината да изчезнат, нали? Ала по някое време същата вечер пътят им се е пресякъл с пътя на похитителя, на убиеца. Къде обаче се е случило това? Трябва да е било на някое затънтено място. Може би на кораб или някъде по тъмните сокаци. Или дори в долно място като публичен дом, или на игра със залози.

— Разбирам.

— Трябва ми разрешението ви да разпитам офицерите, с които са били в едно спално помещение.

Сераскерът изпухтя и забодя поглед в пода. Яшим беше наясно какво става. Хората искаха да получат отговори, ала все се надяваха това да стане без допълнителни усложнения. Сераскерът бе готов да съобщи какво става, макар да не му се искаше да обиди или стресне когото и да е. Верните служители на падишаха, щеше да заяви надменно той, са посветили неуморните си усилия, за да разкрият извършителите на това злоумишлено деяние. Всъщност обаче нито една изречена дума нямаше да бъде истина.

— Ефенди, или трябва да се заемем да разберем какво се е случило, или няма никакъв смисъл да продължаваме със случая.

— Добре, де. Ще ти напиша тапия.

— Тапия значи. Смятате ли, че това е достатъчно? За да поговоря с тоя-оня от вашите хора, може и да стане. А дали ще ми свърши работа по тъмните сокаци?

Сераскерът вдигна поглед към сивите очи на Яшим.

— Имаш подкрепата ми — заяви с досада той.

18.

Яшим пристигна рано в малкия ресторант край Галата и избра закътано място, което гледаше към Босфора. Тъкмо Босфорът бе създал Истанбул — кръстопътят между Европа и Азия, портата между Черно и Средиземно море, велико пристанище за световната търговия от древността чак до днешни дни. От мястото си виждаше любимия пролив, ивицата искряща вода, в която се оглеждаше градът, сътворен от нея.

Както обикновено долу гъмжеше от кораби. Истинска планина от бели платна се издигаше над палубата на отоманска фрегата, отпредила се към протоците. Цяло ято широко корпусни рибарски лодки с по една мачта бяха уловили източния вятър и се носеха към Мраморно море. Малка митническа барка се плъзгаше напред, тласкана от дълги червени весла, подобно на забързан воден бръмбар. Имаше и товарни кораби, и плоскодънни лодки, и отрупани със стоки баржи, платноходки от черноморските брегове, лодки с кабинни, в които живеяха цели семейства, закотвени на задръстения вход към Галата. Отвъд оживения пролив, на отсрещния бряг, Яшим различи очертанията на Юскюдар, началото на Азия.

Гърците наричали Юскюдар Халкидон, града на слепите. Когато го създавали, колонизаторите не обърнали особено внимание на безупречното творение на природата на отсрещния бряг. Векове по-късно Константин щял да превърне градчето Византион във велика имперска столица, наречена на негово име. В продължение на хиляда години Константинопол бил столица на Източната римската империя, докато и тя не се свила до късче земя около града. След Завоеванията през 1453 година Константинопол станал столица на Отоманската империя. Официално все още се наричал Константинопол, макар че обикновените турци му казвали Истанбул. Все още бил най-големият град в света.

Хиляда и петстотин години величие. Хиляда и петстотин години власт. Петнайсет века, изпъстрени с корупция, преврати и компромиси.

Град на джамии, църкви, синагоги; на пазари, тържища и панаири; на търговци, войници, просяци. Град несравним с нито един друг град, препълнен с народ, ненаситен и алчен.

Може би, размишляваше понякога Яшим, жителите на Халкидон не са били напълно слепи.

Имаше едно наум, че Албанеца може и да не дойде, ала когато вдигна поглед, той бе застанал пред него, едър мрачен мъж, който нервно подръпваше наметалото си. Яшим посочи дивана и майсторът седна.

— Али паша от Янина — започна направо чорбаджията. — Името говори ли ти нещо?

Али паша бе върховният предводител, който с коварство и безмерна жестокост бе създал полунезависима държава в планините на Албания и Северна Гърция. Преди четиринайсет години Яшим бе видял главата му набита на кол пред портите на сарая.

— Лъва — изръмжа Мустафа. — Наричахме го Лъва. Бях войник в армията му. Нали това бе моята страна. Ала Али паша беше хитър като лисугер. Осигури ни мир. Аз исках война. През 1806 година заминах по Дунав. Там се присъединих към корпуса.

— Еничарите ли?

Майсторът на чорба кимна.

— Станах готвач. Вече бях готвач, дори по онова време. Да се сражаваш, не е кой знае какво за един мъж. За албанците е направо нищо. Попитай който и да е грък, те знаят. Затова пък готвенето... — Той изсумтя самодоволно.

Яшим сви длани в юмруци и духна между тях.

— Аз почитам традициите — продължи майсторът чорбар. — За мен еничарите бяха символ на традицията. Тази империя — та нали те са я издигнали? Трудно им е на занаятчиите да я разберат тая работа. Еничарският корпус беше като едно семейство.

Яшим не скри недоверието си.

— Всяка военна сила разправя така.

Чорбаджията го погледна с открито презрение.

— Разправят така, защото ги е страх и защото трябва да се бият заедно. Но това е нищо. В корпуса имаше хора, които обичах, защото можеха да се справят и със сокол, и да пишат поезия много по-добре от който и да било друг на този свят, както сред живите, така и сред

мъртвите. Можеш да ми вярваш. Имаше и един смелчага, който трепереше като лист преди всяка битка, ала в мелото се биеше за десетима. Ние се грижехме един за друг, тачехме се. Да, обичаха и мен, защото можех да им спретна храна навсякъде, както обичахме и общаря, защото ни осигуряваше каквото трябва, дори да разполагаше единствено с дървесина и борови иглички. Бяхме повече от семейство. Нашето беше свят в света. Имахме наша си храна, наше правосъдие, наш начин да почитаме религията. Да, имаме си наш живот, наше поведение и обноски. Много са начините да служиш на Аллах и Мохамед. Можеш например да ходиш в джамията, както правят обикновените правоверни. Само че повечето от нас, еничарите, бяха Карагъози.

— Да не би да се опитваш да ми кажеш, че да си еничар, означава да следваш суфизма^[1]?

— Разбира се. И това, както и всички ритуали на еничарското братство. Говоря за традициите.

Традициите, значи. През 1806 година султан Селим поставя начало на обучението на нова армия, паралелна на еничарите. В това отношение тя била предвестник на Новата гвардия на Махмуд. Ала Селим, за разлика от Махмуд, не доживял да види резултата. Щом еничарите разбрали, те се разбунтували, свалили султана и смазали създадената след военната реформа армия. Еничарите бунтовници били поведени от русенския аянин^[2] Мустафа паша Байрактар.

— Султан Мустафа! — Албанеца изсъска титлата и името с открито презрение, сетне се изплю. — Може и да бе препасал ятагана на Осман, но го тресеше бяс като куче. Две години след като се възкачи на престола, хората се питаха как да върнат Селим. Байрактар, както и ние, вече бяхме на друго мнение. Живеехме в Истанбул, в старите казарми и цяла една нощ се молихме за просветление и разговаряхме с карагъозки дервиши.

— Те ли ви казаха как да постъпите?

— На следващия ден щурмувахме двореца Топкапъ. Байрактар хукна през портата, крещейки името на Селим.

— И тогава — спомни си Яшим — Мустафа наредил Селим да бъде удушен. Не само той, ами и малкият му братовчед — за всеки случай.

Майсторът сведе глава.

— Така беше. Султан Мустафа искаше да е последният от рода на Осман. Мисля си, че ако беше последен, щеше да оцелее. Ако не друго, ние, еничарите, бяхме предани на рода на Осман. Ала Всевишният бе повелил друго. Въпреки че Селим загина, малкият му братовчед се спаси с бягство.

Благодарение на находчивата си майка, каза си Яшим. В съдбовния момент, когато хората на Мустафа нахлули в двореца с опънати лъкове, съобразителната францужойка, която той познаваше като валиде султан, бе скрила момчето под купчина мръсни чаршафи. Махмуд се бе възкачил на султанския престол благодарение на неизпрано спално бельо.

— Ти беше ли там?

— Бях в двореца, когато завлякоха момчето пред Байрактар паша. Видях изражението на султан Мустафа. Преди може и да имаше вид на луд, ама тогава... — Майсторът на чорба сви рамене. — На главния мюфтия не му оставаше друго, освен да издаде фетва^[3], за да го лиши от власт. Така Махмуд стана султан.

За себе си мога да кажа само, че ми беше дошло до гуша от войниклък. Бунтът, сраженията в двореца, убийството на Селим. — Той махна с ръка. — Айде напред, после назад, давай насам, после натам. Наситил се бях на цялата тази работа.

Чорбаджията си пое дълбоко дъх, изду бузи и го изпусна.

— Заряхах корпуса при първа възможност. Бях добър готвач. Разчитах на приятели в Истанбул. Пет години по-късно си имах свой алъш-вериш.

— И от заплатата ли се отказа? — Много еничари се числяха на заплатата, използваха привилегиите на корпуса, без да имат намерение да се явят на служба по време на война. Тази шмекерия бе добре известна.

Мустафа се поколеба.

— Не веднага — призна той. — След няколко години нямах вече нужда от помощ и тогава се отказах.

Макар да се съмняваше, Яшим премълча.

— Можеш да провериш тефтерите. Престанах да се числя към еничарите през май 1815 г. За тази работа човек трябваше да е сърцат. Ти едва ли ще ме разбереш.

Яшим се постара.

— Те ли не искаха да те пуснат да си вървиш, или на теб ти трябваха пари?

Погледът на Албанеца бе пълен с презрение.

— Слушай ме внимателно. Ходя където си поискам. Днес е изключение. Пари тогава не ми трябваха, справях се добре. — Яшим премигна и реши, че може да му вярва. — Трудно ми беше да се разделя с тях.

Евнухът се приведе напред.

— Как го направи?

Майсторът на гилдията разпери едрите си ръце и ги погледна.

— Бях се научил да разчитам на себе си. Със собствените си очи видях какво се случи с еничарите. Видях какво бяха позволили да се случи с установените традиции, с всичко онова, което беше важно. Корпусът вече не служеше на империята.

Вдигна поглед.

— Сигурно си мислиш, че това е очевидно. Аз само изчаквах — имаше още много други като мен, които изчакваха — традицията да се върне, за да служи отново. Накрая си рекох, че няма да чакам повече. Виждах, че сме обречени да повторим допуснатите грешки. Мислиш си, че еничарите са мързеливи и арогантни страхливци заради бунтовете и намесата им в политическия живот?

Чорбаджията поглади брада и присви очи към Яшим, който го слушаше като омагьосан.

— От мен да знаеш, че мъжете, които обесихме на Еничарското дърво, бяха до един лесна плячка. Когато се разгневяхме, някой ни подхвърляше имена и ние крещяхме с пълно гърло: „Да се убие! Убийте еди-кой си!“ После просто жертваха човека. След това си казвахме, че всичко ще тръгне по-добре. Слагаш кориандър в чорбата. Е, на някои им харесва, на други — не, трети дори не забелязват. Няма да говорим за онези, на които не им харесва. Слагаш боб. Слагаш моркови. Същата работа. На някои им харесва, на други — не. На повечето им е все едно. Накрая можеш да махнеш шкембето. И да наречеш новия бълвоч супа. Малко ще забележат. Много малко.

Той подръпна мустака си.

— И еничарите бяха същите. Бяха също като рецепта, която тихомълком се променяше до неузнаваемост. В града правех шкембе чорба от лук и шкембе, а в казармите, ако мога да се изразя така, ме

караха да повярвам, че правя шкембе чорба от боб и сланина. Накрая се наложи да си вървя.

Яшим би се възхитил от куража на стария. Толкова много неща в този град бяха престорени и лъжовни: човек трябваше да притежава много сили, за да отстъпи. Истината бе, че Албанеца не бе отстъпил съвсем встрани. Едва ли, ако се окажеше истина онова, което Яшим подозираше за пазачите в гилдията.

— Старите ти приятели — подхвърли той.

— Не, не, те нямат власт над мен. Не е това, което си мислиш. Те не ме коряха, ала ме помнеха. Просто всеки от нас пое по различен път. Въпреки това помнеха.

Посегна недодялано към сладкиша и го натъпка в устата си. Яшим не откъсна поглед от него, докато дъвчеше и преглъщаше. Очите му блестяха.

— Петнайсети юни бе най-ужасният ден в живота ми. Чух бумтенето по казаните — всички го чухме, нали? Султанът бе чакал осемнайсет години. Цели осемнайсет години, за да се превърне момчето в мъж, и през всичкото време тласкан от решимост да затрие корпуса, убил Селим.

Може и така да е, мислеше си Яшим. Само че мотивите на Махмуд бяха много по-сложни от едното отмъщение за смъртта на чичо му. Той искаше да се отърве от воините, които почти неволно го бяха качили на трона, да изплати стар дълг и да отмъсти за една смърт. В наглостта си еничарите бяха очаквали благодарност и бяха решили, че им се дава карт бланш. Яшим помнеше карикатурата, закачена една нощ незнайно от кого на портата на двореца. Султанът бе изрисуван като куче, теглено на каишка от еничар. „Сами виждате как използваме кучетата си — гласеше надписът. — Докато са ни от полза и се оставят да ги водим, се държим добре с тях; щом не са ни нужни, ги изритваме на улицата.“

— Хората бяха уплашени. Дум-дум! Дум-дум! Страховит тътен беше, нали? Нощта се спуска, послушахме се и не чухме нито звук да долита от града. Качих се на покрива у нас. Промъквах се като котка. Да, традицията си беше традиция. Нали разправяха, че гласът на еничарите бил гласът на народа. Хората вярваха. Казаните дрънчаха за империята, както бяха дрънчал и векове наред. Чувах се само думтенето и лаят на помиярите по улиците. Та стоях си аз на покрива,

слушах тътена и сърцето ми се късаше заради тези глупаци. Късаше се и заради звука. Знаех, че никога повече няма да го чуя, дори да доживеех до хиляда.

Той потри лицето си с ръка.

— По-късно, след клането и разрушенията, някои от тях притичаха при мен и помолиха за скромна работа. Единият беше живял дни наред в лисичарник, след като опожариха Белградската гора, за да ги изкарат навън. Не можели да отидат при близки или роднини, за да не им навредят. Бяха сломени. Преследваха ги. Ала на времето бяхме делили и добро, и зло. Дадох им по някоя пара и ги пратих да си вървят, да бягат от Истанбул. След няколко седмици, месеци никой повече нямаше да ги търси.

Малко по малко някои започнаха да се връщат. Търсеха си работа, нещо скромно, да не бие на очи — носачи, пазачи, щавачи на кожи. Познавах неколцина. А вероятно имало хиляди, които не познавах.

— Хиляди ли?

— Тия, дето ги знаех, бяха шепа хора, затова ги взех на работа. Давах им нощните дежурства. Да не бият на очи. — Майсторът затвори очи и поклати бавно глава. — Не я разбирам аз тази работа. Десет години се държаха като добри хора, не създаваха проблеми. Бяха благодарни, че имат работа.

— Според теб защо им е бил казанът?

Албанеца отвори очи и прикова поглед в Яшим.

— Е, те това не ми е ясно. Казанът беше само за пред хората. Нищо не може да се направи с казан от черно тенеке. Беше само за процесията.

Яшим си спомни мъртвия офицер, свит на дъното на казана.

— Всичко е било преструвка и лъжа, нали? — попита Яшим. — Ти го каза. Шкембе чорба, направени от боб и сланина.

Майсторът чорбар го погледна изненадан и скръсти ръце.

[1] Привържениците на мистичния религиозно-философски мироглед в рамките на исляма, наречен суфизъм, смятат, че е възможно да се постигне непосредствено духовно общуване на човека с Бога посредством личния опит — Б.пр. ↑

[2] тур. — областен управител в турско време. — Б.пр. ↑

[3] тур. — решение на спорен въпрос, издадено от мюфтия въз основа на шериата (мохамедански религиозен закон), което не подлежи на апелация и добива силата на закон. — Б.пр. ↑

19.

— Пратете незабавно за Яшим! — Валиде султан размаха изкривен от старост пръст пред сина си. — Ще ни удушат до една, докато спим.

Султан Махмуд II, владетел на хоризонти, господар на Черно и Бяло море, вдигна ръце и изви очи към тавана. Беше напълно недопустимо, реши той, триста здрави и прави жени — в това число и майка му — да бъдат удушени една по една в най-закътаното място на султанския дворец.

Независимо от това той се замисли над идеята. Възхитителната Фатима щеше да бъде непрекъснато до него и като изключваха възможните убийци една по една, накрая щяха да стигнат до извършителката. Тогава двамата с Фатима щяха да изскочат сред удушените красавици и да заловят злобната змия. Това щеше да е моментът, в който да обяви, че е толкова потресен от преживяното, та не желае повече съпруги; защото би било несправедливо към тях, а и той вече бе на възраст. Щеше да се ожени за Фатима и да позволява единствено на нея да му масажира краката.

— Знаеш не по-зле от мен, че подобни неща се случват. Сигурно има напълно логично обяснение.

Искаше му се да изтъкне, че въпросното обяснение е просто и елементарно, ала бе сигурен, че майка му ще се обиди от подобни думи. Та тук бе нейното царство, в което властваше заедно с Кислар ага, главния чернокож евнух, и всяка случка трябваше да се приема много сериозно.

— Махмуд — сопна се валиде. — Причината е ясна. Убийцата се домогва до теб.

— До мен ли? — намръщи се султанът.

— Не ти говоря за леглото, тъпако. Опитва се да те убие.

— Ясно. Било е тъмно и тя е сбъркала, като е взела някоя напарфюмирана съблазнителка за султана, и я е удушила, преди да се усети каква грешка прави.

— Нищо подобно.

— Какво става тогава? Да не би някоя да се упражнява как се душат хора?

Валиде султан сведе глава.

— Може и така да е — примири се тя. — Може и да има нужда да се по упражнява. Едва ли са много момичетата, които са душили хора, преди да дойдат тук. — Тя потупа възглавницата до себе си и Махмуд се отпусна на нея.

— Притеснявам се да не се е разбързала — продължи валиде. — Тя си изчаква реда. Рано или късно ще остане насаме с теб. Просто иска моментът да настъпи час по-скоро. Тогава ще се опита да те убие.

— Значи вижда сметката на гюзел момата и се придвижва по-напред в списъка.

— Така, както представяш нещата, звучи смешно и абсурдно, ала не забравяй, че живея тук много по-дълго от теб. И добре знам, че смешните и абсурдни неща могат да се окажат наистина много сериозни. Повярвай ми. Довери се на майчината ми интуиция.

— Разбира се, че ти вярвам. Просто не разбирам защо убийцата се е разбързала толкова. А и с убийството на момичето е забавила цялата работа. След нещастieto няма да ми се налага да викам която и да е дни наред. Ще бъда силно притеснен.

— Тъкмо това е. Злочестото момиче можеше да те заплени. Можеше да решиш да я задържиш при себе си седмици наред. Можеше да... не знам... да ти разтрие краката точно както обичаш.

Погледна го с извити вежди. Махмуд ѝ отправи унила усмивка: валиде знаеше тайните на всички.

— Нали не си забравил за фермана? Голямата новина трябва да се оповести. Ако умреш, няма да има ферман. Хич не ми разправяй, че няма хора, които да се опитат да те убият заради това!

— Да ме отстранят от пътя си ли?

— Именно. Затова веднага прати да повикат Яшим.

— Вече съм пратил да му кажат. Той работи по въпроса.

— Глупости. Нищо не прави. Не се е мяркал тук цял ден.

20.

Яшим обаче бе намерил време да се отбие в харема, ала се бе вмъкнал незабелязано, без да вдига много шум, единствено за да огледа мястото, където бе открито тялото, и покоите на момичето.

В спалнята, където бе живяла с други три момичета, имаше метални кревати, няколко редици кукички, на които да си закачват дрехите, кесии, пълни с любимите им ароматни сапуни, шалове, чехли, безупречно чисти топчета платно и всичките им гривни и накити. Тъй като бяха прислужници в харема, момичетата от стаята й все още не бяха избирани за наложници на султана, но се надяваха това да стане час по-скоро.

Две от тях бяха проснали стар чаршаф върху едното легло и се бяха заели да се депилират с лепкава зелена смес, която вадеха от най-обикновена месингова купа, поставена върху малка осмоъгълна масичка до леглото. Едната, чернокоса, зеленооко момиче с бяла кожа, внимателно се мажеше със шпатула, когато Яшим застана на прага и се поклони. Тя кимна за поздрав.

— Кое е леглото на гюзел момата? — попита Яшим.

Коленичилото момиче посочи със шпатулата.

Другата, седнала разкراчена, вдигна глава и присви очи.

— Горкичката, трябва да й изнесат нещата — заяви тя. — Много неудобно се чувстваме така.

— Съжалявам — извини се Яшим. — Просто искам да видя какво има. — Той посегна към дрехите й, свали две торби от закачалките и ги изтърси върху леглото. — Приятелки ли бяхте?

Коленичилото момиче стана и се приближи, за да вижда по-добре. Лактите й бяха щръкнали, за да съхне мазилото под мишниците й по-бързо. С едната ръка насука черната си коса на опашка. Кожата й бе маслинова, устните тъмни, също като отлежало вино, със същия цвят като зърната на гърдите, надигнали гънките на дрехата.

Яшим извърна поглед и посегна да пръсне вещите на мъртвата върху леглото.

— Носехме един размер — подхвърли момичето и дръпна воалена тъкан. — Всички знаеха.

Другата на леглото се изкиска.

— Така е! — Момичето тръсна взетата блуза и я притисна до гърдите си с една ръка, а с другата я приглади, така че лъскавите панделки затрептяха на корема ѝ. Имаше нещо толкова невинно и същевременно безсрамно в жеста ѝ, че Яшим се изчерви.

Девојката на леглото заговори и го спаси от неудобството.

— Остави дрехите ѝ, Нилу. Тръпки ме побиват. Кажи, лала, ти да не би да си дошъл, за да ѝ вземеш нещата?

Нилу пусна блузата на леглото и се обърна към приятелката си.

Яшим внимателно оглеждаше вещите на гюзел момата.

— Каква беше тя? — попита.

Момичето, наречено Нилу, се настани отново върху леглото на приятелката си. Яшим чу как пружината изскърца. Последва мълчание.

— Ами... добро момиче.

— Приятелки ли бяхте?

— Не беше лоша. Приятелка ни беше.

— Имаше ли врагове? — Яшим се обърна. Двете седяха една до друга и го наблюдаваха.

— Ау! — Едната неочаквано пхна ръка между краката си. — Щипе!

Скочи от леглото, без да отдръпне ръка, и белите ѝ гърди се залюляха.

— Идвай, Нилу. Време е да се измия.

Нилу посегна към кърпата на една от закачалките.

— Тя имаше приятелки — обясни момичето. Заситни към вратата. — Много приятелки — добави през рамо.

21.

— Здравей, съкровище мое.

Поздрави го жена към четирийсетте, с едър кокал, наконтена в лъскава черна перука, бюстие с подплънки на гърдите, обсипано с пайети, с дълга прозирна пола и издължени чехли, общити с мъниста. Беше така обилно наплескана с грим, че изглеждаше по-възрастна, каза си Яшим и усети как го прорязва болка.

Колко време бе минало? Като че ли цели осемнайсет години. И двамата бяха остарели от времето, когато той пристигна в града и постъпи на работа при великия принц, търговец и фанариот Георгиос Маврокордато. Маврокордато бързо забеляза скритите таланти на Яшим и го остави да работи над счетоводните тефтери заради краснописа и знанията му, прашаше го на пристанището да събира полезна информация, молеше го да шмекерува с митническите декларации и да открива нови стоки за алъш-вериша, които биха донесли печалба. Яшим бе научил много, а благодарение на дарбата си за езици — още по-голяма, отколкото на чорбаджията, ако това бе възможно, тъй като принцът говореше отомански турски, книжовен и народен гръцки, румънски, арменски и френски, доста посредствен руски, а грузински дори не разбираше — той стана незаменим за рода Маврокордато. Освен това откри, че притежава таланта да бъде невидим за околните, знаеше кога да мълчи и кога да подхвърли по някоя пестелива фраза, така че хората често не обръщаха внимание на присъствието му.

Макар да бе благодарен за дългите часове на работа, които изостряха ума му, старата травма, по онова време все още прясна, бе пламнала с нови сили сред нажежената атмосфера на търговията и политиката и от всички тайни му причиняваше най-остра болка. Да бъде евнух, по онова време за Яшим бе равносилно да се опитва да разбере граматиката на непонятен език. Затова се държеше настрана от космополитното европейско общество.

Беше се запознал с Прийн на соаре, организирано от Маврокордато в чест на паша, когото искаше да впечатли, и специално бе наел танцьори за вечерта. След изпълнението им го изпратиха да им плати и той се заговори с Прийн.

От всички традиции, които съхраняваха духа на Истанбул, многолетната история на кючекчиите бе най-безславна, макар и най-стара. Някои твърдяха, че танцьорите са духовни приемници на момчетата, танцували в древността за Александър. По всяка вероятност Константинопол бе създаден почти хиляда години след като традицията на кючекчиите била пренесена от родната Северна Индия и Афганистан към границата на Римската империя. Кючекчиите бяха градски чеда и разрастването на града по брега на Босфора ги бе всмукало както пламъците поемат полетели прашинки. Единственото сигурно бе, че гърците се бяха наслаждавали на танцьорите, избирайки ги сред момчета, кастрирани още преди да навлязат в пубертета и подложени на усилено обучение по изкуства и тайнството на кючека. В танците представлявали както мъже, така и жени, тъй като по време на Османската империя танците били единствено за мъже. Представленията били изнасяни от трупи по петима или шестима, придружени от музиканти, които дърпали изкусно струните на цитри, докато мъжете се виели, тропали и кършели снаги. Задължение на всяка трупа било да наемат нови „момичета“ и да ги обучават. Много от тях, разбира се, спели с клиентите, ала се възмущавали, когато някой ги обвинявал в проституция, защото на практикуващите най-древната професия се гледало като на напълно разпътни създания без кой знае каква изтънченост и умения. „Всяко момиче може да разтвори крака — му бе казала веднъж Прийн. — Кючекчиите са танцьори.“

Неоспорима истина бе, че кючекчиите не бяха придирчиви към приятелите си. Заемаха най-ниското стъпало на отоманското общество, много малко над просяците, ала се отнасяха към тях като към жонгльорите, актьорите, фокусниците и други презрени лица от класата на артистите, на които всички гледаха отвисоко. И те си имаха своите претенции — че кой ги няма? — ала си знаеха мястото.

Отначало на Яшим му бе весело и приятно с Прийн и „приятелките“ ѝ. Допадаше му, че са искрени, дяволити и откровени, а у Прийн се възхищаваше на жизнерадостния цинизъм, който прикриваше съкровени романтични мечти. В сравнение със забулената

потайност и тежките погледи на аристократичните фанариоти светът на Прийн бе грубоват, ала изпълнен със смях и изненади. И ето че когато сянката на пелопонеските бунтовници смути покоя на гърците в Истанбул, Прийн се отзова, без дори да се замисли, че я грози опасност или че по улици и сокаци се вихрят отмъстителни настроения. Тя приюти в дома си майката и сестрите на Маврокордато за цели два дни, докато Яшим уреждаше тайното им бягство на безопасния остров Егина.

Понякога се питаше какво намира у него.

— Влизай. — Тя се въртна на прага и се изправи пред огледалото. — Не мога да ти обърна внимание, съкровище. Момичетата ще се върнат всеки момент.

— За сватба ли се гласиш?

Яшим познаваше церемониалното облекло. Много години след сполетялото го нещастие той бе помагал на Прийн да се подготвя за сватби, за ритуали по обрязване, за рождени дни, на които хората викаха кючекчий. В замяна, без да съзнава дори, Прийн го бе подготвяла за идните дни: както за безрадостните дни, когато повикът на похотта и агонията на гнева щяха да го разяждат отвътре, така и за по-ведрите моменти.

— Мъжка вечер — отвърна тя, без да се обръща. — Късмет извади, че ме откри.

— Работата върви ли?

— Върхът е. Готово. Кажи как изглеждам?

— Зашеметяваща.

Тя завъртя глава наляво и надясно, без да изпуска от поглед отражението си в огледалото.

— Не изглеждам ли прекалено стара?

— Не, разбира се — побърза да я увери Яшим. Прийн нежно опъна с пръсти бузите си. След това отпусна ръце и Яшим забеляза, че го наблюдава в огледалото. Накрая му се усмихна ведро и се обърна към него.

— Да не би да подготвяш някое празненство?

Яшим се ухили и поклати глава.

— Трябва ми информация.

Тя размаха пръст.

— Съкровище, не искам от мен да предам нечие доверие. Всяко момиче си има тайни. Каква информация ти трябва?

— Разкажи ми набързо последните клюки.

— Клюки ли ти трябва? Защо, в името на Аллах, си дошъл при мен?

И двамата избухнаха в смях.

— Мъже в униформи — подсказа й Яшим.

Прийн намръщи носле и се нацупи.

— Новата гвардия, от казармите „Ескисехир“.

— Извинявай, Яшим, но само като си помисля за тях, и ми призлява. Онези тесни панталони! Толкова са безцветни. Открай време ми приличат на скакалци през есента, заподскачали към нечие погребение.

Яшим се усмихна.

— Всъщност, искам да разбера накъде са заподскачали. Не толкова редовите войници, колкото офицерите. Били все момчета от добри семейства, поне така ми казаха. Изобщо нямам намерение да те занимавам с войничетата, Прийн, и ти едва ли имаш вземане-даване с тях. Но виж, офицерите...

Той не довърши. Прийн изви вежди и приглади коса.

— Момичетата идват. Нищо не ти обещавам, но ще се постарая да разбера нещичко.

22.

Стаята бе тясна, приличаше на килия, оскъдно обзаведена с нисък чамов стол, провиснал хамак, на стената бяха забити редица дървени кукички, на които висяха няколко широки, издути черни торби. Прозорци нямаше и вътре миришеше на застояло и влажно, зловонна смес от благовония, пот и маслото от лампата.

Собственикът на стаята пристъпи чевръсто към торбите и зарови ръце в най-малката, докато пръстите му не напипаха кесия. Дръпна я рязко, за да я извади, без да разхлабва стегнатите върви. Обърна я и съдържанието се изсипа върху леглото с приглушено метално подрънкване.

Две черни очи се впиха злостно в бляскавите скъпоценни камъни. На масивна златна верига бе закачен черен лапис. Имаше и сребърна брошка, съвършеният ѝ овал бе обсипан по края с диаманти, едри като грахови зърна. Имаше и колие — смален вариант на златната верига, закопчалката бе скрита под рубин в сребърно гнездо, — и обеци. Нямаше съмнение откъде са накитите. На всяка повърхност — изкусно гравирани върху лаписа, между диамантите, върху рубина личеше омразният идолопоклоннически инициал Z или N, изписан като зигзаг, разкритен като мъжа, на когото бе принадлежал.

Нали така започна всичко. Не беше лесно да следва чуждите стъпки — проклетите франки бяха хитри като лисици, — ала Наполеон бе измислил всичко това. Нали французите не спираха да натякват на целия свят за свобода, равенство и още нещо. Знаме с три ивици. Имаше и още нещо. Все едно какво, всичко това бяха лъжи.

Знамето се бе развявало над Египет. Мъже също като пипала бяха плъзнали навред и ровеха, копаеха, вадеха от земята разни неща и записваха всичко в малки тефтери. Други, водени от полусляп неверник, бяха изгорили корабите си, закотвени в сенките на пирамидите, а самият Наполеон бе отплавал през нощта, за да отърве кожата. След това неверниците поеха нанякъде и се натръшкаха като мухи, започнаха да измират от глад и жажда в пустинните палестински

земи. Ала това бе само началото. Всеки нормален човек би си казал, че лудостта на чужденците е очевидна. Нищо подобно! Египтяните даваха мило и драго, за да заприличат на тях. Бяха станали свидетели как французите се перчат и репчат, как се държат като господари и султани. Решиха, че това е заради панталоните и специалните пушки, които франсетата изоставиха, заради строевата им подготовка, заради уменията им да се бият като един наред пустинята, макар че гинеха като мухи.

Нови похвати. Нови измислици, дето ги четат от разни книги. Навъдиха се едни, дето вечно пишат и бришат, заболи носове в книгите, докато очите им кръвясат от виждане. И все се преструват, че разбират френските небивалици. Наполеон. Той нали беше убил един френски крал? Беше нахлул в земите на правоверните. Беше успял да заблуди не само собствения си народ, ами целия свят. Защо иначе никой не виждаше какво става? И тези накити — дали да се продадем за дрънкулки?

А те бяха ценни.

Жалко, че момичето видя. Убийството се превърна в неочаквано задължение, в опасна работа. Дали не беше малко прекалено. Тя може и нищо да не бе видяла, а дори да бе мярнала нещичко, да не бе разбрала какво става. Други неща са й били в главата. По красивото й лице се бе разляла усмивка на задоволство и нетърпеливо очакване, които нямаха нищо общо с удивлението, докато се бореше за глътка въздух, докато наблюдаваше онзи, чиито ръце бяха стиснали врата ѝ. Същите тези ръце бяха откраднали накитите.

Какво пък, имаше и други. Тук трябваше да се действа бързо, без угризения и съжаления.

Стегната плюнка уцели лаписа и се стече бавно по буквата N.

23.

Прийн усети узото да си проправя огнена пътека по гърлото ѝ, а след това да се разполага като жива твар в празния ѝ стомах. Остави изпитата чаша на ниската масичка и посегна към нова.

— За сестрите!

Останалите на масата надигнаха чаши, чу се звънтене и пет момичета с гарвановочерни коси, малко пораздърпани, отметнаха глави назад и преглътнаха алкохола. Една изхълца, след това се прозя и се протегна като котка.

— Стига толкова — отсече тя. — Да вървим да спим, за да сме хубави.

Останалите се разкикотиха. Вечерта бе преминала успешно. Мъжете, притихнали по време на кючека, бяха показали задоволството си, като пъхаха монети в костюмите на танцорките към края на изпълнението. Невинаги става ясно от пръв поглед, ала къщата им се бе сторила чиста, а чорбаджиите не бяха пияни. То едно тържество, каза си Прийн, макар така и да не бе разбрала какво празнуваха.

Предпочиташе господата да са трезви, ала след танците нямаше нищо против самата тя да подпийне малко. Бяха помолили впрягът да ги остави в горния край на уличката, която отвеждаше към брега, и след като слязоха, се запрепъваха в тъмното до вратата на позната пивница. Както трябваше да се предполага, заведението беше гръцко, пълно с моряци. Това не беше зле, каза си Прийн и по устните ѝ трепна усмивка, защото две млади красиви момчета, които не познаваше, започнаха да им хвърлят погледи. Сигурно бяха рибарчета от островите, но какво пък...

Две от момичетата решиха да си тръгват, ала Прийн предпочете да остане. Щяха да са само двете с Мина. Можеше да пийнат по още едно.

Пиеше втора чаша, когато моряците събраха смелост. Бяха от Лемнос и както предполагаше, рано сутринта стоварили богат улов на пазара. Очевидно бе, че се чувстваха малко напрегнати през

последната си вечер в града, но пък бяха готови да се поотпуснат и похарчат някоя и друга пара. След няколко минути Прийн забеляза загорялата ръка на мъжа да плъзва по крака ѝ. Хайде, давай! — усмихна се тя.

С крайчеца на окото си забеляза дребен, леко прегърбен мъж, с обсипано с белези от шарка лице, да влиза в пивницата. Йорг бе от сводниците на пристанището, гаден тип, който причакваше новодошлите моряци и им предлагаше евтина квартира, посещение при сестра му или, ако преценеше, че няма да създават проблеми, да пийнат по едно у тях. У Йорг, както трябваше да се предполага, си беше истински бордей, където неподдържани провинциални момичета практикуваха най-стария занаят вечер след вечер, докато не ги пуснеше на самотек по улиците, не ги изриташе или не ги изхвърлеше в Босфора. Често откриваха някоя от тях сред телата, изплували край доковете, и моряците гледаха да заобикалят трупа. Земният път на тези момичета се оказваше наистина много къс.

Прийн потръпна. Внимателно отмести ръката, отпусната на бедрото ѝ, притисна пръст към устните на моряка и се промъкна покрай него, изпъвайки елегантния си гол кръст. Ще чака, каза си тя. Сега се налагаше да свърши една малка работа.

Едно момиче трябва да спазва обещанията си.

24.

Има част от Истанбул, точно под градските стени, в началото на Златния рог, която така и не е застроена. Може би теренът е бил прекалено стръмен, може би по византийско време е било забранено да се строи прекалено близо до палата на василевсите, затова в началото на деветнайсети век мястото си оставаше неподдържано, осеяно с шубраци, избуяли сред камъните.

Ако човек знае къде да търси, ще открие, че там живеят мъже, дори няколко жени, ала не е никак разумно да ръчка из храсталаците. Някои от обитателите на това място шетат повече през нощта, отколкото денем, затова сред разкривените дървета, малките пещери и скритите кътчета, където бяха пренесени част от градските боклуци, за да се вдигнат нещо като домове, се усещаше враждебност и подозрителност. Навеси, заслони и палатки бяха направени от изобретателните, ала съмнителни типове, които незнайно как не бяха успели да попаднат в плен на благотворителността или в ръцете на палача.

От време на време градските власти нареждаха склонът да бъде прочистен, но почти винаги обитателите се измъкваха незабелязани. След чистките се събираха купове боклуци, които се подпалваха на ниското, понякога лъсваше и някой труп, полумъртъв от глад пес помияр или някой толкова далече от света на простосмъртните, че единствено зяпаше нанякъде, без да вижда събралите се граждани, от които се бе откъснал отдавна и вече бе забравил за съществуването им. Шумните мъже, въоръжени с дълги пръчки, най-сетне си тръгваха и обитателите на склона се промъкваха обратно, и издигането на навеси, заслони и палатки започваше отново.

Ето че сега някой слизаше много бавно по склона, пристъпваше безшумно и предпазливо от камък на камък, тъмни бухнали облаци се редуваха кой да скрие тънкия лунен сърп по за няколко минути. В един такъв момент фигурата спря и се послуша.

— Всичко спокойно ли е?

Някой прошепна в отговор:

— Всичко е спокойно.

Двама мъже опипваха пътя си един до друг в тъмното. Новодошлият се спусна с краката напред в плитка пещера, клекна и притисна гръб в стената.

След няколко минути облакът се отдръпна. Луната разкри на мъжа всичко, което му бе необходимо. Малка кутийка с опиум бе закрепена на стената. Имаше и купчина дрехи — униформи, както добре знаеше. В дъното на пещерата бяха вързани със запушени уста други двама мъже. Главата на единия бе отметната назад, сякаш спеше. Очите на другия обаче блестяха ококорени също като на ужасено животно.

Новодошлият стрелна с поглед кутийката, доволен, че изборът е направен.

25.

Яшим вдигна глава, когато луната успя да промъкне лъч иззад облаците. Докато бе прилепил длани към кората, имаше чувството, че дървото е по-високо, отколкото го помнеше: черните разкривени клони сочеха небето, толкова високи, гъсти, преплетени, че дори луната не успяваше да проникне през тях.

Еничарите бяха нарекли това дърво за свое. Някакъв инстинкт ги бе подтикнал да приемат под крилото си това живо творение на природата в част от града, наситена с паметници, които свидетелстваха за човешкото величие. В сравнение с този масивен чинар, Топкалъ сарай изглеждаше студен и бездушен. Отляво Яшим различи черния силует на двореца, издигнат преди много години от везир, който се смятал за всемогъщ, преди да бъде удушен е копринена корда. На север бе „Света София“, великата византийска църква, сега вече джамия. Зад него се издигаше Синята джамия, построена от султан, докарал народа си до просешка тояга, за да я завърши. Непосредствено до тях дървото бе израснало на древния хиподром и щедро даряваше сянката си в горещи дни.

Никой не го винеше, че се бе превърнало в символ на надменната власт на еничарския корпус. Това, мислеше си Яшим, не бе по турски маниер. Същият инстинкт, който бе подтикнал еничарите да осиновят дърво, не позволяваше на хората да го отсекаят, след като еничарите бяха забравени. Хората обичаха дърветата, а промените не им се нравише. Доказателство за това бе хиподрумът. На няколко крачки се извисяваше гравираният с йероглифи обелиск, донесен от византийски император от Египет. По-нататък се виждаше масивната колона, издигната някога си от римски император. Ами всеизвестната Змийска колона, бронзова статуя на три зелени извити змии, някога украсявала храма на Аполон в Делхи. Истина е, че сега главите на змиите ги нямаше, ала Яшим знаеше, че вината не бе на турците.

Усмихна се, защото си спомни нощта, прекарана в полската резиденция, когато пияният Палевски шепнешком му призна

невероятната истина. Стиснали свещи, двамата бяха надникнали в огромния старинен гардероб, където две от трите глави, едно от чудесата на древния свят, бяха положени върху нагънато прашно платно, недокосвани от времето, когато преди цял един век младежи, подпийнали в компанията на полския посланик, ги откъртили от колоната.

— Страховити са — бе изфъфлил Палевски и бе потръпнал при вида на главите. — Прекалено късно е за съжаление. Нека счупеното си остане счупено.

И така, еничарското дърво бе запазено. Яшим отпусна чело на обелената кора и се запита дали наистина корените на дървото са толкова дълбоки, колкото са високи клоните. Дори когато някой отсечеше дърво, корените му продължаваха да изсмукват живителна влага от земята, за да могат да израснат нови филизи.

Бяха изминали едва десет години, откакто еничарите бяха разгромени. Много бяха избити, включително и барикадиралите се в старите казарми, сринати до основи от артилерията. Ала имаше и такива, които бяха успели да се спасят с бягство. Ако можеше да се вярва на албанския майстор чорбар, бегълците щяха да се окажат повече, отколкото предполагаше Яшим.

А той имаше предвид единствено частта от корпуса, която бе разквартирувана в Истанбул. Всеки град в империята си имаше свой еничарски контингент. И Одрин, и София, и Варна на запад; и Юскюдар, и Трабзон, и Анталия. Имаше еничари, пратени в Йерусалим, в Алепо и Медина. На някои места бяха цели полкове, на други просто роти или карагъозки имами, ала еничарско присъствие имаше навсякъде. Понякога властта, с която разполагаха в провинциалните градове, им позволяваше да организират военни отреди, които контролираха приходите и диктуваха всяка стъпка на местния управник. Колко ли подобни дружини продължаваха да съществуват?

Колко ли бе общият брой на еничарите в корпуса?

Дали наистина бяха смазани?

Десет години по-късно, колко ли еничари бяха оцелели?

Яшим отлично знаеше на кого да зададе всички тези въпроси. Но пък нямаше никаква представа дали ще получи отговорите, от които се нуждаеше.

За последен път вдигна поглед към клоните на огромния чинар и погали масивния ствол. Неочаквано пръстите му попаднаха на нещо значително по-фино и не толкова твърдо, колкото олющената кора.

Подръпна любопитно хартията. Преди луната да се скрие зад облаците, той успя да прочете:

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те се разпиляха.
Избягаха.*

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те търсят.
Просветете ги.*

Яшим се сепна и се огледа. Облакът бе закрил луната и хиподрумът изглеждаше пуст и изоставен.

Въпреки това го обзе натрапчивото чувство, че стихчето бе оставено, за да го намери тъкмо той, че в този момент някой го наблюдаваше.

26.

Огромният държавен архив на отоманската администрация бе подреден в просторна пристройка, свързваща втория и третия вътрешен двор на двореца Топкапъ. Влизаше се откъм втория двор, през ниска врата, охранявана денонощно от черни евнуси. Тук винаги имаше дежурен архивар, защото бе забелязано много отдавна, че макар султаните да избягваха напрегнатата работа в късните часове на деня, на везирите им можеше да се наложи да поискат документ по всяко време. Дори сега, когато Яшим приближи, на входа на архива горяха две факли. Светлината хвърляше отблясъци върху четири силуета, свити на земята. Това бяха евнусите пазачи.

Нощта бе студена, затова всички бяха вдигнали качулките и спяха или се опитваха да заспят. Яшим ги прекрачи внимателно и натисна безшумно вратата. Затвори я също така тихо. Озова се в малък вестибюл с богато украсени тавани и изящно изписани надписи по стените. В нишите трепкаха пламъците на свещи. Той натисна следващата врата и с изненада откри, че е отключена.

В тъмното помещението му се стори още по-огромно и просторно, отколкото хранилището за книги, което помнеше. Купчините, натрупани в средата, не се виждаха в сумрака. В единия край на стаята бе поставена ниска скамейка, дали не бе маса, пригодена за четене, цялата отрупана с възглавници. По-навътре, там, където тъмнината ехтеше, забележа точица светлина, която сякаш притегляше мрака към себе си. Докато я наблюдаваше, тя трепна, скри се за миг, сетне се понесе напред.

— Неканен гост — разнесе се приятен глас. — Много се радвам.

Библиотекарят приближаваше към Яшим. Непознатият пристъпваше превзето и се поклащаше на всяка крачка.

— Надявам се да не съм те притеснил.

Библиотекарят пристъпи до лампа, оставена край вратата, нагласи фитила и изчака пламъка да стане достатъчно голям, за да могат да се видят. Яшим се поклони и се представи.

— Очарован съм. Аз пък се казвам Ибу — отвърна простичко другият и килна леко глава на една страна. Гласът му бе нежен, почти като на момиче. — От Судан съм.

— Разбира се — кимна Яшим.

Най-търсените евнуси в палата бяха или от Судан, или от поречието на Нил, до един гъвкави изящни момчета без коси, чиято женственост умело прикриваше забележителни сили и невероятна способност да оцеляват. Знаеше, че всяка година от поречието на Нил подкарват стотици момчета и ги прекарват през пустинята към морето. Малцина пристигаха живи. Някъде сред пустинята ги кастрираха и подхвърляха на горещия пясък, за да са чисти, и не им позволяваха да пият нито капка цели три дни. Ако накрая на трите дни момчето не бе полудяло и успееше да преглътне вода, шансовете му да оцелее бяха добри. То щеше да е щастливият избраник.

В Кайро вземаха за него пословично висока цена.

— Имам нужда от помощта ти, Ибу. — Яшим искрено се съмняваше, че архиварят ще успее. Този прелестен младеж сигурно бе оставен в библиотеката за удоволствие на някой поболял се от любов по-възрастен евнух. На тази възраст той едва ли бе чувал какво е еничар, камо ли да е усвоил сложната система на архивите.

Ибу го наблюдаваше със сериозно изражение и стиснати устни. Наистина бе изключително красив.

— Търся — започна да обяснява Яшим — списък на личния състав на всички еничарски поделения в империята преди Светлото събитие. — Наименованието „Светлото събитие“ му се изплъзна по навик. Трябваше да обясни по-точно. — Въпросното Светло събитие... — започна той. Ибу бързо го прекъсна.

— Шшш! — повдигна грациозно едната ръка към устните си и помахаше с другата. Завъртя очи и с мимика подсказа на посетителя да е по-предпазлив. Яшим се ухили. Добре поне, че бе чувал за Светлото събитие.

— Имена ли искаш или само бройки?

Яшим остана изненадан.

— Бройки.

— Значи искаш резюмето. Не си тръгвай, почакай ме тук.

Той се обърна и хлътна в мрака. Далечният пламък на свещта потрепваше, докато накрая изчезна. Сигурни някъде зад куповете.

Яшим не познаваше добре архива, ала знаеше, че подробните сведения тук са чудесно систематизирани. Ако някой везир по време на съвет му потрѣбваше документ или справка, независимо колко стара или странна, архиварят трябваше да може да я намери за броени минути. Тук се съхраняваха четири или пет века отоманска история: разпореждания, писма, статистически данни от преброяване на населението, данъчни задължения, прокламации на трона, петиции към трона, подробности около назначавания, повишения и понижения, биографиите на най-отличилите се чиновници, подробни отчети за направени разходи, карти от военни кампании, доклади на областни управители, пазени още от четиринайсети век, когато отоманските турци за пръв път излезли от Анадола, пресекли Дарданелите и навлезли в Европа.

Той чу стъпките на младежа да се връщат. Свещта и гъвкавият като върбова клонка библиотекар се появиха от тъмното. Ибу носеше единствено свещта.

— Не успя ли да ги намериш? — Яшим не успя да прикрие снизхождението в гласа си.

— Ммм — измърка младежът. — Хайде да погледнем заедно.

Напали множеството лампи, подредени като верига над скамейката за четене, и коленичи на възглавница. Над пейката имаше полица с високи обемисти тефтери със зелени подвързии. Момчето изтегли един, стовари го с трясък на пейката и го отвори. Дебелите страници шумоляха, докато ги прехвърляше и тихичко си тананикаше. Най-сетне прокара пръст по някаква колона и спря.

— Откри ли ги?

— Накрая ще ги открием — отвърна Ибу. Затвори тефтерите шумно и го върна на мястото му. След това провлачи крака към чекмеджета, вградени в стената до вратата, и изтегли едното. От него извади карта.

— Опа. — Погледна тъжно Яшим. — Вън — рече. — Не ти. Ти си приятен. Говоря за сведението, което ти трябва.

— Вън ли е? Кой го е изнесъл?

— Тц. Това вече не мога да ти кажа.

Ибу размахна малката карта пред лицето си, сякаш си вееше с ветрило, всяко движение на китката бе пестеливо и изящно.

— Не, не. Разбира се — намръщи се Яшим. — Надявах се поне...

— Кажи?

— Питам се дали можеш да ми кажеш какъв годишен доход е имал бейт на Варна от... от мините през 1670-те.

Ибу сви устни и изпусна въздуха. Яшим имаше чувството, че всеки момент ще му каже числото по памет.

— Конкретна година ли те интересува или цялото десетилетие?

— 1677.

— Изчакай момент, ако обичаш.

Той остави картата в чекмеджето с надписа надолу, взе свещта и се скри зад куповете книжа. Яшим пристъпи напред, дръпна картата и прочете:

Регистър на еничарите; 7–3–8–114; резюме, 1825.

Предаден на разположение.

Той върна картата на мястото ѝ силно озадачен.

Минута по-късно двамата с Ибу се надвесиха над дебел пожълтял свитък, от който лъхаше задушлива миризма на овча кожа. Яшим едва прикриваше отегчението си, докато се взираше в множеството цифри и бележки, нахвърляни за варненския бей през 1677 г. Накрая събра смелост да зададе въпроса, който го глождеше.

— Кажи, Ибу, какво означава „предаден на разположение“? За султана ли става въпрос?

Младежът се намръщи.

— Ти да не би да си надничал?

Яшим се ухили.

— Чух го някъде този израз...

— Ясно. — Ибу присви очи за момент. — Ще те помоля да не пипаш свитъка. Може да се отнася и за султана, но едва ли. По всяка вероятност не става дума и за копиеносците от охраната, нито пък за градинарите или готвачите. Те си знаят мястото.

— Кой тогава?

Ибу хитро насочи пръст към свитъка.

— Това интересува ли те изобщо, или просто си търсиш извинение, за да дойдеш и да си побъбрим?

— Беше просто извинение. Кажи кой?

Архиварят грижливо нави свитъка. Завърза го отново с алена панделка и го взе.

— Нека първо да го върна на мястото му.

Яшим се изкиска тайно, докато наблюдаваше как момчето се приближава с отпуснати женствени движения към чекмеджетата. Върна свитъка на мястото му, натисна чекмеджето с дългите си пръсти, за да го затвори, и отново се скри зад куповете, стиснал свещта. Господ да е на помощ на по-възрастните мъже! Никога досега не бе виждал подобно coquetterie^[1]. Въпреки това не можеше да отрече, че е силно впечатлен. Ибу изглеждаше и се държеше като празноглава африканска девойка, ала отлично си знаеше работата. Очевидно младежът имаше акъл, който му помагаше не само в прашния архив. Този път момчето се върна бързо.

— Та за „предаден на разположение“ — подсети го Яшим.

— Имперското семейство и обкръжението. Султанът, семейството му, доверените офицери.

— И жените ли?

— Разбира се. Цялото семейство на султана. Но без прислугата.

— Предаден на разположение — повтори Яшим замислен. — Кажи ми, Ибу, на кого, според теб, му е притрябвал този регистър?

— Не знам. — Младежът се намръщи. — Дали не е...

Сви рамене и се отказа.

— Кой? За кого се сети?

Архиварят махна пренебрежително с ръка.

— Никой. Нищо не съм се сетил. И аз не знам какво исках да кажа.

Яшим прецени, че няма смисъл да настоява.

— А къде мога да открия онова, което ми трябва?

Ибу наклони глава и погледна към една от лампите на стената.

— Попитай в някое от чуждестранните посолства. Нищо чудно да знаят.

По устните на Яшим плъзна усмивка, когато долови остротата в гласа му. Защо не? Наистина, нищо чудно да имат сведения.

Погледна любопитно Ибу. Ала Ибу бе вдигнал опакото на ръката си под брадичката и невинно наблюдаваше пламъка на лампата.

[1] (фр.) — кокетство. — Б.пр. ↑

27.

По дяволите! Прийн не беше мислила за пари.

Йорг Сводника не го интересувахе нищо друго, освен парите.

— Кажи, кючекчийке, да не искаш цяла вечер да седим и да се наливаме? Ще се надлъгваме ли? Едва ли. Нали искаше информация? Сигурно е нещо, което знам. Да се договорим тогава.

Той ѝ пусна крива усмивка и подпря глава на длан.

— В моя дюкян.

На Прийн ѝ се стори, че Йорг е скътал някъде информацията — например в гърбицата си. Този тип бе истинска отрова.

— Какво искаш? — попита направо тя.

Очите му се стрелнаха покрай нея като на гущер.

— Виждам, че си намерила приятели.

— Да, някакви момчета. Още не си отговорил на въпроса ми.

Той отново я погледна.

— Чакай да видим — отвърна тихо. — Имаш нещо, което може да ми е от полза, нали така, кючекчийке? Защо не пуснеш на Йорг пияния моряк?

Тя се озърна през рамо. Гръцкият моряк се бе намръщил и размахваше чаша. Мина и другото момче бяха допрели чела. Младежът каза нещо, Мина избухна в смях и отметна глава назад, притиснала ръка към гърдите си.

— Така става ли?

Тя отново погледна Йорг. Очите му бяха студени като късчета лед. Беше стиснал чашата и пръстите му изглеждаха почти плоски, с едри безформени кокалчета.

— Ще ми направиш услуга, кючекчийке — засъска той.

Наблюдаваше я и предвкушваше малката си победа.

— Тази тип заслужава истинска жена, не мислиш ли? — Кючекчии! Древни традиции, години на обучение, ала-бала. Какво даваше право на тези нещастници да го гледат отвисоко? — Да, жена, казах. Дори може да е някоя младичка.

Прийн се напрегна.

— Гаден си, Йорг. Някой ден ще съжаляваш за тази работа. Морякът е твой.

Тя се върна на масата. Мина вдигна очи, ала усмивката ѝ се стопи, когато забеляза, че гърбавият сводник също се приближава. Морякът изненадано премести поглед от Прийн към Йорг.

— Трябва да вървя — прошепна на ухото му Прийн. След това добави по-високо: — Това е Йорг. Много е неугледен, но е решил да те почерпи. Нали така, Йорг?

Сводникът я погледна недоволно, след това протегна ръка към моряка.

— Здравей, Димитри — изграчи той.

28.

Скъпа сестрице,
... много весело. Пита много за теб.

Опитвам се да ти опиша всичките си впечатления, както ме помоли, ала те са толкова много, че наистина не знам откъде да започна. Представи си как пишеш писмо, в което се опитваш да включиш всичко, което си видяла в шкафовете на баба, нали се сещаш — натрупани чашки, малки сосиери, чайници и кафеници, пъстри захарници със заострени капачета. Тук имам чувството, че съм попаднал в шкафа на баба. Да не говорим за ширналото се синьо море, върху което също като в шкаф се е кротнал целият град Константинопол. Файзърли разправя, че турците не се сещали ни за вчерашния, ни за утрешния ден — всички до един били фаталисти. Веднъж той влезе в голямата църква, строена от Юстиниан — „Света София“ (на гръцки, моля ти се), — преоблечен като Мохамед (за Файзърли говоря, да не си помислиш, че става дума за Юстиниан) и каза, че било ужасно — нямало нищо, освен разни звънци, закачени по ъглите, за да покажат, че Мустафа не е забравил това място през последните 400 години. Страшен е Файзърли. Трябва да се запознаеш със сестра му, защото, както казва той, приятелството ни ще го бъде още много години.

Искам да ти се похваля, че благополучно преминах първия си голям изпит по дипломация. Едва Файзърли ми беше казал, че турците живеели за момента, когато един от тях потропа на вратата на посолството — всички до един са загърнати в плащове и приличат на дърти магьосници — за турците ти говоря, не за вратите — и заяви, че бил историк! Файзърли си поговори с него на турски, а турчинът му отговори на съвършен френски. Двамата с

Файзърли се спогледахме — имах чувството, че ще се задуша от смях — ама той, турчинът, остана мн. сериозен и помоли да провери данните, които сме били имали за еничарите и разните му там стари военни. Файзърли ми довери как посланикът се жалвал, че Истанбул бил къде-къде по-скучен без еничарите. Не е никак скучен за
твоя любящ брат
и сие.

— За кого работите?

Компстън не говореше добре френски. На Яшим му се искаше англичанинът да го остави на мира, за да се заеме със задачата си. Домакинът му се стори доста озадачен.

Яшим се опита да се измъкне.

— Да кажем, че работя за себе си.

— А, значи сте на свободна практика.

Яшим повтори предпазливо непознатото понятие. На свободна практика ли? Май бе точно така: поне не му се налагаше да се кланя доземи пред чорбаджия.

— Вие сте забележително проникателен — отвърна той и кимна леко.

Младият човек се изчерви. Усети, че му се подиграват, ала не разбра точно защо. Май бе най-добре да помълчи. Така бе по-дипломатично. Скръсти ръце и седна на меката тапицерия, докато наблюдаваше как турчинът записва нещо. След малко не се сдържа.

— Лошо стана с еничарите, а?

Яшим го погледна изненадан.

— За тях е било лошо — отбеляза сухо.

Младежът закима енергично, сякаш гостът бе изрекъл нещо забележително.

— Леле! Така е! Стъжнило им се е.

Той поклати глава и изви вежди.

— Не е много весело да те изгорят жив — промълви Яшим. —
Pas trop amusant^[1].

Младежът се опули, за да покаже, че е съгласен.

— Точно така! — Наведе глава и се изсмя.

Яшим продължи да пише.

— Я кажете — продължи да досажда момчето. — Как се забавлявате тук, в Истанбул?

Сега вече се бе привел напред, провесил ръце между коленете си, а по лицето му се бе изписало нетърпение.

Яшим присви очи. Заговори почти шепнешком.

— Ами, някои мъже използват мъртва овца.

Момчето трепна.

— Овца ли?

— Разпорват я и ѝ вадят... как се казваше... пикочния мехур.

Момчето, обхванато от ужас, не смееше да помръдне.

— Един от тях, обикновено най-силният, притиска устни към уретера...

— Ясно, ясно, разбрах... ясно. Нямах това предвид.

Яшим се престори на силно учуден.

— Във вашата родина не играете ли футбол?

Момчето го гледаше недоумяващо, след това се отпусна.

— Извинете, аз... разбира се, аз... аз... — заекваше поруменелият домакин. — Ще отида да пийна чаша вода. Моля да ме извините.

Яшим се усмихна и отново насочи вниманието си към книгите.

Беше открил необходимата информация. Допускаше, че данните са предположения, но дори да не бяха съвсем точни, бяха доста стряскащи.

Колко еничари бяха загинали по време на събитията през юни 1826 година? Може би хиляда в казармите. Неколкостотин по време на последвалите гонения — нека да са петстотин. Някои бяха обесени, други посечени, ала те бяха малцина, повечето известни водачи в корпуса.

Останалите бяха оставени да се скрият. Яшим вече знаеше, че най-малко трима, а може би и повече, си бяха намерили работа в гилдията на чорбарите.

Следователно, ако на числата тук можеше да се вярва, оставаха много, за които не се знаеше нищо. Сигурно живееха някъде тихо и незабележимо. Гледаха си семействата. Това би шокирало мнозина.

Яшим се отпусна назад на стола и се загледа в общия брой.
Твърде много огорчени мъже, изпълнени със съжаление за миналото.
Около петдесет хиляди.

[\[1\]](#) (фр.) — Никак не е весело. — Б.пр. [↑](#)

29.

Имамът се начумери. Дали да не се измъкне, като каже, че го чака още един годеж? Знаеше, че евнухът се моли в неговата джамия, ала до днес не бяха разменили и дума. Имамът бе навел благосклонно глава, преди да разбере с кого разговаря.

Щом евнухът закричи редом с него, свещеникът си каза, че няма право да му отказва нито съчувствие, нито съвети. Не искаше да лъже. Както и да е, вече бе твърде късно. Въпреки това бе изпълнен с предубеждения към предстоящия разговор.

Как е възможно един мъж да е добър мюсюлманин, ако толкова много от пътеките му към Аллах са вече пресечени? Имамът се възприемаше като учител. Ала голяма част от наставленията му бяха свързани със семейството: блаженото щастие, което носеха децата, какво прилягаше на добрия брак. Той съветваше бащи как да подхождат към синовете си, а синовете учеше как да зачитат бащите, напътстваше и мъже, и жени как да постъпват в семейния си живот. Поучаваше неверни съпрузи и ревниви съпруги. Те се обръщаха към него като към съдия и чакаха отговори на въпросите си. Негово задължение бе да обмисли отговорите, да отсече „да“ или „не“ и обикновено го постигаше, като разпитваше тъжителите, докато сами не стигнат до извода. Насочваше ги как да задават правилни въпроси и да разсъдят дали следват ревностно учението на пророка.

А какво да обсъжда със същество, което няма семейство?

Стигнаха до стаята му. Вътре имаше диван, ниска масичка и гарафа върху месингова табла. По пода бяха разхвърляни няколко възглавници. Макар оскъдно обзаведено, помещението изглеждаше богато. Стените бяха украсени с великолепни мозаечни пана от Изник, които стигаха човешки бой, вероятно запазени от векове, от най-добрия период на керамичното производство в Изник. Сините геометрични форми изглеждаха така, сякаш са били подредени ден по-рано: блестяха лъскави, чисти и улавяха слънчевата светлина, която

струеше през високите прозорци. Черна печка в ъгъла топлеше цялата стая.

Имамът застана с гръб към печката и посочи дивана.

Евнухът се усмихна, личеше, че е нервен, настани се на дивана, изрита сандалите си и сви крака. Имамът изпъшка вътрешно. Тая работа няма да мине никак лесно. Приглади едната си вежда.

— Говори.

Гласът му прогърмя и Яшим остана впечатлен. Беше свикнал да се среща с хора, които криеха по нещо и речта им бе белязана от съмнения и несигурност, ала пред него бе човек, готов да даде необходимите отговори компетентно и без колебание. Да си имам, означаваше да живееш без малодушие и неувереност. За такъв човек отговорът винаги бе ясен, а истината — прозрачна. Яшим завидя на самоувереността му.

— Интересувам се от карагъозите — започна направо той.

Имамът престана да пригладя веждата си и космите отново щръкнаха.

— Моля?

Яшим се притесни да не би да е казал нещо обидно. Повтори молбата си отново.

— Те са забранена секта — отвърна имамът.

Дошъл съм не където трябва, помисли си Яшим. И не при когото трябва. Понечи да се надигне и да благодари на имама за разяснението.

— Остани. Искаш да научиш повече за тях, нали? — вдигна ръка домакинът. Обсъждането на някоя доктрина бе друга работа. Той усети как огромен товар се смъква от плещите му. Нямаше да се налага да разговарят за похот и содомия или за каквото там евнусите разговарят с имамите си. Нямаше да става въпрос дали мъж без топки може да се наслади на хуриите в мохамеданския рай.

Яшим отново седна.

— Карагъозите са заемали важно място в еничарския корпус — започна имамът. — Това сигурно ти е известно.

— Да, разбира се. Знам, че са били неортодоксални. Искам да разбера защо.

— Шейх Карагъоз бил мистик. Живял е много отдавна, още преди Завоеванията, когато отоманските турци били още номади. Издигнали няколко джамии, пръснати по градовете и селата, завзети от

християните. Ала бойците били гаази^[1], свещени воители, и не били свикнали да живеят в градовете. Те търсели истината, ала на наставниците и имамите им било трудно да са непрекъснато сред тях. Много от гаазите слушали своите си баба^[2], техни духовни бащи, изключително мъдри люде. Обърни внимание, че казвам мъдри, а не просветени.

— Те езичници ли са били?

— И езичници, и последователи на анимизма^[3]. И все пак някои останали впечатлени от думите на Пророка, мир на душата му. Ала те включили в своите вярвания голяма част от старите си традиции, различни езотерични учения, дори грешки, които били усвоили, докато общували с неверниците. Не бива да забравяш, че говорим за смутни времена. Малката Османска държава се разраствала и привличала много турци. Ден след ден навлизали в нови земи, срещали се с нови хора, сблъсквали се с непозната досега вяра. Много им е било трудно да познаят истината.

— Ами еничарите?

— Шейх Карагъоз изковал липсващото звено. Първите еничари били млади мъже, несигурни във вярата си, защото били изтръгнати от редовете на неверниците и трябвало да забравят много грешки. Шейх Карагъоз ги улеснил. Но ти знаеш историята. Той бил край султан Мурад, който създал еничарския корпус, като подбрал мъже сред затворниците от войната на Балканите. Когато шейхът ги благословил, протегнал ръката си в дълъг бял ръкав, този ръкав станал символът на еничарите, украшение на иглата, с която закрепвали тюрбаните си.

— Значи шейх Карагъоз е бил баба, така ли?

— В известен смисъл, да. Той живял малко по-късно от последните баба в турската традиция, ала принципите му били сходни. Учението му било ислямско, ала почивало на мистерия и свещен съюз.

— Свещен съюз ли?

Имамът сви устни.

— Говоря за единение на различните видове вяра, за единение с бога. Ние например казваме, че има един-единствен път към истината, че този път е записан в Корана. Шейх Карагъоз вярвал, че има и други пътища.

— Също като дервишите. Състояние на екстаз. Освобождаване на душата от оковите на тялото.

— Точно така, ала начинът, по който можело да се постигне, бил съвсем различен, по-примитивен.

— Как така?

— Истинският адепт се възприемал като стоящ над земните закони и правила. Така че престъпването на правилата представлявало начин да се демонстрира връзката с братството. Еничарите например не се отказвали от алкохола, похапвали свинско. Към жените се отнасяли по същия начин, както към мъжете. Значителна част от законите на Корана били пренебрегнати, сметнати за маловажни, незначителни. Всички тези прегрешения спомогнали за създаването на силна връзка помежду им.

— Разбирам. Може би това е бил начинът християните да приемат исляма.

— Донякъде съм съгласен. Те се лишавали от много малко от удоволствията, на които били свикнали. Сам знаеш какво представляват войниците.

Яшим кимна. Дай им вино, жени и песни: нищо повече не им трябвало около лагерния огън.

— След като не зачитали писанията на Корана — попита той предпазливо, — какви напътствия са получавали?

— Интересен въпрос. — Имамът докосна върховете на пръстите си. — В известен смисъл мога да кажа, че не са получавали никакви напътствия. Истинският карагъоз не вярвал в никого и в нищо, освен в себе си. Неговата душа била на първо място във всичко — и при зачеването, и при раждането, и при смъртта и отвъд смъртта. Правилата били без значение. Смешното е, че той си имал свои собствени правила. Говоря за магически числа, за тайни, за суеверия. Истинският карагъоз никога не оставял лъжицата си на масата, никога не заставал на прага, все такива едни... Спазвал някои дребни правила, за да има ред, и по този начин си осигурявал правото да нарушава божите правила. Нищо чудно, че най-различни престъпни типове били сред карагъозите. Но да не преувеличаваме. Първоначалният замисъл, макар и доста объркан, бил чист и праведен. Последователите на карагъозите се възприемали за мюсюлмани. Молели се в джамиите както и останалите хора. Елементът, внесен от Карагъоз, бил допълнителен пласт от духовното им извисяване, един таен пласт. Били организирани в ложи, ние им казваме текета^[4]. Това били

местата, където се събирали за молитви. И в Истанбул, и на други места има много.

— Всички карагъози ли са били еничари?

— Не. Най-общо казано, всички еничари били карагъози. А то не е същото. Може би, приятелю, сгрешихме, като заговорихме за тях в минало време. Какво беше разгромът на еничарите? Крачка назад. Може би дори ще се окаже крачка, която им е вляла нови сили. Нали знаеш, че вярата става по-силна и устойчива, когато те връхлети беда. Според мен това не е край на карагъозите. Може би в момента не съществуват под това име, ала корените им са се впили дълбоко.

— Нали сам казахте, че са вече извън закона. Всичко свързано с тях е забранено.

— Тук, в Истанбул, е така. Но те идват от много далече. На времето са се вслушали в думите на баба, дошъл от степите. След това са минали през учението на исляма и в момента се намират на границата. И може би пазят като верни стражи.

Имамът се усмихна.

— Не ме гледай толкова изненадано. Карагъозите са завоювали много граници за исляма. Може отново да го направят.

— Какви граници? За какво говорите?

— Те са силни точно там, където човек очаква да открие силата им. В Албания. Там еничарите открай време са били стъпили много здраво.

Яшим кимна.

— Има едно стихотворение. Вие знаете много по този въпрос, може би сте го чували.

Той изрецитира стиховете, които бе открил забодени на еничарското дърво.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те се разпиляха.
Избягаха.*

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,*

*те търсят.
Просветете ги.*

Имамът се намръщи.

— Доколкото си спомням, е карагьозко. Да, чувал съм го. Много езотерично, нали? Тайнствен замисъл. По-нататък се намекваше за някакво мистично единение с божеството, ако не се лъжа.

— Какво ще рече това „по-нататък“?

— Ти не ми каза цялото стихотворение — погледна го изненадан имамът. — Аз обаче не го помня наизуст.

— А можете ли да го откриете?

— В името на Аллах — отвърна човекът кротко. — Щом толкова те интересува, ще опитам да го намеря.

— Много ще ви бъда задължен — кимна Яшим и се надигна.

Двамата се поклониха един на друг. Тъкмо когато евнухът се обръщаше, за да си тръгне, имамът се загледа през прозореца.

— Суфистки мистерии — промълви той. — По своему са красиви, ала неуловими. Едва ли означават нещо за обикновените хора. Или просто аз не разбирам достатъчно. Има много страст, дори вяра в този тип поезия, ала накрая се оказва, че не е подходяща за вярващите. Прекалено свободолюбива е, прекалено опасна.

Не знам дали е свободолюбива, каза си замислен Яшим.

За опасна, опасна е.

Да, много опасна при това.

Дори смея да кажа смъртоносна.

[1] (тур.) — победител на неверници. — Б.пр. ↑

[2] странстващ тюркски дервиш проповедник от Средна Азия. — Б.пр. ↑

[3] древно вярване в съществуване на духове и души, които управляват хората, животните, предметите и явленията в природата. — Б.пр. ↑

[4] (тур.) — дервишки, мохамедански манастир. — Б.пр. ↑

30.

Забеляза я да се носи по улицата, висока, грациозна, на всяка стъпка привличаше мъжките погледи. На няколко метра от него тя забави крачка и започна да се оглежда.

Той вдигна ръка и ѝ махна.

Тя придърпа стол и се тръшна. Група старци на съседната маса играеха на табла, ала надигнаха слисани глави. Прийн нито ги забеляза, нито я интересувахе отношението им.

— Кафе — поиска тя.

Яшим поръча две, без да срещне любопитния поглед на момчето. Не за пръв път му се искаше да стане и да обясни каква е работата. Всъщност, тя не е истинска жена, така че всичко е наред. В действителност е мъж, преоблечен като жена. Въпреки това той се възхищаваше на куража ѝ да дойде в кафенето. Кимна мрачно на старците.

Прийн беше почти без грим и Яшим забеляза, че руменината по бузите ѝ е съвсем естествена.

— Не можем да говорим тук — прошепна той. — Аз ще тръгна към нас, а ти ще дойдеш...

— Ще говорим тук — отсече тя със стиснати зъби. Момчето сервира кафетата и започна да търка с парцал съседната маса. Яшим привлече погледа му и кимна. Момчето се отдалечи разочаровано.

— Имам причини да съм дискретен, Прийн.

Тя си пое въздух през носа. Гърдите ѝ се надигнаха.

— Какви например?

Той я погледна.

— Днес изглеждаш чудесно — каза ѝ.

— Престани веднага.

Сопна му се, но сведе очи към масата и бавно завъртя глава от едната на другата страна. Не успя да прикрие напълно задоволството си.

— В момента е най-добре да не ни виждат заедно. Част от работата ми е да се сливам с масата, да не привличам внимание. А ти никак не ми помагаш в това отношение.

— Аз съм голямо момиче — отвърна Прийн и долната ѝ устна потрепери. Яшим се ухили. Тя прикри уста с длан и го стрелна с поглед. След това се изкиска. — Знам колко съм непослушна, съкровище. Просто не успявам да се сдържа. Трябваше да направя нещо шантаво, да се видя с човек, когото харесвам. Да шокирам хората. Да се почувствам жива. — Тя потръпна от удоволствие. — Наложил ми се да разговарям с най-противния човек в Истанбул.

Яшим изви вежди.

— Не съм сигурен, че си попаднала на най-противния.

— Гърбав сводник от доковете. Аз пък съм сигурна. Та той разправя, че онази нощ е видял приятелчетата ти.

Яшим се приведе над масата.

— Къде?

— На доста прилично място. Дали искам да кажа точно „прилично“, Яшим?

— Може би. А информаторът ти... той бил ли е там?

— Не ми каза. Не искаш ли да разбереш къде са били?

— Разбира се, че искам.

— Било нещо като градина — започна да обяснява Прийн. — Над Босфора.

— Аха. — Може би Прийн бе избрала най-подходящата дума, като каза „прилично“, но пък нещата често бяха относителни.

— Там има някакво заведение, очевидно изключително чисто. По дърветата били закачени малки фенери — обясняваше замечтано Прийн. — Можеш да поседнеш, да поприказваш, да наблюдаваш лодките в протока, да пийнеш чаша кафе и да изпушиш една лула.

Или да си уговориш среща, помисли си Яшим. Градините Йейлеи едно време са били любимото място на обитателите на двореца. Султанът водел жените си там на пикник, да поседнат сред дърветата. Било е поне преди век. Султаните престанали да идват, когато мястото се прочуло, а след време започнала да му се носи лоша слава. Градините Йейлеи вече не били почтено място, там любовниците се уговаряли да се срещнат уж случайно и общували с помощта на полутайния език на цветята. В днешни дни срещите бяха

по-непринудени, ала значително по-добре уговорени, а всяка дума носеше скрит смисъл. Естествено, че момчетата от добри семейство, както ги нарече сераскерът, ще посещават подобно място.

— Е, и? Пристигнали, изпушили по една лула, пили по едно кафе и си тръгнали заедно, така ли?

— Поне така ми казаха.

— С лодка ли?

— Не знам. Той не спомена нищо за лодка. Не, чакай, май си тръгнали с карета.

— Четиримата заедно ли?

— Петимата.

Яшим рязко вдигна поглед. Прийн се разкиска.

— Дошли четирима, а си тръгнали петима.

— Разбрах, разбрах. Кажи, Прийн, ти знаеш ли нещо за петия?

— А, да. Бил е руснак.

— Руснак ли? Сигурна ли си?

Яшим се замисли. Често се случваше жителите на Истанбул да нарочват всеки рус чужденец за руснак. Дължеше се на последната война, а и на всички войни, водени от Портата с царските войски през последните сто години, в които армията на султана все по-често претърпяваше поражения.

— Почти — отвърна Прийн. — Бил е в униформа.

— Какво?!

Прийн се разсмя.

— Бяла униформа със златни ширити. Много изискан. Много, ама много високопоставен човек. Имал нещо като медал на гърдите. Приличал на звезда с лъчи.

— Прийн, ти си истинско злато. Как се докопа до тази информация.

Тя се замисли за младия гръцки моряк.

— Наложил ми се да направя някои жертви — отвърна усмихнато. След това си спомни за Йорг и усмивката ѝ угасна.

31.

Късно вечер Истанбул почти опустяваше. След десет вечерта, след като слънцето отдавна се бе спуснало отвъд Принцовите острови в Мраморно море, улиците притихваха и не се мяркаше жива душа. Понякога из сокаците ръмжаха и се дърлеха кучета или пък слизаха край брега и виеха, ала тези звуци, както и повикът на мюезина за молитва на зазоряване, бяха нощните звуци на Истанбул и никой не им обръщаше особено внимание.

Най-тихо бе на Капалъ чарши — лабиринт от покрити улички, които се виеха също като змиорки надолу по хълма от „Баязид“ до бреговете на Златния рог. През деня от пазара се чуваше жуженето на човешко множество, защото дори тогава той беше най-забележителният кервансай в света, царство на злато и подправки, на килими и тъкани, на сапуни, книги, лекарства и глинени съдове. Това не бе просто мястото, където се продаваха и купуваха стоки от цял свят; на този квадратен километър и половина от проходи и дюкяни бяха изложени някои от най-фините изделия, които се произвеждаха в огромната страна. Тук бяха събрани богатството и индустрията на империята, тук имаше кафенета, ресторанти, имами и хамами, а за да могат всички да са в безопасност, бяха определени строги правила.

Хълмът над чаршията — така нареченият Трети хълм на Истанбул, — на който се издигаше джамията „Баязид“, бе избран от султан Мехмед Завоевателя за дворец, ала сградата все още бе недовършена, когато той се впусна да строи Топкапъ с надеждата новата сграда да стане по-внушителна и великолепна от старата. Старият палат, Ески сарай, по-късно се превърна в нещо като пристройка към Топкапъ. Тук обучаваха робите, стените се охраняваха от рота еничари, ала единствените царски особи бяха съпругите на бившите султани, пропъдени от двореца Топкапъ след смъртта на господарите им и изпратени на заточение и забвение в Ески сарай.

Този неприятен обичай бе изоставен преди много години. Накрая Ески сарай западна и започна да се руши. Останките бяха почистени и

там бе издигната противопожарната кула, която бдеше над Капалъ чарши.

Връзките на торбата, пристигнала през нощта, бяха стегнати за металната решетка, която отделяше нощом Капалъ чарши от алчните погледи на крадците. Рано сутринта поне десетина човека заговориха за нея и след час пред насъбралата се тълпа някой най-сетне развърза торбата и я остави на земята.

Никой не гореше от желание да я отвори. Никой не помисли, че вътре е скрито съкровище. Всички бяха на мнение, че каквото и да е пъхнато там, трябва да е нещо ужасно, и въпреки това насъбралите се изгаряха от любопитство да разберат какво е то.

Накрая решиха да занесат неотворената торба в джамията и да помолят кадията за съвет.

32.

Няколко часа по-късно торбата бе отворена за втори път същата сутрин.

— Ужасно е — завайка се кадията и закърши ръце. Той беше старец и шокът бе огромен. — Нищо подобно... никога... никога досега... — Ръцете му затрепериха. — Това няма нищо общо с нас. Мирни хора сме... добри съседи...

Сераскерът кимна, ала не го слушаше. Наблюдаваше как Яшим разхлабва вървите. Евнухът се изправи и изсипа торбата на пода.

Кадията стисна вратата за опора. Сераскерът отскочи настрана. Яшим дишаше тежко и се опитваше да се стегне, неспособен да откъсне поглед от купчината бянали се кости и дървени лъжици. Насред купчината се чернееше човешка глава.

Яшим сведе глава, без да каже и дума. Насилието е нещо ужасно, помисли си той. Какво направих, за да го спра? Сготвих манджа. Тръгнах да търся казан, дето го ползват по време на процесите.

Сготвих манджа.

Сераскерът протегна обутия си в ботуш крак и подритна купчината. Главата остана в зловещото гнездо. Кожата бе изпъната, жълтеникава, очите проблясваха изпод притворените клепачи. Никой от двамата не забеляза кога кадията е излязъл.

— Няма кръв — подхвърли сераскерът.

Яшим коленичи край костите и лъжиците.

— Но е един от вашите, нали?

— Да, струва ми се.

— Струва ви се?

— Всъщност, сигурен съм, заради мустаците — и посочи отрязаната глава.

Яшим се заинтересува повече от костите. Подреждаше ги една по една, като обърна специално внимание на пицъла, на бедрената кост и ребрата.

— Много странно — прошепна той.

Сераскерът проследи погледа му.

— Кое му е странното?

— Няма нищичко по тях. Чисти и непокътнати.

Пое таза и започна да го върти в ръка. Сераскерът се намръщи. Достатъчно често бе виждал трупове, но да пипа кости?! Каква отврат!

— Бил е мъж — отбеляза Яшим.

— Естествено, че е бил проклет мъж. Нали е един от войниците ми.

— Просто ми мина през ума — продължи миролюбиво евнухът и нагласи таза на мястото му. Погледнат отгоре, изглеждаше почти неприлично огромен, щръкнал над скелета, разпилян по мраморния под. — Възможно е да са използвали друго тяло. Няма как да разберем.

— Друго тяло ли? Защо?

Яшим се изправи и избърса ръце в края на наметката си. Погледна сераскера, ала не каза нищо.

— Нямам представа — призна накрая той.

Сераскерът махна към вратата и въздъхна тежко.

— Може и да не ти се нрави, но трябва да кажем нещо на хората.

Яшим примигна.

— Защо не им кажете истина? — предложи той.

Сераскерът го погледна и смръщи вежди.

— Може и тъй да направя — сопна се раздражено. — Защо не?

33.

Съществуват прекрасни градове, където доволните граждани подкрепят интелигентната си управа. Там няма запуснати сгради, не ще видите нито едно обрасло с бурени петно, определено за строеж, нито един неподдържан дворец, ала в големите градове ги има, тъй като упадъкът е знак за живот. На едното ухо развалата нашепва за възможности, а на другото — за престъпност. Истанбул през 1830 година не бе изключение.

Подобни мисли се въртяха в главата на Яшим, докато стискаше разбриданата корда на звънеца и чакаше на стълбите пред вратата на сграда в Пера, така наречената „европейска“ част на Истанбул, от другата страна на Златния рог. Имаше чувството, че счупеният звънец е по някакъв начин свързан с упадъка и разрухата в древната столица, като се започне от напуканите стени на базиликите и се стигне до дървените къщи, готови да рухнат всеки момент, от кабинета на патриарха до подгизналите с вода стоки, струпани на пристанището.

При последното ожесточено дръпване бе успял да изтръгне подобие на звън, който се разнесе в недрата на старата къща. За пръв път от седмици и за последен път от години звънецът оповести на полския посланик, че има посетител.

Палевски се смъкна от дивана, неволно бутна някаква чаша и тя падна със звън, последван от ругатните му.

Застана на най-горното стъпало, стисна парапета и заслиза съвсем бавно към вратата. Няколко секунди остана загледан в резетата, след това се протегна, разкърши мускулите на врата си, прокара ръка през косата, оправя яката си и отвори. Присви очи, когато зимната светлина нахлу неканена.

Яшим изсипа остатъците от звънеца в дланта му и влезе. Палевски затвори вратата, без да спира да мърмори.

— Не можа ли да влезеш през прозорците отзад?

— Щях да те стресна.

Палевски му обърна гръб и пое нагоре по стълбите.

— Мен нищо не ме стряска.

Яшим хвърли поглед към тъмен коридор, който водеше до задната част на резиденцията, и зърна чаршаф, метнат върху мебели, натрупани в дъното. Последва Палевски по стълбите.

Дипломатът отвори една врата.

— Влизай — покани го.

Яшим последва приятеля си в малка стая с нисък таван, осветена от два високи прозореца. На отсрещната стена имаше камина с доста сложна изработка, украсена с гравирани щитове, лъкове и стрели, останали от по-благородна епоха; зад решетката безрадостно припукваха няколко анемични пламъка. Палевски хвърли нова цепеница и подкладе огъня. Няколко искри хвъркнаха нагоре и пламъците лумнаха.

Палевски се тръшна в огромен фотьойл и посочи на Яшим другия.

— Да пийнем по чаша чай — предложи той.

Яшим бе сядал в тази стая много пъти, въпреки това се огледа с искрено удоволствие. Огледало на петна, поставено в златна рамка, бе закачено между прозорците; под него бе писалището на Палевски и единственият стол с твърда облегалка в стаята. Двата фотьойла, примъкнати близо до камината, бяха пред разпадане, но пък бяха изключително удобни. Над камината бе закачен маслен портрет на Ян Собиески, полския крал, нанесъл през 1683 година съкрушителен удар на османците край Виена; още две мислени платна, едното на мъж с напудрена перука, възкачил се на кон, изправен на задните крака, и семейна сцена, закачена край вратата над малка махагонова масичка. Върху масичката бе оставена цигулката на Палевски. Съседната стена бе закрыта от библиотека, бяха подредени книги и в нишите край камината.

Палевски се пресегна и дръпна веднъж или два пъти кордата на звънеца. Влезе спретнато слугинче, очевидно гъркинче, и дипломатът поръча чай. След малко момичето донесе поднос и го постави на лежанката пред огъня. Полякът потри ръце.

— Английски чай — заяви той, — с много малко бергамот. Мляко или лимон?

Чаят, топлината на камината и плътният глас на немския часовник на полицата успокоиха посланика и настроението му се

пооправи. Яшим също започна да се отпуска. Двамата мъже дълго мълчаха.

— Онзи ден ми подхвърли, че армията напредвала със стомаха си. Кой го е казал? Наполеон ли беше?

Палевски кимна и се намръщи.

— Типично в стила на Наполеон. Накрая армията му напредваше вкочанена от студ.

Не за пръв път Яшим си обеща да разбере какво е отношението на посланика към Наполеон. Изглежда бе някакво съчетание от възхищение и горчивина. Въпреки това попита:

— Прави ли ти впечатление начинът, по който са се наричали еничарите?

— Да ми прави впечатление ли? Та те са използвали кухненски наименования. Наричали са полковника чорбар, нали така? Помня и някои от другите чинове — кухненски слуга, пекар, палачинкар. Командирите носели черпак като символ на званието. А пък ако някой от редовите войници изгубел полковия казан по време на битка — говоря за грамадните казани, в които приготвяли пилаф — това бил невъобразим позор. Провизиите винаги са им били осигурявани. Ама ти защо питаш за еничарите?

Яшим му разказа за казана, за стегнато омотания мъж, готов да бъде опечен, за купчината кости и дървените лъжици. Палевски го изслуша, без да го прекъсва.

— Извинявай, Яшим, ама ти не си ли бил в Истанбул преди десет години? Наричат го потисничество, нали така беше. Човек може да потисне смеха си. Потискаш чувства. А ние говорим за човешка плът и кръв. Говорим за история, за традиция. Какво потисничество? Онова, което се случи на еничарите, не бе дори клане.

За огромна изненада на Яшим полякът се изправи.

— Аз бях свидетел, Яшим. Никога не съм ти разказвал, защото абсолютно никой — дори ти — не би искал да узнаеш. Това не се вписва в отоманския начин на действие. — Палевски се поколеба и се усмихна тъжно. — Да не би да съм ти разказвал преди?

Евнухът поклати глава. Палевски вирна брадичка.

— Беше шестнайсети юни 1826 година. Слънчев ден беше. Имах да върша разни работи из града, вече не помня какви точно — започна полякът. — И прас, градът направо експлодира. На Ат мегдан

задумкаха по казаните. Учащите се по медресетата зажужаха като пчели. Казах си, че трябва да се връщам начаса, да се втурна към Златния рог, да се хвърля в някой каик^[1], после да си седна на тревата пред къщи, да си пийвам чай и да чакам новини.

— Чай ли? — прекъсна го Яшим.

— Абе, така му е думата. Както и да седнеш на тревата пред къщи. Няма значение. Каиците бяха изтеглени на Пера. Махах и виках от кея, ама нито един нещастник не благоволи да ме прекара. Да знаеш, Яшим, косата ми беше настръхнала. Имах чувството, че някой ме е поставил под карантина. Досещах се каква ще стане тя. Опитах се да си спомня кои паши познавам, но си казах, че и без мен са го загазили. Честно казано, не знаех дали е разумно в момент на криза да се окажа барикадиран в къщата на някое величие. Всички знаехме какво ни чака. Познай къде отидох.

Евнухът смръщи чело. Много добре знам къде си се покрил, стари приятелю, но няма да ти разваля удоволствието, ще те оставя сам да ми кажеш.

— В някоя гръцка таверна? В джамия? Не знам.

— При султана. Открих го в сарая, в Дома на обрязването — тъкмо бе пристигнал от Бешикташ на Босфора. Командващите армията бяха с него. И великият мюфтия беше с него. — Палевски насочи тежкия си поглед към Яшим. — Хич не ми говори за потисничество. Бях там. „Победа или смърт!“, крещяха пашите. Махмуд пое свещените писания на пророка в ръце. „Днес или ще победим — заяви той, или Истанбул ще рухне и ще стане дом на бездомните котки.“ Не мога да отрека на османлиите, че макар да им бе отнело цели двеста и петдесет години, за да вземат решение, когато все пак го взеха, всяка изречена дума бе истина.

Учениците наизлизаха в големия двор на Топкапъ. Бяха ги въоръжили и те отнесоха свещеното писание до джамията „Султан Ахмед“ — този край на града, около хиподрума, „Света София“ и сараят бяха все наши. Бунтовниците бяха завзели края на улицата близо до казармите, около джамията „Баязид“ и край старото пазарище за дрехи. Държаха също старата византийска улица и еничарските укрепления. Войската на султана нанесе там първия си удар. Чуваха се изстрели. Също като Наполеон в Тюйлери. Замириса на барут. Имаше само две оръдия. Командваше ги Ибрахим. Наричаха го Дявола

Ибрахим, Еничарите хукнаха към казармите си и започнаха да барикадират вратите с камъни. Дори не се сетиха за другарите си, които зарязаха по улиците. А след като артилерията ги обгради, те отказаха да се предадат. Останаха скупчени вътре. Първата канонада сигурно изби десетки, а след това обстрелът продължи.

Видяхме пламъците, Яш. Изгориха еничарите до един — е, не чак до един, но почти всички. Все едно разбишкваш сламена барака и избиваш плъховете, които изскачат отвътре. Заловените изпратиха в джамията „Султан Ахмед“, а избитите на място зарязаха под Еничарското дърво — привечер вече бяха струпали поне шест трупа. На следващия ден на хиподрума се търкаляха купове тела.

Открай време ме побиват тръпки от това дърво. Само като си спомня как ги бяха провесили по клоните, също като плодове. А труповете на другите еничари се трупаха около дънера. Сигурно е имало много кръв и тая кръв е в корените му.

Това видях и това ти разказвам. Виждал съм и погроми, и кланета. Честно казано, виждал съм и по-лоши неща от онова, което сториха накрая на еничарите. Виждал съм жени и деца... Еничарите бяха мъже и дори мога да кажа, че донякъде заслужаваха съдбата си заради всичко сторено както от тях самите, така и от предшествениците им. Знаели са, че участват в грозно изнудване. Знаели си, че то бавно съсипва империята, не може да не са си давали сметка, че някой ден ще дойде време за разплата.

Може би не са очаквали да се случи подобно нещо, нещата да приключат така изведнъж. Никой не каза: „Забавлението свърши, на излизане оставете ятаганите“, нали? Говорим за изстребление, Яш. Десет хиляди мъртви. Изкараха ги с огън от Белградската гора. Измъкнаха ги от градчета и селца из провинцията. Татари вестоносци плъзнаха из цялата империя, за да разпространят новината. Светлото събитие, помниш ли, така го нарекоха. Дори имената им не написаха по гробовете. Изтребиха ги до крик, заличиха ги. Знаеш ли, няколко седмици по-късно на гробището сред кипарисите видях султана с палач. Там бяха мъртъвците им. И верните, и сърцатите, и продажниците, и корумпираните. Палачът съсече всички надгробни плочи с тежкия си ятаган.

Яшим вдигна пръст.

— Една е останала. Намира се в Юскюдар, изсечена в камъка.

Палевски махна с ръка.

— Винаги остава по някоя. Може да са останали и десетки. Това не означава нищо. Отоманската империя продължава да съществува. Съществува, защото всичко се е променило. А нещата са се променили, защото еничарите ги няма. Те бяха онова, което спъваше империята, нима не си го разбрал? Те бяха пречката, която стоеше на пътя на... какво? Те възпираха султана да поеме напред като европейец. Те не позволяваха армията да се превърне в нещо като наполеоновата войска. Те бяха против християни да отварят дюкяни за алкохол в Пера, мъжете да носят фесове вместо тюрбани, и какво ли още не. Има и още. Еничарите бяха нагли крадци, ограничени мръсници, ала същевременно бяха поети, почитаха таланта, поне някои от тях. Имаха си своя култура, ако можем да наречем това тяхното култура. Тя бе по-значима от тях, по-значима от алчността и недостатъците им.

Сигурно се питаш дали не съжалявам, че ги няма. В никакъв случай. Ала скърбя за тях, Яшим. Докато обикалям сам из града, скърбя за тях, защото те бяха душата на тази империя, както за добро, така и за зло. Благодарение на тях отоманците бяха уникални, горди, необикновени и в известен смисъл — свободни. Еничарите им напомняха кои са, какви им се иска да бъдат. А какво стана без тях?

Макар да не ми е приятно, мога да призная, че нещата са вече съвсем обикновени. Прекалено обикновени и дори споменът за еничарите започва да се губи. А империята дълго ще куца заради това, че е обикновена. Без спомени няма устойчивост, няма мощ, защото тъкмо спомените създават един народ. Така е и при нас, поляците — добави унило той.

Отпусна се на фотьойла, покри очи с длан и се умълча. Яшим отпи глътка чай, забеляза, че е изстинал, и надигна чашата.

— Съжалявам — рече. — Не трябваше да те безпокоя с този въпрос.

Дипломатът бавно вдигна глава.

— Можеш да ме безпокоиш, Яшим. Безпокой ме колкото искаш. Аз съм просто посланик, какво ли разбирам от тези неща.

Яшим се смути. Обзе го типично детско желание да стане и да си тръгне.

— Костите не ми излизат от главата — върна се той към задачата си, — защото са съвсем чисти. С колко са дни разполагали? Станаха ли

шест? Как можеш да смъкнеш всичко от нечий кости за толкова малко време?

— Много лесно — отвърна гнусливо Палевски. — Като ги свариш.

— Хм. При това са запазени цели, значи е използван огромен казан. По тях няма никаква следа от нож.

Палевски наля още чай. Забеляза, че ръката му трепери.

— Помисли за миризмата — подсети го Яшим. — Все някой трябва да е забелязал.

— Яшим, приятелю — възнегодува полякът. — Има ли поне един аспект от тази мистерия, който да не е свързан с готвене? Струва ми се, че трябва да прекратим срещите си всеки четвъртък, докато тази работа не приключи. Не съм сигурен, че ще ми стигнат силите.

Яшим като че ли не го чу.

— Като наблюдавам как се появяват телата, имам чувството, че се опитват да очертаят полето си на действие — първо в новите конюшни над Аксарай, след това над Златния рог на Галата, близо до Джамията на победата. И ето че днес се появява нов труп на самата порта на Капалъ чарши. Всички до един се появяват незначайно как. А ще има още един — добави той. — Освен ако не се доберем първи до мястото.

— Това е възможно единствено, ако... какво? Само ако следват някаква схема. Очевидно тези места по някакъв начин са удобни за убиеца, нищо че са толкова далече едно от друго. Да разнасяш трупове из целия град, дори до Галата, е много по-трудна задача, отколкото да ги пуснеш в Босфора, където все някой ще ги открие.

Яшим вдигна поглед и кимна.

— Поради някаква причина убиецът мисли, че тази допълнителна трудност си струва усилието.

— Говорим за схема, Яшим. Намери прилична карта и отбележи точките.

— Прилична карта — повтори равнодушно евнухът. Бяха минали много години, откакто някой бе правил добра карта на Истанбул.

Палевски знаеше това не по-зле от него.

— Кажете сега, какво друго си разбрал?

— Едно суфистко стихче. Може да има връзка, а може и да няма. Чух нещо и за униформен руснак — призна той.

— Руснак, значи. Тук вече може и да успее да ти помогна.

Яшим му предаде всичко, което Прийн беше научила за петия мъж с ордена.

— Нищо чудно да се окаже Василиевски орден. Дава се за бойни заслуги, но не е от най-високите отличия. Дори няма да си го сложиш, ако имаш по-високо.

— И какво означава това?

— Означава, че твоят човек по всяка вероятност е добър войник, но едва ли е благородник или от командващия състав. Най-вероятно аристократ четвърто коляно, може би дори още по-незначителен. Или пък платен войник.

— Тук в Истанбул ли?

— Може да е назначен в посолството. Няма друго обяснение. Мога да ти помогна да го откриеш още сега.

Палевски се надигна от фотьойла и посегна към една от ниските полици. Дръпна няколко броя „Льо Монитор“, отомански вестник, издаван от съда, отпусна се назад и започна да прелиства.

— Сега ще го открием. Тук пише кой идва, кой си отива, кой е представил акредитивните си писма в съда. Гледай, в британско посолство има ново момче, американският шарже д'афер са го повишили в консул, приели са персийския пълномощен министър, алабала. Ето следващия. Нов руски търговски аташе, кофти назначение, френският консул си е заминал — как можах да не отида на този прием — и така нататък. Тук няма нищо. Давай следващия. Ето каквото ти трябва. Н. П. Потьомкин, помощник-аташе на заместник военния аташе, е представил акредитивните си писма на везирите в съда. Никаквец. Дори не е допуснат до среща със султана.

Яшим се усмихна. За Палевски приемът, на който бе поканен от султана, бе зенитът на дипломатическата му кариера, която иначе бе в пълен застой. По странен каприз на съдбата полският посланик живееше в Истанбул на разноси на султана. Това бе останало още от дните, когато отоманците се чувстваха прекалено велики, за да се съобразяват със законите на европейската дипломация и не можеха да допуснат който и да е крал или император да бъде равен на техния владетел. Един посланик, казваха те, е нещо като търсач на извора на световната справедливост, не го възприемаха като благородник, който разчита на дипломатически имунитет, затова настояваха лично да

плащат сметките му. Макар някои нации да се бяха опитали да обяснят каква е ролята на дадено посолство, поляците не можеха да си позволят да откажат. От 1830 година страната им бе престанала да съществува, след като и последното късче земя около Краков бе завладяно от Австрия.

Яшим бе забелязал, че средствата, които се отпускаха на полския посланик, не покриваха разноските на истинско посолство, ала поне даваха възможност на Палевски да живее безпроблемно. „Говорим за християнско правосъдие — обясняваше дипломатът, — ала единственото правосъдие, което е видяла Полша, е от стария ни враг, мюсюлманите. И вие, отоманците, сте едни! Разбирате правосъдието по-добре от когото и да е на този свят!“ Полякът много внимаваше да не се оплаква, че отпуснатите средства не са се променяли като сума през последните двеста години. А Яшим не би изрекъл онова, което и двамата отлично знаеха: че отоманците признават Полша единствено за да дразнят руснаците.

— Излиза — разсъждаваше на глас евнухът, — че помощник-аташе Потьомкин се качва в карета заедно с четирима от най-умните и най-образованите кадети от Новата гвардия и тогава за последно са ги видели живи.

Палевски изви вежди.

— Запознаваш се с руснак и изчезваш. Нищо ново под слънцето. За Полша не е нищо ново.

— Защо изобщо са се срещали с руски офицер? На практика сме във война с Русия. Ако не днес, то до вчера бяхме със сигурност, а по всяка вероятност и утре ще бъдем.

Палевски вдигна ръце.

— Не е ясно. Да не би да са продавали тайни? Срещнали са се случайно в градините и са решили да се повеселят.

— В градините няма случайни срещи — напомни му Яшим. — Колкото до продаването на тайни, струва ми се, че ние се опитваме да докопаме чуждите тайни, а не обратното. А и какво могат да продадат кадетите? Старите френски тригонометрични таблици? Схеми за оръдията, които най-вероятно са откраднати от самите руснаци? Името на шапкаря им?

Палевски се намръщи и издаде долната си устна.

— Не пихме ли достатъчно чай? — попита замислено той. — За разгадаването на подобни мистерии трябва нещо по-силно.

Ала Яшим знаеше какво ще последва, ако остане. Затова измисли някакво извинение и си тръгна.

[1] (тур.) — лодка. — Б.пр. ↑

34.

Яшим стигна до кея на Пера на Златния рог с бърза крачка и взе каик, за да го прекара на другата страна. Приятелят му беше прав. По всичко личеше, че утре вечер някъде ще се появи и четвъртият труп. А това бе едва началото на трудностите му.

Трополяща каруца, теглена от магаре, го накара да забави крачка, докато вървеше по сокаците към дома си. Каруцарят се огледа и вдигна дръжката на камшика в знак на благодарност за проявеното разбиране. Уличката бе прекалено тясна, за да се промъкне край каруцата, затова той направи път, макар да кипеше от нетърпение. Най-сетне превозното средство сви по друг сокак и в същия миг Яшим забеляза някакъв мъж да се мотае малко по-надолу. Беше облечен в алено и бяло, което показваше, че е слуга в двореца. Гледаше в друга посока и евнухът успя да се шмугне обратно в улицата, от която бе дошъл.

Облегна се на стената и се замисли. Сераскерът му бе дал десет дни, защото до военния преглед оставаха толкова, а на него трябваше да покаже пред султана, че разполага с модерна армия, достоен противник на враговете на империята. Четири дни вече се бяха изнизали, времето му изплъзваше. Предстоеше ново убийство, не биваше да забравя ценното предложение на Палевски да намери свястна карта, оставаше и проблемът с руския аташе Потьомкин. Ами удушеното девойче в двореца, ами заплахата на валиде султан, че няма да види друг френски роман, ако не открие откраднатите й накити? Колкото и да му се искаше да се потопи в нов роман, Яшим не беше наивен. Романите бяха последната му грижа. Ставаше дума за услуга, за закрила, за влиятелна приятелка. И точно такава подкрепа можеше да му дотрябва някой ден.

Не че беше неблагодарен. В двореца бяха забелязали — а сетне му бяха позволили да ги прилага — изключителните му умения по същия начин, по който бяха подбирани и използвани уменията на мнозина други през стотиците години.

Освен султана и придворните евнуси, той бе единственият мъж, който имаше право да влиза в покоите на жените. Бе единственият мъж в цялата империя, който можеше да влиза и излиза от двореца, когато пожелае. Когато от Топкапъ се обърнеха към него за помощ, негово задължение бе незабавно да се подчини.

И ето че се оказваше в затруднено положение. Сераскерът също се бе обърнал към него с молба за помощ, при това го бе намерил пръв.

Убийството в харема беше лоша работа, ала онова, с което се бе сблъскал извън двореца, бе още по-лошо.

Времето на четвъртия кадет изтичаше.

Въпросът бе защо.

Защо точно сега?

Пое си дълбоко дъх, изпъна рамене и излезе от уличката.

35.

Завеждащият гардероба на момичетата погледна умолително Яшим, след това премести очи към Кислар ага, главния чернокож евнух, отпуснал туловище на един стол. Не бе поканил нито гардеробиера, нито Яшим да седнат.

Яшим мислено прокле привързаността си. Отведоха го в двореца по времето, когато валиде султан се оттегляше за кратка почивка преди вечеря, затова Кислар ага пое нещата в свои ръце. А той никога не спеше. След като Яшим му разказа всичко, което бе научил, той незабавно изпрати да повикат завеждащия гардероба.

Яшим, разбира се, знаеше, че тук се действа по този начин. Всеки си имаше собствена представа за султанския харем, ала истината бе, че той функционираше с прецизността на машина. Султанът, който по всяка вероятност се бяхтеше над най-новото попадение сред наложниците, служеше като най-обикновено бутало във въпросната машина с едничката цел да гарантира непрекъснатото производство на бъдещи султани за империята. Всички останали — и евнусите, и жените — бяха просто маловажни болтчета. Християните възприемаха харема на султана по съвършено различен начин. Докато четеше с ненаситен интерес любимите френски романи на валиде султан, Яшим постепенно осъзна, че по принцип западняците имат прекалено романтична представа за харема. За тях в това царство на плътта най-красивите жени на света угаждаха на прищевките на един-единствен мъж, отдаваха се на сладострастния повик на похотта в опияняваща вакханалия. На чужденците им се струваше, че тези жени имат само гърди и бедра, но нямат нито ум, нито минало. Да си мислят каквото щат, реши Яшим. Дворецът бе като добро смазана машина, в която жените си имаха собствен живот, собствена воля и амбиции. Колкото до похотливите, машината просто ги изхвърляше също като дим.

Завеждащият гардероба бе жив пример. Приличаше на изцеден лимон, вечно недоволен, превзето същество, кльощав, към четирийсет

и пет, дребнав, готов да избухне дори при най-незначителния проблем. В задълженията му влизаше както да подготви гиздавите девойки или избраното за леглото на султана момиче, така и да им купува бельо. Сред подчинените му имаше фризьори, шивачи, бижутери и специалист по парфюмите, който трябваше освен да счуква и смила ароматните билки, да създава такива парфюми, че да допаднат на султана, да приготвя сапуни, благовонни масла и афродизиаки, както и да наглежда направата на благоухания специално за нуждите на султана. Ако нещо не беше наред, завеждащият носеше цялата вина, но поне на свой ред можеше да си го изкара на многобройните си подчинени.

— Става въпрос за пръстен — започна направо Кислар ага. — Според нашия приятел момичето е имало пръстен на ръката. Нямам представа дали е бил на ръката ѝ, когато се е случило нещастieto. Ти можеш ли да ни осветлиш?

Яшим бе заинтригуван от леката кръгообразна вдлъбнатина на средния пръст на момичето, която бе забелязал, преди валиде султан да прекъсне огледа на тялото. Макар девойката да бе изящна и накичена със скъпоценности, въпросният липсващ пръстен напомняше за краткия ѝ живот, изпълнен с неповторими чувства и мисли. Нима момичето, сякаш специално създадено за отредената ѝ роля — безупречно, красиво, великолепно нагиздено, изкъпано и парфюмирано, — бе имало намерение да легне със султана белязано от този почти незабележим недостатък, студената бяла резка на средния пръст на дясната ръка — доказателство за личния ѝ избор?

Дали пръстенът е бил свален, когато е умряла, или по-късно?

Завеждащият гардероба погледна Яшим. Евнухът го наблюдаваше с безизразно лице, скръстил търпеливо ръце на гърдите. Човекът вдигна нагоре поглед и поглади с разтреперани пръсти стиснатите си устни. На Яшим се стори, че той знае отговора на въпроса. Изглежда се опитваше да овладее надигналата се паника и да премисли какви биха могли да се последиствията от думите му.

— Да, наистина. Пръстен. Точно така. Тя носеше пръстен.

Кислар ага подръпна меката част на ухото си. Обърна кръвясали очи към Яшим.

— Ами прислужникът в покоите на момичетата? Може ли да поговорим и с него? — настоя Яшим.

Веднага призоваха прислужника, чието задължение бе да отвежда избраната хубавица при султана. Той не знаеше нищо за пръстена. Кислар ага бе следващият повикан на местопрестъплението. Той притвори леко очи и побърза да отговори на въпроса.

— Беше положена в моминската стая, точно както я завари.

— Кой я е положил?

— И завеждащият гардероба е бил там.

Мъжът не успя да си спомни дали пръстенът е липсвал, когато са вдигнали жертвата от земята.

— Ти обаче щеше да забележиш, ако е липсвал — предположи Яшим.

Завеждащият гардероба се колебаеше.

— Да, разбира се, щеше да ми направи впечатление. Нали аз подбрах накитите за ръце. Ще го кажа по следния начин, ефенди, очевидно е била с пръстена, когато... ами... когато е...

— Когато е била удушена. Можеш ли да го опишеш?

Завеждащият гардероба преглътна.

— Пръстенът беше сребърен. Нищо ценно. Често ми е попадал пред погледа. Носеха го различни момичета, разменяха си го. Има много такива дребни накити, не са кой знае какво. Май всички са си го слагали от време на време. Поносят го малко, омръзне им, дадат го на друга. Честно казано, дори не забелязвам подобни дрънкулки, освен когато са грозни или развалят цялостния облик на момичето.

— Значи ти й позволи да носи пръстена, когато отиваше при султана?

— Така беше най-разумно, иначе щеше да й остане грозна резка на пръста. Не споменах и дума.

Завеждащият гардероба се гърчеше уплашен и без да осъзнава, пристъпваше ту наляво, ту надясно.

— Правилно постъпих, нали, чорбаджи? Беше просто един пръстен, чистичък, сребърен.

Кислар ага не откъсваше поглед от него. Най-сетне сви рамене и махна с ръка, за да го отпрати. Завеждащият гардероба заситни заднишком, без да спира да се кланя.

Кислар ага посегна към праскова и я захапа. По брадата му се стече сок.

— Мислиш ли, че той го е взел?

Яшим поклати глава.

— Да си направи този труд заради сребро? Все някой обаче го е взел. Питам се защо.

— Все някой го е взел — повтори бавно Кислар ага. — Следователно е все още тук.

— Сигурно.

Чернокожият се отпусна назад и огледа ръцете си.

— Ще се намери — отсече той.

36.

Негово превъзходителство княз Николай Деренцов, отличен с орден „Цар Петър“ първа степен, наследствен шамбелан на руските царе и руски посланик във Високата порта, наблюдаваше как кокалчетата на ръцете му побеляват, докато стискат ръба на бюрото.

Княз Николай — не се свенеше да го потвърди — бе изключително привлекателен мъж в края на петдесетте. Със своите метър и осемдесет, широки рамене, подчертани от вталено сако с висока яка, изпод която се подаваше колосана широка вратовръзка, а от ръкавите белоснежна дантела, той изглеждаше едновременно елегантен и внушителен. Стоманеносивата му коса бе късо подстригана, бакенбардите бяха оставени дълги. Имаше изящна глава, леденостудени сини очи и сравнително малки устни. Семейство Деренцови бяха открили, че животът е скъп. Въпреки че притежаваха необятни имения и заемаха високо положение, в продължение на цял един век те си бяха угаждали с безкрайни посещения на балове, избор на пищни облекла, залагания и намеса в политиката на Санкт Петербург, докато накрая княз Николай Деренцов бе останал съкрушен, когато установи, че дълговете и разходите му значително надвишават приходите. През последния сезон успя да се ожени за млада красавица и хората не спряха да говорят — макар младите красавици да ги има както в Русия, така и навсякъде другаде.

Ала онова, което подтикваше любопитните да говорят, онова, което предизвикваше завист и ревност, бе фактът, че бракът му бе осигурил завидно богатство. Не че хората, сред които семейство Деренцови се движеха, се изразяваха по този начин. Зад гърба му се подсмиваха, че момичето — макар да бе поразителна красавица — бе от семейство на търговец новобогаташ. Баща ѝ бе натрупал милионите си с производство и продажба на кожени изделия.

— По всичко личи, че си проявил небрежност — възмущаваше се Деренцов. — Не искам в посолството си хора, които допускат грешки. Разбираш ли ме?

— Моля ваше превъзходителство да ме извини.

Младежът бе свел глава. Личеше, че Николай Потьомкин искрено съжалява. Наистина съжаляваше, ала не за стореното, защото вината не бе негова, а защото бе ядосал шефа си и той си го изкарваше на него, дори се опасяваше, че ще го уволни начаса. Работеше в посолството едва от два месеца, след като бе успял да се измъкне от отчайваща писарска работа в руската армия и да попадне в дипломатическите среди благодарение на връзките на възрастен роднина в двора — доста далечен и с недотам стабилни връзки. Едва ли щеше да има такъв шанс втори път.

И той като шефа си бе над метър и осемдесет, ала не бе красив като него. Лицето му, белязано от удар със сабя по време на Руско-турската война^[1], така и не заздравя добре. Червената резка тръгваше от ъгъла на лявото му око и стигаше до горната устна. Той бе със светлоруса коса и почти бели мигли над воднистосини очи. По време на схватката с турския конник бе сграбчил ятагана му с голата си лява ръка и сега три от пръстите му бяха свити, безжизнени. Младият Потьомкин бе разбрал, че или трябва да си дипломатичен, или... няма да постигнеш нищо. На сибирската граница го чакаха пет хиляди акра^[2] около западнало имение, потънало в дългове, на хиляди километри от цивилизования свят.

Княз Деренцов забарабани с пръсти по бюрото.

— Гафът вече е сторен. Пратеникът на Високата порта ще бъде тук след няколко минути и се налага да разговаряме с него. Да сме наясно още отсега. Срещал си се един-единствен път с тези хора. Разговаряли сте на френски. Откарал си ги до... Докъде?

— Близо до казармите. Не съм сигурен. Почти не съм излизал в града.

— Хм — изсумтя князът. — Нито дума повече. Ясно ли е?

Дрънна със звънче и нареди на ординареца да покани турския гост.

[1] има се предвид Руско-турската война от 1828–29 г. — Б.р. ↑

[2] акър = 4046,86 м. — Б.пр. ↑

37.

Руснакът веднага прецени начина, по който Яшим влезе.

Незначителен човечец, помисли си. Не е някоя видна личност.

Помощник-аташе Потьомкин усети огромно облекчение и реши, че щом самите турци не отдават дължимото внимание на случая, значи е малко вероятно началникът му да го уволни заради допуснатата грешка.

Двамата не откъснаха очи от Яшим, докато евнухът се покланяше. Посланикът не го покани да седне.

— Много съм ви задължен за помощта, която ни оказвате — започна новодошлият. Князът се подсмихна и извърна поглед. Яшим забеляза и се усмихна.

— Доколкото разбрахме, миналата седмица граф Потьомкин е бил в компанията на четирима офицери от имперската Нова гвардия. Нали вие сте граф Потьомкин? — обърна се към младия мъж.

Потьомкин се поклони.

— Позволете да запитам, бяхте ли приятели? В Истанбул сте отскоро.

— Точно така. Все още ми е трудно да се ориентирам в града. — Потьомкин прехапа устни. Това трябваше да го каже по-късно. — Не бяхме приятели. Просто познати.

— Разбирам. Срецали ли сте се преди?

— Никога. Запознахме се в градините. Стана съвсем случайно. Май и двете страни проявихме любопитство. Говорихме си на френски, въпреки че аз не го знам много добре — уточни младият мъж.

Яшим прецени, че няма смисъл да му прави комплимент.

— И за какво си говорихте?

— Трябва да ви призная, че вече почти не си спомням. Май им разказвах как съм се сдобил с това. — Потьомкин вдигна ръка към лицето си. — Раната.

— Ясно. Натрупали сте боен опит.

— Така е.

— И какво правехте в градините?

— Разглеждах. Разхождах се.

— Разхождали сте се? Защо?

— За да се пораздвижа. Искаше ми се да пообиколя някое тихо място, където да не привличам внимание.

Яшим кимна. Белязаният руснак със сигурно би привлякъл доста погледи по улиците на града.

Посланикът се прозя и понечи да се изправи.

— Това ли е всичко? Чака ни доста работа.

Яшим се поклони.

— Искях да попитам аташето как си тръгна.

Посланикът въздъхна, изправи се и махна с ръка.

Потьомкин обясни:

— Бяхме заедно. Качих ги, тъй като бяха в същата посока, и те слязоха близо до казармите. Не съм сигурен. Не познавам добре града.

— Разбирам. Файтон ли взехте?

Потьомкин се поколеба и погледна шефа си.

— Да.

— Как си разделихте сумата?

— Какво?

— Те са слезли първи. Предполагам, след това вие се прибрали в посолството.

— Точно така.

— Как платихте на кочияша? Разделихте ли си сумата?

— А, разбрах. — Потьомкин прокара пръсти през косата си. — Не, аз платих цялата сума. Дори да не ги бях срещнал, пак щях да платя същите пари, за да се върна.

— А помните ли колко ви излезе? Може да се окаже важна подробност.

— Може и да не се окаже — намеси се посланикът, гласът му бе наситен с презрение. — Както вече ви казах, имаме си достатъчно работа. Така че, ако нямате нищо против...

Яшим се обърна към посланика. Наклони глава на една страна и вдигна ръка.

— Много се извинявам — започна твърдо той. — Настоявам да получа отговор. Все пак граф Потьомкин е бил последният човек,

видял гвардейците живи.

Веждите на посланика трепнаха. Потьомкин се опули.

— Мили Боже! — възкликна той. Дори не погледна към евнуха.

— Да, истинска трагедия. Затова всичко, което ни кажете за местата, където сте били, ще ни бъде от помощ. Можем да се опитаме да намерим кочияша.

Яшим стреляше на сляпо, въпреки че файтонджията можеше да бъде издирен.

— Едва ли граф Потьомкин помни каква е била сумата — побърза да заяви князът. — Предупреждаваме служителите си да не носят много пари. На кочияшите плащат портиерите, когато впряговете спрат на портата.

— Разбира се — съгласи се Яшим. — Колко несъобразително от моя страна. Портиерите сигурно си записват направените разходи.

Князът трепна, явно едва сега осъзна грешката си.

— Ще накарам граф Потьомкин да провери. Ако научим нещо, ще ви уведомим.

Яшим се поклони.

— Надявам се, че графът не възнамерява да пътува. Може да се наложи отново да поговорим.

— Сигурен съм, че няма да се наложи — изсъска посланикът.

Евнухът излезе и затвори вратата.

— И сега какво?

Потьомкин мълчеше. Струваше му се, че разговорът е преминал добре.

Значи нямаше да се наложи да си стяга багажа, за да се върне у дома.

38.

Щом излезе от кабинета на княза, Яшим остана намръщен в приемната. Лакей в ливрея се бе изпънал до отворените махагонови врати. Потънал в мисли, Яшим обиколи бавно стаята, докато се озова пред поставена в рамка карта. Престори се, че я разглежда задълбочено, макар да не виждаше нищо.

Абсолютно никой не го попита какво се е случило. Това бе странно, нали така? Работата на посолството бе да събира информация, ала тези двамата не проявиха никакъв интерес към причината за въпросите му. Възможно бе вече да са чули, че офицерите са мъртви. Ала когато каза, че Потьомкин е последният, който ги е виждал живи, не го попитаха откъде знае. Сякаш въпросът изобщо не ги интересуваше, а това бе важно.

Още по-интересна бе лъжата за файтона.

Разбира се, че беше лъжа, още повече че князът знаеше нещо по въпроса.

Та нали самият той се опита да потули нещата.

— Excusez-moi, monsieur^[1].

Яшим се обърна. И дъхът му направо секна.

Дори не бе усетил кога е влязла.

Пред него стоеше най-красивата жена, която някога бе виждал.

[1] (фр.) — Извинете, господине. — Б.пр. ↑

39.

— Госпожо — промълви той. Тя бе висока почти колкото него и Яшим реши, че това трябва да е княгинята, съпругата на посланика, макар да очакваше да е по-възрастна. Княгинята не изглеждаше на повече от двайсет години. Косата ѝ бе прибрана и откриваше фина шия и заоблени рамене, няколко немирни черни къдри се спускаха закачливо по светлата ѝ кожа. Забеляза изящните уши, нежната извивка на брадичката, подчертаните скули, почти като на туркия. Огромните ѝ черни очи блестяха.

Наблюдаваше го, без да крие, че ѝ е забавно.

Яшим не можеше да си обясни как е възможно лакеят да стои напълно неподвижен, след като най-великолепното създание, чернооко, чернокосо, с лице сякаш изваяно от недокоснат планински сняг, бе край него, при това без придружителка. Да не би да беше съпът?

— Аз съм Евгения, господине. *La femme de l'Ambassadeur le Prince*^[1].

Съпругата на посланика. Жената на посланика. Гласът ѝ бе сравнително нисък. Устните ѝ едва помръдваха, докато говореше.

— Яшим — промълви той. Забеляза, че е протегнала ръка, пръстите ѝ бяха насочени към земята. Като насън пое ръката ѝ и притисна устни. Кожата ѝ бе топла.

— Трябва да сте по-склонен към приключения, господин Яшим — заяви тя и на бузата ѝ се появи трапчинка.

Яшим се ококори. Усети как кръвта се качва в лицето му.

— Много се извинявам...

— Ами да, разглеждате стари карти на вашия град. — Тя отново го погледна, без да крие любопитството си. — Френски ли говорите, или сънувам? Прекрасно. Колкото до картата — много е интересна, разбира се. Тя е една от първите подробни карти на Истанбул, правена малко след Завоеванията. Малко, малко, около сто години по-късно, през 1599 година, от Мелхиор Лориг от Фленсбург. Няма значение. По-

добре да погледнем картините. Тогава, предполагам, ще разберете ние какво представляваме.

Яшим почти не чуваше какво му говори. Никога досега не бе изпитвал подобни чувства и знаеше, красотата ѝ не е единствената причина. Всеки нормален мъж би се стъписал, но Яшим? Абсурд! Около него пърхаха прелестни жени всеки път, когато влезеше в харема на султана. Понякога му се показваха голи. Колко пъти само го бяха дразнили, докато поклащаха напарфюмираните си гърди и бедра около него. Тези съвършени създания го бяха молили да ги докосне тайно, да опита забраненото и непознатото! И въпреки това винаги имаше чувството, че са облечени, забулени, недостъпни.

А ето че пред него бе застанала облечена жена — виждаше устните ѝ, трапчинката на гърлото, заоблените голи рамене, — но в този момент тя му изглеждаше чисто гола.

Никога не му се бе случвало жена да го заговори по този начин. Никоя не му бе позволявала да докосне кожата ѝ с устни.

Тя стисна ръката му и го поведе към една от картините на стената.

— Кажете, господине, не ви ли шокира?

Шокираше го ръката ѝ.

Бяха застанали пред семеен портрет на цар Александър, съпругата му и децата. Композицията не бе официална, бе изпълнена във френски маниер: царят се бе скрил на сянка под дърво, царицата, налята като зряла ябълка, се бе облегнала на него, руси момченца в копринени бричове и момиченца в бели рокли бяха скупчени около тях.

Яшим се опита да прецени картината. Тя беше права.

— Да, малко ме шокира.

— Ето на!

— Не жената... — Какъв си лъжец, Яшим! — Говоря за интимността. Няма... интимност. Извадено е на показ нещо, което би трябвало да е интимно, отношенията между мъж и жена.

— Значи не одобрявате изобразяването на човешкото тяло? Вероятно сте готов да поставите нови ограничения?

Дори гласът ѝ, каза си, и той бе скандален. Любопитството ѝ приличаше на бавна милувка, сякаш го проучваше сантиметър по сантиметър.

— Не знам какво да кажа. Когато чета някой роман, откривам човешкото тяло. Там има интимност — представени са и други чувства и състояния. В романите ми доставят наслада, а ето че в някои картини ме шокират. Сега ще ме обвините в непоследователност.

— Нямам намерение да ви обвиня в каквото и да е, господине. Когато четете, вероятно намирате своите черти в героя. Онова, което преминава между вас и героите, си остава нещо лично. Докато картините са изложени пред очите на всички.

Тя го погледна свенливо с ъгълчето на окото си.

— Вие, турците, поне така ми се струва, сте добре запознати с интимността.

Яшим не смееше да откъсне очи от картината на стената.

— Харемът е забранено място, нали?

— Не и за вас, госпожо — отвърна Яшим.

Евгения ахна изумена.

— Нима? Искате да кажете, защото съм жена ли?

— Разбира се. И заради положението, което заемате. Не се съмнявам, че ще ви допуснат да посетите дори покоите на султана, стига да пожелаете. — Той забеляза изписалото се по лицето ѝ желание и съжали за думите си.

— Предполагам, че ще ме допуснат само ако съм поканена. — Гласът ѝ бе станал ласкав.

— Сигурен съм, че няма да е трудно да получите покана — отвърна бързо Яшим с надебелял глас, изумен от собствената си дързост. Какви ги вършеше?

— Дори не съм се замисляла досега — призна тихо тя. — Вие ли ще ме поканите?

Яшим се канеше да отговори, когато вратата към кабинета на посланика се отвори и князът застана на прага, последван от Потьомкин.

— Какво, по дяволите... — Ругатнята замръзна на устните на посланика.

Евгения му отправи студена усмивка.

— Двамата с господин Яшим водехме изключително интересен разговор. За изкуството — уточни тя. — Нали така?

Яшим се поклони.

— Разбира се, княгиньо.

Посланикът премести поглед от Яшим към съпругата си.

— Господинът тъкмо си тръгваше — изсъска той. — Сигурен съм, че е много зает. Всички сме заети. Довиждане, господине.

Яшим притисна длан към гърдите и склони глава. Отново целуна нежната ръка на Евгения. На сбогуване тя му каза:

— Моля да ме извините, че ви задържах. Надявам се някой път да довършим този разговор.

Гласът ѝ бе достоен за съпруга на посланик. Говореше хладно и не особено заинтересовано.

Ала пръстите на Яшим пареха там, където тя бе стиснала лекичко ръката му.

[1] (фр.) — съпругата на княза посланик. — Б.пр. ↑

40.

В банята поемаше жадно с всяка пора повече топлина и пара. Чак когато му се стори, че главата му е стегната с огнени обръчи, остави теляка да го изтърка и намачка също като тесто и чак тогава се топна в ледената вода на басейна.

По-късно, на път към къщи се отби набързо до зеленчуковия пазар. Старият му приятел Георгиос, гръцкият продавач, който подреждаше стоката си също като оръжия в оръжейна или като скъпоценни камъни на витрина, излезе иззад сергията и отпусна тежката си ръка върху рамото на Яшим.

— Забави. Забави — задудна той с басовия си глас. — Тъпче в кошница като гръцки крадец това, онова, всичко. Речи на Георгиос какво искаш сготви.

Огромният мъж в мръсна престилка грабна кошницата от Яшим и застана пред него, с ръце на кръста.

Евнухът наведе глава.

— Дай ми кошницата, гръцки мръсничко — нареди той.

Георгиос не помръдна.

— Давай кошницата.

— Речи. — Гласът на Георгиос беше спокоен. — Речи — настоя той по-високо. Протегна се към няколко пресни зелки. — Иска?

Яшим поклати глава.

— Разбира — отвърна Георгиос. Обърна гръб на Яшим и започна да вади зеленчуците. Подхвърли през рамо: — Я върви купи риба. Аз ти дава сос. Правиш риба на кебап, малко испански лук, чушки. Слага сос. Сос на огън. После яде. Върви.

Яшим тръгна. След като купи риба, се върна и завари Георгиос да чисти орехи и да бели скилидки чесън, които уви в парче вестник.

— Сега, ефенди, ходи дома и готви. Чушка. Лук. Не, няма взима пари от луд човек. Утре дойдеш и платиш двойно.

Яшим се прибра, постави рибата и зеленчуците върху дъската за рязане и ги накълца с остър нож. Лукът се оказа много лют и от очите

му потекоха сълзи. Той накладе печката и сложи въглища. След това наниза парчетата риба на шишове, счука орехите и чесъна с дръжката на огромен нож, събра ги на купчина и започна да ги мачка, докато станаха толкова лепкави, та трябваше да ги остърже от дланта си с острото на ножа. Намаза рибата със сместа и я остави, за да измие ръцете си в легена с вода, който хазяйката сменяше всяка сутрин и следобед.

Постави шишовете върху въглените и ги напръска със зехтин. Когато мазнината засъска, той разсея дима с кърпа и ги обърна.

Малко преди рибата да бъде готова да се отдели от пръчката, той отрязва парче бял хляб и го постави в чиния до купичка зехтин, сусамово семе и няколко маслини. Натъпка стръкчета мента в емайлиран чайник, пусна вътре бучка бяла захар и щипка китайски чаени листа, навити на спирали, наля вода от каната и постави чайника върху жарта, докато дъното почервения.

Най-сетне седна да похапне в малката ниша. Изтегляше парчетата чушка и риба от шишовете с парчета хляб.

Едва след като се засити, посегна към малката сгъната бележка, която го очакваше, когато се прибра.

Имамът го поздравяваше. Беше направил проучване. Със стегнат почерк бе написал последните два куплета от суфисткото стихотворение на Яшим.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те спят.
Събудете ги.*

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
малцината умълчани са се слели със Същността.
Приближете ги.*

Яшим седна и кръстоса крака. След това откряна прозореца, сви цигара, както му бе показал албанецът, търговец на коне — леко

засукана в единия край, с тясно парченце картон в другия, и изпи чаша горещ ментов чай, докато препрочиташе куплетите.

Остави листа. Петнайсет минути по-късно протегна ръка към старата кожа, сгъната до краката му. Дръпна я, да се завие.

След три минути — защото вече бе готов да се пренесе в страната на сънищата — евнухът Яшим спеше дълбоко.

41.

Полската резиденция бе невероятно красива на тъмно. С падането на мрака дори ръждата по перилата не личеше, а избуялата мирта, скрила навеса за карети от любопитни погледи, изглеждаше още по-гъста и непроходима с изчезването на светлината. Тогава отдавна останалите без обитатели празни стаи, в които гипсовите тавани се ронеха и посипваха с леки белоснежни люспи загубилия лъскавина и блясък пращен дървен под, оживяваха тайно, сякаш бяха затворени само за през нощта. С падането на мрака елегантната някога къща си възвръщаше забравените през последните шейсет години тежест и блясък.

Откъм двата прозореца на първия етаж трепкаше неуверен пламък и ставаше по-ярък с прииждането на тъмнината. Ако някой надникнеше през прозорците, открай време без кепенци — те и без това не можеха да се затворят, защото черчеветата се бяха изметнали, а пантите — ръждясали от зимната влага, — пред погледа му щеше да се разкрие царственият хаос вътре.

Стаята, в която преди няколко часа Яшим бе оставил полския посланик да се двоуми дали да отвори бутилка хубава водка, или да пие евтиния алкохол, който му доставяха тайно кримските моряци, приличаше на свърталището на полудял библиофил. Върху подноса за чай бе изоставена цигулка. Десетина книги бяха запокитени напълно безсистемно на пода; други двајсетина бяха накамарени върху облегалките за ръце на един от фотьойлите. Върху изтъркано писалище бе подхвърлена цяла колекция от томчета, между които бяха оставени безразборно малки като напръстници чаши. Изглежда, някой бе търсил нещо.

Станислав Палевски лежеше на пода зад един от фотьойлите. Беше отметнал глава с широко отворена уста, безжизнените му очи бяха втречени в тавана. От време на време похъркваше тихо.

42.

Сераскерът загреба шепа пясък и го пусна върху листа. След това прегъна хартията и върна пясъка в буркана.

Прочете документа още веднъж и дрънна със звънеца.

Отначало бе решил да даде нареждането за печат, ала като размисли, прецени, че е най-добре да се препише и тогава да бъде отнесено по джамиите. Имамите да го разбират както пожелаят.

Искрени поздрави и предупреждение от главнокомандващия Новата гвардия на Негово императорско величество в Истанбул.

Преди десет години тронът си осигури мира и благоденствието на империята посредством поредица от Светли събития, които изтръгнаха завинаги лъжовната ерес, заличиха я и сложиха край на безобразията, които Негово императорско величество повече не можеше да търпи. С предприетите действия султанът постигна пълна победа.

Онези, които сееха смърт и сигурно искат градът да бъде като едно време, да се пазят. Силите на падишаха не спят, те не познават страх и колебание. Тук, в Истанбул, войникът среща смъртта си с презрение и гордост, убеден, че жертва въображаемото заради святото и служи на великите сили на трона.

Каквато и да е силата ви, ще бъдете смазани. Колкото и да сте лукави, ще бъдете заблудени. Каквато и гордост да притежавате, ще бъдете сломенени и ще получите подобаващо наказание.

Отново ще побегнете и отново ще бъдете пропъдени от дупките си по волята на султана и подчинените му.

Предупредени сте.

Сераскерът правеше усилие да разясни положението. Слуховете бяха коварна сила. Тъкмо по това си приличаха със страстта към войната: те можеха и трябваше да бъдат контролирани.

Обучавай хората. Пресечи слуховете. Нека инициативата да е винаги твоя, за да държиш в недоумение враговете. Евнухът бе заподозрял някакъв еничарски заговор, ала сераскерът благоразумно прецени, че е най-добре да не дава категорично мнение. Намекът бе достатъчно ясен, ала скрит между редовете.

На това му се казваше подход като по учебник.

Сераскерът се изправи и приближи до тъмния прозорец. Оттук имаше изглед към града, който му бе поверен да защитава. Въздъхна. През деня се виждаха скупчени покриви, минарета и куполи, прикрили лабиринт от извити улички и тесни сокаци. Сега светлините се преливаха в тъмното, на места по-ярки, също като призрачни сияния, заблестели подвеждащо над пагубната нетрепваща вода в блато.

Стисна края на сакото и го подръпна, за да го изпъне.

43.

Докато Яшим се опитваше да се изтръгне от съня, първата му мисъл бе, че е забравил тигана върху жарта. Скочи чевръсто от дивана и застана посред кухнята. Завъртя се на пети, за да огледа недоумяващо стаята. Всичко беше наред: печката бе загасена, плочата излъчваше лека топлина; бе оставил съдовете неизмити, ножовете си бяха на поставките. Въпреки това му миришеше на изгоряло.

Някъде отвън долитаха викове и трясъци. Надникна през отворения прозорец. Небето бе озарено от някакъв блясък, също както на зазоряване, и докато се взираше навън, цял покрив бе неочаквано погълнат от огнен език, стрелнал се към небето, за да се разпилее миг след това в пелена от искри. Та това не беше на повече от сто метра: на съседната или на по-съседната улица. Чу пукота на разгоряло се дърво и усети мириса на сажди.

Час, каза си той, давам му не повече от час.

Огледа малкото си жилище — подредените по полиците книги, анатолийските килими на пода.

— Не може да бъде!

Пламъците си бяха пробили път към улицата, която излизаше на сокака „Кара Давут“. В началото ѝ се бяха скупчили любопитни клюкари, притеснени съседи, повечето гологлави, разсъблечени жени, въпреки че всички до една се бяха сетили да покрият носовете и устните си с по някой парцал. Забеляза, че една от тях бе вдигнала горнището на пижамата си, за да прикрие лицето, и по този начин бе оголила апетитно заоблено коремче. Всички до един наблюдаваха огъня, застинали неподвижно.

Яшим се огледа. Жителите на „Кара Давут“ започваха да излизат от домовете си. Мъж, за когото Яшим се сетил, че е пекарят, ги ръчкаше да изнасят ведра от къщите си. Бе застанал на едно от стъпалата на фонтана в началото на улицата и размахваше ръце. В този момент Яшим разбра какво се опитва да направи.

— Отпратете жените — изкрещя той и сръчка мъжа, застанал до него. — Трябва да се подредим в редица!

Разблъска мъжете. Завладелият ги унес сякаш изчезна. Някои от тях се стреснаха, когато забелязаха, че съпругите им са наизлезли полуголи.

— Отведете ги в кафенето — предложи Яшим. Спря младеж, хукнал с кофа в ръка.

— Дай ми това. Върви да донесеш друго! — Подаде кофата на застаналия наблизо мъж.

— Образувайте верига — поемай и предавай!

Мъжът грабна кофата и я подаде на следващия чифт ръце. Друго момче притича до Яшим с пълно ведро. Евнухът разбра, че някой трябваше да обърне повече внимание на задната част на веригата.

— Стой тук. Предавай ведрото и се пригответи за следващото.

Втурна се назад, като сграбчваше зяпачите и ги нареждаше на крачка-две разстояние един от друг. Хората надонесоха нови кофи. Пекарят топваше всяка във фонтана и я предаваше на следващия. Яшим затича по веригата, провери да не прекъсва никъде, след това се върна отново в началото, за да се увери, че връщат празните ведра.

Пламъците се стрелкаха към тесния сокак. Докато евнухът наблюдаваше, един прозорец се пръсна сред зарево от искри и дълъг огнен език се стрелна навън, облизвайки стрехите на съседната къща. След това пламъкът се стопи, ала само след миг се плъзна отново напред, тласкан към друг разгорял се от вятъра пламък, завихрил се като избълван от духало в самото начало на сокака. Застаналият няколко стъпки по-назад Яшим усети как поривът разрошва косата му и донася топлина. Почувства се напълно безпомощен. В този момент се сети какво трябва да се направи.

— Пробив! Пробив! — Хукна към най-близката врата и завари цяло семейство, надвесено над излака в задния двор. — Трябва ни пробив — не тук, от другата страна на улицата. — Не му обърнаха абсолютно никакво внимание: всички до един се напъваха да извадят вода, плискаха фасадата на къщата, която вече започваше да се люпи от горещината. — Брадва! Дайте ми брадва!

Стопанинът на къщата кимна към куп цепеници в ъгъла на двора. Яшим изтегли забитата в дървника брадва с един замах и изскочи на улицата.

— Пробив! — изкрещя той и вдигна брадвата над главата си. Неколцина от застаналите наблизиха го зяпнаха. Той се обърна към тях. — Вадете сечивата си, бе хора. Трябва да съборим тази къща.

Без да ги чака, той замахна с вик и стовари острието в кирпича. Откърти се парче колкото едра длан. Нанесе нов удар и една от летвите се разтроши на трески. След няколко минути бе разчистил достатъчно място, за да може да забива брадвата в горните греди. Неколцина мъже се бяха присъединили към него. Изпрати двама в къщата, за да проверят да не е останал някой, а след това ги напъти от другата страна. Спря да си поеме дъх и се облегна на брадвата. Четиримата мъже бяха голи до кръста и приближаващите пламъци осветяваха струйките пот, рухнали по кожата им.

— Дело на еничари е това — отбеляза един през стиснати зъби, докато забиваше брадвата с ожесточени мощни удари в една от подпорните греди. Тя изтъняваше с всеки удар, докато накрая мъжът обърна брадвата откъм тъпата страна, стовари я с всички сили и дървото най-сетне поддаде. Яшим сграбчи гредата и я потегли навън.

Къщата изпъшка и се килна на една страна. Няколко кирпичени парчета от втория етаж се стовариха в краката им и около тях се надигна бял облак, разпилян на мига от порив горещ вятър, профучал по улицата. Яшим обърна поглед назад. Две къщи по-надолу пожарът аленееше. Наоколо летяха искри. Един от мъжете, които бе изпратил в задната част на къщата, подаде глава между две щръкнали греди, разкривени под неестествен ъгъл, и побърза да я отдръпне. Всички се разсмяха.

— Ще излязат след секунда — обяви мъжът. Предвкусваха победата и настроението им се подобри.

И наистина, двамата мъже се появиха от другата страна на рамката и се втурнаха през срутената врата.

— И като си помисля, че викахме еничарите от „Баязид“ да я вършат тази работа!

Вече се забавляваха. Откъм горния етаж долетя трясък и им подсказа, че гредите не издържат повече. Подът се наклони и бе ясно, че покривът вече няма необходимата опора.

— Ще се срути към нас! — изрева Яшим. Истина бе. Къщата се наклоняваше към тях, изкривена на една страна. — Пазете се! — викна той и се втурна към улицата, по-далече от огъня. Останалите го

последваха. Двайсетина метра по-нататък спряха, за да наблюдават как къщата се килва също като загубил опора пияница. Циглите по покрива сякаш увиснаха във въздуха, докато най-сетне с глух тътен, който се понесе като вълна над пукота на огъня и крясъците, долитащи откъм горния край на улицата, постройката се срина сред облаци прах и парчета кирпич.

Яшим се хвърли на земята и покри глава с ръце: все едно го бе връхлетяла пустинна буря. Наблизо се чу писък. Той притисна лице в прахта и в този момент отгоре му се посипаха дребни отломки от разрушената къща. Няколко счупени керемиди се плъзнаха по земята и се удариха в ръцете му.

Надигна глава и надникна над лакътя си. Малко по-надолу по улицата пожарът продължаваше да бушува: беше се разпрострял и кепенците на последната къща, която ги делеше от пламъците, се отвориха с трясък, пометени от сила, която ги залюля на пантите. Ала пламъците, които плъзнаха навън, нямаше накъде да поемат. На мястото на стрехите, дървените врати и прозорци сега зееше черна дупка и няколко самотни подпорни греди стърчаха към небето.

Някой се наведе и му помогна да се изправи. Яшим позна мъжа с брадвата. Стиснаха си ръцете, а сетне, тъй като вълнението им бе разтърсващо и работата се бе оказала резултатна, двамата се прегърнаха три пъти, допирайки рамене.

— Направи ни огромна услуга, приятелю — заяви открито мъжът. Приличаше на призрак, лицето му побеляло от прах. — Казвам се Мурад Езлек.

Яшим се усмихна широко.

— Яшим Тогалу. — Не се представи като Яшим евнуха. — Спасихме „Кара Давут“ от пламъците. — След това добави: — Аз също съм ви задължен.

По говора му пролича, че е образован човек, и непознатият остана изненадан.

— Простете, ефенди. В тъмното... а и всичката тази прах... просто не...

— Забрави тази работа, приятелю. Всички сме еднакви в очите на Всевишния.

Мурад Езлек се ухили и вдигна палци.

44.

Яшим разбърка машинално кафето и се опита да открие какво точно го притесняваше около събитията през нощта.

Не беше пожарът. В Истанбул непрекъснато избухваха пожари, въпреки че снощи за малко да изпуснат нещата. Ами ако бе затворил прозорците? Дали миризмата на изгоряло щеше да го събуди навреме? Ами ако бе продължил да спи, без да разбере, че танцуващите пламъци напредват към неговата улица, и се събудеше едва когато бе прекалено късно, когато стълбите бяха в облаци дим, а прозорците всеки момент щяха да се пръснат от горещината.

Представи си тълпата, която видя днес сутринта, жените и децата, застанали уплашени наред улицата. Не си бяха доспали, ала това бе истинска благословия, защото се бяха събудили навреме.

Думи от карагьозкото стихче се появиха неканени в мислите му.

Събудете ги.

Лъжичката застина в чашата.

Имаше още нещо. Мъжът беше казал нещо.

„Дело на еничари е това. И като си помисля, че викахме еничарите от «Баязид» да я вършат тази работа!“

Еничарски противопожарен отряд бе настанен близо до джамията „Баязид“, първата и може би най-внушителната джамия на султаните. Сам великият архитект Синан паша, чиято джамия „Сюлеймание“ бе надминала „Света София“, признал на времето, че джамията „Баязид“ бе прокарала пътя към новото. Ала не джамията бе важна в случая, а местоположението ѝ. Храмът бе кацнал гордо на върха на хълма над Капалъ чарши, една от най-високите точки на Истанбул.

На това му се казваше великолепна наблюдателница. Мястото бе толкова ценно, че бе избрано за най-високата и може би най-грозната

сграда в империята — противопожарната кула със същото име. Торбата с костите бе открита на няколко метра от нея.

Имаше още една еничарска наблюдателница — противопожарната кула на Галата. Бе разположена високо над отточния канал, запущен от обезобразения труп на втория кадет.

А на мястото, служило на времето за център на еничарите — старите казарми, изравнени преди години със земята, за да бъдат построени имперските конюшни, — се бе извисявала кула, която Яшим смътно помнеше.

Палевски бе подхвърлил, че може и да има схема, по която убийците се отърват от телата — което означаваше, че ако всеки един от труповете бе подхвърлен близо до някоя от бившите противопожарни кули, еничарските наблюдателници... Яшим се замисли.

Потушаването на пожарите бе сред отговорностите на еничарите. Те дори се бяха превърнали в тяхно оръжие. Хората се будеха от сън и скачаха от леглата при тревожния звън на противопожарните камбани. Събудете ги.

Къде ли е била другата пожарникарска кула? Труповете бяха четири. Следователно и кулите трябваше да са четири. Четири кули.

Може би, мислеше ожесточено Яшим, може би все още имаше време.

45.

Кислар ага бе с глас на дете, тяло на поостарял борец и тежеше сто и петнайсет килограма. Никой не можеше да познае възрастта му, дори самият той не бе сигурен кога е излязъл от утробата на майка си под жаркото африканско слънце. Няколко килограма ненужен живот. Още едно гладно гърло. Лицето му бе прорязано от дълбоки черни бръчки, ала ръцете му бяха гладки и нежни като на момиче.

В момента бе приковал поглед в млада жена.

В безупречната си ръка държеше сребърен пръстен. С другата бе стиснал брадичката на момичето.

Кислар ага наклони главата ѝ на една страна.

— Погледни тук — изсъска той.

Тя затвори очи. Евнухът стисна по-здраво.

— Защо... си... взела... пръстена?

Азул притвори очи и усети как напират сълзи на болка. Пръстите му се бяха врязали върху устата и тя я отвори широко. Пръстите му се вмъкнаха между зъбите ѝ.

Тя го захапа. Захапа го с всички сили.

Кислар ага не бе пицъл от много години. За последен път бе надавал писък, когато бе малко момче в суданското село. Все едно че квичеше прасе сукалче. Воят все още бликаше, когато лявата му ръка се стрелна между краката ѝ, след това се отпусна за миг, за да я стисне по-добре. Стоката не бива да се накърнява.

Палецът му потърси отвора отдолу. Пръстите му се разтвориха и попаднаха на здраво стиснатите мускули. Ръката му се стегна като менгеме.

Момичето ахна и Кислар ага се отдръпна. Пъхна нахапаните си пръсти под мишницата, ала не я пусна.

Изви пръсти и момичето отметна глава назад. Кислар ага натисна още по-силно. Тя разбра, че я притискат, за да се измести встрани, и се отдръпна, за да избегне натиска.

Чернокожият усети, че се изплъзва и протяга ръка, за да се подпре. Дръпна я рязко.

Задъхан, се отпусна на колене и започна да разтваря гънките на наметалото си.

Беше забравил за сребърния пръстен.

Помнеше само, че трябва да я накаже и че не може да устои на желанието.

46.

Прийн не можеше да повярва на думите на имама. Възраждане на еничарите ли? Кадети от Новата гвардия, открити убити по отвратителен начин?

Протегна ръка към пинцетата и се зае да си почисти веждите.

Докато се гледаше в огледалото, се запита дали думите на имама имаха нещо общо с информацията, която бе открила за приятеля си Яшим.

Убийство.

Сърцето ѝ трепна.

Днес щеше да ги изскубе малко по-високо и да подчертае извивката с черно. Затананика си.

Онова, което чу в джамията, нямаше нищо общо с Яшим, нито пък с нея, нито дори с противния сводник.

С опитна ръка изскубна поникналите косъмчета, без да откъсва поглед от огледалото.

Затова пък Йорг можеше да е замесен в какво ли не и с кого ли не.

Тя само бе предала клюката, която бе дочула. Нищо повече.

Яшим поне остана доволен. Златен прашец, бе нарекъл той сведенията ѝ.

Той не би я издал. Прехвърли се на другата вежда.

Йорг обаче би я издал. Йорг би издал всичко и всеки, стига да се намереше някой да му плати достатъчно.

Или да го стресне достатъчно.

Прийн въздъхна дълбоко. Мисълта, че нещо е уплашило Йорг, бе... ами страшна.

Остави пинцетата и посегна към чернилото. Зае се внимателно да уплътни извивката на веждите.

Какво ли би направил Йорг, питаше се тя, ако разбере за убитите войници? Не в джамията. Хората като Йорг не чуваха нищо в джамиите. Те дори не ходеха по такива места.

Ако все пак чуеше, дали нямаше да се сети?

Чернилото трепна. Лицето, което я гледаше от огледалото, бе пребледняло.

Сигурно щеше да пропее. Сигурно.

47.

Пожарникар Орхан Ясмит сви длани пред устата си, за да ги затопли с дъха си. Гадна сутрин, и то не само заради влагата и студа, ами защото заради мъглата не можеше да си върши работата. Кой ще забележи огън в това мъртвило? Дори не можеше да види Златния рог.

Запристъпва от крак на крак, за да се сгрее, след това мина от южната страна на кулата и се взря към Босфора. В ясни дни от кулата на Галата се разкриваше една от най-красивите гледки към града, почти деветдесет метра над Златния рог, над минаретата и куполите, на юг към Босфора и Юскюдар в далечината, а понякога дори успяваше да различи очертаната в алено планина Гюл.

Кулата бе яка, от масивен дялан камък, построени от генуезците преди почти петстотин години, когато гръцкият император властвал във Византия, а Галата била италианска покрайнина. Кулата бе преживяла и войни, и земетресения, дори пожари. Обликът на града може и да се бе променил, когато крепостните кули са били заменени с минарета и когато все повече хора започнали да се установяват около кипналото от живот пристанище и да строят по склоновете на седемте хълма нескопосани дървени къщи, нагугушени една до друга като купчини прахан. Все се намираше някой да преобърне мангала, да остави свещта да се килне на една страна и разпилените искри да лумнат в пламъци. Не минаваха и десет години без някоя част от града да пламне и да бъде сравнена със земята. А кулата се бе запазила като доказателство за мъдростта и опита на генуезките строители.

Цялата работа бе огънят да се овладее отрано, да се потуши своевременно. Най-важното бе да се използва разумно, както по еничерско време — за да се контролира и насочва в интерес на еничарите. Орхан Ясмит бе твърде млад, за да помни онези дни, ала бе чувал какво се говори. Истината бе, че накрая еничарите потушавали пожарите.

Орхан Ясмит се облегна на парапета и се запита кога ли ще го сменят. Погледна надолу. Не се страхуваше от височини. Обичаше да

наблюдава как хората се лутат. Когато слънцето биеше в гърба му, понякога се чувстваше като птица, зареяла се над покриви и пазарища. Отвисоко хората приличаха на яйца в тюрбаните си, търкаляха се нанякъде, а чужденците с маломерните глави изглеждаха странни, също като насекоми.

Чу стъпки, оттласна се от парапета и се обърна. Очакваше да види дежурния пожарникар, ала мъжът пред него се оказа напълно непознат, цивилен, в обикновена кафява наметка. Орхан се намръщи.

— Извинявай — заговори рязко той. — Не те знам как си се качил, ама тук е забранено за цивилни.

Непознатият се усмихна незаинтересовано и се огледа.

— Два чифта очи виждат по-добре — отбеляза той. — Няма да ти преча.

Орхан не знаеше какво да отвърне.

— Може да се каже, че и двамата служим на един чорбаджия. Сераскерът ме изпраща.

Орхан веднага се изпъна.

— И така да е — изръмжа той, — нямаш работа тук. В дни като този не се вижда нищо.

Яшим се взря в мъглата.

— Прав си. — Пристъпи към парапета и се наведе. — Удивително. Често ли гледаш надолу?

— Не много.

Яшим наклони глава на една страна.

— Сигурно дочуваш разни работи. Забелязах го сам. Звуците се разнасят много по-далече, отколкото очакваш. Особено нагоре.

— Така е. — Орхан не можеше да разбере накъде водят тези приказки.

— Беше ли дежурен, когато откриха тялото?

— Бях дежурен предишната вечер. Нито съм чул, нито съм видял нещо. — Пожарникарят се намръщи. — А ти защо се качи тук?

Яшим закима, сякаш разбираше.

— Тази кула сигурно е строена отдавна.

— Преди петстотин години. — Пожарникарят се подпря на парапета. — Кулата „Баязид“ е почти нова.

— Почти нова ли?

— Там открай време е имало наблюдателница за пожари, ама кулата е била по-ниска. Има добър изглед към Капалъ, ама на изток е джамията и тя пречи да се вижда. Не че има значение. Нали построиха еничарската кула оттатък, за да има по-добър поглед към града.

— Ясно. Мислех, че има друга противопожарна кула — над Аксарай.

Орхан кимна.

— Стабилна работа, откъдето и да я погледнеш. Ама вече я няма, ни нея, ни текето — нищо не е останало.

— Теке ли? За какво теке ми говориш?

— Теке, помещение за молитви, както искаш го наречи. И тук има — долу. За карагюзките дивотии на еничарите. Сигурно това са най-старите карагюзки текета в града. Както вече ти казах, кулата я няма. Изгоря по време на... абе преди няколко години, нали се сещаш? Затова вдигнаха кулата край „Баязид“. Така могат да оглеждат и над джамията. Май я направиха двойно по-висока. Цялата е каменна, също като тази. Старите били дървени и все изгаряли. Така че сега има две кули, много по-сигурни от старите три. Как иначе, нали са от камък.

— Сигурно. Я ми разкажи за четвъртата кула.

Орхан погледна непознатия.

— Няма четвърта. Галата, Стамбул и това е.

— Трябва да има. Да не е на Йедикуле?

— Йедикуле ли? — ухили се пожарникарят. — Има ли поне един, който да съжалява, ако Йедикуле вземе да пламне?

Яшим се намръщи. Дежурният имаше право. Йедикуле бе клоаката на града, в югоизточната част, където византийските стени опираха в морето. Освен мръсотията и уличните помияри, които обикаляха по мърлявите тъмни сокаци, там бяха работилниците за щавене на кожа, имаше и потискаща на пръв поглед сграда, стара още по времето, когато отоманците превзели Истанбул, известна като Крепостта на седемте кули, използвана и за монетен двор, и за менажерия, и за затвор, най-дълго за затвор. Много хора бяха измрели зад стените ѝ, още повече от затворените там се молеха да измрат.

— От новата кула при „Баязид“ Йедикуле се вижда, ефенди. И Стамбул, и Галата. Нали ти казах. Вижда се целия град.

Яшим се намръщи. Спомни си втория куплет от стихотворението.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те търсят.
Просветете ги.*

Очевидно схващаше бавно.

— Гледай сега — подхвърли добродушно Орхан. — Защо не питаш Стария Палмук?

Лице, обрамчено от бакенбарди, се показва на вратата. Палмук не беше чак толкова стар, може би два пъти по-възрастен от Орхан, с гъсти бели мустаци и внушително шкембе. Беше се запъхтял.

— Проклети стълби — измърмори той. Яшим забеляза, че носи увити във вестник кифли със захарна глазура. — Няма красавички, значи — и намигна на Яшим.

— Стига, Палмук, на господина не му се слушат подобни приказки. Праща го сераскерът.

Палмук разбра предупреждението и изви очи.

— Дъртият кривокрачко, така ли? Слушай, ефенди, да вземеш да му кажеш да не се тревожи за нас. Ние мръзнем, подгизваме, но си вършим работата, нали, Орхан?

— Може и да не повярваш, ефенди — подкрепи го Орхан, — ама Палмук има най-зорките очи по Галата. Подушва пожара, преди още да е лумнал.

Палмук се намръщи.

— Стига приказки, момче. — Обърна се към Яшим. — Сигурно се чудиш за красавичките, дето ги споменах? Така си говорим ние, пожарникарите. На пожара му викаме красавичка. Левенти са пожарите от страната на Стамбул. Закачваме кошниците натам — той посочи четири огромни ракитови кошници, подпрени от вътрешната страна на парапета. — Така левентите гледат в правилната посока. Разбра ли? Женското се отнася за страната на Галата.

Яшим поклати глава. Колкото и дълго да живееш, колкото и добре да си мислиш, че познаваш града, вечно имаше още нещо, което да научиш. Понякога го спохождаше чувството, че Истанбул е създаден от кодове — объркани и сложни като сокаците — със свои знаци, със свой език и тайни жестове. Спомни си за майстора чорбар и

кориандъра. Колко много незначителни правила. Колко много непознати навици. Някога чорбарят е бил еничар. Погледна отново Палмук и се запита дали и той няма татуировка под лакътя.

— Значи отдавна работиш като пожарникар.

Палмук го погледна равнодушно.

— От дванайсет или тринайсет години. Защо?

Орхан се намеси:

— Господинът пита за другата кула. Не за онази при старите казарми. Пита за четвърта кула. Казах му, че няма четвърта.

Палмук бръкна във фунията, извади кифла и отхапа.

— Правилно, Орхан. Можеш да си заминаваш. Стария Палмук поема смяната.

Орхан се прозя и протегна.

— Ще ми се да полегна — призна той. — Огънят гори ли?

— Хем е топло, хем е светло, приятелче.

Орхан въздъхна доволно, поклони се на Яшим и се спусна надолу през отвора към уютната стаичка на пожарникарите.

Палмук обиколи, огледа и дояде кифлата.

Яшим не помръдна от мястото си.

Палмук се надвеси над парапета и се взря надолу.

— Странно — обади се той. — Остаряваш и започваш да не можеш да понасяш височините. Не мислиш ли, че трябва да ми плащат повече?

Погледна евнуха, наклонил глава на една страна.

— Нали разбираш какво ти казвам?

Яшим го изгледа студено.

— Чакам да чуя за четвъртата кула.

Пожарникарят се приведе над една от кошниците и закрепил фунията с кифлите в пролуките на плетката. След това се изправи и погледна към Стамбул. Все едно не беше чул въпроса.

Яшим потисна въздишката си и напипа кесията под гънките на наметалото. Избра три монети и ги разтърси в длан, за да издрънчат. Палмук се обърна.

— Виж ти, ефенди, на това му се вика щедър жест. Подобно дарение е добре дошло.

Монетите изчезнаха в джоба на туниката му.

— На теб ти трябва информация, приятелче. Нали така, ефенди? И мъдрите имат нужда от малък тласък, прав ли съм? Ти се държа порядъчно с мен, затова и аз ще ти отвърна със същото. Добре, четвърта кула няма. Никога не е имало, доколкото ми е известно.

Последва мълчание. Пожарникарят приглади мустаците си.

Очите на двамата мъже се срещнаха.

— Това ли е всичко, което можеш да ми кажеш?

Дежурният сви рамене.

— Нали за това питаше?

— За това питах.

Двамата останаха неподвижни. След това Палмук обърна гръб на Яшим, застана до парапета и погледна към Босфора, забулен в мъгла.

— Внимавай, докато слизаш по стълбите, ефенди — предупреди той, без да се обръща. — Много са хлъзгави, когато е мокро.

48.

— Мой си е — настояваше момичето.

Досега не бе казала нищо друго.

Яшим прехапа устни. От половин час се да опитваше да договори с нея.

Отначало бе внимателен. Попита я откъде е. Да, познаваше родното ѝ място. Не много добре, но... описа го доста точно. Планини. Мъгли. Зората се прокрадва над долината. Така ли било?

Отговор не последва.

— Пръстенът си е мой.

След това стана по-твърд. Според нас не е твой. Когато подозренията са сериозни, и наказанието ще бъде сериозно. Ако не разкаже всичко, което знае, ще стане много лошо.

— Мой си е.

Пробва и с молби. Хайде, Азул. За живот като твоя половината жени по черкезките земи са готови да умрат. Угаждат на всичките ти прищевки. Тънеш в лукс. Тук си на почит, завиждат ти. Ти си толкова красиво момиче. Чака те леглото на султана, а след това... кой знае?

Тя нацупи устни, извърна глава и започна да навива къдрица на пръста си.

Сетне дръпна рязко къдрицата и стисна устни.

— Пръстенът е мой — заяви.

— Ясно. Тя ли ти го даде? — попита спокойно Яшим.

— Не вярвам на нито една дума — прекъсна го Кислар ага. — Всичките лъжат като хиени, до една.

Яшим сви рамене и потисна раздразнението си.

Азул може да каже каквото си иска, но се надявам да сподели истината.

Чернокожият изсумтя. Момичето го погледна с презрение.

— Никога не ми го е давала.

— Аха. Имахте ли някакво споразумение за пръстена?

Момичето го изгледа странно.

— Какви ги говориш? А и какво значение има? Така или иначе, тя е мъртва. Няма я. Има ли значение, че съм взела пръстена?

Яшим се намръщи. Налагаше ли се да ѝ обяснява какво е кражба? Имаше нещо отвратително в това да откраднеш от труп. Та това бе светотатство. След като сама не разбираше, той откъде да започне?

— Има голямо значение. Тя мъртва ли беше или жива, когато ѝ взе пръстена?

Прелестното младо създание отново отказа да говори.

Яшим знаеше какво представляват планинците, израснали сред далечните кавказки върхове. Бяха непоклатими като каменните си къщи, твърди като замръзналите си стъпки през зимата. Хранеха се сякаш с въздух и враждуваха безспир със съседите.

Уморено зададе въпроса отново. Жива ли беше или мъртва?

Тя не отговори.

Може и да имаше основание. Какво значение имаше в края на краищата? Яшим погледна отново пръстена на дланта си. Завеждащият гардероба бе прав. Не струваше нищо. Сребърна халка с поизлизан мотив по ръба, на който все още личаха две змии, всяка нагълтала опашката на другата.

Погледна момичето. Беше накичена със златни гривни и огърлица. Не бе необичайно за харема, където разполагаха със злато и скъпоценни камъни от цялата империя, които да задоволят стремежа на всяка жена — как го бе казала валиде султан? — да бъде различна. Ала той знаеше, че подобни дрънкулки без особена стойност могат да се превърнат в обект на завист и злоба, да причинят ожесточени скандали, омраза, сълзи, дори и побой.

Жените на султана бяха свикнали с враждите. Какво бе смъртта за тях? Бебетата умираха. Жените умираха по време на раждането на бебе, което не ги надживяваше, мъжете ги прострелваха в гръб заради накриво казана дума, а някои доживяваха до сто. Смъртта бе нищо. Важна бе честта. В планините, от които идваха, хората се засягаха дори от най-незначителната дума и враждите водеха до кръвопролития, които продължаваха поколения наред, дълго след като причината бе забравена.

Нима бе възможно, запита се Яшим, подобна вражда да е била пренесена в двореца? Истанбул бе далече от земите на черкезите, при

това не само географски.

Какво ли означават тези змии? Образуват нескончаем кръг, както са захапали опашките си. Това бе символът на вечността, както лъготеха шаманите из планините.

Яшим въздъхна. Имаше чувството, че се опитва да открие несъществуващи проблеми, че създава неприятности там, където не съществуват. Освен това губеше собственото си време. Единственото, което бе постигнал досега, бе да засили враждебността, която забеляза между Азул и Кислар ага.

— Така — рече той. Поклони се на чернокожия евнух, хвана го под ръка и го дръпна настрани. — Още пет минути. Дайте ми само пет минути насаме с нея.

Взря се в кръвясалите му очи, ала така и не разбра какви мисли му се въртят в главата.

Чернокожият изсумтя.

— Губиш си времето — отсече той. Отново погледна момичето. — Лалата иска да говори с теб насаме. — Тя вдигна безизразното си лице. — Знаеш какво очакваме от теб.

След тези думи излезе от стаята.

49.

Отначало Азул не откъсваше поглед от затворената врата, ала след малко изви очи към Яшим. Стори му се, че го вижда за пръв път. Може би просто не бе обърнала внимание на присъствието му.

— Ето — започна тихо той. — Дръж.

Тя проследи как пръстенът описва дъга във въздуха. В последния момент ръката ѝ се стрелна също като змия. Стисна пръстена в юмрука си и го притисна към гърдите.

— Виждала съм те и преди — изрече с тъничък гласец.

Яшим премигна, ала не каза нищо.

Азул сведе поглед и отвори пръсти.

— Той пак ще ми го вземе — оплака се тя.

— Ще го помоля да не го прави — заяви Яшим.

Момичето почти се усмихна. По лицето ѝ пробягна някакво чувство.

— Ти ли?

Евнухът притисна длани към лицето си.

— Когато са те наранили — започна бавно той, — когато си загубила нещо — или някого, — си тъжна, нали? Понякога промените са добри, друг път ни се иска да заплачем. Когато си млад, ти е трудно да повярваш в болката и загубата. Ала тъгата ни поддържа живи. Мъртвите не могат да скърбят. Дори тук има много тъга. Дори в харема, където е царството на смеха и веселието.

Замълча. Азул не бе помръднала, само премятеше пръстена в ръка.

— Не е нужно да ми казваш каквото и да е, Азул. Не сега. Не на мен. Тъгата си е твоя и само твоя. Но ми се иска да ти дам нещо друго, освен пръстена.

Азул вдигна брадичка.

— Ще ти дам един съвет. — Яшим наклони глава и се запита колко ли може да каже пред нея. Колко ли щеше да разбере тя от казаното. — Нищо не може да бъде променено, Азул. Загубата е

невъзвратима, а човек така и не преживява напълно болката. Това е съдбата ни, както на мъжете, така и на жените.

Горчивината не е най-добрият избор, когато скърбим, Азул. Тъгата си има свое място, ала горчивината завладява раната като проказа. Малко по малко те обзема целия. Накрая, дори все още да дишаш, в действителност си мъртва. Виждал съм как става.

Азул стисна устни, сведе поглед и мигна.

— Може ли да задържа пръстена? — Гласът ѝ бе тънък и неуверен.

Яшим не отговори веднага. Погледна я. След няколко минути щеше да му каже каквото знае. След това предателство горчивината щеше отново да я обземе.

Той се протегна към дръжката на вратата.

— Ще говоря лично с валиде — обеща ѝ.

Така или иначе трябваше да поговори с нея, каза си той. Трябваше да изпълни даденото обещание и да издейства покана.

50.

Сераскерът се примъкна към края на дивана с пети и се изправи на крака.

— Трябваше да ми кажеш. — Гласът му бе остър, ала изговаряше отчетливо всяка дума. — Не съм те пращал да разговаряш с чужденци. При това неверници.

Както бе седнал на дивана, Яшим подпря брадичка на коленете си.

— Знаеш ли защо те повиках? Да не би защото исках дискретност? — Погледна го вбесен. — Защото се говори, че действаш бързо. Някой избива хората ми. Искам да знам кой е и не ми остава много време. Точно след седмица е прегледът на войската. Дните отлитат, а ти не ми казваш нищо. В Крим действа достатъчно бързо. Искам същото и тук, в Истанбул.

Вените на слепоочията му пулсираха.

— Стихотворения. Пътувания с карети. Това е нищо.

Яшим се изправи и се поклони. Когато бе до вратата, сераскерът каза:

— Тези срещи бяха организирани от мен.

Яшим се въртна.

— Срещи ли?

Сераскерът се облегна на прозореца и склучи ръце зад гърба си.

— Срещите с руснаците. Искан тези момчета да се научат. За почест! Мирно пред командващия офицер! Браво. Научете как се зарежда пушка и как да марширувате като французи. Това е само част от обучението им. Някой ден ще им се наложи да се бият срещу руснаците. Или срещу французите. Или срещу англичаните. Как мислят тези хора? С готовност ли влизат в битка? Кой са героите им? Можеш да научиш много за човека, ако разбереш кои са героите му.

Сераскерът опъна пръсти назад и те изпукаха.

— Мога и да се престоря, че тези неща са без всякакво значение. Имаше време, когато срещяхме врага на бойното поле и го смазвахме.

Бяхме непобедими. Ала времената се промениха. Вече не сме бързи както някога, докато враговете ни са станали по-бързи. Не можем да си позволим да затваряме очи пред руснаци и французи. Дори египтяните има на какво да ни научат, само че ако смучем наргилетата в Истанбул и се опитваме да си представим как ще се справят, няма да се получи нищо. Трябва да се поразшаваме и да разберем как мислят.

Яшим се почеса по ухото.

— И мислите, че офицерите ни ще научат необходимото, като пият кафе с руския военен аташе ли?

Сераскерът си каза: „Този не е войник. Дори не е мъж.“

Заговори точно и отсечено.

— Онзи ден ме попита дали говоря френски. Всъщност не говоря. В днешно време разполагаме с една книга, речник, в която са изброени думите на турски и на френски, така че с нейна помощ могат да се четат някои от френските учебници. Когато бях млад, нямаше такива книги. Освен офицерите, които преподават на войниците ни, през живота си никога не съм срещал французин. Не съм срещал и англичани, и руснаци. А за дамите им да не говорим. Това е недопустимо. Нямам представа как...

Той млъкна и протегна ръце.

— Как да се държа? Как да разговарям с тях? Нали разбираш? Преди трийсет години дори не би ми хрумнало подобно нещо. Сега не спирам да мисля за това.

— Разбирам. — Яшим усети, че му става жал за сераскера, облечен като европеец, с лъснати ботуши, със закопчано сако. Успяваше да изтърпи тези символи на новото, макар да не бе съвсем наясно защо ги търпи, също като онези глупаци на пазара, дето са убедени, че лекарството не е достатъчно добро, ако не причинява поне малко болка. Вълшебни ботуши, вълшебни копчета. Чуждестранна магия.

— Нещата се променят бързо, дори тук. — Сераскерът потри брадичката си, без да откъсва очи от Яшим. — Султанът е наясно, че военният преглед му предоставя възможност. Следващия понеделник целият град ще ни гледа. Хората ще видят знамето на Пророка начело на войската. Кавалерията ще чатка по улицата, копчетата им ще лъщят, конете им ще са напети. Пешаците ще маршируват като един. Независимо какво мислят за нас, ще останат впечатлени. Ще ги

трогнем до сълзи, сигурен съм. А най-важното е, че ще се почувстват горди.

Сераскерът вирна брадичка и ноздрите му се разшириха. Вече предвкушаваше победата.

— По време на парада султанът ще издаде ферман. Този ферман ще ни прати в посоката, в която той иска да поемем. От нас зависи да го подкрепим. Трябва да се опитаме да усвоим всичко онова, на което ни учат неверниците. А това може да се постигне и като пием кафе с руснаците, както сам каза.

Яшим бе престанал да слуша.

— Ферман ли?

Сераскерът сниши глас.

— Защо да не ти кажа. Промените ще са много. Равенство за хората според единен закон. Ще има нова администрация. Пашите ще бъдат сменени с министри, все такива неща. Ще следва стъпките на реформата в армията, ала това, разбира се, няма да е достатъчно.

Яшим се почувства поласкан. Какво знаеше той? След шест дни щеше да има султански ферман. Заповед за промени. С огромно усилие прогони тези мисли.

— Защо точно руснаците? Защо не изпратихте момчетата ни да пият чай с англичаните? Или да пият вино с френския посланик?

Сераскерът разтри якия си врат.

— Руснаците бяха... проявиха по-голям интерес.

— Това не ви ли се стори подозрително?

— Аз да не съм наивен. Поех риска. Момчетата от гвардията бяха... как да се изразя? В безопасност. Според мен беше по-безопасно да допуснат грешки, докато са в Истанбул, вместо да не знаят какво да правят, когато се озоват на бойното поле.

Може би щяха да се върнат живи от бойното поле, помисли си Яшим.

В Истанбул нямаха никакъв шанс.

51.

Човек, който извършва убийство в тъмното, не се страхува от мрака.

Той го очаква. На мрака може да се разчита, той винаги настъпва. Мракът му бе приятел.

Стъпалата му бяха боси, за да не издава шум. Той знаеше, че няма да вдигне никакъв шум.

Преди години бе един от Безшумните. Бе представител на елита. Сега наблюдаваше как слънчевата светлина се отдръпва от решетката над него. След четири часа щеше да вдигне решетката и тих като перце да се захване за работа. За момента трябваше да чака.

Спомни си деня на подбора. Полковникът бе седнал в средата на залата в казармите, с роза в скута, с вързани очи и предизвикваше мъжете да приближат един по един. Щом вдигнеше розата, те се връщаха по местата. Наградата бе назначение при сапъорите.

Подът на залата бе осеян със сух нахут.

Никой друг не притежаваше търпението и находчивостта му, нито пък самообладанието му. Един или двама стигнаха до розата, ала нетърпението им изигра лоша шега.

Научиха го как да се прокрадва в мрака, без да издава никакъв звук. Оказа се лесно.

Научиха го как да живее под земята. Погребаха го жив и трябваше да диша през бамбукова пръчка.

Обясниха му играта на сенките, какво вижда човешкото око, разликите между малките движения.

Наредиха му да се превърне в сянка. Трябваше да живее като плъх, да работи като миньор, да убива с бързината на змия.

Търпение. Послушание. Времето, казваха те, не е нищо повече от илюзия: часовете отлитат като секунди, секундите се влачат безкрайно дълго.

Прокрадвай се неусетно към вражеските позиции. Прикрий се също като плъх. Ослушвай се за вражеските сапъори, подуши местата,

където са поставени мините, където се чува шумолене. Обгърни се в мрака като във втора кожа. Убивай безшумно.

Ако попаднеш във вражески ръце — можеше и да се случи, — не казвай нито дума. Не показвай нищо.

Те не говореха кой знае колко. Това го устройваше, защото не бе от приказливите. Сапъорите бяха Безшумните.

По време на обучението нямаше нужда от приятели. Достатъчно му бе да знае, че принадлежи, че споделя същата вяра. А вярата го тласкаше напред, нали така? Тя му помагаше да изпълзи от тесния тунел. Тя му помагаше да не усеща схванатите мускули. Тя му даваше сили да превъзмогне страха и паниката и да ги скрие в безвремие и застой.

Тогава дойде предателството. Започнаха да обстрелват казармите. Обгърна ги пелена от прах, разхвърча се мазилка, полетяха камъни. Стените се срутиха. Ясно помнеше този момент: цяла една стена, висока девет метра, бе изтръгната из основи, тя сякаш увисна във въздуха и сетне се сгромоляса.

Нямаше да забрави как се огъна и сгърчи също като хълбока на препускащ кон. А пък въздухът бе станал плътен като вода. Този момент бе продължил цяла вечност.

Тази вечност му предостави достатъчно време, за да потърси дупка и да се мушне в нея.

Все едно бе попаднал в гробница. Ала не бе мъртъв. Дишаше през пролука в развалините. Постепенно разравяше стоварилите се върху него останки, също като червей, който се опитва да излезе навън при росата.

Светлината над него бе невидима. Въпреки това сапъорът я виждаше, като помръдваше едва забележимо глава, и разчиташе на светлината, която никой друг не различаваше.

Вдигна брадичка. Беше време.

Търпението бе най-важното.

Послушанието бе най-важното.

Щяха да умрат хора. Трябваше да умрат.

Единствено смъртта можеше да очисти от греховете възраждащата се империя.

Една жертва можеше да върне светостта на храмовете и да ги защити.

Четиристе стълба на карагъозите.
Убиецът бръкна в кесията. Докосна земята с длан.
Сетне, също като котка, пристъпи напред.

52.

Яшим се приведе напред и сведе поглед към страница трийсет и четвърта от „Liaisons Dangereuses“. Нямаше смисъл. Книгата стоеше отворена на същата страница вече половин час.

Чий закон се спазваше? Дали бе нещо като френските закони, които позволяваха на гърците да имат своя държава, ала лишаваха поляците от тяхната? Приложим ли беше този закон за планините на България и пустините на Триполитания?

Необходима ли бе промяна? Може би. Един закон за всички, независимо от вярата им, от речта, от произхода. Защо не? Според него подобно нещо не можеше да се нарече светотатство, ала... мнозина мислеха, че е срамата.

Докато обмисляше тези въпроси, Яшим се запита кой друг знае за фермана. Султанът и везирите бяха запознати със сигурност. Високопоставени лица като сераскера — също. Може би и религиозните водачи — мюфтии, равини, патриархът. По всяка вероятност и те. Ами редовите божии служители — свещеници, имами, например? Едва ли. За обикновените хора в града и дума не можеше да става. За тях това щеше да е истинска изненада. Както и за него.

Затвори книгата, стисна клепачи и се облегна назад дивана.

През последните няколко часа не бе спрял да си задава тези въпроси. Предстояха неприятности, това бе сигурно.

Имаше и още нещо, нали?

Знаеше, че въпросното нещо е скрито като лице в многолюдна тълпа, а той не го бе забелязал.

53.

Мъжът се изправи неочаквано бързо.

Убиецът си помисли: усетил е миризмата ми. Нищо, тъкмо щеше да стане по-интересно. Бе научен да се промъква като мирис, не като човек. Сега миризмата бе попила по него.

Мъжът подуши.

Хоп.

Изправи се бързо на крака. Стискаше нож.

Откъде се появи този нож?

Убиецът се усмихна. Опипа кесията си. Стисна нещо твърдо.

Мъжът с ножа бе приклепнал, проточил врат.

— Кой е? Какво искаш?

Убиецът не трепваше.

Полъх на вятъра заметна износеното перде на прозореца и то прошумоля. Мъжът с ножа се въртна, след това отново се озърна. Взря се в мрака.

Проточи врат. Бавно извърна глава.

Ослушваше се.

Убиецът чакаше. Наблюдаваше.

Главата на мъжа бе почти в профил.

Убиецът замахна от китката и кордата се стрелна напред. Изтегли я с ожесточено ръмжене и мъжът с ножа изгуби равновесие, докато дращеше с две ръце по шията си.

Убиецът дръпна кордата с всички сили.

Мъжът размаха ръце във въздуха, в напразен опит да напипа кордата. Убиецът излезе от сянката и го повали на пода. Стисна ръката с ножа и пръстът му попадна между сухожилията. Ножът издрънча, когато дланта на жертвата се отпусна.

Убиецът го бе притиснал с цялата си тежест. Посегна към колана си и измъкна дървена лъжица.

Мъжът на пода се задушаваше.

За кратък миг убиецът отпусна кордата. Жертвата си пое въздух, ала той не му стигна. Убиецът заклеци лъжицата с кордата и започна да я усуква.

54.

Дебел мъж, отчаяно копнеещ за сън, усети как го преобръщат в леглото и се сгромолясва на пода. Отвори очи и видя женски крака.

— Хайде, слънчице. Това са ти парцалките. Намъквай ги, миличък. Аз приключих. Давай.

Дебелият сънено заопипва дрехите, докато се опитваше да се облече. Изчезвай, помисли си той. Остави колкото трябва на масата и се измъквай, преди тя да е усетила.

Жената го наблюдаваше как ситни към вратата.

Беше приключила за тази нощ. Никакви външни посетители поне. Нямахше кой повече да дойде.

На горния етаж щяха да разберат, че и последният клиент си е тръгнал. Оставаше й още нещо и то бе най-неприятното.

Посегна към лампата и пое нагоре по стълбите. На последното стъпало спря, но така и не чу нищо.

Бавно и много предпазливо откряна вратата. Стаята миришеше отвратително.

Надникна, без да вдига шум. Протегна ръката, в която стискаше лампата, и сенките затанцуваха.

Жената бе загубила вярата си във Всевишния още преди месеци. Беше се молила, беше го призовавала, беше го убеждавала нощ след нощ, а на сутринта отговорът бе все един и същ. Затова започна да Го проклина. Ала нищо не се промени. Накрая Го забрави.

Ала онова, което видя сега, бе като откровение.

— Благодаря ти, Господи — промълви тя.

55.

Още на зазоряване Яшим слезе до залива, все още стиснал бележката, написана от кадията малко след утринната молитва. Докато се настани в лодката, бележката вече бе овлажняла и смачкана заради утринната мъгла и ситния дъждец, ала той нямаше нужда да я чете отново.

Когато лодкарят натисна тежките весла и каикът се плъзна към Сарайбурну, Яшим сви колене на възглавницата от конски косми и се отпусна на левия си лакът за равновесие. Кадията бе написал, че става дума за дървена лъжица. След като вчера бе видял торбата с кости и пъхнатите вътре дървени лъжици, съпадението го бе накарало да уведоми Яшим.

Двайсет минути по-късно лодкарят обърна каика и спря пред стълбите на Йедикуле.

Щом Яшим мярна дребния човечец, проснат по корем в калта с дървена лъжица, завързана на гърба, той разбра, че това не е четвъртият кадет. Ръцете на трупа бяха покрили ушите, коленете бяха свити, той бе леко изгърбен, сякаш оглеждаше дупка в калта.

Яшим обърна трупа, за да види лицето.

Лодкарят обърна каика и погледна трупа и сякаш се разведри.

— Дубро момче. Пра'иши услуги. Женки, туй ми ти, унуй ми ти.

Почеса се по главата.

— Ши'ана ра'утъ. — Мислите на простоватия човечец тръгнаха в друга посока. — Ама тежичък, а. Ич ни гу обича'а женките.

Яшим въздъхна.

— Жени значи. Да не би да е имал публичен дом?

— Аха. Амчи той и вида му кат го гле'аш.

Яшим отстъпи и затъна до глезените в кал. На кея забеляза вход към вътрешен двор, прескочи купчина боклуци и се отправи към водната помпа. Стисна дръжката. Тънка струя мътна вода шурна от чучура.

Хората в жилищата около двора започнаха да се раздвижат. Чу се трясък на кепенци и някаква жена се наведе от прозорец на втория етаж.

— Абе, ти к'во пра'иш?

— Мия си краката — изръмжа Яшим.

— Няма да изпускам ведрото от поглед, тъй че да внима'аш.

Яшим побърза да излезе от двора. Калта все още лепнеше по краката му. Ама че гаден квартал!

Зави зад ъгъла с надеждата да открие файтон или носилка. Тук, изглежда, на всяка врата се бе приютил по някой просяк или гръмко хъркащ пияница. Някои извърнаха подпухналите си очи към Яшим и го проследиха с поглед, докато минаваше. Заведенията уж затваряха в полунощ, ала Яшим знаеше, че собствениците чакат, докато има желаещи да харчат. Когато кесиите им се опразваха, чорбаджиите ги изритваха на улицата. Така и не успя да разбере склонността към пиянството. Веднъж Прийн се опита да му обясни, че обича пивниците, защото там се натъква на съчетание от щастие и тъга.

— Като изключим пияниците, никога не се знае с кого ще се запознаеш, нито пък защо са се отбили там. На всеки му се е случило нещо. Аз обичам да ми разказват — бе признала тя.

Яшим предполагаше, че много от разказите завършват, когато се оповръщаш и замръкнеш на нечий неприветлив праг в студа. Или пък проснат мъртъв по корем в калта, също като съдържателя на бордеа, когото видя преди малко.

Прийн не спомена ли, че е говорила с някакъв гърбушко?

Бил гнусен мърляч, мотаел се по пристанището и щом го мернела, се чувствала омърсена.

Не й ли беше казал същият тип, че кадетите са се срещнали с руснака в градините?

Не беше ли това информаторът й?

Не беше ли същият сводник проснат по корем в калта, убит съвсем наскоро?

Този по никакъв начин не бе станал жертва на пагубна страст. Тук не ставаше въпрос за непреценен удар, нито за нож, случайно попаднал в ръката на неволен убиец.

Нищо подобно. Това бе професионално извършено убийство. Някой бе праметнал корда около врата на сводника и бе затегнал

примката с дървена лъжица.
Яшим затича.

56.

Във всеки град има квартали, които минават за прилични, защото са разположени близо до центъра, където са парите и хубавите места. Колкото и да са просторни къщите, колкото и удобни да изглеждат, те си остават опетнени незнайно как от непрекъснатия поток от хора — все мющерии, които се настаняват там за седмица, някои по за една нощ, други просто минават и едва ли ще се върнат отново, защото задачите и целите им са доста мътни и трудно някой ще ги разбере. Никой не пита. Никой не изказва предположения. Плаща се предварително, а за доверие и дума не може да става. Цените са винаги малко по-високи, отколкото на другите места, ала наемателите са доволни или защото са близо до центъра и не им се налага да ходят дълго, или защото не знаят къде другаде да отседнат, тъй като са на чуждо място.

Прийн обаче живееше тук за постоянно и си плащаше наема чинно и почтено. Хазяинът нямаше от какво да се оплаче; та той почти не забелязваше присъствието ѝ, тъй като го пращаха в едно кафене, където по цял ден играеше табла с поостарелите си приятели, и го привикваха обратно единствено когато жена му трябваше да прецени нов квартирант или да посплаши някой разюздан наемател. За да не се натрапва, хазяйката на Прийн си вършеше работата, като се провикваше иззад ситна решетка край стълбите. В нея бе изрязано малко прозорче, през което ѝ се плащаше. Хората подаваха парите през отвора и тя ги грабваше. Ако искаше да погледне, лепваше око за решетката. Стаята ѝ отзад бе сравнително тъмна и никой не я виждаше.

В момента наблюдаваше дребен чернокож мъж, който се опитваше да се пребори с кобилица, на която се полюшваха две кофи. Без да обръща внимание на очите, които знаеше, че го следят зорко иззад решетката, мъжът понесе товара си навън и кривите му крака затопуркаха през двора. Хазяйката проследи всяко негово движение със завист и раздражение.

Не че искаше всяка сутрин да изпразва нощните гърнета. Просто дребният чернокож, на когото плащаше да върши тази работа, научаваше клюките преди нея.

Слугата се върна с празните гърнета и ги постави едно до друго, за да съхнат. Обърна се към решетката.

— Трима гошпода в пети номер. Ошми номер не ши е шпала в штаята, ама как шамо шмърди.

Хазяйката сви устни и бързо ги отпусна. Беше дала пети номер за седмица на някакъв мъж. Щеше да му даде да се разбере тя на него, когато цялата тайфа се опитат да се изсулят тайничко. А пък осми номер... Не й се случваше за пръв път да не се прибира. Нали заради смрадта не позволяваше на наемателите да внасят храна.

Ако й останеше време, щеше да влезе в стаята на Прийн и да изхвърли боклука, причинил вонята.

На вратата застана мъж. Познаваше го, защото бе приятел на коконата от осми номер.

Тя почука по решетката.

— Спести си качването по стълбите — изграчи, макар да се опита да говори мило. Нямаше по-добър наемател от номер осем. — Няма я.

Яшим присви очи към решетката.

— Рано ли е излязла?

Това бе малко вероятно. Чистачът дръпна парцал, ухили се и започна да мърля с него коридора.

— Все ми е тая — отвърна хазяйката. — Няма я и толкоз. Ще й съобщя, че си идвал, ефенди.

— Добре, благодаря ти. Ще й предадеш ли нещо? — Той скъса лист от тефтерчето, което винаги носеше, надраска няколко думи и прегъна хартията. Прозорчето на решетката се отвори и сбръчкана ръка дръпна листа от пръстите му.

— Много е важно да получи бележката веднага щом се прибере — настоя Яшим. — Не знаеш ли къде е?

— Ще й го дам — заяви хазяйката.

Яшим се поколеба. Можеше ли да направи друго? Запита се дали да не остави съобщение в стаята й, ала вече бе късно. Дъртата зад решетката бе взела съобщението, а чернокожият продължаваше да размахва мокрия парцал.

Взе си довиждане с жената и излезе на улицата.

57.

Бе вече тъмно, когато Прийн се върна в стаята си. Не че бе свършила кой знае какво този ден. Забавлението бе снощи, на ергенското празненство, където се лееше алкохол и Прийн се съгласи да обърне едно, след като приключи с танците. Наруши основно правило, ала дори основните правила са измислени, за да се нарушават, каза си тя, така че след първата чаша посегна към втора и бъдещият младоженец започна да я разпитва любопитно за първата брачна нощ.

Затова остана там, успа се и на сутринта се надигна с тежък махмурлук. Останалите гости си бяха тръгнали отдавна и бяха отвели младоженеца. Спомни си, че рано сутринта чу сподавен смях и пъшкане, ала се обърна на другата страна и отново заспа. Някаква дебела арменка сумтя презрително, докато ѝ правеше кафе. Останалата част от деня остана в банята, увила кърпа на главата си.

На път към къщи спря, за да си купи сладкиши, ала махмурлукът бе притъпил апетита ѝ и тя гризна само едно ъгълче, а след това помоли продавача да увие всичко за вкъщи. Сега покупката бе в чантата ѝ, ала единственото ѝ желание бе да си легне веднага щом се прибере. Отвори вратата и хазайката издумка по решетката.

— Имаш съобщение — развика се тя. Прозорчето се отвори и ръката на старата протегна бележката към Прийн.

— Благодаря — отвърна тя. — Може ли малко светлина?

— Било спешно, каза той. Пак беше господинът, който се отби онзи ден. Говори като учен човек. Ето.

Говори за Яшим, каза си Прийн, докато поемаше свещника. Както обикновено, свещта бе изгоряла почти докрай. Хазайката много внимаваше нищо да не се разхищава. Поколеба се дали да не отиде да потърси Яшим още сега. Не можеше да прочете бележката, но не искаше хазайката ѝ да разбере.

Може би, ако не бе застанала на първото стъпало, стиснала свещта, щеше да излезе отново, за да се опита намери да Яшим, или

ако хазяйката не бе добавила сравнително тихо, което трябваше да мине за поверително, че ще ѝ бъде много благодарна, ако не забравя храна в стаята си, защото чистачът бил притеснен от миризмата.

Прийн се заизкачва бавно по стълбите. По това време на годината в старата къща ставаше течение навсякъде и трябваше да заслони с ръка пламъка, за да не угасне. На втория етаж сви наляво по тесен коридор, подмина две затворени врати, обитателите на стаите бяха притихнали, и стигна до стръмни вити стълби, които водеха към нейната стая.

Пристъпваше бавно, следвайки острия завой, който откроя време мразеше, защото я изолираше от останалата част на къщата. Вдигна поглед към вратата. По стените като обезумели маймуни подскачаха сенки.

Спря и подуши. Хазяйката беше права, наистина миришеше. За пръв път се запита откъде ли идва тази смрад. Да не би някой плъх да е умрял под дюшемето? Потръпна и протегна пръст напред.

Това бе другата причина, поради която мразеше тези стълби и вратата. Трябваше да бръкне в тъмната дупка, за да освободи резето от вътрешната страна.

Все едно че завираше пръста си в зейнала черна паст.

58.

След като остави бележка на хазяйката на Прийн, Яшим се отправи към имперския архив. През деня, когато ниското зимно слънце струеше през високите прозорци, залата изглеждаше по-обикновена и безинтересна. Имаше и още една причина за това ново впечатление. Наоколо шетаха неколцина архивари, ала Ибу, суданското момче, не беше сред тях. Той бе ангелът на библиотеката, помисли си Яшим.

Увисналите мустаци на главния архивар му придаваха скръбно изражение. Не бе евнух, ами доста поостарял възпитаник на имперската школа.

— Държавният съвет заседава — обясни мрачно той. — Ела пак следобед.

Само че Яшим не искаше да се връща следобед.

— Спешно е — настоя.

Архиварят го погледна тъжно. Изглеждаше съсипан от нещо, ала Яшим заподозря, че е просто мързелив.

— Помогни ми сега. Ще си тръгна, ако съветът на везирите поиска нещо.

Архиварят кимна бавно, наду бузи и изпусна шумно въздуха.

— Напиши си заявка. Ще видим какво може да се направи.

Яшим се подпря на лакът на писалището и загриза молива. Най-сетне написа: „Противопожарни кули в Истанбул. Данни за местоположението им.“ Помисли малко и дописа: „Общи данни за сумите, дадени за обновяване и поддръжка в периода 1650 — 1750“. Така може и да излезеше нещо, което му трябваше.

Архиварят пое написаното с въздишка, без дори да си направи труд да го прочете. Бележката остана на писалището му повече от двацет минути, докато той ровеше книга ин кварто^[1], а Яшим крачеше нервно на входа. Най-сетне посегна към бележката, погледна написаното и дрънна със звънеца.

Подчинените му се движеха със същата досада, само от време на време хвърляха по някой поглед към Яшим, сякаш го подозираха, че е

дошъл, за да изпита границите на търпението им. Най-сетне един се зарови сред свитъци. Не се появи цял час.

— Няма нищо особено за местоположението. Прибрани са два тома със сметки, които се отнасят за противопожарната служба като цяло. Включват времето, което посочи. Искаш ли да ги видиш?

Яшим едва овладя желанието си да стисне мъжа за носа.

— Да, ако обичаш — отвърна напълно спокойно той.

Архиварят се затътри нанякъде. Върна се с две тънки книжлета, по-малки дори от дланта на Яшим, подвързани в синьо. По-старата от двете покриваше периода от началото на седемнайсети век до 1670 година и бе доста разръфана, страниците едва се държаха по местата си и можеха всеки момент да се разпилеят.

Архиварят се намръщи.

— Май не можем да ти я дадем — започна той.

Яшим избухна.

— Не чакам цяла сутрин, за да ми кажеш накрая, че не съм в състояние да опазя няколко страници. Ще я прегледам тук, на пейката. Нямам намерение да я подмятам във въздуха.

Въпреки това остана разочарован. След половин час Яшим бе попаднал единствено на три препратки, в две от които се споменаваше за кулата Стамбул, горяла до основи два пъти, а в другата просто се говореше за противопожарните кули, без да се казва нито колко са на брой, нито пък какво е местоположението им. Данните бяха записвани от различни хора, затова разчитането на по-старите се оказа трудна и неблагоприятна работа.

Докато се опитваше да разчете откъс, написан със старомоден шрифт, Яшим неочаквано си спомни бележката, която бе оставил на Прийн. Беше я написал пределно ясно и ако тя бе послушала съвета му, сигурно вече се беше спотаила в кафенето на Белол Оглу, където да го чака и да предизвиква мъжките погледи. При тази мисъл се усмихна, ала усмивката му се стопи бързо.

Беше я предупредил, бе описал всичко съвсем ясно. Не бе включил нищо описателно или поетично, бе изписал буквите прецизно, без завъртулки, така че дори дете можеше да ги прочете.

Може би.

Ако ставаше въпрос за грамотно дете.

[1] формат на печатно произведение, при което печатарския лист е сгънат на четири и колите са от осем страници. — Б.пр. ↑

59.

Прийн пхна пръст в черната дупка на вратата, сви го и се опита да напипа тънкото дървено резе.

Докосна го с нокът и го побутна. Щом вратата се отвори, неочаквано течение довя неприятна сладникава миризма на развалено месо и угаси пламъка на свещта. Тя извика от изненада и уплаха и направи крачка назад към тъмното.

Вратата се отплесна и се удари в страничната стена. В същия момент Прийн усети как нещо се отрива в лицето ѝ и бръмва като насекомо. Отдръпна глава назад, препъна се, подхлъзна се и полетя от последното стъпало. Падна тежко, след като се блъсна в стената отзад и се строполи на тесните стълби.

Озова се свита на болезнено кълбо, отпуснала буза на пода в коридора. Дясната ѝ ръка пулсираше. Няколко секунди остана неподвижна, заслушана в бясното препускане на кръвта, нахлула в главата ѝ, и стърженето на дъха ѝ. В тъмнината той ѝ се стори неестествено шумен.

В следващия миг долови приглушено пропукване откъм стълбите, съвсем близо до краката ѝ, сякаш някой пробваше дали дюшемето ще издържи тежестта му.

Някой приближаваше към нея.

Някой слизаше по стълбите, след като бе излязъл от собствената ѝ стая.

Тя се отгласна от пода, без да губи и секунда, за да скочи на крака и да се хвърли надолу по коридора. Когато се подпря на лакът, остра болка я проряза чак до рамото, качи се към врата и тя отвори уста, за да изпищи.

В следващия миг викът застина на устните ѝ.

60.

Яшим прескачаше през стъпало, когато чу как Прийн пада. На края на стълбите се оттласна от стената и се хвърли към коридора. Тъмнината го объркваше. Долови движение някъде навътре и извика:

— Прийн!

Без да се колебае, направи две крачки напред. Бяха само две, ала те му спасиха живота. В този момент го блъсна невидима сила, която преди секунди щеше да го запрати надолу по стълбите. Усети яростен удар в лицето и дъхът изскочи от дробовете му, когато се хласна в стената отзад.

Докато се бореше жадно за глътка въздух, в ума му се завихриха две мисли. Първо го сграбчи страх, че е закъснял. Втората бе, че убиецът, втурнал се надолу по тъмните стълби, няма да се измъкне толкова лесно.

Протегна ръка и стисна перилата. Движението сякаш напълни гърдите му с въздух и той се изправи на крака. В първия миг остана неподвижен, след това изруга и се хвърли надолу.

Стигна коридора на партера, изскочи на улицата, завъртя се и се огледа. Чернокожият, който чистеше сутринта, се бе проснал в прахта, стиснал две кофи в ръце. Той извърна глава и замахна с едната през рамо. Яшим хукна.

Наоколо все още имаше много хора, и макар да му бе трудно да прецени колко точно са и къде, докато не избегнеше сблъсъка с тях в последния момент, тъй като бе вече тъмно, нещо в начина, по който се отдръпваха, щом го зърнеха, му подсказа, че е на прав път. Когато някой тича през тълпата, мислеше си той, минувачите инстинктивно очакват втори, погнал го по петите: плячка и ловец, преследван и преследвач, ситуация стара като човешкия род, по-стара от Истанбул. В ума му изплува образът на две змии, захапали опашките си. Затича по-бързо.

Стигна до ъгъла и сви наляво, тласкан напред от ярост и инстинктивен подтик да се изкачва, да напредва още и още. Тъмни

фигури се отдръпваха от пътя му. На ъгъл, осветен от факлите пред кафене, забеляза как хората се извързват, за да го огледат, и си каза: „Наближавам.“ Ала уличките бяха тесни. На място, където пътят се разклоняваше в три сокака, той почти спря, ала в следващия миг усети познат мирис, който така и не успя да се сети откъде идва, но поне го насочи накъде да тръгне, затова пропусна осветения сокак и другия, който знаеше, че е задънен, и се втурна по най-тъмния и тесния от трите. Не можеше да определи дали успява да следва убиеца по инстинкт, или благодарение на някаква магия, или просто разпознавайки знаци, над които не се замисляше — едва различима стъпка, предпочитание към мрака вместо към светлината, това, че знаеше коя улица е задънена и коя продължава напред, благодарение на годините, прекарани в Истанбул. Наистина нямаше представа, ала ако спреше, за да мисли, трябваше да се откаже, защото дъхът му влизаше и излизаше от дробовете като побеснял гушер, настръхнал и забил нокти в земята.

Подхлъзна се и протегна ръка, за да се подпре на стената. Остана така няколко секунди и си пое дълбоко и жадно дъх. Пред него трепкаха червени светлини и озаряваха мрака около малките улични храмове, благодарение на светлините на свещите в цветно стъкло. В този момент разбра накъде отива.

Затича с подновени сили, напълно убеден в правотата си, затова не мислеше и не разсъждаваше, и за малко да събори някакъв човек на следващия ъгъл.

Не се сблъскаха прекалено силно, само раменете им се удариха, ала мъжът залитна настрани и в същия момент Яшим обърна глава и зърна лицето му с изписалите се по него цял калейдоскоп чувства — гняв, объркване и най-сетне някакъв спомен.

— Пожарът! — извика мъжът почти през смях.

Яшим махна с ръка и отново затича, мъжът го последва.

— Ефенди!

Яшим позна гласа. Сокакът завиваше. В далечния край се виждаше светлинна и той мярна онова, което стискаше между зъбите си също като опашката на змия — успя да зърне мъжа, който в следващия миг се скри от погледа му.

Зад него прозвуча глас:

— Видях го! Тръгвай!

Яшим погледна другия мъж с крайчеца на окото си. Беше готов да поднови преследването.

— Мурад Езлек! — изхриптя Яшим. Спомни си пламналите къщи по улицата, почернелия от сажди непознат, който се бе усмихнал и му бе стиснал ръката.

Когато стигнаха до място, където трябваше да избере дали да тръгне наляво или надясно, евнухът се поколеба. Май му бе трудно да се ориентира. Неочакваната поява на Езлек го бе разсеяла. Знаеше, че тича отдавна. Усещаше, че приближава — ала същевременно съзнаваше, че собственият му гняв и объркване топуркат с тежките си стъпки по обикновените сокаци на Истанбул. Онова, което бе взел за вдъхновение, неочаквано се превърна в най-обикновен низ от съвпадения.

— Табакханите^[1]! — извика Яшим. Ето откъде бе миризмата, която бе усетил и му убягваше, а същевременно го бе насочвала. Беше я усетил още в мига, в който убиецът на Прийн го залепи за стената и хукна по стълбите. Тази миризма го бе водила по улиците, беше го насочвала по сокаците, беше му подсказвала дали да поеме наляво или надясно, и макар да не виждаше жертвата, издайническата смрад го водеше.

Решен да не се отказва, въпреки че усети как краката му натежават, той зави наляво по тъмен тесен сокак. Дори в мрака забеляза, че стените от двете страни прекъсват. Светлините на някои места му подсказваха, че подминава нечие жилище, ала през повечето време напредваше в пълна тъмнина между шубраци, където бяха затворени кози и овце в импровизирани обори. Чуваше ги как се наместват, как подрънкват чановете им, на един завой дори се блъсна във врата. Познатият му отдавна бе изостанал, а убиецът не се мяркаше никакъв. Вече не успяваше и да го подуши.

Натрапчивата воня от табакханите бе проникнала навсякъде наоколо.

[1] (тур.) — работилница за щавене на кожи. — Б.пр. ↑

61.

Първото, което Яшим забеляза, след като противният миризлив въздух влезе в дробовете му, бе светлината.

Тя се стелеше на валма край каците, пръснати на няколко акра, където киснеха животинските кожи, варяха ги и ги боядисваха. На светлината на трептящите факли от всяка каца се издигаха разноцветни изпарения — червени, жълти, индигови, — смесваха се и бавно се разнасяха в нощната тъма. Наоколо вонеше на лой, на изгорели косми, ала най-противна бе смрадта на кучешки изпражнения, с които щавеха кожата. Сякаш пред него бе картина от ада.

Убиецът бе потънал в този ад.

Яшим се отпусна на коляно и се огледа внимателно.

Беше чувал за табакханите, беше долавял миризмата им, ала сега за пръв път ги виждаше със собствените си очи. Висок зид ограждаше обширно пространство, където каците почти се допираха, подредени върху задигнат под от глина и цимент, който блестеше мазно на светлината на факлите и позволяваше на работниците да обикалят и разбъркват с дълги пръти. Направените от глина, облепени с мозаични плочки каци бяха с диаметър около метър и осемдесет. На места бяха монтирани груби лебедки, за да помогнат при потапянето и изваждането на тежките мокри кожи. Край всеки четири каци бяха поставени кръгли метални решетки подобно на четирилъчна звезда. Яшим реши, че оттам въздухът се насочва към вентилационните тръби, които минават отдолу. Някои от решетките се виждаха ясно от мястото, където бе застанал.

От убиеца нямаше и следа, ала Яшим бе убеден, че е някъде наблизо, че се е притаил зад някоя каца или е застанал, без да трепва, в сянката на зида. Яшим не знаеше почти нищо за този човек, освен че е много умел в тъмното. Нали в пълен мрак се бе хвърлил срещу него, и нали в тъмното бе убил Прийн, нали през нощта се бе прокраднал, за

да затегне примка около врата на гърбавия. Тъмнината, помисли си Яшим, бе вдъхновението и опората му.

Отново огледа табакханата. Беше обградена от стени. В далечния край, забулена от пъстрите изпарения, забеляза друга врата. На убиеца едва ли му беше останало време да се добере до нея.

Яшим насочи вниманието си към най-близките каци. Цветовете, които се кълбяха над тях, не бяха толкова наситени, сигурно заради начина, по който падаше светлината, затова пък малко по-надолу, където валмата пара се сливаха, изглеждаха дъгоцветни.

Яшим се приведе и пристъпи напред, прибрал с една ръка наметалото, за да не му пречи. Стъпи върху глината. Оказа се изненадващо хлъзгава, покрита с капки вода и лой, затова той пристъпи особено внимателно и предпазливо. От каците лъхаше топлина, макар някои да бяха празни. Чак сега видя, че са били изпразнени с помощта на дървена канелка, вързана на верига, която излизаше от всяка каца и се задържаше за ръба от метална халка. Представи си как убиецът скача в някоя каца и утихва също като убития войник, свит на дъното на казана, открит в конюшните.

Бръкна под наметката и извади малката кама, която носеше на колана. Острието проблесна зловещо на необикновената светлина, след това парата го замъгли и то помръкна. Яшим го насочи напред, обхванал здраво дръжката.

Стъпи с единия крак върху решетката и усети горещ полъх. Пробва здравината ѝ, тя се залюля и издаде едва доловим метален звън. Натисна по-силно. Тя отново поддаде, ала този път опря в рамката.

Евнухът се отдръпна и приклезна, за да я огледа по-подробно. Беше около петдесет сантиметра в диаметър напречните метални пръчки се разполагаха на пет сантиметра една от друга. Вдигна замислен глава. Нямаше много време, за да търси скривалище. Ако се притаеше в някоя от празните каци, убиецът можеше да бъде хванат натясно, защото рано или късно Яшим щеше да го залови и тогава...

Протегна ръка и дръпна края на решетката. Тя се разклати и се отлепи. От едната страна не бе закрепена добре и като я теглеше ту отляво, ту отдясно, я измести. Прокара пръсти по ръба и изпъшка, когато напипа парче тъкан, не по-голямо от нокът, закачено на края на една от металните пръчки.

Изправи се и отстъпи предпазливо назад. След това извади факла от металната стойка на стената. Отново огледа табакханата, ала наоколо не помръдваше нищо. Коленичи до решетката и доближи факлата.

Тунели. Значи решетките не водеха към обикновени въздушни шахти, а бяха входове към мрежа от тунели, откъдето щавачите подклаждаха огньовете, за да завира водата в каците. Убиецът вероятно се е спуснал оттук и в бързината ръкавът му се е закачил, докато е връщал решетката на мястото ѝ.

Вече казахме, че Яшим бе смел, макар да не поемаше глупави рискове, ала това се случваше единствено когато спреше за миг, за да помисли.

Този път без капка колебание той вдигна решетката и спусна крака в тунела. В следващия момент коленичи на дъното, около метър и половина под земята и се взря удивен в гледката, която трепкащият пламък на факлата разкри.

62.

Убиецът застина за миг на ръце и крака, за да си поеме дъх. Беше силен, наистина много силен мъж. Ала тичането бе за младите, може би дори за по-възрастни, но тренирани мъже. А той не бе тренирал вече цели десет години.

Мърдай, каза си. Трябва да изпълзиш по-далече от решетката. За пръв път през последните четирийсет и осем часа го налегна умора. Имаше чувството, че е обречен.

Мисията се бе провалила. Бе чакал часове наред в онази стая, без да откъсва поглед от вратата. Веднъж или два пъти пробва резето, за да провери колко време е необходимо вратата да се отвори. Настъпи мрак — неговото благословено време.

Чу я, когато приближи. Забеляза светлината и наблюдаваше с огромно задоволство как пръстът ѝ освобождава резето. Ръцете му се свиха около тежестта в края на връвта.

И тогава, макар да бе непрогледен мрак, всичко се обърка. Ключекчийката отстъпи назад, не напред. Тежестта профуча и проряза въздуха, след това падна. Нямаше проблем да продължи, но се домъкна някакъв непознат.

Ако се появи риск, зарязваш всичко.

Убиецът запълзя отново, тихо се отдалечи от решетката, следвайки пътя на тунела. Забрави за провала, каза си той. Скрий се. Окопай се. Стани невидим.

Движенията го успокояваха. Дишането му стана по-бавно и дълбоко. Сега можеш да си починеш. Никой няма да те последва тук долу. По-късно ще поправиш грешката. Сега поспи.

Поспи заобиколен от олтарите.

Върху всеки олтар блестеше запален мангал.

Бе задушно и топло.

Доспа му се.

Убиецът се провря през ниска арка и откри чисто място върху затоплените тухли. Върху един от мангалите напипа комат хляб,

останал от предишния ден, отчупи парче и го натъпка в устата си. Извади тапата от глинена бутилка и отпи дълга глътка топла вода.

Накрая се изтегна върху топлите тухли и подпъхна ръце под главата си.

Убиецът погледна тумбестите търбуси на каците и изрева.

63.

Яшим разбра, че е бъркал по отношение на тунелите под каците. Доколкото успяваше да види, въздухопроводите се събираха в ниско помещение, чийто свод се поддържаше от ниски тухлени арки. На равни разстояния между тях бяха поставени мангали, които да подгриват облицованите с плочки дъна на каците. В сумрачната светлина те приличаха на гърди на чудовищни дяволици.

Погледът му пробягна по дървените канелки, които висяха като зърна чак до тухлите на пода. Донякъде беше прав. Очакваше да попадне в плетеница от тунели, ала се озова под табакханата, където пространството бе разчистено сякаш от гигантско колело. Имаше чувството, че тунелите, които си представяше, са били изоставени още по времето, когато са били няколко сантиметра по-високи. Всичко наоколо бе потънало в лой.

Промъкна се напред, стиснал факлата в едната ръка, а в другата ножа. Усети как полутечната лой се събира пред краката му на малки хълмчета. Когато вдигна поглед напред, му се стори, че мазнината се движи към него. Някой вече бе минал оттук, оставяйки едва забележима следа, която бързо се скриваше, ала не и преди да издаде посоката.

Хрумна му нещо и той се върна до въздухоотвода и се изправи. Постави факлата на земята, хвана се за рамката и се изтегли горе, на недотам чистия и свеж въздух навън.

През следващите пет минути Яшим пълзя между каците. Стигна до далечния край на табакханата и вдигна решетката, а след това пхна факлата вътре. Остана загледан в натрупалата се под земята лой.

После тръгна към центъра и посегна към въжето на един от скрипците, използван за спускане и изваждане на кожите от каците.

Когато го нагласи, стисна една от веригите, която се подаваше от кацата, и дръпна.

След това се пресегна към още една и към още една, и затегли с всички сили.

Някъде отдалече, сякаш бликнал изпод земята, проехтя рев.

64.

Убиецът видя как изчезва първата канелка.

Преди десет години бе наблюдавал как върху него се срутва стена и онзи далечен миг му се бе сторил цяла вечност.

Сега в продължение на цяла вечност не издаде никакъв звук.

В продължение на една безкрайна вечност се опитваше да намери обяснение.

Превъртя се настрани, когато на мястото на канелката зейна черен отвор и от него върху тухлите ливна гореща мазнина и вода.

Пръските отскочиха върху гърба му. Горещата мазнина бодеше болезнено като игли.

Той изрева.

Навсякъде около него заприижда вряща боя за кожата. Улеят, където се бе отпуснал, започна да се пълни с клокочеща течност. Обзет от ужас, той зарови ръце в жежкия порой, за да има опора към отвора над главата си. Пресегна се, стисна с изгорените си ръце решетката и я надигна.

Докато се изтегляше навън, така и не забеляза навитото въже, което се стегна около болезнено попарените му глезени.

65.

Яшим започна да тегли от страната на противотежестите и с огромно задоволство видя как убиецът увисва с главата надолу. Когато примката стигна скрипеца, рамото на лебедката се изви под тежестта и въжето увисна. Яшим отскочи назад, за да задържи по-здраво, ала в този момент въжето, на което бе убиецът, за малко да се изплъзне от дланите му и той едва не изгуби равновесие по наклона. Въжето пробягна между дланите му и той усети, че не успява да се задържи на хлъзгавия склон. Зарита и с двата крака. Лявото му стъпало се плъзна и докосна врялата вода. Изпъшка и се отдръпна.

Докато се опитваше да се задържи върху мазния под, Яшим забеляза как въжето се изплъзва през пръстите му, тъй като и те бяха станали хлъзгави от мазнината. Посегна с лявата ръка, стисна въжето малко по-нагоре, като поставяше длани една над друга, докато най-сетне приклезна. За момент усети как чехлите му се плъзгат, затова отпусна цялата си тежест върху въжето. Всичко се бе случило толкова бързо, че така и не си бе дал сметка какво вижда.

На няколко метра пред него подобие на гигантски рак размахваше щипци сред розова пара.

Убиецът висеше надолу с главата, а краката му, вързани на глезените, се отваряха и затваряха в коленете. Наметалото му се бе преметнало през главата, ала ръцете замахваха през платнения облак в опит да достигнат краката. Подгъвът на наметалото се бе накуснал в боята за кожа. Човекът висеше над врящ казан, в близост с който бе поставен скрипецът.

Яшим затегли въжето и се изправи, ала щом отпусна малко, убиецът увисна по-близо до отвора на кацата. Яшим отново го изтегли, уви сплетените върви около кръста си и се облегна на кацата отзад.

Не мога да го пусна, каза си.

Човекът отново се загърчи в опит да зарита с крака. Какви ги вършеше? Яшим се озърна през рамо: самият той висеше над вана с мътна смрадлива течност. Забеляза как кожата вътре се премятат.

Трябваше да запази равновесие, да държи краката си подпрени на ръба на кацата и да ги придвижва по хлъзгавия от лой ръб, като по този начин застопори въжето на лебедката.

Чак тогава осъзна какво се опитва да направи мъжът. Беше стиснал нож и се надигаше, свиваше крака, за да намали разстоянието, и се мъчеше да пререже възела.

Нямаше представа къде се намира.

Ако успееше да среже въжето, щеше да падне във врялата боя.

Междувременно и Яшим бе надвесен над каца с отровна вряща течност. Единствено тежестта на убиеца задържаше стъпалата му на ръба на кацата.

Въжето можеше да му се изплъзне всеки момент и тогава щеше да цопне в горещата помия.

Двамата пазеха равновесие благодарение един на друг. Яшим стисна по-здраво. Взря се през алените и жълтите валма и забеляза, че тъмното очертание на вратата в далечния край на табакханата става по-широко.

От мрака се появиха група мъже и забързаха по хлъзгавия под към тях.

Ако можеше да съди по посоката, от която идваха, и по движенията им, евнухът прецени, че не са приятелски настроени.

66.

Въжето отново се опита да се изплъзне и Яшим положи всички усилия да запази равновесие на ръба на кацата. Десният му крак се плъзна настрани и за момент пяната го лизна. За да си възвърне равновесието, трябваше да изтегли още въжето и да се отпусне назад почти хоризонтално. Усещаше горещината с гърба си, усещаше и тежестта на течността, попила по наметалото му.

Решението му се дължеше на някакъв инстинкт, който накара да притегли ожесточено въжето, за да си възвърне равновесието. Чуждото тегло го повлече нагоре и за миг той остана почти прав, а убиецът увисна надолу, сви за последен път крака и най-сетне успя да пререже въжето. Яшим политна назад и размаха безпомощно ръце, докато убиецът падаше надолу към кацата. Евнухът успя да се закрепил и видя протегнатата нагоре ръка, преди и тя да потъне във врящата течност.

Нямаше време да мисли над случилото се. Като се стараеха се избягват хлъзгавата повърхност между каците, новодошлите обграждаха табакханата отвътре, стесняваха кръга и викаха:

— Спрете го!

— Затворете портите!

Яшим хукна на зиг-заг към вратата в един от ъглите, откъдето бе дошъл. Трябваше да се придвижва особено предпазливо, защото другите разчитаха на стената за опора и стесняваха кръга.

Някои от щавачите вече бяха на портата, когато Яшим подмина първата решетка, през която се бе спуснал долу. Наведе се, грабна я в лявата си ръка като щит, а в другата стисна късата кама. Вече му бе ясно, че всичко е напразно. Мъжете на портата бяха привели гърбове, свили колене, готови за битка. Останалите, усетили, че това е шансът им, се бяха оттласнали от стената, за да му отрежат пътя назад.

Той се завъртя. Един от мъжете нападна и евнухът го перна през лицето с ножа. Следващият, който се приближи, бе халосан с решетката също като с желязна ръкавица. Обърна се на другата посока

и видя, че на портата са се струпали мъже, че натам няма път за бягство.

Усети някакво движение и се завъртя отново, ала бе късно. Остана му време колкото да мерне разкривено от злоба лице, преди да усети зашеметяващ удар в дясното око, който го просна на земята. Размаха ножа слепешком и зачака мъжът или да се наниже на острието, или да се хвърли напред и да се сборичкат. Нападение така и не последва, затова той се претърколи и вдигна решетката като щит.

В същия момент видя мъжа с разкривеното лице да полита надясно. Новият нападател приклекна, избегна ловко насочения към лицето му юмрук и зашемети щавача с опитен удар в носа. Новодошлият се обърна към Яшим и се ухили.

— Дай да се разкараме оттук — предложи той.

67.

Разправят, че побоят — за тях това било просто неразбория — продължил дълго след като Мурад Езлек помогнал на Яшим да се измъкне от табакханата и да потъне в благословената тъмнина на близките сокаци.

Докато се опитваха да се измъкнат от лабиринта улички, зад кепенците на къщите проблясваха светлини. От време на време се хлопваше врата. Някъде в далечината се разлая куче. Стъпките им отекваха глухо по калдъръма, устремени към стените на заспалите къщи. Студен вятър довя мирис на влажна глина и аромат на вечерен чай.

— Леле, приятел, как вониш — ухили се Мурад Езлек.

Яшим поклати глава.

— Ако не беше ти — отвърна той, — нямаше да остане нищо от мен. Дължа ти живота си.

— За мен беше удоволствие, ефенди. Посборичкахме се малко. Това е.

— Кажи ми, ти как... — Яшим се намръщи. След като вълнението отмина, попарените му крака започваха да болят.

— Лесна работа — обясни Езлек. — Виждам те как търчиш като демон — може да са те обрали, всичко може. Ама като хукна към табакханата, тая работа нещо не ми хареса. Знам ги аз ония там, не си поплюват. Та тогаз реших, че ще ти трябва тежка артилерия. Затова се върнах и събрах момчетата. Пообиколих кафенетата. Пуснах клюката и айде всички на юруш към табакханата. Никакъв проблем нямаше. Та като дойдохме и като те видяхме как си я загазил, момчетата се нахвърлиха като магарета на морков. Страшна работа стана.

Яшим се усмихна. Вече бяха в града. Улиците бяха опустели заради късния час, а банята едва ли работеше. Езлек отгатна мислите му.

— Аз съм в транспорта. Работим и нощем, ефенди. Обикаляме по пазарите — разкарваме главно зеленчуци и дребен добитък. Натам

бях тръгнал, когато се сблъскахме. Има един хамам, дето ходим, отворен е през цялата нощ, ама ти сигурно не го знаеш, нали си виден господин. Малък е, но поне е чист. Така няма да осмърдиш жилището си. Не че искам да те обидя — побърза да добави той, — ама вонята от табакханата направо се просмуква в кожата ти. Заради лойта е.

— Прав си, напълно си прав. Много съм ти благодарен, че ми каза. Ти направи толкова много за мен тази вечер. Не искам да отнемем повече от времето ти.

Езлек поклати глава.

— Почти стигнахме — посочи той.

На вратата на хамама двамата се ръкуваха и се разделиха. Яшим се опита да измърмори нещо, но Езлек го прекъсна.

— Стига, ефенди. Ти ни спаси всички в нощта на пожара. Имам и жена, и деца, ти и тях спаси. Щях да намина да те видя, за да ти благодаря както си му е редът. Нека да ти дам един съвет. Повече не се занимавай с щавачите. Мръсни хора са те, ефенди, и то не само заради лойта.

Яшим остана много доволен от банята. Езлек се оказа прав. Наистина беше чисто. Управителят, съсухрен стар арменец с измъчено, ала интелигентно лице, дори се съгласи да прати момче да донесе дрехи от квартирата на Яшим, докато евнухът остъргваше оцветената лой, полепнала по пръстите на краката му, и мръсотията, просмукала се през ризата чак до кожата. През всичкото време се опитваше да не си спомня онова, което бе видял.

Яшим разви тюрбана, загреба вода и я плисна по косата. Прийн беше мъртва. Огледа се. Когато слугата му донесе калъп сапун, той забеляза, че мирисът му е познат от Мурад Езлек. Докосна лявата си страна: утре окото му щеше да посине. Продължи да загребва вода и да се полива, втриваше сапуна в кожата на главата, зад ушите, по схванатия врат. Ребрата му бяха натъртени, когато убиецът го бе блъснал в коридора на Прийн. А Прийн беше мъртва. Яшим отметна глава назад към прислужника, който донесе кофа студена вода за крака му. Нищо не можеше да направи за коляното. Беше зачервено и болеше. Щеше да му мине.

Насили се да си припомни преследването по сокаците. Веднъж Палевски му бе разказал как Наполеон влязъл в Италия, как печелил битка след битка с австрийците, докато накрая не усетил, че земята

сама лети под нозете му. Беше се почувствал по същия начин, докато преследваше убиеца на гърбавия, докато фучеше по стръмните сокаци на Истанбул. Беше преследвал убиеца на Прийн.

Не успя да го спаси. Ако беше успял, щеше да го накара да проговори. Щеше да научи... какво? Подробности, имена, места.

Дори сега не можеше да реши дали убиецът е осъзнавал какво точно става, докато се опитваше да пререже въжето на скрипеца. Яшим се бе надявал да го изтегли от врящата каца. Съзнаваше ли убиецът къде се намира? Самоубийство ли беше това? Яшим бе достатъчно набожен и се надяваше да не е.

Въпреки това не можеше да се отърси от мисълта, че убиецът, също като него, бе наясно, че двамата са в краищата на едно и също въже: поне за броени минути свързани в хармония и баланс. Той е искал и двамата да паднем вътре, предположи Яшим.

Затова пък бе научил как е бил сварен третият кадет и защо костите му бяха толкова чисти. Каза си, че е трябвало сам да се сети за тази възможност. Все пак чорбарят му бе подхвърлил как еничарите са се върнали в Истанбул, как са си намерили работа, която да не бие на очи. Пазачи. Огняри. Щавачи. Спомни си разкривеното обезобразено лице на мъжа, който го удари.

Заради това ли умря Прийн?

Яшим стисна косата си.

Прийн беше мъртва.

Защо я бе набелязал убиецът?

Какво го бе накарало да избере смъртта пред възможността да се яви пред правосъдието и да проговори?

Евнухът се сети за две възможности.

Едната бе страх.

Втората бе вяра: смъртта на мъченика.

Стресна се, пое си рязко дъх и усети как очите го заципаха.

Прийн бе умряла сама, за нищо, сама в тъмното.

Мъдра и разпътна, обичлива и обречена, Прийн бе умряла заради него.

Той я бе помолил за помощ.

Не беше така. Яшим заскимтя с оголени зъби, стиснал здраво очи, докато блъскаше глава в мозайката.

Така и не я научи да чете.

68.

Утрото изгря светло и лъчисто. По улиците хората се поздравяваха със завръщането на хубавото време и се надяваха мрачните дни от миналата седмица да са безвъзвратно отминали. Оптимистите заявиха, че това е краят на убийствата, че писмото на имама бе дало резултат. Песимистите натякваха, че мъглата отново ще се спусне. Единствено фаталистите, които в Истанбул са стотици хиляди, просто свиваха рамене и разправяха, че също като при пожарите и земетресенията, Всемогъщият ще наложи волята си.

Яшим се отправи рано към кафенето на „Кара Давут“. Собственикът забеляза, че куца, и без да каже и дума, го настани на диван, отрупан с възглавници, откъдето също можеше да следи движението по улицата. Когато донесе кафето, Яшим попита:

— Има ли някой, който може да отнесе едно съобщение и да изчака за отговора? Бих помолил сина ти, но е доста далече.

И даде адреса. Собственикът на кафенето се намръщи и тъгълчетата на устата му увиснаха.

— Време му е — заяви сърдито той. — Мехмед може да отиде. Ей, Мехмед!

Момче на осем или девет години изскочи от задната част на кафенето, щом чу гласа на баща си. Поклони се тържествено и зяпна Яшим с огромните си кафяви очи, докато почесваше единия си крак с другия.

Яшим му подаде кесия и му обясни къде да отиде. Разказа му за старата зад решетката.

— Трябва да почукаш. Когато отговори, предай ѝ поздрав от мен. Дай ѝ парите и ѝ кажи, че това са... че са за госпожа Прийн от стая номер осем. Каквото и да ти рече, не се плаши. Запомни каквото ти заръча.

Момчето кимна и се стрелна през вратата. Отпред се бе събрала малка тълпа, за да наблюдава танца на дервиш на улицата. Яшим забеляза как момчето се провира сред наметалата и хуква надолу по

улицата. Поръчка за погребение, помисли си евнухът. Баща му няма да остане много доволен.

— Добро момче — рече гузно той. — Трябва да се гордееш с него.

Бащата кимна неопределено и се зае да лъска чашите с парцал.

Яшим отпи глътка кафе и се загледа в представлението на улицата.

Дервишът танцуваше в кръга, образуван от зяпачите, които от време на време отстъпваха, за да могат хората да влизат и излизат от кафенето, и така евнухът успяваше да зърне танцуващия. Беше в бяла туника, бели навои и бяло кепе, извиваше ръце и крака в такт с мелодия, която единствено той чуваше, без да отваря очи. Танцьорът не бе изпаднал в транс. Доколкото Яшим виждаше, движенията приличаха на по-простиците танци за търсене на истината, стилизиран вариант на „Невежеството в търсене на Пътя“.

Вдигна ръка, потри очи и изпъшка през зъби. Беше забравил натъртеното място.

Противопожарна кула. Още една кула. Не разбра нищо конкретно в имперските архиви. От оскъдните сведения там не можа да научи каквото му трябваше. Ставаше ясно, че противопожарните кули са съществували — на Галата, край „Баязид“. Това всички го знаеха. Да не би да бе попаднал на неправилната книга?

Де да можеше да улучи младия суданец Ибу. Той бе много отзивчив.

Искаше да намери сведения и доказателства за четвъртата кула. Така и не бе успял.

Може би наистина нямаше четвърта кула.

Ами ако четвъртото място изобщо не беше кула?

Ако нямаше кула, тогава какво търсеше?

Спомни си второто стихче от карагьозкото стихотворение.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнание,
те търсят.*

Точно така. Не знаят, затова търсят. Как продължаваше след това? Просветете ги.

Това е чудесно, каза си той, но за какво трябва да бъдат просветени? За прозрение ли става въпрос? Разбира се, така трябва да е. Ала това не означаваше нищо за него. Както се казваше в стихотворението, той дори не знаеше какво не знае. Може да се върти в кръг колкото си иска.

За кого ставаше въпрос? Кой можеха да просвещават? Сигурно учителите. Например имамите, които повтаряха Корана до втръсване пред малките си паства. Може би чуждестранните военни инструктори, които се мъчеха да обяснят основите на математиката на младоликите наборници. Ами медресетата, училищата към джамиите, където учеха будните деца на логика, риторика и арабски.

Дервишът навън бе приключил танца. Дръпна кепето от колана си и обиколи кафенето. На всички, които му дадоха по нещо, той протегна ръка и изрече благословия. С крайчеца на окото си Яшим забеляза, че собственикът наблюдава със скръстени ръце. Не се съмняваше, че ако човекът бе обикновен просяк, щеше да го изрита на часа, може би след като му подхвърли някоя монета, ала дервиш — не ставаше. Трябваше да се отдава нужното уважение на всеки баба, защото те насочваха хората по правия път. А правият път отвеждаше към висшата истина.

Дервишите разкриваха висшите истини.

А карагъозите бяха проводникът към истината.

Яшим отпусна рамене и се опита да се съсредоточи.

Стихчето продължаваше да му се върти в главата. Потънали в незнание, те търсят. Научете ги. А той си бе помислил — може би тази мисъл му бе минала случайно през главата, — че схваща бавно.

Къде се случи това? Имаше чувството, че тогава бе научил нещичко. Мислеше за стихотворението и бе чул нещо полезно. Само че не успяваше да си спомни къде и кога.

Затвори очи. Опитваше се да намери отговора.

Схваща бавно. Къде му хрумна?

Нямаше спомен.

Беше се досетил, че противопожарните кули са четири. Стария Палмук, пожарникарят, отрече.

И в този момент си спомни. Не беше Стария. Младият, Орхан, бе подхвърлил нещо за кулите, докато стоеше облегнат на парапета на кулата на Галата. Беше описал съсипаната кула и как издигнали новата до „Баязид“. Старата изгоряла, така каза, заедно с текето. Същото теке като онова долу.

Значи и двете кули са имали карагюзки текета. Все още не бе сигурен за кулата при „Баязид“, но със сигурност текето бе мястото, където човек може да научи истината, така както карагюзите я разбират. Потънали в незнание, те търсят. Научете ги. А по една случайност текетата в противопожарните кули са били първите текета в града.

— Объркал съм всичко — прошепна Яшим. Изправи се рязко и видя пред себе си дервиша, протегнал усмихнат кепето за някоя и друга пара. Всичко бе размито пред погледа на евнуха.

Яшим излезе.

Дервишът протегна и двете си ръце в знак на благословия. В кепето имаше сребърна монета.

69.

— Charmante! Tout a fait charmante^[1]! Ако бях по-млада, мила моя, със сигурност щях да бъда обзета от ревност.

Евгения се изчерви и направи реверанс. Не се съмняваше, че валиде, отпуснала се на възглавниците по широкия перваз на прозореца, на времето е била истинска красавица. Личеше, че има самочувствието на хубавица.

— Колко само се радвам, че успяхме да те убедим да ни посетиш — продължи валиде без следа от ирония. Вдигна лорнета, за да огледа роклята на Евгения. — Момичетата ще забележат, че си изключително a la mode^[2] — заяви тя. — Седни до мен, преди да са нахлули. Искам малко да си поприказваме.

Евгения се усмихна и се настани на ръба на дивана.

— Много мило, че ме поканихте — благодари тя.

— Мъжете едва ли са на същото мнение, ала жените могат да уредят толкова много неща, n'est ce pas^[3]? Дори оттук. Tu ne me crois pas^[4]?

— Разбира се, че ви вярвам, валиде.

— Вие, руснаците, добивате завидно превъзходство напоследък. Граф Орлов, предшественикът на съпруга ти, беше добър приятел на империята по време на египетската криза. Доколкото разбрах, съпругата му била доста простовата жена. Не се съмнявам, че двамата са щастливи заедно.

Евгения присви едва забележимо очи.

— Тя е от фамилия Воронски — отвърна младата жена.

— Може и да не повярваш — продължи валиде, — но никога не съм се впечатлявала от претенциите на старите родове. Нито аз, нито любимата ми приятелка от детинство, Роз, сме вписани в Готическия алманах. И двете бяхме умни, а това е най-важното. Тя стана императрица. Съпругът ѝ, Наполеон, разбира се, беше от най-обикновено семейство. Отоманците, казвам го с огромно удоволствие, не признават подобни снобски прояви.

Евгения притвори бавно очи и се усмихна.

— Е — започна небрежно тя, — има един стар род в империята, чиито претенции се зачитат.

Валиде протегна ръка и я отпусна върху пръстите на Евгения.

— Напълно права си, мила моя. Само че синът ми е възпитан да утвърждава тези претенции, не да разчита на тях. Няма значение дали си петият, двайсет и петият или — в случая на Махмуд — двайсет и осмият султан на Отоманската империя и пряк наследник на самия Осман бей, ако не успееш да докажеш, че империята се нуждае от теб. Махмуд надмина очакванията ми. Много ми се иска да се запознаеш с него. Той, разбира се, ще остане очарован от теб. — Валиде забеляза изненадата в очите на Евгения и се засмя тихо. — Не се плаши. Синът ми не е като Сюлейман.

Евгения също се разсмя. Сюлейман Великолепни, великият султан от времето на Ренесанса, се бе влюбил до полуда в руската си наложница Рокселана. Накрая се оженил за нея — това бил последният път, в който султан се женел.

Валиде стисна ръката ѝ.

— А entre vous^[5], синът ми ги предпочита по-закръгленки. Сама ще се убедиш.

Тя вдигна ръка. Сякаш бе махнала с магическа пръчка, защото две момичета влязоха на мига и се поклониха. Едната носеше поднос с кафе в малки чашки от китайски порцелан. Другата внесе наргиле.

— Пушиш ли?

Евгения погледна уплашено валиде. Майката на султана сви рамене.

— Човек е склонен да забравя. Това е типичен за харемите порок. Един от многото. Другият е парижката мода.

Даде знак на момичетата и те оставиха подноса и наргилето. Едната коленичи с изящно движение в краката на Евгения и ѝ подаде чаша кафе.

— Прегледът е започнал — заяви сухо валиде. Евгения пое чашата и благодари тихо. Момичето не се помести, единствено докосна челото си с ръка и каза няколко думи на валиде.

— Точно както предполагах — подхвърли тя. — Момичетата питат искаш ли да се изкъпеш с тях.

[1] (фр.) — Възхитителна! Наистина възхитителна! — Б.пр. ↑

[2] (фр.) — в крак с модата. — Б.пр. ↑

[3] (фр.) — Нали? ↑

[4] (фр.) — Не ми ли вярваш? ↑

[5] (фр.) — между нас. — Б.пр. ↑

70.

Докато Яшим се изкачваше по спираловидната стълба, той бе все още във възторг от новината.

Момчето го откри на улицата пред кафенето. Застана мирно пред него и избълва съобщението, което си бе повтаряло, докато бе тичало на връщане от хазайката на Прийн.

— Жената каза, че приятелката ви няма да умре и да не ги приказвам такива. Каза, че си е наранила ръката и ѝ трябва много почивка. Рече... рече... — разкриви лице в усилие да си спомни. — Не помня другото, но беше нещо като първото. Така ми се струва.

Яшим го накара да повтори съобщението. Няколко секунди остана напълно неподвижен, след това избухна в смях.

— Справи се чудесно и ми донесе радостна вест. Благодаря ти.

Момчето грабна монетата със сериозно изражение и хукна към кафенето, за да я покаже на майка си. Яшим си затананика и пое, куцукайки, към Златния рог.

Настроението му не се промени и когато пъхна глава през люка и видя Стария Палмук, пожарникаря, облегнат на парапета, застанал с гръб към него. Напротив. Широко усмихнат, той тихо излезе на покрива. Застана зад Палмук и неочаквано рязко го сграбчи през кръста. Преди пожарникарят да успее да реагира, той го преметна през парапета.

— Ааа! Ааа! Не прави така! Орхан! Ааа! Пусни ме! Копеле недно. Ох. Ох. Сърцето ми. Орхан?

— Не е Орхан — заяви равнодушно Яшим. — Помниш ли човека, когото излъга вчера? Помниш ли го? Май каза, че не обичаш високото. Вече не знам на какво да вярвам.

— Не обичам високото, ефенди. Не го обичам. Кълна се, че не съм излъгал за нищо.

Стария Палмук риташе ожесточено, ала ръцете му бяха твърде далече от парапета и не успяваше да го достигне. Яшим го тласна малко по-напред.

— Недей, моля те! — Вече пицеше и думите излизаха задъхани.
— Казах там... Трябваша ми пари. Ще ги върна.

— Теке — изкрещя Яшим. — Има четвърто теке, нали?

Мъжът се бе отпуснал. Яшим присви очи. Зачуди се дали пожарникарят не му разиграва номер. Щеше да го изтегли обратно на покрива и тогава — прас! Стария Палмук щеше да го стисне за гърлото.

— Щом е така, пускам те — рече на висок глас той.

Или Стария Палмук наистина беше припаднал, или имаше железни нерви.

Яшим си припомни как убиецът полетя във врящата боя. Изтегли стария Палмук на покрива.

Лицето му бе пребледняло. Очите му се стрелкаха диво наляво и надясно и не можеше да си поеме дъх. От гърдите му се разнасяше нещо като хълцане. Яшим го положи по гръб и съдра яката на ризата му. Започна да разтрива гърдите му с длани. Цветът започна да се връща по страните на стария Палмук и очите му се притвориха.

Яшим мълчеше. Чакаше.

Стария отвори едва-едва очи и ги впери в евнуха.

— Нямаше нужда да го правиш — изломоти той. — Възползва се, нали? А? Кажи, ефенди?

Яшим приклепна, отпусна се на пети и пое въздух през носа.

— Ти ме излъга — отсече студено той.

Хитра усмивка пробягна по лицето на Палмук и той се разтресе в беззвучен смях.

— Че ти очакваше лъжа, нали? — изхриптя. — Стария Палмук е винаги готов да обслужи на мющериите. Ей, Палмук, я разкажи нещо. — Отново затвори очи. — Нямаше нужда да го правиш.

Яшим прехапа устни. Снощи все едно сам бе убил човека. А днес...

— Извинявай — промълви той.

Палмук вдигна ръка към гърдите си и придърпа съдраната риза.

— Беше нова, ефенди.

Яшим въздъхна.

— Ще ти купя друга. Ще ти купя две. Но първо ми отговори. Карагюзите имали ли са теке в противопожарната кула „Баязид“? Като текето тук.

Стария Палмук го зяпна.

— Теке ли? В кулата „Баязид“? — Гърдите му изхриптяха. Чак след малко Яшим разбра, че човекът се смее.

— Кое му е смешното?

— Теке в „Баязид“ ли каза? — Стария Палмук потри носа си с длан и продължи да се кикоти. — Да, там имаше теке. Цялата кула бе построена над него.

Яшим застина на място.

— Ески сарай ли?

— Така съм чувал. Било е едно време, когато еничарите охраняваха стария дворец. Той се разсипа, нали. Само че карагъозите не изоставили текето. Намерили му цаката как да го опазят — да го съхранят. Построили отгоре цяла противопожарна кула. Разбра ли сега?

Яшим разбираше.

— Трябва ми още едно теке. Питам за четвъртото.

Пожарникарят се усмихна накриво.

— Те са десетки, ефенди. Стотици.

— Да, знам. Питам за текетата на пожарникарите. Имало ли е някое... по-специално?

Стария Палмук се опита да се надигне. Изви гръб, наклони се напред и поклати глава.

— Де да знаех, ефенди. Де да знаех какво си намислил. Не знам за какъв ме имаш, но май не си попаднал на когото трябва. Аз... аз не разбирам какво ми казваш.

Вдигна поглед към Яшим. Сивите му очи бяха ококорени.

— Бях товарач на пристанището. — Закима и зяпна евнуха, сякаш го виждаше за пръв път. — Разбра ли сега, ефенди. Не съм бил тук.

Очевидно човекът казваше истината, реши Яшим.

Сега ще му дам пари. Ще му купя ризи. Той наистина не знае нищо.

71.

Яшим завари полския посланик в поизносен копринен халат, богато бродиран със златни лълове и коне. Евнухът предположи, че дрехата е китайска. Пиеше чай и мълчаливо се взираше във варено яйце. Когато Яшим влезе, той закри очи и завъртя глава също като уплашена костенурка. Слънчевите лъчи разкриха точици прах, които танцуваха около високите прозорци.

— Ти знаеш ли колко е часът? — попита Палевски с надебелял глас. — Седни да пийнем чай.

— Да не би да си болен?

— Болен ли? Не. Само дето не се чувствам добре. Не можеше ли да позавали?

Яшим не знаеше какво да отговори, затова се сви на един стол и изчака Палевски да му налее чай с трепереща ръка.

— Мезе — обади се Яшим. Вдигна поглед. — Мезе. Малки хапки преди основното ястие.

— Трябва ли да говорим за ядене?

— С мезетата насочваш вниманието на хората към изтънчените ястия, които ще бъдат сервирани. Изискват се много усилия, за да станат хубави. Но по-важен е подборът им. Понякога най-добрите мезета са простички неща. Например краставички от Карам, сардини от Ортакьой, само се намазват с масло и се изпичат на жар... Продуктите трябва да са взети в разгара на сезона. Както се казва, най-важното е да подбереш подходящото време.

Вземи например убийствата. Оказа се прав — наистина са нещо повече от изолирани прояви на насилие. Действа се по някаква схема. Има и още. Ако се разглеждат заедно, те не означават край. Нали не сервираш мезето след основното ястие? Мезето бележи началото на гощавката.

И тези убийства, също като мезе, зависят от внимателно подбрания момент — продължи той. — През последните дни не спрях да се питам защо станаха сега? Говоря за убийствата на кадетите.

Съвсем случайно открих, че след няколко дни султанът ще пусне ферман. Истински обрат в реформите.

— А, да, ферманът — кимна Палевски и докосна върховете на пръстите си.

— Ти знаеше ли? — Яшим остана изумен.

— Дочух нещо. Разяснили са на... абе преди няколко седмици са казали на избрани лица от дипломатическата общност в Истанбул. — Забеляза, че евнухът се кани да заговори, и вдигна ръка. — Като казвам избрани, искам да подчертая, че не бях сред тях. Не е много трудно да се сетиш защо, ако се окажа прав за фермана и значението му. Една от целите му — основната цел, доколкото знам — е да даде възможност Портата да иска чуждестранни заеми. Очевидно Полша не е в състояние да оказва каквото и да е влияние върху пазара на облигации. Затова и не са ме поканили. Било е среща на Великите сили. Чух от шведите, които май разбрали от американците.

— Искаш да кажеш, че и американците са били поканени, така ли?

— Може и да ти се струва странно, само че нали знаеш какви са американците? Те са световните специалисти по даване на заеми в Европа. Портата иска да са на нейна страна. Може би дори ще успеят да координират усилията си. Честно казано, Портата и до момента не е наясно на чия страна са американците. Шейсет години след Декларацията за независимост вашите паши още предъвкват събитията.

Палевски се протегна към чайника.

— Мисълта за република открай време ги шокира и те реагират като ученици. Родът на Осман май е най-старата императорска фамилия в Европа. Искаш ли още чай?

Яшим подаде чашата си.

— Колко глупаво от моя страна — въздъхна той. — Питам се кой ли знае за фермана. Дори не ми мина през ум, че чуждестранните сили са наясно.

— Точно така, чуждестранните сили — потвърди Палевски цинично. — Чуждестранните сили ще донесат заеми от чужбина.

— Ами да, разбира се.

Няколко минути пиха чай мълчаливо. Чуваше се единствено тиктакането на немския часовник.

— Та за еничарите — обади се след малко Палевски. — Още ли мислиш, че съществуват?

Яшим кимна.

— Може и да не ти стане приятно, но съм убеден, че ги има. Сам ми каза, че си бил свидетел как са ги избили. Добре. Светът предполага, че и Полша е изчезнала от лицето на земята преди петдесет години, нали? Дори я няма на картите. А ти ми казваш нещо друго. Ти твърдиш, че тя ще просъществува. Полша съществува като език, в спомените на хората, във вярата им. Жива е като идея. И аз говоря за същото.

Колкото до противопожарните кули, оказа се, че съм наполовина прав. Направих връзка между трите противопожарни кули, за които знам — две все още съществуват и онази, която е била изгорена и съборена през 1826 година — и кадетите, чиито тела бяха подхвърлени близо до тях. Трябваше да открия четвъртата противопожарна кула, нали така? Само че не успях. Никога не е имало четвърта. Знаех обаче, че съществува някаква схема. При кулите се усещаше пръстът на еничарите, също както и при убийствата. Имаше нещо.

— Може би. Само че без четвърта кула смисълът се губи.

— И аз така реших. Освен ако не изникнеше нещо друго, свързано с кулите, което пропусках — нещо, което да свърже и трите с място, където никога не е имало кула.

Палевски издаде долната си устна и въздъхна.

— Никак не ми е приятно да го кажа, Яш, но май стъпваш по много тънък лед. Дай за малко да забравим за резервите, които имам. Ти подозираш, че еничарите са избили кадетите заради дървените лъжици и другите там неща. — Той сбърчи нос. — Досещаш се за противопожарните кули, защото на времето еничарите са бдели на тях, тъй като им е била поверена ролята на пожарникари. Ако оставим кулите, кажи ми какво става с еничарската ти теория? Кажи? Едно голямо нищо.

Яшим се усмихна.

— Напротив, ще ти кажа. Открих онова, което ми трябваше преди няколко дни, но едва днес разбрах как се връзват нещата. В кулата на Галата е имало карагъозко теке, свещено място за еничарите. Срутената наблюдателна кула при еничарските казарми също е имала, нали?

— Кулата „Баязид“ — възпротиви се Палевски — я построиха наскоро. Нали това ти казвам. Когато е строена, и еничарите, и карагъозите са били вече част от историята. Слушай, Яш, това залитане по еничарите само ти пречи.

— Не е така. Току-що открих, че кулата „Баязид“ е построена върху старо карагъозко теке край Ески сарай. Значи стават три. Сега трябва да откроя още едно карагъозко теке, а не знам откъде и накъде да тръгна.

Палевски се протегна и придърпа два кожени калъфа. Вътре бе прибран един-единствен лист, прегънат внимателно надве. Той го разгърна и за огромно удивление на Яшим се показа карта на Истанбул, гледан отвисоко. Там, където се предполагаше, че е небето, бяха изписани имена, бележки и цифри.

— Искаше карта, нали? Снощи си спомних Ингилиз Мустафа — обясни той.

— Англичанина Мустафа ли?

— Той всъщност е бил шотландец. Казвал се е Кембъл. Дошъл в Истанбул преди около шейсет години, за да открие школа за математици, в която да обучават артилеристите. Станал мюсюлманин.

— Жив ли е още?

Палевски изсумтя.

— Не, не. Дори правата вяра не е успяла да му помогне. Една от маниите му била светостта на Истанбул — как целият град се прекланял пред вярата. Станал образцов мюсюлманин, ала шотландското обучение по науки не може да се загърби толкова лесно. На тази карта са всички джамии, свещени гробници, текета на дервиши и тям подобните, които открил в града. Всичко е тук.

Бръкна в джоба на халата и извади очила за четене.

— Гледай сега. Всяко свято място си има номер. Легендата е горе. Четиринайсет — джамията „Мехмед“. Двайсет и пет — гробницата на Хасан. Гледай тук. Трийсет — карагъозко теке. Ето още едно. И още едно.

Яшим поклати недоверчиво глава.

— Само един чужденец може да направи подобно нещо — заяви той. — Та това е... това е... толкова е... — Канеше се да каже „безсмислено“, но се усети. — Необичайно е.

Палевски изсумтя.

— Искал е да докаже как новата религия, която е приел, е буквално втъкана в града. Имаш колкото искаш карагьозки текета.

Яшим остана приведен над картата.

— Прекалено много са — промълви той. — Към кое да се насоча? Кое е четвъртото?

Палевски се облегна назад и заслони очи с ръка. Замисли се.

— Ти не спомена ли, че в трите противопожарни кули са били най-старите текета в града? Нали това ти е казал пожарникарят?

Мислите на евнуха препускаха. Палевски продължи:

— Може би го казвам единствено защото съм поляк, а всички поляци са запалени любители на старините. Вземи този халат например. Знаеш ли защо го нося?

— Защото ти е удобен — отвърна разсеяно Яшим.

— И да, и не. Сарматски е. Да знаеш, че преди години ние, поляците, вярвахме, че имаме родословна връзка с полумитичното племе войни, дошли от Сарматия, това е някъде в Централна Азия. Предполагам, защото не сме били наясно откъде точно сме се появили, и затова сме си търсили родословно дърво. Хората направо полудяха по това откритие, както и по предполагаемия сарматски стил — коприни, пера, червени кожи. Открих халата тук, в един гардероб, още когато се нанесох. Кой знае откога е останал. Тъкмо това му е най-хубавото. Всяка сутрин се загръщам в история. И както ти каза, чувствам се невероятно удобно.

Впечатлен съм, че текетата са наистина много стари. Може би са първите, построени в града. Наречи ги, ако щеш, вашето наследство. Може би четвъртото теке е едно от първите в града. Или първото, или четвъртото, все едно. Затова трябва да търсиш теке, също толкова старо, колкото и останалите три.

Яшим кимна. Четири запазени текета. Нещата се връзваха. Точно това би допаднало на традиционалистите.

— Кое то ще обясни нещо друго, дето не ми дава мира — призна той. — Не говоря за времето, което са избрали — не е заради фермана, — ами за бройката. Защо четири? Ако си прав, ако някой се опитва да се върне към началото, четири е очевидното число. Четири е числото на силата, също като краката на масата. То отразява земния ред. Четирите края на земята. Четирите посоки на вятъра. Четирите елемента. Четири е основно число.

— Освен това може да се проследи чак до произхода на смелите амбициозни начинания на Османската държава! Свещена война — а Истанбул е пътят на света.

Яшим си спомни как майсторът чорбар му обясняваше, че еничарите са построили империята, че следвайки напътствията на карагюзките баба, са привлекли града на страната на вярата.

— Когато нещата се обърквали, хората бързали да обяснят, че сме се отклонили от правата вяра, че трябва да се върнем и да се опитае да бъдем каквито сме били едно време, когато цяла Европа е треперела свита в нозете ни.

— Е — засече го сухо Палевски, — не цяла Европа.

— С изключение на Полша, благородния враг. — По лицето на Яшим пробягна сянка от съмнение. — Как ще разберем кое е оригиналното, четвъртото теке? На картата ти не са вписани дати, а и дали някой ги знае?

Палевски захапа пръст.

— Ако разполагахме с по-стара карта — започна бавно той. — Говоря за хубава карта, можехме да я сравним с тази. Повечето от тези текета нямаше да съществуват. Щяхме да попаднем на онова, което ни трябва, като елиминираме новите.

Той потри длани.

— Говоря за много хубава карта — подчерта той. След това поклати глава. — Честно да ти кажа, май няма нищо толкова старо, че да ти свърши работа. Поне аз нямам.

Яшим стисна зъби и се загледа в пламъците в камината.

— Говори ли ти нещо името Лориг? — попита тихо. — От Фленсбург. Хиляда петстотин и не знам коя година.

Палевски се ококори.

— Разбира се, Яш! Та това е най-уникалната панорама на града, която някой е правил. Поне така съм чувал. Трябва да си призная, че не съм я виждал. Съществували са няколко копия, но със сигурност няма да откриеш нито едно в Истанбул. Това ти го гарантирам.

— Най-уникалната панорама — повтори Яшим. — Грешиш, приятелю. Струва ми се, че много добре знам къде да я намеря.

Половин час по-късно Яшим бе застанал пред портата на руското посолство и се опитваше да потисне съмненията си, че знаенето на нещо не води задължително до откриването му. Беше на седемстотин метра от посланическата резиденция на Палевски и на нищо и никакви си двайсетина метра от картата, която бе видял в чакалнята на втория етаж. Ала все едно че картата се намираше в Сибир.

Оказа се, че посланика го няма. Яшим се запита дали и той разполага с времето си като Палевски. Дали в този момент не беше в леглото с възхитителната си съпруга? Мисълта го подразни и той помоли да се види с първия секретар. Оказа се, че и първия секретар го няма. Поколеба се дали да не помоли за среща със съпругата на посланика, ала здравият разум и вроденото чувство за благоприличие го накараха да се въздържа. Дори християнките не отваряха на всеки мъж, който почукаше на вратата.

— Има ли изобщо някой, с когото мога да поговоря? Важно е.

След няколко минути чу стегната войнишка походка и се сети с кого може да поговори. Сакатия. Беязания.

— Добър ден — поздрави Потьомкин. — Ще влезете ли?

Яшим последва младия дипломат в голямата зала и погледът му автоматично се насочи към стълбите.

— Пазачите не допускат никого без предварителна уговорка. Съжалявам, че се наложи да чакате толкова дълго. Посланикът и останалите от мисията са много заети днес. Довечера очакват негово превъзходителство в двореца. Страхувам се, че няма как да го повикам.

Струва ми се нервен, притеснен, каза си Яшим.

— Може би вие ще ми помогнете. Предишния път видях интересна карта пред кабинета на посланика и много ми се иска да я погледна отново. Питам се дали...

Потьомкин го зяпна.

— Карта ли?

— Да. На Мелхиор Лориг. Закачена е в чакалнята на втория етаж.

— Сигурен съм, че негово превъзходителство с радост ще ви я покаже — отвърна поуспокоен Потьомкин. — Бихте ли представили молбата си в писмен вид и аз лично ще му я предам.

— Сега ли?

Потьомкин се усмихна криво.

— Страхувам се, че сега е невъзможно. За подобни молби е необходим около месец. Нали всичко трябва да бъде организирано подобаващо. Можем да се опитаме да съкратим срока. Да кажем на три седмици.

— Знам, че картата е на горния етаж. Няма да преча на никого.

Потьомкин продължаваше да се усмихва, ала не каза нищо.

— Петнайсет минути — изрече отчаяно Яшим.

— Господине, нима забравихте, че това е действащо посолство. Не сме нито музей, нито галерия. Сигурен съм, че негово превъзходителство князът с удоволствие ще удовлетвори молбата ви — когато ѝ дойде времето. А сега, ако няма друго...

— Сигурно няма възможност да погледна отчетите на портиерите — попита подигравателно Яшим.

— Не — кимна любезно аташето. — Няма. Ще ви изпратя, господине.

73.

В същия този момент пет старателни помощници помагаха на съпругата на посланика да се съблече. Поемаха всеки елемент от облеклото ѝ с възхищение и почуда.

Предложението на валиде да се изкъпе с жените от харема, направено след като я покани да си дръпне от наргилето, бе оставило Евгения безмълвна. Не бе от хората, които лесно се впечатляват, ала ѝ хрумна, че и султанът може да реши да се изкъпе. Или пък да реши да се наслади на гледката от някое скришно място. Накрая се запита дали валиде не се шегува.

— Не се притеснявай — успокои я валиде. — Султанът никога не използва женската баня. На момичетата ще им бъде много приятно, но ако предпочиташ да не...

Това е отговорът на две от притесненията ми, помисли си Евгения.

— С удоволствие — съгласи се тя.

Няколко минути по-късно се заливаше от смях, докато момичетата оглеждаха корсета ѝ и правеха смешни физиономии. Една от девойките наду бузи и изпусна въздуха. Друга, за всеобща радост, показва как се заключва с ключ. Сви стегнатите си млечнобели рамене и показва на Евгения, че в някои отношения отоманските жени имат по-голяма свобода от европейските си братовчедки. Когато Евгения свали фустите, те отстъпиха и я загледаха с искрено възхищение — докато погледите им не попаднаха на срамните косми. До една се опулиха. Помогнаха ѝ да се събуе и ѝ подадоха ръка, за да се натопа във водата.

По-късно Евгения се замисли над разликите между турската баня и руската. В имението на баща ѝ извън Москва често изскачаше от задимената дървена кабина, за да усети снега навън, а прислужниците я удряха със сноп брезови съчки, докато кожата ѝ поруменееше. В банята на харема нямаше болка, удоволствието бе безкрайно. Насапунисаха я, изтъркаха я, направиха ѝ масаж. Всяка част от тялото ѝ бе обект на особено внимание от страна на момичетата или на яката

жена, която раздвижи крайниците ѝ, завъртя врата ѝ, докато изпука, и дори разтри пръстите на ръцете и краката ѝ. С огромно усилие на волята, за което по-късно съжаляваше, се отказа от горещия восък и бръснарското ножче, които прислужницата донесе. След като се изкъпа, се отпусна гола на канапе в съседното помещение, заобиколена от останалите жени, които пушеха, пиеха кафе, обсъждаха и преценяваха дрехите ѝ. Евгения нямаше никаква представа колко време е минало. Непрекъснатото бърборене на жените я успокояваше, а птичите извивки в гласовете им, в съчетание с аромата на ябълка и тютюн, я върнаха към детските есени край далечна река.

Събуди я хладна ръка, положена на рамото ѝ. Тя скочи и забеляза Кислар ага да я наблюдава равнодушно. Сетне той кимна няколко пъти — усмивката му откри ситни зъби — и ѝ даде знак да се изправи.

Тя стана бавно и се усмихна на новите си приятелки. Те отвърнаха на усмивката и ѝ помогнаха да се облече. Първо си сложи фустата, след това нагласи корсета. Едно от момичетата го върза на гърба; обикновено предпочиташе да е по-стегнат, но след преживяното удоволствие имаше желание да остане отпусната поне още малко. Погледна към чернокожия евнух, застанал на вратата, за да оглежда цялата стая. Когато бе готова, тя вирна брадичка и го погледна предизвикателно. Той се поклони едва забележимо и ѝ направи път да мине.

Върна се в покоите на валиде и завари старицата с доста закръглен мъж на средна възраст, обкراчил западен стол, който клатушкаше напред и назад.

Султанът се обърна и се изправи с усилие.

— Княгиньо! — Поклони се, пое ръката ѝ и я притисна към устните си. Евгения направи реверанс.

— Браво! — изръкопляска валиде. — Виждам, че си избягала, при това облечена красиво, както и одеве. Момичетата — обясни тя — можеха като нищо да откраднат дрехите ѝ.

— Нейните ли? — Султанът ѝ се стори объркан. — Нали всяка година им купуваме каквото трябва от Париж, валиде?

Евгения се разсмя звънко.

— Според мен, ваше сиятелство, дрехите не са най-важното за жените. Важно е как изглеждаш, когато са на теб. А те всички до една

— добави тя, тъй като не знаеше как да нарече жените на султана — са очарователни.

„Всички до една“ не включваше Кислар ага. От въпросния чернокож я побиваха тръпки.

74.

— Пак ли се върна?

— Станислав Палевски — заяви Яшим. — Разполагаме точно с четири часа. Отиваме на празненство.

Палевски се усмихна и поклати глава.

— Знам какво си наумил. Концертът на посланика в двореца. Много ме изкушаваш, но това вече не е за мен. Нещо напоследък... — Той разпери пръсти. — Честно да ти кажа, Яш, дрехите са проблем. — Той зашепна: — А проблемът идва от молците.

Яшим вдигна властно ръка.

— Изобщо не говорим за онези ужасни сака като на бръмбари, в които се обличате всички до един. Ти имаш прекрасни дрехи и четири часа. Вече изпратих да доведат шивач. Тази вечер ще се появиш в двореца като възплъщение на полската история.

— Какво?

— Ще се появиш като сар... — как го каза?

— Сармат.

— Именно.

Полският посланик скръсти инатливо ръце.

— Това е най-тъпата идея, която съм чувал. Ти за какъв се имаш, бе? Да не би да си кръстницата вълшебница?

Яшим мигна недоумяващо и Палевски се изсмя доволно.

— Както и да е, това е стара приказка. — Сетне се намръщи. — Какво правиш?

Яшим бе вдигнал ръце и ги размахваше, отстъпи крачка назад, сякаш Палевски бе джин, появил се неочаквано от нищото.

Полякът присви очи и го изгледа подозрително.

— Съжалявам, Яш. Готов съм да направя какво ли не за теб. Знаеш, че е така. Но всяко нещо си има граници. Като посланик на Полша във Високата порта имам важни отговорности. Знам, че нацията ми е покорена, но пък сме инати, големи инати. — Той се закани с пръст. — Наречи го гордост, наречи го суета, но искам да ти

кажа следното. Не заради теб, не дори заради Черната Мадона от Честохова, но аз просто не мога да присъствам сред останалите дипломати облечен в мухлясал костюм.

75.

— Негово превъзходителство не си е вкъщи — изръмжа икономът.

През откrehнатата врата се взираше в турчина, който натискаше звънеца.

— Ще го почакам — отвърна Яшим. — Моето време не е важно.

Икономът се замисли над думите му. От една страна, това бе комплимент към изключително заетия му господар. От друга страна, в Истанбул никой не казваше онова, което мисли. Огледа Яшим. Дрехите му бяха чисти, макар и семпли. Искаше му се да пипне наметката, за да е сигурен, че е кашмир, но... Този можеше да се окаже важен човек.

— Заповядайте — реши накрая икономът. — В антрето има столове.

Яшим прекрачи прага и седна. Икономът затвори вратата и тя хлопна. Евнухът се настани срещу входа, през който бе минал, и двата огромни прозореца почти до пода. Стълбището от лявата му страна се извиваше зад гърба му и отвеждаше към вестибюла на горния етаж. Икономът мина наперено покрай лакей с перука, застанал изпънат в началото на стълбите, и му каза няколко думи на руски. Лакеят продължи да гледа право напред, без да трепне или да отговори.

— Надявам се да не се наложи да чакате дълго — обърна се икономът, мина покрай Яшим и хлътна в стая от дясната страна.

Яшим седна и скръсти ръце в скута.

Ръцете на лакея бяха отпуснати отстрани.

В продължение на двацет минути нито един от двамата не помръдна.

Нещо стресна евнуха и той вдигна глава. На прозореца имаше някой. Наведе се леко на една страна и се взря навън, ала онова, което бе привлякло погледа му, вече го нямаше. Независимо от това той не откъсна поглед.

Трийсет секунди по-късно скочи на крака. Лакеят изви очи към него, след това към прозореца, ала навън бе тъмно и не се виждаше

нищо.

Любопитството на евнуха бе разпалено. Той се наклони заинтригуван надясно, за да види по-добре. Лакеят разбра, че от мястото, където е на пост, няма да види нищо.

Запита се какво ли може да има навън.

Яшим се усмихна, изсумтя и продължи да гледа, навел глава на една страна.

Лакеят сви пръсти и потри длани.

Забеляза, че непознатият е килнал леко глава, за да следи онова, което ставаше навън. Май нещото се местеше и той се приведе напред.

Яшим бавно се облегна на стола. Изглеждаше учуден. Дори не можеше да осъзнае значимостта на видяното.

Лакеят знаеше, че каквото и да е наблюдавал, то е станало около къщата.

Навън не би трябвало да има никой.

Продължи да се чуди какво е привлякло вниманието на госта. Да не би да е видял светлина? Да не би някой да с обикалял около резиденцията?

Какво би направил икономът? Лакеят погледна турчина, който продължаваше да седи там, където бе и преди половин час. Беше се намръщил.

Беше видял нещо неочаквано, което никой досега не бе забелязал.

Лакеят направи крачка напред, поколеба се, след това пристъпи към входната врата и я отвори.

Погледна наляво. Колоните бяха обгърнати в непрогледен мрак. Излезе навън, направи нова крачка напред и огледа по-внимателно.

Усети, че е станало по-тъмно, и се извърна. Турчинът бе застанал на вратата.

Гостът вдигна ръце с дланите нагоре и сви рамене. След това посочи, че се отправя към портата.

— Тръгвам — каза на турски той.

Лакеят разбра жеста. Безпокойството му нарасна.

Турчинът заслиза по стълбите.

Лакеят изчака да стигне портата и затича по надолу, а сетне сви наляво в мрака.

Усети студа по лицето си и му стана приятно, ала не можеше да си позволи вятърът да разроши безупречните къдри на перуката. Не видя нищо. Хукна към ъгъла на сградата и огледа източното крило.

Повече не посмя да се отдалечи.

76.

Яшим хукна по стълбите, прекоси празното антре и запрескача стъпалата по три наведнъж. На последното забави крачка и посегна към вратата за вестибюла.

Ами ако имаше още един лакей, както миналия път, който да охранява? Натисна бравата и влезе.

Стаята бе почти празна. В далечния край на помещението догаряха две свещи, боднати в стенни свещници, ала се намираха прекалено далече и не му бяха от полза. Зави надясно и се плъзна по коридора. Не различаваше добре какво е нарисувано на маслените платна, ала докато минаваше покрай едно от тях, спря. Отстъпи назад, за да може оскъдната светлина да падне върху картината, но дори така сенките пречеха. Въпреки това нямаше съмнение, че групата фигури, скупчени в центъра на платното, са царят, любящата царица и малките им деца.

Върна се в галерията.

Два високи портрета. Огромно платно с мъж на кон. Сцена, която не можа да види добре, но различи река, група мъже и коне, препускащи към реката. Още един портрет.

Стигна до вратата. Чу как лакеят блъска по входната врата. Огледа се изумен.

Доколкото си спомняше, във вестибюла бяха закачени ликовете на руски благородници и политици, завидна колекция от царе. Имаше и пейзажи, безбрежни версти руски степи, на друго платно казашки хусари бяха спрели на селска улица и целуваха за сбогом любимите си.

Картата на Истанбул я нямаше.

На нейно място бе сложен портрет на подпухнал цар.

Пристъпи напред. Царят го гледаше изненадан. Може би не му беше приятно, че е бил пренебрегнат. Дори на мътната светлина на свещите личеше къде е била рамката на картата, оставила светло петно на стената.

Отървали са се от картата.

Яшим така и не бе преглътнал тази ужасяваща мисъл, когато чу, че откъм стълбите се приближават стъпки.

Без да се колебае нито секунда, той се втурна към вратата в другия край на стаята. Натисна дръжката и хлътна вътре.

77.

Руският посланик приближи монокъла до окото си, сетне го отпусна с въздишка и се ококори.

— Направо не е за вярване! — изсъска той. Думите му не бяха отправени към някого от хората до него. Вторият секретар, застанал на една крачка, се приведе с ръка на ухото, сякаш за да чуе по-добре репликата, но така и не разбра за какво става въпрос. Вдигна глава и проследи погледа на началника си.

На входа бе застанал не друг, а Станислав Палевски, полският посланик, стиснал чаша шампанско в едната ръка и чифт фини кожени ръкавици в другата. Ала този път посланикът не бе такъв, какъвто го познаваха руснаците. Палевски бе облечен в сако от сурова червена коприна, дълго до прасците, с фантастична златна бродерия, яка и маншети от великолепна сибирска белка. Дългото елече бе от жълта коприна и тъй като не бе съсипано от безвкусни аксесоари като копчета, на талията бе пристегнато с великолепен пояс от бяла и червена коприна. Панталоните бяха широки, от синьо кадифе, натъпкани в ботуши с подгънати маншети, така лъснати, че отразяваха шахматния под на двореца.

Ботушите, бе заявил предизвикателно шивачът на Яшим, бяха спасяеми.

Ала сега, благодарение на усърдното лъскане, бе невъзможно да се разбере, че посланикът е с ботуши, които са за боклука.

— Стар номер — бе обяснил Палевски спокойно, докато мажеше палците на краката си с вакса. — Прочетох някъде, че по време на последната война френските офицери го прилагали всеки път, когато Наполеон нареждал почетната гвардия да се строи.

78.

Яшим затвори вратата и отпусна бравата бавно, за да не се чуе нито звук.

Спаси се тъкмо навреме. Прилепи ухо към вратата и чу как се отваря другата. Някой нахълта в стаята и спря.

След само пет секунди ще нахлуят и тук, помисли си Яшим. Огледа се с надеждата да открие скривалище.

В същия момент забеляза, че прелестната млада съпруга на руския посланик, наметната с лъскаво самурено палто, бе застанала пред огледалото и го зяпаше с отворена уста.

Под коженото палто бе чисто гола.

79.

Княз Деренцов погледна австрийския посланик, мъж, чийто врат не се виждаше, с пищни мустаци и шкембе като мях за вино. Бе застанал с гръб към вратата, така че руският дипломат с огромно задоволство наблюдаваше реакцията му. Разговаряше с някакъв дребосък, и щом забеляза изражението на събеседника си, се обърна и погледът му попадна на полския посланик.

Масивната му челюст увисна. Ококори се. Преглътна и лицето му придоби пурпурен оттенък.

Тъп идиот, помисли си княз Деренцов. Полякът се е довялякъл облечен по този начин, за да натрие носовите на Великите сили, които затъкнаха устата на мизерната му нация преди четирийсет години. Само че изражението на този австрийски месар ще достави неизразимо удоволствие на поляка.

Австриецът се опитваше да привлече погледа му и размахваше месестата си ръка като прободена змиорка. Деренцов се завъртя на пета и заговори с втория секретар.

Британският посланик, без да прекъсва разговора си, премести на няколко пъти очи от австрийския си събеседник към княз Деренцов. Покри устните си, за да прикрие напирещата усмивка.

Американският посланик възкликна:

— Не мога да повярвам!

Искаше му се да се приближи до Палевски и да му стисне ръката, ала беше още нов, не само в Истанбул, ами и в дипломатическия протокол. Ще поговоря с него преди края на вечерта, реши той.

Френският посланик се измести незабележимо, така че полският дипломат да влезе в залата, и както трябваше да се предполага, да попадне в малката група около французина.

Имперският капелмайстор Джакомо Доницети, италианец и непоправим романтик, зашепна на първата цигулка. Заплануваната програма от лека германска музика прекъсна дискретно, последва миг,

в който партитурите прошумоляха, и оркестърът засвири последната полка на Шопен. Някои от по-досетливите и умните в балната зала изръкопляскаха. Както трябваше да се очаква, княз Деренцов продължи разговора си.

Султан Махмуд избра същия момент, за да влезе в залата. Чу аплодисментите и усети как самочувствието и настроението му се възвръщат — наистина ненавиждаше подобни международни събития, — и смело пристъпи към френския посланик.

По-късно обясни на майка си:

— Според мен изглеждаше изключително добре. Също и Конкорде. Де да имахме един такъв полк, бляскав и пъстър. Палевски приличаше на един от нас.

— Това го разбирам — прекъсна го остро валиде султан. — Не мога да разбера обаче защо трябваше да го заключваш.

Султанът сви пръсти.

— Не ставай смешна, валиде. Никого не съм заключвал. Просто го ескортирах до усамотена стая. Аз... поговорих с него по-късно. Направих същото и с руснака, Деренцов, и трябва да ти кажа, че всичко е по негова вина. Да предлага дуел. И то под носа ми!

Валиде разбра накъде бие. По неин съвет преди няколко години султанът бе издал официален декрет, одобрен и от улема^[1], с който забраняваше дуелите в границите на империята. Декретът бе насочен срещу планинците черкези, чиито вражди бяха предизвикали скръб и безпокойство в харема на султана и бяха подразнили силно валиде султан, ала се отнасяха и за избухливите чужденци около Галата.

— Британският посланик отвел Палевски близо до руснака — обясняваше султанът. — Така че вината е негова. Не бях около тях, но очевидно Стратфорд Канинг е положил усилие да привлече вниманието на Деренцов и руснакът се обърнал толкова рязко, че блъснал с лакът чашата на Палевски и шампанското оляло ризата му. Знаеш ги какви са. Всъщност, не можеш дори да си представиш. Деренцов твърди, че е бил обиден. Полякът извадил кърпичка и започнал да попива шампанското, плиснало по гърдите на руснака — хи-хи-хи!

— Махмуд!

— Смешно е, валиде. Руснаците се правеха, че не забелязват присъствието на Палевски. Открай време се правят, че той не

съществува. И видиш ли, Деренцов го предизвиква на дуел с пистолети на зазоряване, а в същото време полският посланик го бърше със салфетка!

Валиде не успя да устои на смешната ситуация.

— Какво каза полякът?

Махмуд се залюля със затворени очи.

— Ами, каза... хи-хи-хи... каза... ха-ха-ха... „В такъв случай приемам предизвикателството. Можете да използвате вашата кърпичка!“ Хи-хи-хи!

Валиде султан не се бе смяла от години. Остави се да бъде заражена от смеха на сина си. Бе минало много време, откакто за последен път бе присъствала на тържество, ала си спомняше колко глупаво изглеждат мъжете, когато се съберат.

Султан Махмуд най-сетне се успокои и само от време на време избликналият смях прекъсваше разказа му.

— След това се наложи да ги разделя. Полякът се държа любезно и тръгна без приказки. Поговорих с него и го отпратих. Деренцов ръмжеше, когато го посетих — дрънкаше нещо за нарушаване на дипломатическите права и разни подобни дивотии. Оставих го да се наприказва и му напомних за закона против дуелите със същите думи, които използвах пред полския посланик. Обясних, че отличителна черта на цивилизованите нации е уважението към законите, подчертах, че разбирам, как някои нации се ръководят от различни принципи, но в рамките на моята империя дуелите са забранени. Затова, изтъкнах аз, има закони, при това закони, които ще бъдат утвърдени и разяснени след броени дни. Казах, че междувременно искам да чуя извинението му.

— И какво?

— Ако трябваше да го пусна, след като чуя извинението му, руският посланик още щеше да виси в онази стая. Дочух, че мърмори — сигурен съм, че бяха псувни, — това беше знак на примирение и му го казах. След това му позволих да си ходи и излязох от стаята.

— Flute, mon brave^[2]! Колко си ми умен!

Валиде стисна сина си за ушите и го целуна.

[1] (тур.) — мюсюлмански съдии и юристи, проводници на религиозното въздействие върху масите. — Б.пр. ↑

[\[2\]](#) (фр.) — Храбрецът ми. — Б.пр. [↑](#)

80.

Преди Яшим да дойде на себе си, Евгения протегна властно показалец.

— Пробвайте под леглото — нареди тя.

Яшим не се колеба. Хвърли се под леглото и се завря по средата. Видя босоногата Евгения да пристъпва към вратата. Дръпна нещо от леглото, докато минаваше. Чу прошумоляването на копринен пеньоар и видя как се усука около глезените ѝ.

Някой почука. Яшим се напругна, за да чуе, ала долови само, че Евгения повтаря: „Нет... нет“ и няколко неразличими думи. Вратата се затвори и босите крака застанаха пред леглото. След това пеньоарът се плъзна по пода, издут като облак, и краката изчезнаха.

Евгения бе седнала точно над него. Чакаше турчина да се покаже. Беше усмихната и чисто гола под копринената дреха.

Яшим се почувства смешен и жалък, изправи се на крака и се поклони.

— Простете ми, ваше превъзходителство — започна той. — Загубих се. Нямах представа...

Евгения се нацупи.

— Нямате представа, господин Отоман? Разочаровате ме. Елате.

Тя прокара ръка между гърдите си. Аллах милостиви, каза си Яшим, та тя е прекрасна, дори по-апетитна от наложниците в харема на султана. Каква млечнобяла кожа! Ами косата — черна като лъскав абанос.

Тя протегна единия си крак и коприненият халат се набра, за да разкрие дълъг елегантен крак.

Тя ме желае, помисли си Яшим. И аз я желая. Как само копнееше да погали кожата ѝ. Жадуваше да вдъхне непознатия чуждестранен аромат, да опознае извивките на тялото ѝ със собствените си ръце, да усети тъмните ѝ устни върху своите.

Пътят на страстта и съжалението му бяха забранени.

Там нямаш работа. Не и ако искаш да опазиш здравия си разум.

— Вие не разбирате — промълви отчаяно Яшим. — Аз съм... аз... — Каква бе думата, която използва младият англичанин? Най-сетне си припомни. — Аз съм на свободна практика.

Евгения го погледна изумена.

— Искаш да си платя ли? — Засмя се, неспособна да повярва, и разтърси къдри. Не само къдриците се разлюляха. — Ами ако не го направя?

Яшим се обърка. Тя забеляза смущението му и протегна ръце.

— Ела — настоя.

Вдигна ги над главата. Яшим простена тихо и затвори очи.

Пет минути по-късно Евгения разбра какво се опитваше да й каже Яшим с това „на свободна практика“.

— Става все по-добре — каза тя и се отпусна на възглавниците. Вдигна изящно оформено коляно. — Обладай ме, турчина! — подкани го.

81.

Далече, в първия просторен двор на султанския дворец Топкапъ каретите трополяха по калдъръма, минаваха през внушителните порти, насочваха се към хиподрума и нощта ги скриваше. Бе останала една-единствена, кочияшът чакаше неподвижен, стиснал камшик, зад него бяха застанали двама лакеи, също като каменни статуи, без да набелязват, че ръми. Докато вятърът нападеше ожесточено факлите по вътрешната стена, отблясъците се поклащаха по лъскавия черен шеллак по вратата на каретата и осветяваха герба на фамилия Романови с двуглавия орел — символ на същия този град преди много векове.

Макар в каретата на руския посланик да бе неуютно и мрачно, в будоара на съпругата на дипломата бе доста разгорещено.

Евгения сви рамене и въздъхна с дълбоко задоволство.

След няколко минути се усмихна лениво до ухото на Яшим.

— Може и да съм суетна — прошепна тя, — но едва ли аз съм причината, поради която си тук.

Яшим се подпря на лакът. Беше стиснал клепачи, сякаш изпитваше силна болка. Евгения протегна ръка и погали влажното му чело.

— Много се извинявам — прошепна тя.

Яшим въздъхна и отвори очи. Пое си дълбоко дъх и заговори:

— Картата... във вестибюла. Тя къде е?

Евгения се разсмя, когато забеляза погледа му, изправи се и коленичи в леглото.

— Ти сериозно ли говориш?

— Трябва да погледна тази карта — отвърна той. — Преди съпругът ти да се е върнал.

— Той ли? — На лицето ѝ се изписа презрение. — Той няма да влезе тук. — Тя скочи от леглото, вдигна пенъора от пода и завърза колана с гневен замах. — Така и не ми прости, че се омъжих за него. А ти нямаш никаква представа колко ми е досадно тук.

Яшим се намръщи. Не можеше да повярва, че князът е в състояние да стои далече от прелестната си съпруга. Може би той, Яшим, не бе с нищо по-добър от западняците, които си бяха внушили, че султанът се е потопил в ароматен рай, заобиколен от приказно красиви нимфи.

— Тук съм от шест месеца. Никога не излизам. Преобличам се по три, дори по четири пъти на ден — защо? Заради кого? За да ме виждат лакеите ли? Веднъж в седмицата съпругът ми кани разни досадници на вечеря.

Тя прибра черните си къдрици с една ръка и ги вдигна. След това ги отпусна.

— Вкъщи имаше бал всяка вечер. Виждах се с приятелите си. Яздех в снега. Аз... ами не знам, смеех се, флиртувах, говорех си с тях за литература, за изкуства, за всичко. Затова се спрях на теб. Ти си първият турчин, с когото имах шанс да поговоря. Първият ми турски любовник.

Яшим сведе поглед. Евгения отново се засмя.

— Ще ти покажа картата. Тук е.

Посочи над рамото му. Той се извърна и я видя, подпряна на стената — познатата форма на града, също като животинска муцуна, отпусната върху бреговете на Азия.

— Трябва да сравня нещо — обясни ѝ и посегна към наметалото си. Извади картата на Палевски, разтвори я, коленичи пред нея, а другата притисна до стъклото.

— Не разбирам какво се опитваш да направиш. Мога ли да ти помогна?

Тя отпусна ръка на рамото му. Яшим ѝ обясни.

— На тази карта са отбелязани всички религиозни сгради в Истанбул отпреди трийсет години. Интересувам се от карагьозките текета — май символът им е арабската буква В, ето я как се пише.

— Много трудно се различават — нацупи се Евгения. — Това е цяла гора от арабски завъртулки.

Яшим огледа картата.

— Първоначално се опитвах да открия противопожарните кули, но после реших друго. Старата карта, тази тук, ни показва сградите от 1599 година. Като сравня двете, ще мога да открия най-старите карагьозки текета.

— Искаш да кажеш, че ако нещо го има и на двете карти, значи е построено преди 1599. — Евгения прехапа устни. — Най-добре да разделим града на няколко зони от север на юг, така че да знаеш къде точно се намиращ, за да не пропуснеш нещо.

— Чудесна идея — отбеляза Яшим. — Точно така ще направим.

Евгения взе картата на Палевски и я прегъна на четири надлъжни ивици. Обърна на първата и двамата започнаха да проследяват текетата.

Двайсет минути по-късно бяха покрили първата четвърт от града и бяха отхвърлили дванайсет текета, строени след изготвянето на старата карта.

— А сега следващата част — предложи Евгения.

Продължиха да работят.

— Някои хора може и да решат, че това е доста странен начин да прекараш времето си с полуголо руско момиче, при това по средата на нощта.

— Така е. Много съжалявам.

— На мен ми харесва. — Очите на Евгения заискриха. Тя прегърна колене. — Но можеш да ме отнесеш обратно в леглото, когато пожелаеш.

Продължиха с втората част. Имаше едно теке край градските стени, но този път новата карта причини объркването, защото бе много трудно да се различи коя сграда е теке.

— Половината е готова — напомни ѝ Яшим.

— Дори повече — отвърна тя. — Оттук нататък сградите са значително по-малко чак до Сарайбурну.

— Точно така е. Давай.

Десет минути по-късно бяха отбелязали кулата „Стамбул“ като теке.

— Браво — зарадва се Яшим. — Това доказва, че системата работи.

— Уф! Радвам се, че ми каза.

На последната ивица от картата беше кулата на Галата и старото теке в казармите на еничарите, погребано под имперската конюшня. Точно както бе предположила Евгения, завършиха сравняването по-бързо, не само защото сградите в тази част на града бяха по-нарядко,

ами защото дворецът и Сарайбурну се бяха разпрострели на огромна площ. Не откриха нищо изненадващо.

— Стана много късно — реши Яшим. — Трябва да вървя.

Евгения стана и се протегна, първо изпъна единия крак, а след това и другия.

— И как точно смяташ да го направиш? Да ти е минавало през ума, че нощем посолството се заключава? Стените са високи. Стражите — бдителни. И мишка не може да влезе и излезе. Имам страхотен късмет, че не си мишка.

Със замах дръпна колана си. Пеньоарът се разтвори, тя сви рамене и го остави да се плъзне на пода.

— Удоволствието е изцяло мое — отвърна с усмивка Яшим.

— Ще видим — протегна ръка тя.

82.

Чорбаджията на гилдията на чорбарите хвана краищата на мустаците си и ги подръпна. Беше замислен.

След това посегна към стария ключ, за да го прибере на мястото му при другите. Пазачът тъкмо му го бе върнал.

Знаеше, че следователят от двореца е прав. Единствено нощните пазачи са могли да организират и извършат кражбата. Въпросът бе защо. Сигурно заради някоя глупава шега, предположи той. Да не би да бяха спретнали някой от сантименталните си ритуали? Когато оповести, че един от казаните липсва, очакваше да се сгърчат от срам. Очакваше да признаят стореното. Да му се доверят. Надяваше се, че му имат доверие.

Само че те го наблюдаваха с нетрепващи погледи. Отрекоха всичко. Албанеца остана силно разочарован.

Но все пак поде отново:

— Не искам да налагам наказания. Може би казанът ще бъде върнат, може би не трябва да споменаваме повече за него. Само че... — той вдигна дебелия си пръст — аз съм разтревожен. Гилдията е едно семейство. Когато имаме трудности, се справяме. Аз намирам изход. Нали с това се занимавам. Аз съм глава на това семейство. Затова, когато някой външен човек ми се довлече, за да ми каже за проблеми, за които дори не съм подозирал, започвам да се притеснявам. Да не говорим какъв срам бера.

Той замълча.

— Оня от двореца, дето души навсякъде, дойде да ми каже, че в собствената ми къща се е случило нещо. Аха, виждам, че започвате да схващате.

Беше забелязал проблясък на интерес, но нищо повече.

Чорбарят отново подръпна мустаците си. Тази среща го притесняваше. Не че мъжете се държаха нагло, просто се отнасяха студено. Майсторът знаеше, че рискува, като им осигури работа по

време, когато тънеха в мизерия и отчаяние, ала ето че те не проявяваха никаква благодарност.

Едва се сдържа да не ги изгони, защото усещаше, обзет от притеснение, че във въздуха витае неизречена заплаха. Като че му внушаваха да гледа своята си работа — сякаш кражбата на казана и мълчанието им не бяха негова работа! Не можеше да ги уволни просто така. Ако те пострадаха, и той щеше да пострада. Щяха да го обвинят в оказване на помощ на враговете на Портата. Преплете едрите си ръце и размачка пръсти.

Нямаше ли начин да ги накаже за нелоялността? Замисли се за евнуха.

Евнухът имаше положение в двореца.

Майсторът започна да се пита как би могъл да опознае по-добре този човек.

83.

На сутринта Яшим посети трите места, които предишната вечер бе отбелязал от старата карта. Надяваше се, че ако търси без предразсъдъци и задръжки, все нещо ще му хрумне.

Не бе задължително текетата да са големи, ала някое по-просторно място можеше да му даде неочаквана идея. Текетата не бяха съобразени с някаква определена форма, но малкият купол подсказваше, че въпросното място е предназначено за молитви. Можеше да бъде просто съд за светена вода или богато украсена ниша, или позабравен надпис над някоя врата в коридор — все дребни знаци, които сами по себе си изглеждат незначителни, ала взети заедно биха насочили човек във вярната посока.

Ако и по този начин не успееше, щеше да поразпита.

Оказа се, че първата улица, където спря, все още не бе възстановена от пожара, пламнал с такава ярост, че няколко от каменните сгради бяха избухнали. Огромни натрошени блокове все още лежаха след пепелищата, от които вятърът разнасяше прах по горялата улица. Някои мъже ръчкаха с пръчки пепелта. Яшим предположи, че на тези места са били къщите им, и сега хората се опитваха да открият спестяванията си. Когато се обърна към тях, те отговориха бавно, сякаш мислите им бяха някъде много далече. Нито един от тях не бе чувал за теке.

Второто място се оказа малък площад с неправилна форма от вътрешната страна на градските стени. В този квартал живееха работници, имаше доста арменци и гърци сред турските магазинери, чиито дюкяни бяха скупчени в източния край. Сградите плачеха за ремонт. Бе почти невъзможно да се познае колко са стари. В бедняшките квартали сградите се ремонтираха дълго след като си бяха изживели живота. Ако ги поразеше пожар, хората строяха по начин, който е бил познат на бащите и дедите им.

Срещу дюкяните се намираще малка, ала спретната джамия, а зад нея се гушеше къщурка, боядисана в бяло — домът на имама. Той

лично отвори вратата, облегнат на тояга. Бе много стар, силно прегърбен, с проскубана бяла брада и дебели очила. Беше почти глух и погледна объркан, дори раздразнен Яшим, когато евнухът го попита за карагьозите.

— Тук всички сме праведни мюсюлмани — повтаряше той с писклив глас. — Как? Не те разбрах? Ти не си ли мюсюлманин? Ами то тогава не разбирам какво... Всички тук сме добри мюсюлмани.

Потропа веднъж или дважд с пръчката и дори когато Яшим си тръгна, той остана да гледа от прага, без да откъсва от него старческите си очи, чак докато непознатият се скри зад ъгъла.

От магазинерите научи, че през ден на площада имало пазар. Когато питаше за суфистко теке, изоставено или все още посещавано, хората свиваха рамене. Група старци, насядали под стар кипарис близо до стената, обсъдиха въпроса шепнешком, ала разговорът им скоро се отнесе към спомени за други места и един от тях започна да реди дълга история за дервиш от ордена Мавлеви, с когото се бил срещнал в Русе, където бил роден преди почти цял век. Яшим се измъкна, докато старецът разказваше.

Към обяд бе при третото, последно теке, което бе открил след сравнението с картата на Евгения. То трябваше да е разположено сред сбутани тесни сокаци в западната част на града, където бе невъзможно да се определи дори приблизително нито улицата, нито сградата, където се намираше.

Яшим се въртя и обикаля повече от час. Тесните сокаци, както обикновено, не му подсказаха нищо. Нямаше представа какво става зад голите високи фасади, камо ли да разбере какво е ставало тук преди сто или дори преди петнайсет години. Едва в последния момент, когато бе вече решил да се откаже, заговори мъж със зачервени очи и пригладени с восък мустаци, който излезе през порта за карети, стиснал пазарска торба.

Мъжът се стресна, когато чу гласа на Яшим.

— Какво искаш? — сопна се той.

— Търся едно теке — започна Яшим и в същия миг му хрумна идея. — Търся суфистко теке, ама не съм сигурен на кого е.

Мъжът го огледа.

— Че има ли значение? — Стори му се искрено учуден. — Всичките са еднакви.

— Разбира се — отвърна дружелюбно Яшим. — Значи търся едно старо теке... архитект съм — уточни той.

Цяла сутрин бе разпитвал хората дали помнят някакво карагюзко теке. Старият изоставен храм можеше да е превърнат както в дюкян, така и в чайна. Не му бе минавало през ум, че някоя друга секта може да се е настанила там. Карагюзкото теке можеше да е станало теке на други.

— Старо теке, значи. — Мъжът помръдна нос наляво и надясно. — Има насринско теке на съседната улица. Знам го от около десетина години, ама сградата е стара, много стара, нали това те интересува?

Карагюзите бяха забранени тъкмо преди десет години.

— За него питам — усмихна се Яшим. — Точно за него.

Мъжът предложи да му го покаже. Докато вървяха, той се разприказва:

— Какво ще кажеш за убийствата?

Бе ред на Яшим да се стресне. Улично псе скочи от мястото си пред една порта и ги залая.

— Убийства ли?

— Не може да не си чул за кадетите. Само за тях се говори.

— А, да. Ти какво ще кажеш?

— Мисля... абе и аз, както и останалите. Голяма работа ще да е това, нали? Нещо ще се случи. — Той вдигна ръка във въздуха, сякаш се опитваше да го стисне в шепа. — Аз гледам плъхове.

— Плъхове ли?

— Ти обичаш ли животни? Едно време гледах птици. Много обичах да ги наблюдавам, когато слънцето огряваше клетката им през зимата. Слагах я на прозореца. Те винаги пеят на разсъмване. Накрая ги пусках. Плъховете обаче са хитреци и нямат нищо против клетката. Ама аз ги пускам да се поразтъпчат от време на време. Гледаш ги как спират и мислят. Три имам. През последните няколко дни се държат странно. Не искат да излизат от клетките. Аз, разбира се, ги вадя, а те гледат да се шмугнат някъде. Ако беше само един, иди-дойди. И аз си имам моменти, когато не искам да виждам никого, стоя си вкъщи и се занимавам с любимците си. Ама сега и трите се държат по един начин. Май и те го усещат.

Яшим не понасяше плъхове, въпреки това попита:

— Кое? Какво усещат?

Мъжът поклати глава.

— И аз не знам какво. Хората шушукат, станали са по-затворени. Нали ти казвам, нещо става, а ние представа нямаме какво. Ето ти го и текето.

Яшим се обърна изненадан. Одеве беше подминал ниската схлупена постройка без прозорци. Беше му заприличала на склад.

— Сигурен ли си?

Мъжът кимна отривисто.

— Може и никой да няма вътре, но вечер се събират. Успех. — Той вдигна торбата. — Ще вървя да купя храна за плъховете — обясни на раздяла.

Яшим се усмихна насила.

След това почука силно по дървената врата.

84.

— Да, карагъозите — продължи да се усмихва мило мъжът.

Това било значи, каза си Яшим. В същото време се оглеждаше, обзет от живо любопитство. Значи тук еничарите са провеждали вакхическите си ритуали. Пиене, жени и мистична поезия! Или може би са го използвали за нещо по-прозаично, като например място за уговаряне на сделки, където войниците, заловили се с алъш-вериш или занаят, са обсъждали състоянието на пазара и какво могат да изкопчат.

На пръв поглед тук нямаше нищо свято. Можеше спокойно да мине за склад, за какъвто го бе взел Яшим. Представляваше най-обикновена белосана стая, осветена от високи прозорци, с дървена маса в средата и пейки от двете ѝ страни. Някой дори би го помислил за място за гощавки. Стените бяха наскоро белосани, ала бе мината само една ръка, защото изпод ворта прозираха образи.

— Стените са боядисвани.

Дервишът кимна.

— Бяха много красиви.

— И защо ги скрихте? Светотатствени ли бяха?

— За нас, да. Карагъозите не са се страхували да изобразяват онова, което Господ е създал. Сигурно сърцата им са били чисти, затова. Ама тези изображения разсейваха и вярващите, и мен. Не че затова ги боядисахме. По-скоро ни се искаше да възвърнем старата чистота на текето.

— Ясно. Значи боядисването на стените на карагъозките текета е нещо ново. Първоначалният замисъл не е бил такъв.

Дервишът се замисли.

— Не знам. За нас нашествието на карагъозите беше промеждутък, който предпочитаме да не споменаваме.

Яшим вдигна поглед към тавана.

— Промеждутък ли? Май нещо не те разбирам.

— Прости ми — склони глава човекът. — Не поясних, затова сигурно нямаш представа, че това е насринско теке още от времето на

въстанието на Патрона Халил. По онова време карагъозите станали много силни и им трябвало повече място, затова ние им го отстъпихме. Събитията в последните години — добави той замислен — ни позволиха да си върнем сградата, и както сам виждаш, покрихме рисунките.

Яшим го изгледа с недоумение. Въстанието на Патрона Халил бе избухнало през 1730 година.

— Искаш да кажеш, че това теке е било построено от твоя орден ли? Значи не е било карагъозко.

Мъжът се усмихна и поклати глава.

— Не. Виждаш, че има цикличност. Онова, което е отворено, ще бъде затворено.

Пет минути по-късно Яшим излезе на улицата.

На картата на Палевски, създадена от шотландеца Ингилиз Мустафа, старите текета бяха отбелязани съвсем правилно — за времето, когато картата е била правена. Карагъозите не ги бяха построили и това тук не бе от оригиналните четири текета.

По принцип, трябваше да е на прав път.

Яшим отново се замисли за малкото квадратче под старите византийски стени на града.

Представи си мястото. Джамията. Редицата магазини. Старият кипарис край каменната стена.

Текето беше там. Нямаше къде другаде да е.

85.

Половин час по-късно Яшим излезе на площада по права улица, идваща от юг.

Точно пред него се виждаше великолепият кипарис, където одева бе приказвал със старците.

От мястото, на което бе застанал, на петстотин метра от стената, успя да види онова, което му бе убягнало преди. Сега имаше поглед над дървото. Точно над заострения му връх, макар и полуразрушена, се забелязваше великолепна византийска кула, издигаща се над масивните градски стени.

Керкопорта. Малката порта.

Малцина истанбулчани знаеха подробности около нашествието през 1453 година. Това бе стара работа, почти на четиристотин години. Така е било отредено, затова въпроси като защо и как градът е бил отнет от гърците никак не вълнуваха жителите на турския Истанбул през деветнайсети век.

Имаше два вида хора, които проявяваха интерес и разказваха историята на всеки желаещ да я чуе.

Еничарите се интересуваха с неприкрита гордост.

Фанариотите също се интересуваха, ала със съжаление, макар Яшим да не успя да определи дали съжалението им е искрено. Истината бе, че гръцките принцове търговци от Фанар бяха натрупали богатствата си по време на отоманското владичество.

Яшим помнеше много ясно къде беше, когато чу за пръв път в пълни подробности разказа за турското нашествие. Къщата на семейство Маврокордато в квартала Фанар бе най-величествената и най-мрачната на цялата улица. От притаилия се зад високи зидове дом в стил рококо семейството ръководеше непрекъснато увеличаващите се поръчки, идващи чак от княжествата по Дунав и складовете в Трабзон, като не се отказваше от граждански и духовнически титли и санове. През вековете семейство Маврокордато бе дало на света учени и императори, боляри, сюзерени и флотски адмиралите, негодници, светци

и красиви дъщери. Бяха неприлично богати, със завидни връзки, а информацията, с която разполагаха, ги правеше опасни.

Онази вечер на масата се бяха събрали седем членове на семейство Маврокордато и Яшим. По лицата им бяха изписани и веселост, и горчивина, и страх, и завист, и самодоволство, и презрение. Имаше и едно прелестно лице, което той все още виждаше в сънищата си, чийто поглед казваше много повече. Само очите на всички бяха еднакви — сини и проникателни. Едва тогава Яшим разбра защо турците се страхуват от сините очи.

Масата бе покрита с анатолийска покривка, която сигурно е била работена в продължение на години, защото възлите бяха стегнати много здраво. Бяха сервирали кафе, и когато дръпнаха тежките завеси и слугите се оттеглиха, Георгиос Маврокордато, патриархът на клана с едра челюст, накара Яшим да докладва.

След това Георгиос бавно пристъпи към камината и останалите се надигнаха, за да се преместят при него. Мълчанието им приличаше на тих разговор. Най-сетне престарялата майка на Георгиос приглади черната си копринена рокля и повика Яшим.

Тогава му разказа за нашествието.

86.

Както бе застанал в самия край на улицата, си припомни разказа й.

Спомни си горчивината, с която му разказваше за Керкопорта. Малката порта.

Обсадата продължавала вече деветдесет дни, когато младият султан Мехмед дал знак за последния щурм. Изтощени и слаби, няколкото хиляди византийци, останали да защитават града си, чули бумтенето на казаните и видели как хълмовете отвъд стените се раздвижват, когато десетките хиляди войници на Мехмед се впуснали в атака. Вълна след вълна омаломощавала почти безлюдните стени, издигнати преди хиляди години. Били се събрали анатолийски левенти, башибозуци от сръбските и българските планини, ренегати и авантюристи от цялото Средиземноморие. С всяка атака защитниците отслабвали все повече и повече и въпреки това атаките продължавали, а полицията на Мехмед дебнела най-отзад с боздугани и камшици, за да не позволи на войниците да се оттеглят, високи стълби били опрени на стените, наоколо се носело пищенето на анатолийски гайди, блестели огньове и от време на време проехтявал тътенът на гигантския унгарски топ.

Всички камбани в града звънели. Когато димът се разнесъл от пробивите в стената, където умирали нашественици, когато защитниците се спуснали да се погрижат за слабите места, когато луната най-сетне изплувала иззад черен облак, Мехмед повел пехотата си — еничарите. Повел ги към крепостния ров и оттам напреднали. Не ги пуснал в разгара на битката, където гинели провинциалните наборници и турците щурмували стената през нощта, ами изчакал ранното утро и те преминали в нишка, дръзки и отпочинали.

— Защитниците се сражавали по стените в ръкопашен бой повече от час — разказваше старицата. — Били убедени, че турците ще паднат. Дори еничарите отстъпили за момент. Само че не станало така.

Яшим бе наблюдавал как устните ѝ се движат над беззъбите венци. Тя бе продължила.

— Имало една малка порта там, където старите стени на Теодосий се скачвали с по-високите зад палата на василевсите. Един Господ знае преди колко години била заключена и залостена. Била съвсем малка. Едва ли двамина, застанали редом, можели да минат през нея... ала какво знаем ние за Божията воля? Същата порта била отворена в началото на обсадата за контраатака. Група мъже от отряда се върнали и — направо не е за вярване — последният забравил да залости портата.

Обсадата се увенчала с успех, когато враговете открили тясната порта с разхлабени панти — единствената пролука в тринайсетте километра масивна външна и укрепваща вътрешна стена. Еничарите се промъкнали през портата и се озовали между двете стени. Там били лесна мишена и все още не било късно защитниците да ги отблъснат или избият, ала един от героите, генуезки морски капитан, бил сериозно ранен от изстрел. Докато хората от екипажа му го сваляли от стените, византийците се уплашили, че са изоставени, и надали отчаяни викове. Отоманците щурмували вътрешните стени и гигант на име Хасан се втурнал към оградата от колове, повеждайки ротата си еничари. Десет минути по-късно турските знамена се веели на кулата над Керкопорта.

Това се случило преди четиристотин години.

Ето че сега зад огромния стар кипарис на площада кулата на Керкопорта в червено и бяло се открояваше на фона на оцъкленото зимно небе, ала вече празна.

Това бе мястото, на което с един кървав замах бе сложен краят на хиляда и петстотин години римска история, когато последният император на Византия бе свалил императорските си отличителни знаци и с меч в ръка се бе хвърлил в битката, след която никой повече не го видял.

Това бе мястото, където Константинопол, Червената ябълка, пътят на света бе завоюван от еничарите, за да бъде предаден на исляма и султана.

Излиза, че Стария Палмук не бе прав.

Наистина имаше четвърта кула.

Имаше четвърто теке.

Яшим тръсна глава, за да пропъди спомените, и пристъпи напред под лъчите на зимното слънце.

87.

Каменните стълби, които отвеждаха към вътрешен парапет покрай първата стена, не се виждаха откъм улицата. За да стигне до тях, Яшим трябваше да се придвижва опипом по необозначен проход между две дървени къщи, опрени в стената. Щом стигна върха, той се обърна и пое успоредно с парапета към кулата на Керкопорта.

В мазилката се виждаше дървена врата на нивото на парапета. Беше оставена откритата, пантите ѝ бяха ръждясали, бе закрепена да не падне с олющена желязна верига, която едва не се разкъса, когато Яшим я докосна. Евнухът блъсна силно. Вратата се разтресе. Подпря я с рамо и натисна нагоре, докато пантите изскърцаха жално и тя се отвори навътре в мрака.

Подът бе прашен, покрит с изронена мазилка и сухи птичи курешки. Яшим пристъпваше много внимателно, следван от полегатите слънчеви лъчи, които проникваха до центъра на помещението. Огледа се. Таванът бе забулен в сенки. Личеше, че стените някога са били боядисвани, ала сега се виждаха римските тухли, подсилени на места от камъни, а в най-отдалечения ъгъл започваше спираловидна стълба.

Той пристъпи към нея и погледна надолу. Усети полъха на течение, което сочеше, че някъде долу има въздух и може би светлина. Усети мирис на мокра мазилка и слама. Провлачи крак по първото стъпало и заслиза в тъмното. По лявата му ръка полепнаха паяжини.

След няколко стъпки се оказа в пълен мрак и щом си помисли за слънцето на площада и за дюкянджиите, насядали по праговете, разбра, че това място е може би най-самотното и тихото в целия Истанбул.

Нова извивка на спиралата разсея мрака, и докато Яшим продължаваше да се спуска надолу, отнякъде се процеди мътна светлинка. Най-сетне се озова в сводеста стая с два прозореца с пуснати кепенци. Слънцето се промушваше през процепите им и разхвърляше лъчи наоколо.

Стените зеленееха от влага, ала мазилката бе все още непокътната, и когато Яшим се взря, различи същите форми като в насринското теке, което бе посетил. Видя дървета, шатри и река. В средата на стаята имаше дълга дъбова маса, а пейките бяха изтласкани до стените.

Пристъпи напред и прокара пръст по масата. Беше чиста.

А помещението отгоре тънеше в прах и мръсотия.

Обърна се към прозорците. Слънцето блестеше през пролуките и той не успя да види нищо, затова вдигна ръка, за да заслони очи, и забеляза врата. Беше заключена от външната страна.

Застана с гръб към вратата и огледа стаята. От това място виждаше какво има от другата страна на масата.

В далечния край бе поставено нещо като дървена ракла с плосък капак.

Яшим прекоси стаята и застана до него. Капакът бе на нивото на гърдите му. Пъхна пръсти под ръба и опита внимателно да отвори.

Капакът се вдигна веднага и той надникна вътре.

88.

Станислав Палевски отвори уста, за да изпъшка, както всяка сутрин, когато се будеше. Само че звук не излезе.

— Ха!

Спомни си събитията от предишната вечер с кристална яснота.

Размърда пръстите на краката си и те щръкнаха в долния край на леглото, изпод юргана, с който бе започнал да се завива отдавна, също като турците. Пръстите му бяха много мръсни. Най-сетне се сети, че ги бе лъснал с четка, намазана с вакса.

Спомни си проклетото долнопробно шампанско, което се канеше да погълне. Сигурно някой хитър френски производител бе доставил на нищо неподозиращата Порта огромно количество от некачествена реколта и бе смъкнал няколко кожи с умопомрачителната цена, уверен, че никой няма да се усети. Пък и кой да се оплаче? Турците няма да гъкнат, нали се предполага, че не пият. А е много малко вероятно гостите да надигнат глас.

От друга страна, помисли си Палевски, не пиеше шампанско всеки ден и сигурно щеше да обърне още много чаши, ако онова надутото руско говедо не се бе оказало толкова непохватно.

Ухили се.

Да залее княз Деренцов, се оказа наистина гениална маневра. Ами след това, когато започна да попива ризата му, за да стане още по-неловко — това вече бе вдъхновение, достойно за гений.

Какво от това, че после самият султан го смъмри? Кой знае каква помия се е изсипала на главата на руснака. Нали той го предизвика, като по този начин пренебрегна заповед на султана. Палевски просто се държа като човек, който брани честта си.

Пък и двамата със султана проведоха твърде интересен разговор. Поговориха си изненадващо откровено и приятелски, и то благодарение на това, че бе разлял напитката си, и защото бе готов да поднесе извинение, достойно за страхливец, ала изключително

сполучливо измислено, и да го изрече с финеса и изискаността на далечните си сарматски прадеди.

Султанът много хареса сакото. Докато бяха заедно, върна дипломата към отминали дни, които нито един от двамата, разбира се, не познаваше, ала които и двамата предполагаха, че са били белязани с величие и блясък, каквито нито Полша, нито империята бяха успели да постигнат през следващите години. Султанът бе признал, без да крие уплахата и несигурността си, че светът се променя неочаквано бързо.

— Дори нашият свят.

— За фермана ли говорите?

Султанът бе кимнал. Бе описал натискът, който го бе принудил да направи промени в управлението на империята. Военната немощ. Надигащите се бунтове, открито подклаждани от руснаците. Не пропусна да спомене и лошия пример на гърците, осигурили си независимостта с помощта на европейските сили.

— Сигурен съм, че сме на прав път — бе казал той. — Гледам оптимистично на фермана. Ала също така разбирам, че ни чакат огромни трудности, за да убедим хората в необходимостта от промените. Понякога, честно казано, навсякъде се натъквам на опозиция — дори в собствения си дом.

Палевски се бе трогнал. Домът на султана, както и двамата отлично знаеха, наброяваше двайсет хиляди души.

— Някои ще решат, че избързвам. Малцина са онези, които ще ме обвинят, че напредвам прекалено бавно. Понякога дори самият аз се страхувам, че действията ми ще останат неразбрани, изопачени и обругани, че ще доведат до края на... всичко това — и бе посочил получените отличия. — Виждате ли, ваше превъзходителство, няма друг начин. Не можем нищо друго да направим.

След тези думи останаха смълчани.

— Сигурен съм — бе казал бавно Палевски, — че не бива да се страхуваме от промените. Битките се изместват, ала сърцата на бойците не отслабват. Освен това съм напълно убеден, че действате точно навреме.

— Ако е рекъл Аллах. Да се надяваме, че следващите промени ще донесат по-добри дни и на двамата.

Беше благодарил на посланика отново, задето го бе изслушал, и си бяха стиснали ръцете.

Султанът бе тръгнал да се види и с руския княз, а на вратата се бе обърнал.

— Не мислете повече за инцидента тази вечер. Аз вече го забравих. Но не съм забравил разговора ни.

Невероятно. Дори Стратфорд Канинг, Великия Елчи, както го наричаха турците, оказал помощ на Портата да се противопостави на претенциите на руснаците, би припаднал от удоволствие, ако султанът се бе обърнал с толкова мили думи към него.

Сутрин Палевски обикновено вършеше нещата едно по едно, бавно и мудро, ала тази сутрин скръсти ръце под възглавницата, ухили се, размърда пръсти, дръпна звънеца, за да му донесат чай, и реши, че първата му работа тази сутрин ще бъде да отиде на баня.

А по-късно, тъй като бе четвъртък, щеше да вечеря с Яшим.

89.

Капакът се вдигна. Очевидно пантите бяха добре смазани. Яшим надникна предпазливо.

Светлината не бе кой знае колко силна и се виждаше трудно, въпреки това Яшим веднага позна сложените вътре вещи — колкото всекидневни, толкова и неочаквани за подобно място.

Вместо, както се притесняваше, погледът му да попадне на мъртвия кадет, той гледаше право в купчина чинии.

До тях бе поставен поднос с фини малки чашки, обърнати наопаки, за да не събират прах. Имаше и метална купа, покрита със сгънато парче бродиран плат. Вътре бе прибрана и книга.

Яшим я извади. Беше Коранът.

Друго в сандъка нямаше. Миришеше на лак.

Яшим се усмихна мрачно.

Събират съдове, каза си. Ще има гощавка.

Предстои карагюзка вакханалия.

Бързо затвори капака и се отправи към стълбите. По средата на пътя отново потъна в мрак и запрескача стъпалата нагоре по спиралата, прекоси с два скока помещението, без да се интересува, че вдига облаци прах. Щом стисна парапета, дръпна вратата с другата ръка, за да я затвори, закачи веригата и се облегна задъхан на стената. От това място можеше да наднича през клоните на кипариса.

Как е възможно да се уплаша от няколко чинии?

Защото, реши той, този път напипах вярната следа. Появяват се три тела в близост до трите текета. Това е четвъртото. Построено е на мястото, където еничарите са постигнали най-забележителния си успех — завладяването на Константинопол.

Тялото щеше да се появи в най-скоро време.

90.

Първият човек, когото Мурад Езлек видя, когато влезе в кафенето, за да закуси, бе Яшим ефенди, чорбаджията, когото спаси от щавачите.

Той също го видя, усмихна се широко и помахаше с ръка. Новият клиент прошепна нещо на един от преминаващите сервитьори, настани се до евнуха и подаде ръка.

— Добре ли си, ефенди? Как е кракът?

Яшим го увери, че се оправя. Езлек го погледна с огромно любопитство.

— Вярвам ти, ефенди. Прости ми, но приличаш на разцъфтяла роза.

Яшим наведе глава, защото си спомни часовете, прекарани в леглото с Евгения. Представи си я как стене, как отмята красивата си глава и оголва зъби в моменти на страст, покорена напълно — както сама му бе прошепнала — от мъжа, който не само задоволяваше апетита ѝ, а бе в състояние по време на часовете заедно да събуди глад, за който тя не бе предполагала, че съществува. Не бе успял да мигне през цялата нощ.

Не бе спал много и предишната — нощта, когато подгони нападателя на Прийн и го изпусна във врящата каца в табакханата. От този момент насетне бе непрекъснато в движение — второто отиване до руското посолство, изпращането на Палевски на тържеството, за да си осигури повече време, обиколките в търсене на текето, което не означаваше абсолютно нищо за никого, освен за него и... за кого още? Непрекъснато прехвърляше различни възможности, припомняше си срещите през изминалата седмица, търсеше нещо, за което да се захване.

И през всичкото време се опитваше да не мисли за онова, което се бе случило снощи. Не искаше да се сеца нито за болката, нито за желанието. Нито за мъчението, на което не успя да се противопостави.

Щеше да разбере какво може да направи за него приятелят му Езлек, а след това да отиде до хамама, за да живне малко. Тъкмо щеше да отмие прахта от кулата на Керкопорта. В хамама щеше да успокои пулсиращите си крака, да пропъди мислите, да проумее присъствието на демона, с който се бе борил дълго, за да не му се поддаде.

Мурад Езлек го погледна над чашата си кафе и забеляза изражението му.

— Добре ли си?

Яшим се овладя.

— Трябва ми помощта ти. Отново — призна той.

91.

Час преди смрачаване Станислав Палевски се сля с групата мъже, които кипяха от възмущение пред вратите на хамам „Челеби“, една от хубавите бани.

Сградата бе разположена в полите на хълм, под истинска плетеница от улички, сравнително широки, което означаваше, че кварталът е за заможни хора. Къщите не бяха сбутани стреха до стреха, ала не бяха и от най-големите, скрити зад високи зидове. Тук живеяха богати търговци и чиновници, които обичаха да се разхождат по улиците вечер, да обсъждат събитията от деня в многобройните кафенета и заведения. Не бе далече от „Кара Давут“ и идеята на Палевски бе да се отбие да се изкъпе и след това да отскочи до Яшим за обичайната вечеря в четвъртък, когато по традиция преминаваше пеша моста на Галата, спокоен и доволен, стиснал торбата с двете бутилки водка „Бизон Грас“, увити в студени парцали.

Най-неочаквано затвориха хамам „Челеби“ за чистене. Разочарованите мъщери дръпнаха торбите с чисто бельо и зароптаха срещу управата.

— Рекоха да се върнем след час, дори след два! — оплакваше се мъж с арабски тюрбан. — Да не би да искат цяла вечер да се юркам нагоре-надолу по хълмовете и да разнасям дрехите си!

Друг му пригласяше:

— При това е четвъртък!

Палевски се замисли над тези думи. Разбира се! Утре бе свят ден, посветен на почивка и молитви, ден, който трябва да посрещнеш безупречно чист, поне отвън. В четвъртък вечер в баните винаги се събираха много хора.

— Простете, че ви прекъсвам — обади се любезно той. — Просто не разбирам какво става.

Мъжете се обърнаха и го изгледаха. Дори да останаха неприятно изненадани, че ги е заговорил чужденец — при това европейец, — който се канеше да нахлуе в тяхната баня, те бяха достатъчно възпитани и не

го показаха. Станеше ли въпрос за баня, по демократична традиция се допускаха всички. Всички мъже можеха да се накиснат в банята — и верни на съпругите си, и лъжци, и правоверни, и неверници, и чужденци, и жители на Истанбул.

Трети разочарован клиент, мъж, понесъл малка торбичка, чиито редки сиви къдри стърчаха изпод чалмата, любезно обясни на Палевски какво става.

— По непонятна за всички нас причина са решили да чистят хамама точно в най-натоварената вечер, вместо да го сторят през нощта.

Намеси се и четвърти, говореше по-тихо и по-кратко от останалите.

— Може да е плъзнала епидемия. Досега такова нещо не се е случвало. Може би трябва да благодарим на чорбаджията, вместо да се гневим. Да послушаме хората и да се върнем по-късно. Какво пък, наоколо има прилични кафенета, ще поседнем и времето ще мине бързо. Нали така?

Групата постепенно се разпръсна. Палевски не можеше да каже със сигурност дали ще се върнат, след като се спомена за болест. Сигурно, реши той след кратък размисъл. Турците, също като мен, са фаталисти.

Възможността да затворят банята заради епидемия го изненада много повече, отколкото възможността мющериите да се върнат въпреки опасността.

Поколеба се какво да предприеме. От една страна, с нетърпение очакваше момента, когато ще се накисне и ще измие ваксата от пръстите на краката си. От друга страна, щеше да закъснее за Яшим, а и не бе чак такъв фаталист като турците по отношение на болестите.

Реши да поседне в някое кафене и да не изпуска от поглед хамама. Ако го отвореха и всичко изглеждаше добре, щеше да влезе да се изкъпе. Ако ли не, просто щеше да отиде при приятеля си в уречения час и щеше да се погрижи за краката си по-късно. Може би утре сутринта, реши той, спомнил си за водката в торбата.

Обърна се, пое по кратък път нагоре по хълма и се спря на кафене, откъдето да вижда входа на хамама, без да се налага да се върти и става. Дори можеше да наблюдава залеза над куполите на

банята и покривите отзад. Слънцето скоро щеше да се потопи в Мраморно море и да позлати покриви и минарета, куполи и кипариси.

92.

Езлек се усети бързо, помисли си Яшим. За огромно облекчение на евнуха не отказа парите. Задачата бе жизнено важна, твърде съществена, за да бъде изпълнена като най-обикновена услуга. А и човекът вече му бе направил услуга. Време бе да си върне дължимото.

Смъкна дрехите си и ги подаде на слугата, пхна крака в дървените налъми, за да предпази ходилата си от горещите камъни. В парните зали на хамамите подовете бяха опасно хлъзгави. Останал гол, ако не се брои кърпата, препасана на слабините, зачатка с налъмите към врата, която отвеждаше към просторно куполообразно помещение, замъглено от пара. Куполът се поддържаше от вътрешни подпорни сводове, образуващи полукръгли ниши покрай стените, където всеки желаещ можеше да поседне край чучури, от които бликаше гореща вода и пълнеше каменни корита, да загребе и да се измие.

Яшим влезе с удоволствие в парната зала. Разтвори крака, изви гръб и се протегна така, че раменете му да изпукат. Прокара пръсти през черните си къдри и се огледа за място да седне. Забеляза свободна ниша, настани се на ниска пейка с гръб към стената и протегна дългите си крака. В продължение на няколко минути остана напълно неподвижен, за да усети топлината и да започне да се поти. Най-сетне се приведе напред и посегна към тенекиения тас на пода.

Протегна ръка, за да загребе вода, и много бавно я изсипа върху главата си. Затвори очи. Беше му приятно да усеща как водата образува пътечки в косата му като галъовни пръсти, как се стича по врата му. Загреба отново. Чу смеха на някакъв мъж. Усети животинския мирис на чиста кожа. След още няколко минути взе калъп сапун, за да се натърка. Започна от краката, за да стигне чак до лице то и косата.

След това продължи да излива вода по главата и раменете си. Най-сетне се зае да отмие сапуна от главата към пръстите на краката. Разтриваше кожата си с ръце и наблюдаваше как космите по краката му се събират на пътечки, очертани от водата. Този момент винаги му напомняше за съня на Осман, сън, в който създателят на династията

видял огромно дърво. Листата му потръпнали, сякаш подети от вятъра, и насочили заострените си връхчета към Червения град на Византия. Накрая разтри стъпалата си с палци, изправи се и отиде да си намери място на високата платформа в центъра.

Качи се с бавни движения на горещата платформа, така наречения търбух на хамама, просна кърпата си и се отпусна върху нея по корем, с обърната наляво глава и затворени очи. Огромният теляк със съвършено гола глава и месесто лъщящо тяло без нито един косъм се приближи и се зае да масажира Яшим със силна опитна ръка. Ритмично поглаждаше и натискаше плътта на евнуха, докато Яшим усети как цялото му тяло се поклаща. Ту нагоре, ту надолу. Сякаш се плъзгаше по горещия мрамор.

Невидими тръпки пробягаха по краката му. Спомни си натрупаните чинии. След това пред погледа му изплуваха белите гърди на Евгения, смачканите чаршафи, подпухналите ѝ от целувки устни. Обгърна го друга топлина, която изсмукваше волята и го лишаваше от всички сили. Един или два пъти се стресна и изтръгна от съня, за който така отчаяно копнееше.

— Всичко е наред — прошепваше си. Само още няколко минути, след което телякът щеше да приключи и да го събуди. Спи.

Помещението постепенно започна да се изпразва.

Телякът продължаваше да мачка тялото на Яшим.

Движенията му ставаха все по-бавни.

В хамама бе останал един-единствен човек, заспал на една от пейките. Масажистът отдръпна пръсти от врата на Яшим. Евнухът не помръдна.

Телякът приближи до заспалия и го пое в мощните си ръце като бебе. Мъжът се стресна, отвори очи, ала масажистът го изнесе чак в тепидариума, побутна го леко да скочи в студения басейн. От студената вода мъжът се задъха, и сетне се засмя. Ех, че хубавичко си бе поспал!

Телякът залости вратата на хамама и скръсти едрите си ръце на гърдите.

Яшим продължаваше да спи в парната зала и сънуваше топящ се сняг.

93.

— Кажи как изглеждам, старче?

Файзърли огледа критично приятеля си.

— Супер си, Компстън. Дали не трябва да те наричам Мехмед? Ако ще ходим да обикаляме стария град, не забравяй, че името ти отсега нататък е Мехмед.

Компстън се изкиска и хвърли поглед в огледалото. Файзърли се беше справил чудесно с чалмата — накрая я бяха нагласили така, че нито един кичур от русата му коса да не се подаде, дори произведението от нагънат плат да се килнеше на една страна.

— Не забравяй да си движиш главата като нормален човек — напомни му Файзърли. Не, вече не беше Файзърли. Запознайте се с Али. Али Баба, на вашите услуги.

Компстън-Мехмед се изкиска и размаза още малко чернило по веждите си.

— Да се надяваме, че няма да завали — рече той.

94.

Палевски пиеше кафето на бавни глътки и наблюдаваше залеза. Глъчта на хората и скърцането на каруци на вън намаляваше, носачите се тътреха с празни ръце, няколко двуколки, теглени от магарета, трополяха към оборите. Затова пък излезлите да се поразходят на свеж въздух ставаха все повече. Дипломатът познаваше някои от тях — служител в двореца, чието име така и не помнеше, грък, който работеше за една от фанариотските търговски къщи, имамът си изглеждаше все същият както преди петдесет години, когато Палевски обсъждаше с него идеята за преселението на душите. По-късно видя двама от младото попълнение в британското посолство — единият беше Файзърли с впечатляващи бакенбарди, захапал турска цигара, който крачеше редом с ухилено момче, нахлупило странна шапка, очевидно направена от чаршаф. Палевски се зачуди какво ли са намислили и защо са се облекли като участници в някое улично представление. Почти никой не им обръщаше внимание, двамата продължиха надолу по хълма и завиха зад банята.

Колко много се бе променил Истанбул през трийсетте години, откакто го познаваше! Какво бе казал на Яшим? А, да, че скърби за разгромените еничари. Последните десет години бяха изпълнени с веселие и живот. След като еничарите бяха затрити, нищо не бе в състояние да стресне султана, освен страха от чужда интервенция, ала той бе роден новатор, почитател на модерното. Беше се метнал на европейско седло по-бързо от останалите. Промяната, завладяла града, не се състоеше единствено в постепенното, но неотклонно премахване на чалми и чехли, за да бъдат заменени от фесове и кожени обувки. Палевски, като романтик, съжаляваше за тези промени, въпреки че те едва ли щяха да се установят твърдо, докато той бе жив. Ако не друго, то големият град все още привличаше хора от всички краища на империята, които не бяха чували за промените в законите, а още по-малко за връзките за обувки. Работата бе там, че все повече чужденци идваха и по време на постепенното възстановяване на Галата след

големия пожар се бяха пръкнали разни странни дюкяни — като например френски майстор на ръкавици, белгиец, който продаваше шампанско. Бяха се настанили в магазинчета със звънци на вратите, същите като в Краков.

Вратата се отвори и в кафенето нахлу студен въздух. Палевски познаваше новодошлия, макар да не можеше да си спомни откъде. Беше висок грубоват мъж, попреминал средната възраст, в открояващо се бяло наметало. Следваха го двама европейски търговци, които Палевски бе мяркал из квартала, ала никога не е разменял и дума с тях. Мислеше, че са французи.

Тримата се настаниха на масата зад поляка, така че не успя да ги огледа добре. Изчака малко, преди да се обърне. Чак тогава позна сераскера, който бе смъкнал наметката и бе кръстосал крака. Сакото на синьо-сивата му униформа бе закопчано под брадичката. Въртеше нервно пръст по ръба на чашката и се усмихваше едва забележимо на единия си събеседник, привел се леко напред, докато се опитваше да обясни нещо с много ръкомахане. Значи наистина са французи. Или може би италианци?

Палевски се поколеба дали да не си поръча второ кафе. Погледна надолу по хълма. Вратите на банята все още бяха затворени, а отпред се бе събрала нова група мъже с торби, които сигурно недоволстваха по същия начин като онези, с които бе чакал одева. Да чистят банята! Точно в четвъртък вечер ли? Светотатство! Безобразие! Палевски се ухили и махна на сервитъора.

Личеше, че почистват банята, при това много обстойно. Малкият отдушник на кубето бълваше бял пушек, който се издигаше право нагоре и се разсейваше високо в небето. На лъчите на залязващото слънце димът искреше като дъга. Много е красиво, помисли си Палевски. След това видя пръчка с вързан на нея бял парцал да се подава от отдушника. Много умно, каза си Палевски. Ако приключат навреме, на всяка цена ще вляза.

Донесоха му нова чаша кафе. Палевски се облегна на зад, за да подслуша разговора на задната маса, ала тримата си шепнеха, пушеха, чуваше се бълбукане на вряща вода и откъслечни фрази от разговорите по съседните маси. Остана разочарован и отново погледна през прозореца.

Странна работа, помисли си. Пръчката продължаваше да мърда ту нагоре, ту надолу и белият парцал се развяваше.

На това му се казва качествено почистване, рече си Палевски. Не, по-скоро маниакално.

Докато наблюдаваше, пръчката се килна на една страна. Забучена така под ъгъл, и както белият парцал плющеше на вечерния бриз, тя приличаше на сигнал за поражение.

95.

Яшим сънуваше. Сънуваше, че двамата с Евгения са голи, застанали един до друг в снега и наблюдават как в короните на дърветата бушува огън. Не беше студено. Огънят напредваше, топлината се увеличаваше и снегът започваше да се топи. Той изкрещя: „Скачай!“ и двамата се хвърлиха към края на топящия се сняг. Не помнеше кога е тупнал на земята, ала затича през площада към стария кипарис. Евгения не се мяркаше наоколо, затова пък майсторът чорбар протегна ръка и подпали кипариса с клечка кибрит. Дървото пламна като факел, докато Яшим се държеше за него, притиснал лице към гладката кора. Опита се да се пусне, ала не успя, защото кожата му се бе разтопила и бе залепнала за ствола.

Закашля се и опита да вдигне глава. Отвори очи. Пред погледа му бе замъглено и не виждаше ясно. Направи повторно усилие да вдигне глава и този път с мляскащ звук бузата му се отдели от пейката за масажи, където лежеше облян в пот. Превъртя се, тялото му се хлъзна по пейката и краката му опряха в пода. Тъпа болка пулсираше в нозете му, но чак след известно време си даде сметка, че каменният под пари. Седна на пейката, вдигна крака и се огледа. Нямаше никого.

Парата се издигаше от пода на плътни панделки, които се сплитаха в гъста мъгла, запълнила цялата баня чак до купола. Яшим усети, че не може да диша. Въздухът бе толкова влажен и горещ, че всяка глътка дращеше гърлото му и не му носеше облекчение. С натежала ръка избърса потта от челото.

Сгорещената задимена баня създаваше усещане за неестествена интимност; струваше му се, че проблемът идва от очите и затова не успява да се ориентира. Завъртя глава, за да открие къде е вратата. Забеляза дървените налъми до пейката за масаж. Нахлузи ги и се олюля. Подпря се, а сетне, също като човек, на когото не му стигат силите да изгази снега, се заклатушка към вратата. Облегна се на нея и опипа за дръжката, ала повърхността бе гладка като стена. Нямаше дръжка.

Яшим задумка с юмруци. Не можеше да извика, защото дъхът му бе заседнал в гърлото. Никой не дойде. Блъскаше вратата, вля цялата си сила в рамото, но тя така и не помръдна. Масивният бук заглушаваше всички звуци. Той се отпусна на пода, притиснал една ръка към вратата за опора.

От пода се излъчваше топлина и не му позволяваше да остане дълго долу. Изправи се бавно, преви се и се облегна на стената. От кранчето в първата ниша вече не течеше вода. Под чучура бе останало малко, ала металната купа бе гореща и той не успя да загребе.

Нямаше представа колко дълго е стоял така, вгледан в останалите няколко шепи вода. Когато и тя започна да се превръща в пара, Яшим си каза: „Искат да се задуша.“

Но нали още не бе спрял да мисли.

Трябваше да се измъкне оттук.

Вдигна глава с нови сили, макар да имаше чувството, че всеки момент ще се пръсне. Трябваше да намери начин да спре потта да се стича в очите му.

Няколко лъча светлина пронизваха мъглата. Идваха от дупки в купола и за секунда Яшим се запита дали има начин да се покатери до тях, да ги достигне с ръце, може би дори с устни.

Няма как да се качиш по вътрешната страна на купол, каза си той.

С поглед проследи основите на стените, за да открие нещо, което би могъл да използва.

За малко да го пропусне. Дълга бамбукова пръчка с парцал накрая бе оставена под ъгъл между пода и стената.

Едва успя да я хване. Пръстите му бяха подути и не можеха да се прегънат.

Вдигна пръчката с огромно усилие. Беше прекалено къса.

Отново се огледа. На два пъти почти изгуби съзнание и се строполи на длани и колене, ала парещият камък го съживи и той продължи да обикаля, докато не намери втора пръчка.

Сега му трябваше нещо, с което да ги върже. Опита да разкъса кърпата си със зъби. Не успя и захленчи от отчаяние.

Накрая все пак прогриза малка дупка. Докато разкъсваше плата, се чувстваше безсилен като дете, едва местеше ръце, ала накрая отпори ивица и свърза двете бамбукови пръчки. Останалата част от

кърпата стегна на върха на пръта и бавно започна да го повдига. Краят одраска купола. Той се напрегна.

Не беше достатъчно дълъг.

Заради парата Яшим не успяваше да прецени колко не му достига. Лицето му се разкриви, зъбите се оголиха. Политна към пейката за масаж и се качи на нея. Всеки миг бе истинска агония. Вдигна ръце и забеляза, че са поаленели, сякаш кръвта всеки миг щеше да започне да се процежда през порите му.

Започна да вдига пръчката и да я спуска, нагоре и надолу. С всяко движение имаше чувство, че изпомпва кръв през порите си. Едва успяваше да задържи мисълта, че на всяка цена трябва да движи пръчката, ала така и не си спомняше защо бе решил, че това е нещо важно, знаеше само, че не бива да се отказва. Не му оставаше никакъв друг шанс.

96.

— Avec permission^[1], сераскер. — Палевски протегна ръка, докато се покланяше. — Палевски, ambassadeur de Pologne^[2].

Сераскерът вдигна изненадано поглед. След това се усмихна учтиво.

— Enchante, Excellence^[3].

— Искрено се извинявам, че ви прекъсвам — продължи Палевски, — ала току-що забелязах нещо, което ми се струва твърде странно, и бих искал да чуя мнението ви.

— Mais bien sur^[4]. — Сераскерът не бе особено заинтересуван. Сигурен бе, че двамата с полския посланик определят като странни коренно различни неща. — Какво забелязахте, ваше превъзходителство?

Палевски прецени, че каквото и да каже, ще се стори смешно на турчина. Обърна се към събеседниците на сераскера.

— Бихте ли ни извинили? Ще ви отнема сераскера за не повече от минута. Моля ви, ефенди, доставете ми това удоволствие.

Мъжете направиха неопределен жест с ръце, ала не казаха нищо. Сераскерът премести поглед от тях към Палевски с нетърпелива полуусмивка.

— Както кажете, ваше превъзходителство — изправи се той. — Моля да ме извините, господа.

Палевски го хвана под ръка и го поведе навън.

— Нещо странно се случва в банята — започна той. — Първо затвориха, съвсем неочаквано, при това в четвъртък вечер. — Не пропусна да подчертае тази подробност, която отначало го бе изумила, тъй като от турска гледна точка бе нещо напълно неприемливо. — Предполага се, че почистват, ала само преди минута наблюдавах как някой размахва бяло знаме през отвор на покрива. Казвам знаме, защото не ми хрумва никакво друго определение. Заприлича ми на сигнал. А сега спря. Вижте сам, ефенди. Може да ви прозвучи странно, но наистина приличаше на знаме — сякаш някой подава сигнал, а

сетне незнайно защо спря. Щях да отида сам, но тъй като ви видях... прецених, че ако вие попитате, ще ви обърнат повече внимание.

Сераскерът се намръщи. Това, разбира се, бяха пълни дивотии, а и каквото и да правеха в хамама, не му влизаше в работата... но пък полякът му се стори силно развълнуван.

— Единствено заради вас, ваше превъзходителство, ще отида да попитам — реши той с всичката любезност, която успя да призове.

[1] (фр.) — с ваше позволение. — Б.пр. ↑

[2] (фр.) — посланик на Полша. — Б.пр. ↑

[3] (фр.) — Много ми е приятно, ваше превъзходителство. — Б.пр.) ↑

[4] (фр.) — Разбира се. — Б.пр. ↑

97.

Яшим чу гласове. Тънък процеп светлина проряза мрака, когато отвори очи. Нещо приятно се притисна в тялото му и след секунда изчезна.

Неясни сенки се движеха в светлината. Нещастен случай... късмет... Някой обтри лицето му с хладен влажен парцал и ликът на Палевски изплува пред погледа му.

— Яш? Яшим? Чуваш ли ме?

Опита се да кимне.

Палевски подложи длан под главата му и я вдигна внимателно.

— Изпий това. — Яшим усети ръба на чаша до устните си, ала те бяха подпухнали. Пръстите му сякаш бяха напъхани в ръкавици и не можеше да ги свие.

— Може ли да говори?

Това бе гласът на сераскера.

Сънувам, реши Яшим.

Нечии ръце го вдигнаха и го понесоха във въздуха. След това го оставиха отново и го покриха с одеяло.

Палевски изчака да положат приятеля му на носилка и даде знак на носачите. Сетне се обърна към сераскера.

— Ще го заведе в посолството. Там ще бъде в безопасност.

Сераскерът кимна.

— Уведомете ме по-късно как е.

Носачите грабнаха дръжките и последваха посланика навън.

Яшим усещаше поклащането на носилката, докато напредваха по тъмните улици. Чувахе стъпките, дрънченето на малки звънчета и се питаше колко ли зле е пострадал. От време на време носилката се отриваше в кожата му и той едва се сдържаше да не извика.

Палевски бе пратил напред вестоносец, за да съобщи на прислужницата да оправи легло и да накладе огън. Когато пристигнаха, тя чакаше на стълбите, стиснала вързоп чисто бельо. Палевски грабна свещи от масата в антрето, за да освети пътя на

носачите. Бяха опитни и Яшим разбра, че се изкачват, единствено защото таванът се наклони.

Прехвърлиха го в леглото. Палевски разпали огъня в печката в ъгъла, украсена със синя мозайка на цветя. В това време влезе Марта, понесла леген с вода и кърпа, остави ги и повдигна леко чаршафа, за да обтрие възпалената кожа на Яшим.

Евнухът не усещаше нищо, единствено от време на време получаваше пристъпи на гадене и повръщане. Марта почистваше, без да каже и дума. Яшим заспа за кратко, а когато се събуди, тя бе отново до него и поднесе към устата му лъжица с толкова горчива течност, че гърлото му се сви. Въпреки това преглътна и скоро гаденето отмина.

Марта внесе леген топла вода с аромат на лавандула и мед. Яшим вече дишаше по-спокойно. На светлината на свещите наблюдаваше мълчаливото гръцко момиче с правни вежди и маслинова кожа как се надвесва над легена, погълната от задачата си. Взе купчина памучни кърпи, наkisна ги една по една в легена, изстиска ги и ги просна на въже, да се изцедят. Правата ѝ черна коса бе сплетена на две плитки. Когато се навеждаше, се виждаха лъскавите косъмчета на врата ѝ.

След като приключи, взе първата кърпа с аромат на мед и я сгъна.

— Затворете очи, ако обичате — помоли тя с нежен като на гълъбца глас. Постави кърпата на челото му и той усети как пръстите ѝ пробягват върху мократа тъкан и я притискат към клепачите, след това към носа и скулите.

— Можете ли да се обърнете на една страна. Чакайте, ще ви помогна.

След миг само усети нова кърпа около брадичката, врата и раменете. Някой вдигна лявата му ръка и пръстите на Марта нагласиха друга кърпа върху ребрата и гърба.

— Опитайте да не мърдате — помоли тя. Докато обръщаше тялото му, Яшим усети как чувствителността му се връща. Усещаше дланите ѝ през тъканта. От бедрата чак до стъпалата. След това му помогна да се обърне по гръб и обви докрай дясната му страна.

— Чувствам се като египетска мумия — изграчи Яшим. Тя притисна пръсти до устата му. Гласът му бе прозвучал немощен и напрегнат. Зачуди се дали е чула онова, което изрече.

Сигурно се бе унесъл, защото изведнъж се уплаши, че се задушаваше, тъй като не можеше да отвори очи, а гърдите и крайниците му бяха натиснати от нещо тежко. Извика и се опита да се освободи, ала две малки ръце хванаха раменете му и един глас нежно прошепна:

— Тук съм, не се безпокойте. Всичко е наред. Вече сте по-добре.

За момент усети дъха ѝ по устните си, след това тя махна превръзката от очите му и той я видя надвесена над него, в една ръка стиснала кърпата, усмихната срамежливо.

Той също се усмихна. За пръв път, откакто го бе докоснала, се почувства неловко, че е гол и че отново е сам с жена в една стая. Надигна се на лакът. Тя, изглежда, усети притеснението му, защото се извърна към свещта и предложи:

— Ако се чувствате по-добре, можете да се измиете. Медът сигурно лепне. Ще ви донеса всичко, от което имате нужда.

И излезе. Върна се с леген топла вода и халат, праметнат на ръката ѝ. Остави легена до леглото, а халата — до краката му.

— Вътре има гъба — обясни.

Когато се обърна, за да излезе, Яшим се обади:

— Ръката ми е почти неподвижна.

Тя му се усмихна и за пръв път в сериозните ѝ очи припламнаха весели искрици.

— Значи ще се миете бавно — отвърна мило. След тези думи излезе.

Яшим въздъхна, спусна крака от леглото и кърпите изпопадаха на пода.

Изми се бавно, точно както бе наредило момичето.

Знаеше, че разполага с много малко време.

Питаше се какво е направил Мурад Езлек.

Питаше се какви са чувствата на приятеля му Палевски към Марта — и нейните към него.

98.

— Колко е часът?

Когато Яшим отвори очи, видя Палевски приседнал в края на леглото, загледан търпеливо в лицето му.

— Минава полунощ. Марта вече си легна.

Яшим му се усмихна немощно. Порази го една мисъл. За Палевски бе половин мъж — но поне онази половина, която той харесва, на която има доверие. Затова реши никога да не споделя с приятеля си случилото се между него и Евгения в руското посолство.

— Благодаря ти, Палевски, ти спаси живота ми.

— А аз, стари приятелю, ти благодаря, че ми даде час и нещо да си побъбря със султана. — Той плесна с ръце. — Беше велико тържество!

Яшим го погледна недоумяващо. Полякът му разказа за предизвикателството на Деренцов и за разговора със султан Махмуд II.

— Останах с впечатление, Яш, че султанът приема доста навътре фермана. Скоро ще се превърне в твърде самотен човек. Много врагове ще се нароят около него.

Яшим кимна.

— Започвам да си мисля, че убийството ще бъде последната му грижа. Ако тази вечер не беше ти, и мен щяха да ме убият.

— Но беше на обществено място...

Яшим додаде:

— Не се сетих за нещо, което бях научил. Много от еничарите, преживели разгрома, са се цанили като огняри в баните. Я кажи, ти видя ли сигнала ми?

Палевски му разказа с подробности събитията, които го бяха накарали да помоли сераскера да отидат в банята.

— Сераскерът ли? — учуди се Яшим. — Ако не бях полумъртъв, тъкмо той бе човекът, с когото трябваше да говоря. Трябва да го намеря.

Палевски протегна ръка, за да го спре.

— Марта ми остави много точни нареждания, Яшим. Иска да те намери тук утре сутринта. Неин пациент си. Искаш ли да пийнеш малко чай? Да ти предложи нещо по-силно?

Евнухът затвори очи.

— Знам къде ще се появи четвъртият.

Палевски изгуби търпение.

— Браво, bravo — измърмори той. Изпъна гръб. — Съжалявам, Яшим, но трябва да ти кажа каквото мисля. Нито един от нас не е играч в цялата тази схема. В най-добрия случай сме просто свидетели — дори ти. Просто... — Полякът се замисли. — Сравни цялата работа с гощавка — мезе, основно ястие, помниш ли? Сигурно, че си прав. Ние сме гости. А гощавката може да се окаже доста опасна.

Той се изправи, приближи до Яшим и коленичи до възглавницата му.

— Няма да откриеш пленника жив. Нито един от кадетите не е бил убит на мястото, където бяха подхвърлени труповете. Никого няма да сварят пред очите ти. Почини си. Можеш да си вървиш, ако се чувстваш добре, но ще те пусна най-рано утре сутринта, след като Марта прецени как си.

Яшим впи поглед в тавана. Съветът на приятеля му беше напълно разумен. Беше пропилял времето, от което имаше нужда, и не съществуваше начин да го върне. Много му се искаше да послуша приятеля си, да се наспи и да разчита на Езлек. Можеше да бъде на Керкопорта рано сутринта.

Съветът на дипломата бе разумен. Ала в едно отношение полякът много грешеше.

99.

Кадията обичаше да повтаря, че зареждането на кой да е голям град с провизии е белег за успеха на дадена цивилизация. В Истанбул този бизнес бе доведен до истинско съвършенство след почти две хиляди годишен опит и можеше да се каже, че по пазарите на Истанбул бе възможно да се намерят всички сезонни цветя, плодове, меса и риби.

Имперският град имаше имперски апетит и векове наред се бе възползвал от доставките от най-отдалечените краища на страната. Там, където по византийско време е имало зеленчукови градини — и в Тракия, и в Мала Азия, турците също отглеждаха зеленчуци. От двете морета — топлото Средиземно и тъмните мрачни води на Черно — се снабдяваха с огромно количество риба, най-сладката пъстърва се пренасяше от македонските езера в бъчви. От българските планини докарваха различни видове мед, който майсторите сладкари превръщаха в чудесни сладкиши.

Цялата тази търговия приличаше на добре смазан механизъм, като се започне от балканските пасища и се стигне чак до сергиите на пазара, където се даваха непрекъснати поръчки и се купуваха различни стоки. Както и във всяка друга дейност, която има нужда от непрекъснат контрол, и тук ставаха спекулации.

Кадията на пазара край Керкопорта бе поел работата си преди двайсет години и се бе прочул като строг човек. Касапинът, който мамеше с везните, бе обесен на вратата на дюкяна си. Зарзаватчията, който лъжеше откога е стоката, бе с отрязана ръка. Други, подвели мющериите или прескочили официалния ред, за да си осигурят по-евтина стока, трябваше да носят дървени яки в продължение на седмици или ако предпочитат, да платят солена глоба, или да бъдат приковани за едното ухо към вратата на дюкяна си. Пазарът на Керкопорта се бе превърнал в нарицателно за честна търговия и кадията бе убеден, че прави всичко по силите си за тази цел.

Търговците го намираха за досаден натрапник, ала така и не бяха стигнали до единодушно решение как да се справят с него. Малка част бяха на мнение, че трябва да напишат оплакване и така да го подредят, та да не се възстанови никога вече; ала повечето свиваха рамене и просто търпяха. Трети пък подхвърляха, че кадията също си има цена. Нима амбициозният продавач на килими няма да хвали стоката си преди началото на пазарлъка? Нима младият борец няма да вложи всички сили в двубоя, докато старият едва ли би се напъвал повече, отколкото се налага. Щеше да настъпи момент, убеждаваха останалите те, когато кадията ще започне да сдава багажа.

Привържениците на промените тръбяха, че този човек е различен. Реалистите настояваха, че е най-обикновен човечец. Най-хитрите наблюдаваха мълчаливо двете щерки на кадията. Говореше се, че по-голямата, почти на възраст за женене, била голяма красавица.

Когато кадията паднеше, краят му щеше да е безшумен и окончателен. Слуховете за красотата на щерката бяха самата истина. Освен това тя беше мила, набожна, послушна и умела домакиня. Тъкмо тези нейни качества измъчваха кадията, докато се опитваше да ѝ избере съпруг. Обичаше дъщеря си и искаше най-доброто за нея. Тъкмо като тя притежаваше чудесни качества, той бе станал прекалено придилич. И тъкмо защото бе придилич, най-сетне се спря на известен учител от централното медресе, ерген от добро и богато семейство.

Кадията изобщо не можеше да си позволи щедрата зестра и пищната сватба, които семейството на младоженеца бяха осигурили на щерките си. Не че те имаха нещо против, разбира се, ала този въпрос измъчваше кадията. Сватовницата не спираше да подклажда терзанията му. Тя бе хитра старица, която дъвчеше индийски пипер и си слагаше по една златна гривна за всеки уреден брак, така че при всяко движение звънтеше като фонтан. А тя не спираше да се движи. Жената редовно се отбиваше почти във всяка къща в махалата и по време на подобно посещение търговците от Керкопорта научиха за дилемата на кадията.

Сделката бе извършена деликатно и много тактично.

Търговците не поискаха нищо, когато предложиха да помогнат за уреждането на пищната сватба и да осигурят на момичето богата зестра. На малко пазари кадиите бяха въвели такъв ред, какъвто имаше

на Керкопорта. Тук цареше такава честност, та дори чужденци можеха да пазаруват на доверие. Не бе тайна за никого, че и зестрата, и гощавката бяха жест от търговците за съдията.

Не бе казана и дума. Нямаше официална сделка, нищо подобно. Кадията продължи да си върши работата със същата страст, както досега. Дори не прояви кой знае каква благодарност.

Беше просто предпазлив. Да си честен, е досадна работа, ала това не бе толкова потискащо, колкото да живееш с онова, което знаеш — че прикриваш търговците, които би трябвало да вкараш в правия път.

Продължаваше да следи пазара, да изслушва оплаквания, да разследва нарушения, да се мръщи и да издава присъди. Ала вече не наказваше прегрешилите със старата строгост. Вече не го беше грижа дали търговците лъжат мющериите или не. Ако откриеше някоя и друга златна монета в кесията си или някой му доставеше прясно заклана овца на прага, нито благодареше, нито се възмущаваше.

Все пак имаше още една щерка за женене.

100.

По калдъръма трополяха каруци, теглени от магарета. Зад тях се тресяха и поклащаха двуколки. Светлината от лампите танцуваше по голите зидове. Четиринайсет. Петнайсет. Шестнайсет.

Мурад Езлек вдигна ръка. Нощният пазач кимна и внимателно пусна бариерата от другата страна на портата. Повече никой не можеше да минава по улицата. Езлек благодари и последва каруците към площада.

Шейсет, може би седемдесет каруци, теглени от магарета, се промъкваха през тесните сокаци, заедно с десетина по-големи, имаше и стадо овце, които не спираха да бляят. Търговците продължаваха да пристигат. Пространството бе ограничено от празните сергии, които Езлек и хората му монтираха през последните два часа. Над всяка сергия бяха поставили фенер. Осма каруца бе подминала сергията си. Нямаше смисъл да се опитват да я изтласкат назад. По-добре да заобиколят и да пробват отново, когато останалите се оттегляха. Един от съдържателите на сергии, увит в чул, стегнат с връзки, не спираше да пита къде е неговата стока: пета каруца бе изостанала заради подредилите се близо една до друга двуколки, прииждащи откъм града. Езлек се сети коя е. Беше натоварени с клетки с птици и се клатушкаше застрашително някъде в далечината. Като цяло всичко бе наред.

Зае се да помага при разтоварването на първата каруца. Кошници с патладжани, чували с картофи и снопове спанак изтрополиха върху сергията. Сетне Езлек се зае със следващата каруца. Идеята бе всички да приключат едновременно и да се изтеглят в реда, в който са дошли. В противен случай щеше да настане хаос и нямаше да могат да се оправят до зори.

Хукна през площада към каруцата с пилците. Точно както се страхуваше, тя се бе заклешила зад двуколка, натоварена с ориз, и никой не обръщаше внимание на виковете на каруцаря. Езлек сграбчи

оглавника на магарето и размахна ръка. Оня с двуколката смъкваше тежките чували и ги подаваше на друг край колата.

— Ей! Ей! Чакай малко!

Мъжът го погледна и се обърна, за да поеме нов чувал. Езлек натисна оглавника. Магарето се опита да вдигне глава, ала реши, че е по-разумно да отстъпи. Каручката се разклати и човекът в нея полетя назад и заедно с чувала се строполи тежко.

Съдържателят на сергията се ухили и се почеса по главата. Каруцарят скочи побеснял на земята.

— Какво, по дяволите... а, ти ли си?

— Хайде, Ченгиз, дай малко назад тази раздрънкана двуколка, че се затлачихме. Хайде, дай да я бутнем. — Той посочи съседната каруца, в която човекът бе вдигнал камшик, готов да замахне. Каруцарят с ориза изтегли назад двуколката, другият плясна с камшика и дребното животно заситни напред.

— Браво! — махна с ръка Езлек и се подпря отстрани на каруцата. — За втори път ти се случва тази седмица, Абдул. Задържах всички.

Спря зад собствената си каруца, нареди на каруцаря да се хваща за клетките и с помощта на търговеца разтовариха. Повечето продавачи се бяха заели да подреждат стоката, мирис на въглища се разнасяше из въздуха — хората палеха огньове. Езлек беше гладен, ала стоката все още не бе разтоварена и каруците трябваше да се преместят. Оставаше им още час работа, преди да поемат по обратния път към бариерата, където плащаше на каруцарите.

— Абдул — рече той. — Дръж си очите отворени. Мулетарите изглеждат страшни, ама никой няма да те пипне. Не им се оставяй. Дръж се плътно зад човека пред теб и си отваряй очите. Те само знаят да приказват.

Върна се на пазара. От време на време се налагаше де се прилепи към стената, за да може да мине някоя каруца, ала когато най-сетне се добра, първоначалната гълчава вече бе утихнала. Продавачите се бяха заели с плодовете и зеленчуците, съревноваваха се кой ще подреди по-висока пирамида, амфитеатър и акропол от бамя, патладжани и восъчно жълти картофи или фурми и кайсии според нюансите им. Други, които вече бяха запалили мангалите, чакаха жаравата да затлее, за да сложат отгоре кестени или да нанижат на шишове парчета

овнешко. Много скоро, помисли си Езлек и стомахът му изръмжа, ще зацвърчат кюфтета, ще се понесе ароматът на печена риба, на дивеч и пилешко.

Чакаше го още една работа, преди да отдели време, за да похапне. След като провери дали всичко е наред при продавачите и прибра дължимите пари, той обиколи отново целия пазар. Обърна специално внимание на тъмните ъгълчета, на потъналите в сенки врати, на проходите между сергиите, където нямаше никой. Вглеждаше се в лицата на търговците — познаваше ги всички — и от време на време хвърляше поглед наоколо, за да провери кой идва и да не пропусне пристигането на непозната каруца.

От време на време се питаше защо се бави Яшим.

Трупа жонгльори и акробати, шестима мъже и две жени, се настаниха под един кипарис, коленичиха и зачакаха да стане светло и тълпите да започнат да прииждат. Бяха оставили на земята кошница с капак и Мурад Езлек остана известно време загледан в тях, както бе прикрит в сокака зад градския зид, докато най-сетне забеляза, че в кошницата има бухалки, топки и разни други дреболии, необходими за представлението им. След това пое отново, за да огледа останалите изпълнители, които идваха специално за пазара в петък — кюрдски разказвач в наметало на пъстри кръпки, български огнегълтач, плешив като яйце, различни свирци — балкански гайдари, анатолийски изпълнители на струнни инструменти, двама мускулести и много мълчаливи африканци, които редяха внимателно помади, лекове и талисмани по одеяло на земята; група цигани златари вече се бяха заловили за работа над малката наковалня, която носеха, изглаждаха монети, внимателно увити в мека кожа и оформяха пръстени и гривни.

Огледа отново пазара и си помисли за храна, макар да имаше още малко работа, преди да успее да похапне. Въздухът вече бе наситен с мирис на подправки; чуваше цвърченето на стопена мазнина, която капеше по жарта. Посегна към парче солен бял хляб, докато минаваше покрай една сергия, и го лапна. След това, тъй като никой не му направи забележка, спря за момент, за да се възхити на веселите подскоци на малко куче, затворено в дървено колело, което въртеше шиш с месо. С крайчеца на окото си забеляза един от кебапчиите да обръща кюфтета с плосък нож. Извади няколко от тигана и Езлек пристъпи към него.

— Готови са, а?

Мъжът се усмихна и кимна.

— За първия клиент в петък е винаги безплатно.

Мурад се ухили. Остана да наблюдава как мъжът реди плоски питки върху тигана, притиска ги с ножа и ги обръща. Дръпна едната и я разреза с бърз замах.

— Люто искаш ли?

Мурад Езлек усети как устата му се пълни със слюнка, затова само кимна.

Мъжът топна ножа в соса, размаза го върху хляба, взе две кюфтета и ги натъпка в разрязаната питка, а после добави шепа маруля и изцеди малко лимон.

Езлек отхапа доволно и пое между сергиите.

Наоколо нищо не го изненада. Накрая стигна до алеята край стените и откри тъмния пасаж, за който му бе говорил Яшим. Заизкачва се предпазливо по стълбите и тръгна към кулата. Вратата бе все още вързана с верига, както Яшим я бе оставил. Той седна на парапета, отпусна крака, облиза пръсти и погледна встрани от кипариса към ширналия се долу пазар.

Небето изсветляваше. Скоро щеше да се съмне.

101.

Когато Яшим отвори очи, бе все още тъмно. Огънят в камината бе угаснал. Намръщи се, докато се опитваше да се изправи и да спусне крака от леглото. Стъпалата му бяха изранени и подути, ала той си наложи да стане. След като обиколи няколко пъти стаята, установи, че болката е търпима. Попадна на дрехите си случайно, когато протегна ръка в тъмното, за да не падне. Бяха сгънати грижливо на масата, където ги бе оставила Марта.

Взе наметалото си от антрето и излезе в свежото утро. Кожата му продължаваше да щипе, ала поне мислите му бяха ясни и ведри.

Тръгна към Златния рог. Карагьозкото стихотворение се натрапваше в мислите му в такт с всяка стъпка.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те спят.
Събудете ги.*

Ускори крачка, за да стигне по-бързо до кея. Там откри буден лодкар, увил се в наметалото, за да се предпази от утринния хлад, а щом се озова на отсрещната страна, нае стол и накара носачите да го отнесат на пазара до Керкопорта.

102.

— Видях те, когато пристигна — обясни Мурад Езлек. Беше познал Яшим веднага и се бе спуснал да го поздрави, преди евнухът да потъне сред тълпата. Вече бе светло и покрай сергиите се бяха скупчили хора, за да напълнят кошниците си със свежи продукти. — Оглеждах се непрекъснато, както искаше. Не видях нищо необичайно. Дошли са неколцина изпълнители, които не познавам, но никой подозрителен не се е мяркал. Тихо е, всичко си е нормално.

— Ами кулата?

— А, проверих я. Вратата, за която ми каза, е все още вързана с веригата. Престоях там цял час.

— Хм. Има още една врата, от другата страна. По-ниско е от тази. Ще ида да погледна. Ти стой тук и си дръж очите отворени. Ако не се върна до половин час, събери момчетата си и тръгнете след мен.

— Я чакай. Дай ми половин минута и ще пратя някого с теб още отсега.

— Ами добре — съгласи се Яшим. — Защо не.

Отне им няколко минути, за да стигнат до парапета. Носачът, когото Езлек бе повикал, го следваше, без да проявява какъвто и да е интерес, ала евнухът бе доволен, че не е сам — при спомена за тъмните стълби, които отвеждаха към чистата стая, потръпна. Махна веригата и отново блъсна вратата с рамо.

Носачът запротестира.

— Не можем да влизаме тук. Забранено е.

— На мен не ми е забранено — заяви Яшим. — А ти си с мен. Тръгвай.

Този път му се стори по-тъмно, ала Яшим знаеше къде отива. В началото на стълбите той постави пръст пред устните си, за да даде сигнал на придружителя си да мълчи и пое надолу. В текето всичко бе както го бе оставил вчера. Пробва да отвори вратата — и сега бе заключена. Носачът чакаше уплашен до стълбите и се оглеждаше

смаяно. Яшим се приближи до раклата и вдигна капака. Вътре бяха прибрани чиниите и чашите. От кадета нямаше и следа.

Евнухът се изправи.

— Хайде, връщаме се — реши той.

Носачът не чака да го подканят.

103.

Ефенди му каза да си държи очите отворени и Езлек се оглеждаше непрекъснато през последните няколко часа. Не бе сигурен за какво точно трябва да внимава, нито пък дали ще познае въпросното нещо, дори ако го види. Сигурно ставаше въпрос за нещо необичайно, както бе обяснил Яшим.

Или пък нещо толкова обичайно, че никой не би му обърнал внимание, освен Езлек. Той знаеше къде какво става и кой може да се появи на пазара в петък.

Почеса се по главата. Всичко си беше в реда на нещата. И сергиите, и тълпата, и жонгльорите, и музикантите. Всеки път бе едно и също. На пазара се бяха събрали повече хора, защото бе петък. Какво необичайно можеше да се случи? Кебапчията му бе направил безплатна закуска, това бе единственото необичайно.

Кюфтетата му напомниха за нещо.

Опита се да се сети. Беше гладен. Видя, че човекът прави кюфтета, преди останалите да са се усетили. Видя го с крайчеца на околото си, когато тайничко дръпна комата хляб...

Езлек извъртя глава. Парче хляб. Никой не бе забелязал. На тази сергия нямаше никого, а малкото куче не спираше да подскача във въртележката. Такова нещо не бе виждал никога досега на пазара. И какво от това?

Реши да погледне още веднъж. Докато се промъкваше през тълпата, забеляза кебапчията, стиснал плоския нож в едната си ръка, а в другата питка хляб, готов да обслужи застаналия пред сергията му гладник. Само че гледаше в другата посока. Когато Езлек се приближи до тях, продавачът бе все още като вдървен, а клиентът започваше да роптае.

— Нали ти казах, със сос.

Кебапчията се обърна. По лицето му се бе изписало объркване. След това погледна ножа, хляба в ръцете си, сякаш се чудеше как са се озовали там. Мющерията изсумтя.

— Зарежи я тази работа. Животът е прекалено къс.

Продавачът изглежда не го чу. Обърна се отново през рамо.

Езлек проследи погледа му. Малкото кученце продължаваше да върти колелото с изплезен език. Ала не кучето привлече вниманието на Езлек, а месото, набучено на шиша и пред пещта. Бе стегнато, така че да не се разпада, но нямаше кой да изрязва готовите мръвки, за да прави дюнери, и месото започваше да се топи. С всяко завъртане на Езлек все повече му се изясняваше какво животно се пече на шиша. Двата крака, почти отделени от слабото тяло, бяха неестествено дебели, другите два, напротив, бяха слаби, изсушени, свити като за молитва. Можеше да мине за заек, само че бе поне десет пъти по-голямо от заек.

Сигурно и кебапчията бе забелязал аномалията, защото неочаквано се обади:

— Просто не разбирам какво става. На тази сергия няма никой още от сутринта. Кучето сигурно всеки момент ще издъхне. — Човекът преглътна и Езлек забеляза как адамовата му ябълка подскочи. — Какво, по дяволите, е това чудо, набучено на шиша?

Езлек усети как целият настръхва.

— Едно ще ти кажа, приятел — изръмжа. — Сигурен съм, че не става дюнер от него.

Стисна амулета си с ръка. Продавачът започна да мърмори нещо — молеше се, долови Езлек, изброяваше деветдесетте и девет имена на бога, докато се взираше ужасен във вече овъглените човешки торс и крайници.

104.

Яшим почти бе излязъл от кулата, когато чу виковете. Двамата с носача се подпряха на парапета и се опитаха да надникнат иззад кипариса. След миг пазарът под тях се превърна в меле, докато хората се опитваха да избягат, втурнали се към близкия сокак. Долови някои от виковете:

— Кадията! Викнете кадията!

Проехтя женски писък. Една от палките на жонгльорите се отплесна сред клоните на кипариса и изтрака на земята.

Яшим огледа площада. Нямаше смисъл да се опитва да слезе долу, докато тълпата бягаше. Някой под него се спъна и плодовете в кошницата се пръснаха навсякъде.

— Върви, върви! — Носачът нервно подскачаше от крак на крак.

Видя кадията да излиза от дюкяна си. Попадна сред група мъже, които жестикулираха и сочеха. Около една от сергиите отляво се бе образувал кръг и я бе изолирал от останалите. Тълпата започна да се успокоява. Хората се скупчиха на малки групи, докато онези, най-близо до началото на сокака, се извръщаха и нервно оглеждаха площада.

Яшим затича покрай парапета, скочи и хукна през пасажа. Някой го стисна за ръката, ала той отблъсна непознатия и си запробива път към центъра на пазара. Докато тичаше към сергията, забеляза Мурад Езлек да води кадията. Мъжете се отдръпнаха и Яшим се втурна напред.

Само един поглед му бе достатъчен.

Кадията остана поразен и безмълвен. Шишът продължаваше да се върти и едната изсушена ръка се удряше в земята. Яшим пристъпи напред, спря колелото и задъханото кученце веднага седна, оплезило език.

— Трябва да угасим огъня — обърна се Яшим към Езлек. — Викни носачите и количка. И каруца ще свърши работа. Трябва да махнем... това нещо оттук.

Езлек затвори очи за момент и кимна.

— Не съм и помислял... че... — Така и не довърши изречението си. Обърна се, за да нареди на носачите какво да правят.

Междувременно кадията се обърна към тълпата и размаха юмруци.

— Разотивайте се! Вървете да си вършите работата! Да не би да си мислите, че съм приключил с вас? Ще ви дам аз да се разберете! Каква е тази нескопосана шега? — Той притисна юмруци към слепоочията си, без да откъсва поглед от множеството. Залюля се на пети. Да се случи на неговия пазар! Срамота! Резил! Кой би могъл да му причини подобна гадост?

Олюля се и направи крачка напред, а мъжете отстъпиха, за да му сторят път. Отправи се към дюкяна си, влезе и тръшна вратата след себе си.

Сред настъпилото мълчание някои от хората, също като Яшим, забелязаха миризмата за пръв път. Беше приятна наситена миризма, също като от телешко. И те обърнаха гръб на кошмарната гледка.

Кебапчията повръщаше шумно.

Яшим забеляза, че Езлек се връща с носачите, готови да действат с метли и гребла.

Поговори с тях няколко минути. Разпита продавача на кюфтета, който не спираше да трепери.

Никой не бе видял как е станало. Кебапчията каза, че шишът вече се въртял, когато той започнал да си оправя стоката. Сторило му се странно, но си имал достатъчно работа и до изгрев изобщо не се замислил. После се притеснил за кучето.

Тъкмо нещастното куче привлякло вниманието му.

105.

Накитите на валиде разпръскваха искри на жълтата светлина. В мрачното помещение те бяха единственото, което привличаше погледа.

В тях се криеше магия — същата магия, която нашепваше за безгранична власт. Никой не можеше да отвърне очи от тези накити, както заекът не може да откъсне очи от втренчилата се в него змия.

Гладките пръсти се протегнаха и ги погалиха.

Чуждоземна магия трябва да е това. Какво значение има? Пръстите се стегнаха. Може би трябваше да се изрекат специални думи? Да се шепнат заклинания? Да се призове нещо? Това бе неочаквана възможност. Зигзагообразната фигура, която личеше на всяка фасетка от скъпоценните камъни, може и да бе специална дума, а може да се окажеше и празен звук.

Не. Притежанието бе най-важното. Който притежаваше накитите, притежаваше и властта, която те даваха. С тях Наполеон бе успял да разпръсне дори армиите на правоверните — всички знаеха, че бе имал невероятен късмет. Глупак! Беше се разделил с накитите и късметът му бе изневерил. И валиде, и тя. Много добре бе започнала да се справя с живота, откакто получи накитите. Проправи си път чак до върха, прегази всички на бойно поле, много по-опасно, отколкото можеха да си представят френските императори. В нейния свят прошепнатите слова бяха по-смъртоносни от пики, тук знанието бе по-мощно от батальоните, а красотата бе ръководна сила.

Всичко това ни беше ясно, нали така? Знаехме колко е трудно да се изправиш здрав и читав сред мелето, да не позволиш да те сритат и повалят, да те повлекат към дъното, където никой няма да си спомни за теб. А сетне трябва да продължиш напред, за да достигнеш целта, да се изправиш на върха, да демонстрираш непрекословната си власт пред същества, които коленичат покорно и лазят при изричането на една-единствена дума.

Нищо не можеше да съсипе това. Никой не можеше да го отнеме.

Не и от човека, който притежаваше накитите.

Устните се свиха, наведоха се и целунаха скъпоценните камъни.

106.

Яшим стисна малката чаша и погледна доволно как тъмната напитка се утаява. Нямаше нито подправки, нито захар. Тъкмо я подуши, когато над масата му падна сянка и той вдигна изненадан глава.

— Заповядай — посочи отсрещния стол.

Чорбарят се подпря с месестите си ръце на масата и се отпусна полека на седалката. Погледът му пробяга през кафенето — останалите посетители, двете печки, подредените по стената кафеници. Изсумтя.

— Кафето мирише хубаво.

— Прясно сварена арабика — поясни Яшим. — Пекат зърната тук всяка сутрин. Повечето купуват от онова перуанското. Евтино е, ама мирише на тиня.

Чорбарят кимна. Без да отдръпва ръце от масата, той вдигна пръсти и кимна сериозно на собственика, който се бе приближил и поклонил.

— Кафе, много сладко, с кардамон. Без канела. — Собственикът отиде към печката. — Не обичам канела — обясни майсторът.

Обсъдиха възпитано въпроса с подправките, докато чакаха кафето. Яшим бе готов да се съгласи с чорбаря, че да се слага канела в хляба е истинско светотатство.

— Откъде идват тези идеи? — изви недоумяващо вежди майсторът. — Как е възможно!

Яшим сви рамене, без да каже и дума. Майсторът остави чашата и се приведе напред.

— Питаш се защо съм тук. Снощи пазачите не дойдоха на работа. За пръв път се случва. Реших, че ще искаш да знаеш.

Яшим наклони глава. Наистина се питаше защо бе дошъл посетителят му. Гласно рече:

— Предпочитам да говорим за миналото. За времето преди двайсет, двайсет и пет години. Еничарите са предизвиквали неприятности, нали така? Какво точно правеха?

Чорбарят приглади мустаци.

— Подпалваха пожари, приятелю. В корпуса имахме хора, които можеха да насочват огъня също както циганите мечките си. Казвам имахме, всъщност имаше. Аз не съм се занимавал с подпалването. Ала това беше начинът да покажат недоволството си.

— Къде най-често избухваха пожарите?

Майсторът сви рамене.

— На пристанището, на Галата, край Златния рог. Понякога целият град тлееше, като залят с лава. Само да вдигнат похлупака и хоп! Всички разбираха. Опасността плъзваше навред.

Също както и сега, помисли си Яшим. Целият град знаеше за убийствата. Всички бяха разбрали какво става. Всички тръпнеха в напрегнато очакване. Оставаха три дни, докато султанът обяви фермана.

— Благодаря ти, чорбарю. Ти забеляза ли накъде духа вятърът днес?

Майсторът присви очи.

— От Мраморно море идва. Цяла седмица вее от запад.

107.

Сераскерът сви устни.

— Съмнявам се, че подобно нещо може да бъде направено. Като организирана операция може и да е възможно. Ще наводним града с хора от Новата гвардия, ще поставим войник на всеки ъгъл, ще изведем и артилерията — ако успеем да изкараме топовете — на открито. Ще видят те.

Изправи се и пристъпи към прозореца.

— Погледни, Яшим ефенди. Погледни покривите! Каква какофония! Хълмове, долини, къщи, дюкяни, скупчени около тесните сокаци и улички. Колко ъгъла, според теб, има в този град? Десет хиляди? Петдесет хиляди? Колко са площадите и откритите места? Пет? Може би десет? Това да не ти е Виена?

— Не е — съгласи се тихо Яшим. — Въпреки това...

Сераскерът вдигна ръка, за да го накара да замълчи.

— Не си мисли, че не те разбирам. Честно да ти кажа, мисля, че може да се направи нещо. Само че решението не е мое. Единствено султанът може да нареди войската да влезе в града. Говоря ти за въоръжени войници. Мислиш ли, че той е в състояние да вземе подобно решение толкова бързо?

— Взел го е преди тринайсет години.

Сераскерът изсумтя.

— Преди десет години — поправи го той. — Преди десет години хората бяха зад султана. Никой не отричаше, че еничарите са заплаха, която ще ни погълне. Обаче днес... Днес е друго. Да не би да си въобразяваш, че жителите на Истанбул ще посрещнат въоръжената армия с отворени обятия?

Има и още нещо, но се колебае дали да го спомена. Случилото се преди десет години не е било замислено и осъществено за един-единствен ден. Отнело е месеци, да не кажа години, за да се постигне победа над еничарите. Ние разполагаме с двайсет и четири часа. Да не

говорим, че султанът е вече по-стар, а и здравето му не е като едно време.

Искаш да кажеш, че пие, помисли си Яшим. Всички знаеха, че пие. Всички знаеха, че М. Льобрюн, белгийският търговец на вина в Пера, продаваше значително повече от стоката си, отколкото предполагаша чужденците в града. Ами миналогодишната находка от бутилки, открити в горите близо до мястото, където султанът водеше семейството си на пикник?

— Ще има еничарско въстание — заяви Яшим. — Според мен ще започне като пожар или като пожари на няколко места, не съм сигурен. Рано или късно на султана ще му се наложи да нареди на гвардията да въведе ред и да се справи с пламъците. Според мен това трябва да стане час по-скоро.

Той отстъпи от прозореца и се обърна към сераскера.

— Ако вие не искате, аз ще отида да говоря със султана — предложи.

— Ти ли? — Това не беше въпрос. Яшим разбра, че сераскерът го преценява. Бе застанал с гръб към светлината, стиснал ръце зад гърба си. Двамата мъже мълчаха.

— Ще отидем заедно — реши накрая сераскерът. — Ти, Яшим ефенди, ще разясниш на султана, че предложението е твое, да не съм чул, че излиза от мен.

Евнухът го наблюдаваше със студен поглед. Някой ден, помисли си той, ще попадне на човек от обкръжението на султана, който нямаше да бъде приспособенец и ще е готов да отстоява онова, в което вярва. Но този ден не бе днес.

— Ще поема отговорността — съгласи се тихо той.

Все пак бе просто един евнух.

108.

Стъпките им ехтяха между високите стени на сарая, докато пресичаха първия двор. Обикновено в петъците в двореца цареше оживление, ала притъмнялото небе и напрежението бяха опразнили големия двор. Гвардейците се бяха изпънали покрай стените, мълчаливи и неподвижни, също като охраната от еничари, които едно време бяха вледенявали сърцата на чуждестранните гости. Яшим се запита дали момчетата от Новата гвардия не са дори по-зловещи. Приличаха на германски кукли, не на истински мъже. Поне еничарите едно време бяха наконтени и наперени, както бе изтъкнал приятелят му Палевски.

Пръстите му напипаха хартията, пъхната под колана. Докато минаваше през хиподрума, той импулсивно зави и се отправи към еничарското дърво, макар да знаеше какво ще открие там — същото мистично стихотворение, което не му даваше мира вече цяла една седмица.

Листът със стихчето бе забоден на обелената кора. По този начин гърците съобщават за починалите, помисли си Яшим, забождат лист за някой стълб или дърво. Беше дръпнал листа, за да огледа отново написаното.

*Потънали в незнание,
без помен да имат от незнанието,
те спят.
Събудете ги.*

Огън в нощта, помисли си Яшим. Призовават останалите да грабнат оръжието. Ами това пък какво означава?

Потънали в незнание,

*без помен да имат от незнанието,
малцината смълчани са се слели със Същността.
Приближете ги.*

Той сгъна листчето и го мушна в колана си.

109.

Султанът ги накара да го чакат цял час, а когато най-сетне ги прие, не ги покани в покоите си, както очакваше Яшим, а в тронната зала, където евнухът бе влизал само веднъж преди петнайсет години.

Не бе виждал султана от няколко години. Едно време черна, сега брадата на Махмуд бе къносана в червено, проникателните тъмни очи бяха станали воднисти, потънали в подпухналото, наедряло лице. Устата му бе увиснала и му придаваше изражение на непрекъснато разочарование, сякаш след като бе вкусила всичко, което парите могат да осигурят, бе открила, че то е кисело. Махна им да се приближат с пухкавата си ръка, отрупана с пръстени, ала дори не понечи да се надигне от трона.

Залата бе съвсем същата, както я помнеше Яшим — истинска кутия за бижута в студени сини цветове, покрита с мозайка от Изник от пода до тавана, същинска градина мечта, в която растенията се виеха, капеха и висяха по стените.

Яшим и сераскерът се поклониха ниско още на влизане и след като направиха превити около пет крачки, се проснаха на земята.

— Ставайте, ставайте — сопна се раздразнен султанът. — Крайно време беше — добави той и посочи Яшим.

Сераскерът се намръщи.

— Ваше императорско величество — започна той. — В града се случи нещо и ние двамата смятаме — и Яшим ефенди, и аз, — че ще засегне благоденствието и сигурността на хората.

— Какви ги говориш? Казвай, Яшим.

Евнухът се поклони и започна да обяснява. Заговори за фермана и за убийствата на кадетите. Разказа за пророчеството, изречено преди векове от създателя за ордена на карагюзите. Султанът го слушаше намръщен.

— Много внимавай, лала. Много внимавай какви думи редиш. Има някои неща, за които не се говори.

Яшим го погледна право в очите.

— Няма да е необходимо, султанъм.

Последва мълчание.

— Няма — отвърна Махмуд. — Разбрах. Приближете се към трона. И двамата. Няма да се надвикваме, я.

Яшим се колебаеше. Думите на султана му напомниха за последното стихче: Малцината смълчани са се слели със Същността. Приближете ги. Какво ли означаваше това? Пристъпи към султана. Сераскерът застана до него.

— Ти какво ще кажеш, сераскер?

— Повече от петдесет хиляди души са готови да излязат по улиците.

— Истанбул може да изгори до основи, така ли? Ясно. Трябва да се направи нещо. Какво сте измислили?

— Според мен, господарю, трябва да накарате Новата гвардия да окупира града. Поне временно — обясни Яшим. — На сераскера не му се иска, но аз не виждам как иначе може да се гарантира сигурността на хората.

Султанът се намръщи и подръпна брадата си.

— Сераскер, ти познаваш хората си. Те готови ли са за подобна стъпка?

— Дисциплината им е отлична, султанъм. Някои от командирите им са разсъдливи и решителни. С ваше позволение могат незабавно да заемат позиция. Присъствието им ще откаже конспираторите.

Яшим забеляза, че сераскерът вече не говори със същото нежелание, както в началото.

— Все едно — отбеляза султанът. — Цялата тази работа може да се превърне в улични битки.

— Съществува и този риск. При създалите се обстоятелства просто ще се наложи да дадем най-доброто от себе си. Ще изолираме водачите, ще ограничим щетите. Най-важното е, султанъм, да защитим двореца.

— Хм. По една случайност, сераскер, нямах намерение да оставам в града.

— Приемете цялото ми уважение, султанъм. Безопасността ви ще бъде гарантирана. Освен това присъствието ви ще даде кураж на хората.

В отговор султанът въздъхна.

— Не се страхувам, сераскер. — Той потри лице. — Подготви хората. Ще се посъветвам с везирите. През следващите няколко часа ще ти изпратя заповедта си.

Обърна се към Яшим.

— А ти, крайно време е да постигнеш някакъв напредък в разследването. Бъди така любезен да ми докладваш в покоите ми.

Отпрати ги с махване на ръка. Двамата се поклониха дълбоко и заотстъпваха към вратата. Докато излизаха, Яшим забеляза, че султанът се е отпуснал на трона, подпрял бузата си с юмрук, и ги наблюдава.

110.

Щом се изправиха пред вратата, сераскерът извади кърпичка, за да попие потта от челото си.

— Разследване ли? Трябваше да ми съобщиш, че работиш над някакъв случай тук — упрекна го сераскерът.

— Не сте ме питали. Както сам чухте, първо се заех с вашия случай.

Сераскерът изсумтя.

— Може ли да попитам за какво разследване става дума?

Главнокомандващият бе станал рязък и нетърпелив. Ако беше на парад, всичко щеше да бъде наред, защото войниците бяха свикнали на подчинение и послушание. Ала Яшим не беше войник.

— Нищо интересно — отвърна той.

Сераскерът сви устни.

— Може и така да е. — Погледна евнуха в очите. — Нали чу какво каза султанът. Върви. Тръгвам и аз.

Яшим остана да гледа как военачалникът се отдалечава към Ортакапъ, централната порта, която водеше към първия двор. Не би искал да е на мястото на сераскера. От друга страна, ако сераскерът се справеше добре, както той, така и гвардията щяха да си извоюват почести. Това бе възможност да се възстанови репутацията на гвардията, опетнена на бойното поле.

Същевременно бе и задължение. Не само към султана, ами и към жителите на Истанбул. Без гвардията целият град бе заплашен от еничарски бунтове.

Нямаше съмнение, че четвъртото убийство бе завършило подготвителния етап, имал за цел да създаде подходящата атмосфера. Старите олтари бяха отново осветени, този път с кръв. Яшим бе сигурен, че предстои втори етап.

Събудете ги. Приближете ги.

Какво ли означаваше това?

Усещаше, че през следващите седемдесет и два часа всичко ще се изясни.

Видя как сераскерът изчезна в сянката на Ортакапъ. След това се обърна и се насочи към харема.

111.

— Здравей, непознати!

Думите бяха изречени почти шепнешком. Библиотекарят Ибу вдигна дългата си ръка и размърда пръсти за поздрав.

Яшим се ухили и отвърна.

— Не си ли на смяна? — попита тихо той. Стар навик никой да не повишава глас в двореца.

Ибу наклони глава.

— Току-що приключих. Тъкмо отивах да похапна.

Думите на младежа приличаха на покана.

— Много ми се иска да дойда с теб — подхвърли евнухът. А след миг вметна: — Излезе от странна врата.

Ибу го погледна сериозно, сетне извърна глава.

— Според мен си е напълно нормална.

— Говорех за вратата към архива. Не знаех... нямах представа, че се минава и от тази страна. — Яшим усети, че се изчервява. — Няма значение. Благодаря ти за помощта онази вечер.

— Искан ми се да се бях справил по-добре, ефенди — отвърна Ибу. — Можеш да дойдеш да се видим, когато пожелаеш. Тази седмица ще работя вечер.

Поклони се ниско и Яшим също се поклони.

Евнухът влезе в харема през портата на птичарника. Всеки път, когато минаваше оттук, се сещаше за валиде Кошем, която преди две столетия била извлечена гола от покоите ѝ и удушена в коридора. Така бил сложен краят на петдесет ужасни години, през които империята били управлявана от поредица побъркани, пияници и развратници — сред тях и синът на Кошем, Ибрахим, чиито покои били покрити с руски кожи, а той обладал момичетата все едно са кобили... докато не се вмъкнал убиец, за да го удуши с тънка връв.

Харемът бе опасно място.

Влезе в стаята на охраната. Дежуреха шестима лъконосци, застанали по двойки до вратите, които водеха към двора на валиде

султан и Златния път, тесен сокак, който свързваше харема с частта, определена за мъжете. Лъконосците не бяха въоръжени, освен с къси ками, пъхнати в широките колани на шалварите. Лъкове носеха единствено в редките случаи, когато придружаваха жените на султана извън двореца. Имаха една отличителна черта — дългите черни кичури, оставени на теметата, които се подаваха изпод шапките като знак, че имат право да влизат в харема. Яшим си спомни колко се смя един французин, когато му обясни защо им е оставена тази коса.

— Да не би да си въобразяваш, че косата ще попречи на мъжа да огледа жените на султана? Във Франция — бе уточнил той — жените са с дълги коси. Как иначе ще поглеждат тайно мъжете.

Тогавя Яшим бе обяснил с известно притеснение, че лъконосците с дългите кичури имат право да влизат само във външните части на харема, за да внесат дърва за огрев.

Сви юмрук, притисна го към гърдите и се поклони леко.

— По нареждане на султана — измърмори.

Лъконосците го познаха и се отдръпнаха, за да мине. Закрачи под колонадата по западната страна на двора на валиде. Валеше и камъните в двора лъщяха, между тях се бяха събрали локви. Стените зеленееха от влагата. Вратата към покоите на валиде султан бе отворена, ала Яшим не влезе веднага, спря, за да обмисли положението.

Каква бе причината харемът да е опасно място?

Сети се за лъконосците и за дългите им коси, паднали над очите също като капаци на кон.

Представи си стаите и покоите навътре, стари и тесни като самия Истанбул, с остри завои, тайни врати, закътани ниши, в които се гушеха множество удобни кътчета. Също като града и те се бяха появили в течение на вековете — стаи бяха преустройвани веднага щом се наложеше, по нечия прищявка се опразваха помещения в централната част, дори някои врати се отваряха сякаш под натиска на хиляди потайни погледи и милиони въздишки. Тук нищо не бе предварително планирано. На тези нищо и никакви шестстотин квадратни метра с бани и спални, приемни и коридори, тоалетни и будоари, извити стълби и забравени балкони дори Яшим, който познаваше всичко тук, можеше да се изгуби или да се озове пред

прозорец към двора, за който бе убеден, че се намира в другия край. А някои от стаите, както отлично знаеше, не бяха по големи от кабинки.

Колко ли хора минаваха през този лабиринт всеки ден, уплътняваха съществуването си между стените му, изпълняваха задълженията си безропотно — спяха, хранеха се, къпеха се, служеха? Сигурно бяха стотици, може би дори хиляди, смесваха се с духовете на безбройните слуги преди тях — жените, които бяха мамели и бяха намерили смъртта си, евнусите, които се бяха въртели около тях, клюките, които се надигаха като изпаренията в банята, завистливите погледи и погледите, породени от любов и отчаяние, които сам бе виждал.

Огледа двора. Не бе по-дълъг от петнайсет метра, ала бе най-просторното място в харема, единственото място, където жените можеха да вдигнат лица към небето, да почувстват дъжда по кожата си, да разглеждат носещите се по небето облаци. Към двора водеха седем врати — преброи ги, — през седем врати можеше да се влезе в двора; имаше седем врати и петнайсет прозореца.

Двайсет и два начина да не оставаш сам.

Двайсет и два начина да бъдеш наблюдаван.

Остана под колонадата, загледан в дъжда, чу смеховете на жените и си каза, че харемът е опасно място, защото каквото и да станеше тук, то не може да бъде запазено в тайна.

Всяка стъпка се наблюдаваше, всеки шепот се чуваше.

Кражбата не можеше да остане скрита.

Пръстенът можеше да се намери.

Освен ако...

Той погледна към отворената врата, водеща към покоите на валиде.

Валиде не би откраднала собствените си накити.

Чу, че вратата зад него се отваря, и се обърна. На прага бе застанал Кислар ага, задъхан от усилие, запълнил рамката с огромното си туловище.

Погледна Яшим с жълтите си очи.

— Върнал си се, а? — изрече той с изненадващо тъничък гласец.

Яшим се поклони.

— Султанът мисли, че не съм достатъчно упорит.

— Султанът — повтори чернокожият. Лицето му си остана безизразно.

Той се заклатушка напред и вратата към стаята на охраната се затвори зад него. Застана край една колона и подаде ръка, за да усети дъжда.

— Султанът — повтори тихо той. — Знам го още от времето, когато беше момче. Представяш ли си?

Неочаквано оголи зъби и Яшим — който никога не бе виждал Кислар ага да се усмихва — се запита дали това е усмивка или гримаса.

— Видях как умря Селим. Бях тук, в двора. Знаеше ли, че съм видял как стана?

Дъждът продължаваше да ромоли над двора, да се просмуква между камъните, да мокри стените и Яшим си помисли, че и чернокожият усеща тежестта на историята.

Поклати глава.

Кислар ага вдигна два пръста и подръпна дългата мека част на ухото си. След това се обърна и остана загледан в дъжда.

— Много бяха онези, които искаха да умре. Опитваше се да промени всичко. А сега си е все същото, нали така?

Кислар продължи да се взира в дъжда и да подръпва ухо. Също като дете е, мина през ума на Яшим.

— Искат — продължи с нескрито презрение Кислар ага — да сме модерни. Как мога да съм модерен? Че аз съм един нищо и никакъв евнух.

Яшим наведе глава.

— Дори евнусите се научават как да седят на стол, как да се хранят с нож и вилица.

Чернокожият го изгледа високомерно.

— Аз не мога. Както и да е, модерните хора трябва да знаят разни неща. Всички четат, нали? Ядат малките мравки, пръснати по хартията, а после хвърлят в очите на другите цялата тази каша, и то в момент, когато никой не очаква. Как му казват? Танзимат — ера на реформите. Ти си си добре. Знаеш много.

Кислар ага вдигна глава и се втренчи в Яшим.

— Може би няма да е тази година, нито пък следващата — каза бавно той с тъничкия си фалцет, — ала ще дойде време, когато ще ни

изхвърлят на улицата и ще измрем като кучета.

Щракна с пръсти, сякаш искаше да прогони Яшим. След това тежко пристъпи в двора и тръгна бавно през дъжда към врата от другата страна.

Яшим погледа няколко мига след него, после приближи към вратата на валиде и почука предпазливо.

Една от слугините бе седнала на бродирана възглавница в малкото преддверие и си режеше ноктите на краката. Вдигна поглед и се усмихна лъчезарно.

— Може ли да видя валиде? — попита Яшим.

112.

Когато същата петък вечер Яшим си тръгна от двореца, вече се бе стъмнило и на пазара край „Кара Давут“ търговците започваха да палят факли.

Яшим се запита дали не трябваше да отиде да вечеря с Ибу, стройния архивар, защото не бе хапвал нищо целия ден и усещаше, че му се вие свят от глад. Отказа се почти веднага. Съжаленията и колебанията не го измъчваха дълго — бяха безсмислени чувства, които се бе научил да отблъсква, за да не стане по-зле. Познаваше мнозина в неговото състояние, разяждани от горчивина, много мъже — и също и жени — оставаха парализирани от колебания, обмисляха промени, които нямаше начин да осъществят.

Георгиос, гъркът, изскочи иззад сергията тъкмо когато Яшим избираше останали измежду поувехналите салати. Изпадна в ярост, щом го видя надвесен над сергията.

— Що дошъл толкоз късно, а? Ще ми купува стари боклуци! Ти бабичка? Зайци отглежда, а? Аз сичко прибрал.

Сложи ръце на кръста.

Яшим се опитваше да мисли. Ако Палевски се отбиеше на вечеря, както бе обещал, трябваше да приготви нещо обилно и хранително. Супа, след това месо — ала месарката със сигурност си беше тръгнала. Можеше да направи сос от маслини и чушки от буркан. Чесън имаше.

— Ще взема тази — посочи той оранжева тиква. — И праз, ако имаш. Може ли по-дребен?

— Дребен праз, добре. Да не би да правиш балкабаги^[1]? Треба и два лука. Добре. За яхния един морков, лук, магданоз, дафинов лист. Струва ти двајсет и пет пиастра.

— Сложи и покупките от онзи ден.

— Забравил аз онзи ден. Днес си е днес.

Намери на Яшим торба за зеленчуците.

Месарката все още не си бе тръгнала, както се опасяваше Яшим. Купи половин килограм месо, тестени хапки, пълнени с месо, за супата от тиква и половин килограм кисела сметана от съседния магазин, след това поръча да му завият бюрек, все още топъл от фурната. Накрая се отправи към къщи. Имаше чувството, че не се е прибирал от дни.

Щом влезе, запали лампите, събу обувките, с които ходеше навън, и закачи наметалото на кукичка. Увеличи пламъка на лампите и отвори за малко прозорците, за да се смени застоялият въздух. Намаза с мас парцал, уви го около сухи съчки, драсна клечка кибрит и сложи отгоре няколко буци въглища. След това се зае да сготви.

Постави зеленчуците за яхнията в гърне, добави вода от каната и сложи глинения съд да къкри на печката. Ливна зехтин на дъното на тежък тиган, накълца лук, почти целия стрък праз, няколко скилидки чесън и ги запържи. С остър нож разреза тиквата отгоре, издълба семето и го отдели. Внимаваше да не нарани оранжевата сърцевина, докато изгребваше семките. След това разбърка лука, добави щедра щипка смесени подправки и канела, а накрая — лъжица бистър мед. След няколко минути дръпна тигана от огъня и на негово място премести гърнето.

Сложи кърпа и калъп сапун в празния леген и слезе до помпата в малкия заден двор. Развърза чалмата, съблече се гол до кръста и се разтрепери под студения ситен дъждец. Пое си въздух и пъкна глава под чучура. След като се изми и избърса с енергични движения, без да обръща внимание, че кожата му все още пари, той напълни каната с вода. Щом се върна в стаята, се подсуши по-внимателно и си облече чиста риза.

Чак тогава се сви на дивана и отвори книгата на валиде, „Les Liaisons Dangereuses“. Чуваше как яхнията бълбука на печката. Веднъж капакът подскочи и ароматна пари изби навън с тихо съскане. Четеше същото изречение поне за десети път, затова затвори очи.

Когато ги отвори отново, не бе сигурен дали е спал. Някой чукаше на вратата. Той се стресна, засрами се от себе си, скочи и се втурна към задната врата.

— Станислав!

Не беше Станислав.

Мъжът бе доста по-млад. Тъкмо изритваше обувките си и навиваше на ръката си копринена корда.

[\[1\]](#) супа от тиква с пилешко, канела и мед. — Б.пр. [↑](#)

113.

Сераскерът пресече с бърза крачка първия двор на двореца, мина през Имперската порта, Вав-и-Хумаюн, и излезе на откритото място, което разделяше двореца от великата църква, сега превърната в джамия, „Света София“. След неестествената тишина в двореца го връхлетяха шумовете на големия град — колелата на каруците трополяха по калдъръма, кучета ръмжаха и джафкаха, плющяха камшици, ехтяха виковете на мулетари и каруцари.

Двама драгуни на коне докараха сивата му кобила. Сераскерът се метна на седлото, оправи наметалото и се насочи към конюшните. Драгуните поеха след него.

Докато минаваха покрай джамията, сераскерът вдигна поглед. Кулите на купола на Юстиниан, втори по големина след базиликата „Свети Петър“ в Рим, се издигаха високо над тях — най-високото място в цял Истанбул, както сераскерът много добре знаеше. С всяка крачка оглеждаше наоколо — правеше го поне за стотен път и мислено разполагаше артилерията и пехотата.

Докато стигне казармите, вече бе взел решение. Беше напълно безполезно да разпръсва войниците из града, така само щеше да постави хората си в опасност. Най-добре бе да избере две или три места и да ги задържи, независимо как, за да постигне целта си. „Света София“ бе единият събирателен пункт; джамията „Султан Ахмед“ на югозапад бе другият. Много му се искаше да постави хора и край конюшните на стария дворец на великия везир, точно край стените на сарая, ала се съмняваше, че ще получи разрешение. Малко по на запад имаше хълм, който осигуряваше безпрепятствен достъп до двореца.

Най-важното бе да мисли за двореца.

Щом се върна в кабинета си, повика десетина от старшия офицерски състав, за да им даде инструкции.

След инструктажа поговори с тях. Всичко, каза им, зависи от това как хората му ще се държат през следващите четирийсет и осем

часа. Подчинение бе ключовата дума. Бе напълно убеден, че заедно ще успеят да се преборят с предизвикателството, изпречило се на пътя им. Това бе най-важното.

114.

Яшим блъсна вратата. Мъжът на прага се хвърли напред и няколко секунди всеки се опитваше да вземе надмощие. Разделяше ги тънката врата помежду им. Само че Яшим не бе очаквал подобно нещо и пръв отстъпи — отскочи и нападателят влетя в стаята, за малко да се препъне, ала успя да се подпре и застана леко приклеknал срещу Яшим.

Борец, каза си евнухът. Мъжът бе напълно обръснат. Вратът му преливаше в масивни рамене и яки ръчища, които се подаваха от кожено елече без ръкави. Кожата му бе черна и лъщеше сякаш намазана с мас. Евнухът забеляза, че е късокрак, босите му стъпала бяха на метър едно от друго за здрава опора, бе присвил колене, а кръстът му бе тънък и стегнат. Изглежда, не носеше друго оръжие освен кордата, навита около дясната китка.

Този тип може да ме прекърши с една ръка, каза си Яшим. Отстъпи две крачки назад, като провлачи босите си стъпала по полираното дюшеме.

Мъжът измуча и се хвърли напред, навел глава като таран, и нападна евнуха с удивителна бързина. Яшим размаха ръце и отскочи назад. Едната му длан се плъзна по кухненския плот. Напипа ножа, ала в бързината го събори — сигурно го бе завъртял, защото, когато се опита да стисне дръжката, нея вече я нямаше и якото рамо на бореца го притисна в плота с такава сила, че главата му се отметна назад. Опита се да си поеме дъх и усети как ръцете на непознатия се стрелват нагоре, за да уловят неговите.

Даваше си сметка, че ако борецът го притисне, с него е свършено. Метна се надясно, насочвайки цялата тежест на тялото си срещу ръката на бореца, и протегна пръсти, за да докопа дръжката на гърнето със супата. Сграбчи я и замахна към рамото на мъжа, ала капакът се бе заклешил, така че не успя да направи нищо повече, освен да стовари гърнето в гърба на непознатия, преди той да извие ръката му.

Ивица кожа поръбваше яката на късия елек и когато гърнето се отплесна настрани, капакът сигурно се бе закачил тъкмо на нея. Мъжът се дръпна, когато врялата супа се изсипа във врата му, и пусна Яшим.

Изненадата на убиеца, когато стрелна юмрук към слабините на евнуха и стисна с всички сили, бе осезаема. И много по-голяма, отколкото болката на Яшим.

Убиецът отдръпна ръка като ужилен. Евнухът плъзна дясната си ръка покрай лявата на противника си и я изви, обгърнал с лявата кръста му за опора. Чу се пукот и ръката на бореца увисна. Убиецът я стисна с дясната, ала миг по-късно Яшим сграбчи дясната му китка и якият се преви. През всичкото време непознатият нито изохка, нито извика; не промълви дори една дума.

Пет минути по-късно той продължаваше да мълчи. Ако не броим звука, който бе издал в самото начало, друг не се чу. Яшим не знаеше какво да прави.

И чак тогава проумя защо непознатият не говори. Нямаше език.

Запита се дали немият може да пише.

— Можеш ли да пишеш? — изсъска той в ухото на мъжа. Все едно не бе казал и дума. Да не би да бе глухоням? Много отдавна, по времето на Сюлейман Великолепни, било наредено единствено глухонями да се грижат за султана. Така владетелят бе сигурен, че няма кой да подслушва, че нищо няма да бъде издадено. Затова пък те общуваха помежду си със знаци — иксарет, тайния език на отоманския двор, сложна система от жестове, която всеки на служба в двореца, независимо глух или ням, говорещ или глупав, бе длъжен да научи.

На служба в двореца.

Глухоням.

Яшим бързо започна да прави знаци с ръце.

115.

В другия край на града кючекчийката Прийн се бе отпуснала на дивана, загледана в тъмния прозорец.

Гарвановочерна перука, направена от истински косъм, съшита с конски косми от опашката, бе метната на скрина. Бурканчетата с грим, четките и пинцетите стояха неизползвани на нощното шкафче.

Прийн се опита да намести раненото си рамо. Превръзката, която конският доктор ѝ бе направил, изпука. Налагаше ли се да се лекуват счупвания и натъртвания, момичетата винаги се обръщаха за помощ към конския доктор: за един месец той натрупваше повече опит, отколкото останалите касапи за цял живот. Така твърдеше Мина и добавяше, че турците се грижели за конете си повече, отколкото за себеподобните си. Ветеринарят бе боднал с пръст изметнатото рамо на Прийн и бе заявил, че става въпрос за навяхване.

— Поне нищо не е счупено — обясни ѝ. — Когато пациентите ми си счупят нещо, ги застрелваме.

Прийн се бе засмяла за пръв път след нападението. Смахът не бе единственият лек, с който разполагаше конският лекар. Наплеска рамото и врата ѝ с мазило от кестени. След това я превърза и запечата стореното със смола.

— Миризмата е противна — бе отбелязал той. — Но така превръзката няма да се отпусне. Никой не знае дали е по правилата на медицината или не. Само че вече съм прекалено стар, за да уча наново.

Смолата бе изсъхнала и сега скърцаше при всяко движение на Прийн. Добре поне, че вече можеше да движи пръсти, защото преди два дни те бяха подути и неподвижни. Мина идваше, за да ѝ помага да се храни, дори ѝ бе донесла любимата шкембе чорба в глинена купичка. Освен конския доктор и Мина, Прийн нямаше посетители. Беше решила да отпрати дори Яшим, ако все пак дойдеше. Без бойните си цветове бе сигурна, че прилича на плашило.

Определено изглеждаше различна. Собствената ѝ коса бе отрязана съвсем късо, кожата ѝ бе много бледа, ала освен формата на

главата и скулестото лице Мина виждаше нещо повече от момчето, което на времето е била, забелязваше едновременно жажда за живот и уязвимост. Прийн бе обърнала големите си кафяви очи към приятелката си и я бе помолила да остане през нощта, затова тя се бе свила до нея, за да бди над съня ѝ.

На третата сутрин се наложи Прийн да заяви на хазяйката, че няма никакво намерение да плаща допълнително за така наречената си гостенка. Проведоха разговора през затворената врата, защото Прийн отказа да пусне дъртата вътре.

— Може би аз съм тази, която трябва да приспада от наема, когато не се прибирам нощем — провикна се тя. — Да не говорим, че ти си виновна, задето не следиш кой влиза и излиза! Пуснала си убиец в стаята ми!

Последва ужасено мълчание и Прийн се ухили. Нямахше нищо по-страшно за една хазяйка от това да бъде обвинена в немарливост, и то когато е трябвало да наднича през решетката. Излизаше, че не можеха да ѝ имат доверие.

Това стана одеде. Сега Мина се върна с чорба и хляб, за да вечерят.

Помогна на Прийн да се настани на дивана и ѝ подаде купичката.

— Да знаеш какви забавления изпускаш, миличка — поде тя и приседна на края на дивана. — Истинско нашествие на млади красавци.

И изви вежди.

— Мъже в тесни панталони! За Новата гвардия говоря.

Прийн погледна към тавана.

— И какво правят?

— И аз ги попитах същото. Заемали позиция, отвърнаха те. Просто не се въздържах. Казах им, че мога да им покажа някоя и друга позиция, за която не са чували през живота си.

Двете се изкискаха.

— Това пък какво означава? — попита Прийн.

— Очевидно ще ни защитават. Покрай всички заговори и убийства нещата са доста страшни. О, Прийн, много са извинявам — пребледня като платно. — Не исках да... Искам да кажа... сигурна съм, че няма нищо общо със случилото се онзи ден. Защо не попиташ твоя приятел.

— Кого? Яшим ли?

— Точно така, миличка, Яшим. Хайде, яж си чорбата и се гримирай. Ще ти помогна. Можем да се поразходим, нали? Ще си наедем стол и отиваме да го намерим.

Истината бе, че Мина започваше да се отегчава от ролята на болногледачка. Искаше ѝ се да поизлезе, особено след като навън ставаше нещо вълнуващо. Бе особено убедителна и успя да потуши съмненията на приятелката си.

— Просто... там просто не се чувствам на сигурно място — призна Прийн.

— Глупости, миличка. Аз ще съм до теб и ще намерим приятеля ти. Може дори да се позабавляваме, кой знае? Няма страшно. Същото е, като да си тук. Дори е по-безопасно.

По-късно Прийн щеше да си спомни тези думи.

116.

По същото време Яшим вече обръщаше внимание на втория си посетител.

Още докато се качваше по стълбите, Палевски бе усетил аромата, който идваше откъм стаята на Яшим, ала този път остана разочарован. Усети лекия мирис на лук, може би на варени моркови, ала не успя да разбере какво е приготвил приятелят му. Можеше да е какво ли не. След това забеляза обувките — чифт здрави кожени сандали.

Яшим си има компания, предположи той. Почука на вратата.

Наложи се да почака малко, след това вратата се откряна.

— Добре, че си ти — въздъхна евнухът, отвори вратата широко и дръпна приятеля си вътре.

Палевски за малко да изпусне торбата. Яшим бе стиснал огромен кухненски нож, не че имаше значение. Остана поразен, когато видя огромен мъжага, проснат по корем на килима, увит и овързан в чаршаф.

— Трябваше по някакъв начин да се справя с този маниак — обясни Яшим. — Завързах му китките с края на чаршафа, но идеите ми се изчерпаха.

Палевски мигаше недоумяващо. Погледна приятеля си, след това проснатото на пода тяло. Забеляза, че непознатият диша тежко.

— Струва ми се — подхвърли тихо той и заопипва кръста си, — че това ще ти трябва.

Подаде дълга корда от усукани копринени и златни нишки.

— Беше част от официалния ми тоалет, от сарматското величие, ако мога така да се изразя.

Двамата вързаха здраво китките на мъжа зад гърба му. Яшим освободи чаршафа и го уви около краката му. Непознатият лежеше толкова кротко, че Палевски не можа да повярва в думите на Яшим.

— Борец ли? — След това безмълвно оформи с устни думата „Еничар?“

— Не се притеснявай, нещастникът не чува. Не, не е еничар. Още по-странно е. И много по-лошо, отколкото си мислех. Виж, трябва незабавно да отида в двореца. Представа нямам какво щях да правя с този, ако не беше дошъл. Ще останеш ли? Наглеждай го. Сритай го, ако се опита да шава.

Палевски го гледаше ужасен.

— За Бога, Яш. Не можем ли просто да го предадем на нощната стража?

— Няма време. Дай ми един час. Има хляб и маслини. След това можеш да го зарежеш тук. Ако се освободи, добре, въпреки че няма да е зле да го праснеш с тиган по главата, преди да си тръгнеш. Направи го заради мен.

— Добре, де, добре, ще остана — изпъшка Палевски. — Знаеш, че не дойдох заради това. Едната вечер — разговор на четири очи със султана. Втората вечер — спокойна вечеря с приятели. Третата вечер — безмълвно бдение над глухоням убиец. Трябва да пийна — реши той и придърпа торбата.

Яшим вече не го слушаше.

— Двойно съм ти задължен — подхвърли през рамо и се втурна навън, прескачайки стълбите.

117.

„Кара Давут“ бе винаги оживена в петък вечер. Дюкянджиите и съдържателите на кафенета закачваха фенери над вратите, защото след посещението си в джамията семействата се разхождаха по улички и сокаци, спираха, за да пийнат шербет, редяха се на опашка или се настаняваха по кафенетата. Наоколо се гонеха деца, промъкваха се през тълпата, крещяха, смееха се, а родителите им добродушно се провикваха след тях. По масите в кафенетата се бяха скупчили млади мъже. Онези, които можеха да си позволят нещо за пиене, бяха насядали, а останалите се бяха подпрели на лакти и се опитваха да зърнат местните момичета, увити в чадра^[1] и яшмак^[2], които ситнеха благопристойно край родителите си, ала същевременно даваха знаци на младежите, ако не с походката, то с движенията на главите и ръцете.

Яшим не си въобразяваше, че тази вечер атмосферата е различна. Улицата бе пълна с народ, както обикновено, дори имаше повече хора от друг път, ала децата бяха по-тихи, сякаш ги държаха изкъсо, групите младежи изглеждаха по-нагъсто скупчени и по-големи, но по-притихнали от друг път.

Сякаш всички бяха затаили дъх в очакване. Докато приближаваше към палата, това впечатление не се разсея. Така и не успя да си намери стол и реши, че и носачите са решили да дадат своя принос към хаоса в града. Дори да не бяха бивши еничари, те си оставаха груба сган, мъже, готови да насъскат тълпата или първи да надигнат глас, щом усетеха удобна възможност.

Той подтичваше по улици и сокаци, и докато се оглеждаше, с изненада установи, че не вижда войници. Нямахте ги малобройните роти, които сераскерът трябваше да постави по къошетата на града. Кога ли щеше да ги изпрати?

Получи частичен отговор, щом изскочи от лабиринта улички зад „Света София“ и попадна на откритото пространство между джамията и стените на сарая. Група униформени гвардейци затичаха към него с виковете. Забеляза, че зад тях има още войници, част от тях на коне,

няколко роти бяха строени в бойна готовност, другите се бяха отпуснали кротко на земята, кръстосали крака, в очакване да получат инструкции. Зад тях забеляза оръдия и мортири^[3].

Разположението на тези момчета тук вещаеше нещастие, каза си той. В същия миг двама от войниците стигнаха до него и му препречиха пътя.

— Забранено е да се минава. Трябва да се върнеш!

Бяха насочили пушки към гърдите му.

— Имам спешна работа в двореца — сопна се Яшим. — Пуснете ме.

— Съжалявам, приятел. Имаме заповед. Никой не може да минава.

— От сераскера? Кажи къде е?

Застаналият по-близо до него войник се смути.

— Не мога да кажа. Така или иначе, зает е.

Вторият войник се намръщи.

— А ти кой си?

Яшим разбра, че не бива да изпуска този шанс. Вдигна пръст.

— Не. Ти ми кажи кой си! Искam ранга ти и номера. — Не познаваше добре военната организация, ала се надяваше думите му да прозвучат по-уверено, отколкото се чувстваше. — Сераскерът никак няма да се зарадва, когато научи.

Войниците се погледнаха.

— Ами не знам — измърмори единият.

— Много добре знаеш кой съм — настоя Яшим. Дълбоко се съмняваше, ала поне гневът в гласа му бе неподправен. — Яшим Тогалу. Главният офицер по разузнаването на сераскера. Мисията ми е неотложна.

Войниците се размърдаха.

— Или ме отведете до Имперската порта незабавно, или ще поискам да говоря с командващия офицер.

Един от войниците се огледа. Черната внушителна порта бе само на стотина метра. Командирът им... кой знае къде се беше запилял.

— Хайде, върви — реши бързо войникът и махна с ръка. Яшим мина покрай него с бърза крачка.

След като се отдалечи, единият от младежите въздъхна с облекчение.

— Добре поне, че не му казахме имената си.

[1] дълго женско покривало на мохамеданка. — Б.пр. ↑

[2] кърпа, с която жените мохамеданки си покриват лицето. —
Б.пр. ↑

[3] късо широкоцевно оръдие. — Б.пр. ↑

118.

Яшим усети как настръхва, докато минаваше покрай войниците, седнали мирно на земята. Очакваше всеки момент да получи ново предизвикателство, да го забавят. Беше достатъчно някой да извика и всичко щеше да свърши.

Ето го и викът. Първо един, последван от втори. Мъжете наоколо се надигнаха.

Нито един обаче не погледна към него. Последва нов вик:

— Пожар!

Яшим се обърна и проследи протегнатата ръка на мъжа. Над главите им, зад силуета на голямата джамия небето бе озарено както в ранна утрин. На запад пламтеше зарево. И се надигаше над град Истанбул. Докато наблюдаваше, светлината пожълтя и затрепка.

Няколко секунди той остана като хипнотизиран.

Войниците около него изглеждаха напрегнати, посягаха към пушките в очакване на заповеди.

Яшим затича.

119.

Прозорчето на решетката се отвори, когато Прийн и Мина стигнаха коридора в основата на стълбите, ала те се измъкнаха навън, без да кажат и дума, вирнали високо брадички. На улицата се сръчкаха и изкискаха.

Десет минути вървяха на изток и се опитваха да си намерят стол-носилка, поне един, за да се качи Прийн. На излизане от къщата бе изпънала гръб, но сега се облягаше на Мина и се оглеждаше жадно, сякаш е била на легло цял месец, а не някакви си два дни. Неколцина мъже ги позяпаха любопитно, ала накрая тя реши, че повече не може да изтърпи.

— Къде са красивите войници? — попита.

Мина изсумтя.

— А пък аз си мислех, че искаш да се поразходиш с приятелката си! Как може да си такава, Прийн. — След това се огледа и сви рамене. — Одеве бяха десетки, честна дума. Трябва да призная, че и аз съм разочарована. Ама къде са носачите?

— Няма нищо — усмихна се Прийн и погали ръката на приятелката си. — Засега съм добре.

На улицата зад тях настана суматоха. Все едно че гукат гълъби, помисли си Прийн. Обърна се и видя мъж да тича към тях. Беше с брада и червен фес с бял пискюл. Във всяка ръка носеше по една факла.

— Пожар! Пожар! — разкрещя се неочаквано той. Зави към стената. Чу се шум от счупено стъкло, мъжът се втурне отново напред и хукна по улицата.

— Пожар!

Сега вече носеше само едната факла, а в другата бе стиснал бутилка. Лисна съдържанието ѝ пред една врата.

— Пожар!

— Какво правиш? — развика се Прийн и се отскубна от Мина, притиснала ръка към устата си.

Протегна ръце, без да мисли, и усети как нараненото рамо я смъдна.

Мъжът докосна пламъка на факлата до вратата. Тъкмо когато Прийн бе на крачка от него, изригнаха синкави пламъци и мъжът се извърна към нея с дива усмивка.

— Пожар! — изрева отново.

Прийн го зашлеви със здравата си ръка. Главата на мъжа се отметна назад. За миг той присви очи, след това се наведе и профуча покрай нея, хукна по улицата и тя така и не успя да съобрази какво друго да направи.

Погледна ужасена вратата. Сините пламъци се разгаряха. Някои добиваха жълтеникав оттенък, докато се катереха нагоре и обхващаха старото дърво.

— Мина!

Приятелката ѝ не бе помръднала от мястото си, ала местеше очи ту към Прийн, ту към другата страна на улицата, където иззад счупеното стъкло се показваха пламъците вътре.

— Да се връщаме! — изпищя тя.

Прийн се поддаде на импулса си. Хората тичаха и от двата края на улицата. Неколцина спряха и се опитаха да потушат пламъците обхванали вратата. Докато удряха с наметала, от отсрещния прозорец бликнаха нови огнени езици.

— Не! Продължаваме, трябва да намерим Яшим! — изкрещя тя. Извърна глава назад. От ъгъла на сокака бликаше светлина, а само след миг се показва истинска стена от мъже в тюрбани, стиснали факли, запречили пътя назад. — Тичай!

Болката в рамото ѝ сякаш изчезна, когато хукна надолу по хълма. Но след малко протегна ръка и се подпря на Мина. Танцьорките спряха, изритаха високите обувки, които слагаха, за да пристъпват грациозно, когато са в мъжка компания, наведоха се и също като жени ги грабнаха и затичаха боси към „Кара Давут“.

Но не успяха да стигнат далече. Щом завиха в края на сокака, който водеше към откритото пространство под Имперската порта, се натъкнаха на група мъже, които се блъскаха и ръгаха. Отзад ги затисна нова вълна от хора, които бягаха подире им. Прийн стисна Мина за ръката и я дръпна в обратна посока. Двете си пробиха път към ъгъла на сокака и завиха надясно.

— Ще минем зад джамията — прошепна Прийн.

Забавиха крачка, — и за да не се блъскат в хората, които прииждаха по сокака към тях, и защото, когато попаднеш сред толкова многолюдна тълпа, Прин знаеше, че ще се остави на паниката, завладяла околните.

На следващото кръстовище се наложи да се бутат, за да си проправят път през гъмжилото. Прийн изви глава наляво, на запад, и видя отблясъците на пожара, пламнал на хълма над тях.

Зад тълпата, сред която бяха попаднали, се виждаше странична улица, също пълна с мъже и жени, някои повели деца. Всеки се опитваше да се предпази от зашуралите се в различни посоки хора. Отвсякъде се разнасяха крясъци, жените пищяха, разгорелите се пламъци бумтяха.

Двама мъже, хукнали от различни посоки, се сблъскаха, в следващия миг престанаха да крещят и започнаха да си нанасят удари.

Мъж на име Ертогрул Аслан, който тъкмо надничаше от портата си, бе ударен в ухото от дървената щайга на непознат, промъкващ се покрай стената.

На улицата изскочи печатар и бе повлечен от потока народ, устремил се към съседния ъгъл.

Момченце в нощна роба, което един ден щеше да заеме почетно място в народното събрание на Кемал и щеше да прекара цяла една вечер, като се налива с ракия заедно с въздушен ас на име барон Фон Рихтхофен, бе изпуснало ръката на майка си и сега непознатите го заобикаляха и побутваха. Най-сетне тя го откри и притисна до гърдите си. След години щеше да възстанови случката с помощта на спомените на много други.

Александра Станополис, гръцка мома за женене, усети как я ощипаха цели шестнайсет пъти по дупето и опази срамната тайна петдесет и три години, докато малко преди смъртта си в Трабзон сподели какво се бе случило със снаха си, която пък почина в Ню Йорк.

Небезизвестният скъперник Йълдъръм, или Светкавицата, изгуби дървеното ковчеже, което бе понесъл. Отне му го весел крадец, който по-късно откри, че вътре има само копринен шал, вързан много здраво на възел. Години по-късно скъперникът почина в приют, а

крадецът — в Севастопол, от дизентерия, все още с копринения шал на врата.

Неколкостотин правоверни в голямата джамия, едно време църквата „Света София“, се оказаха затворени като в капан и бяха изведени на групи от въоръжени войници и пуснати по улицата зад сарая. Там им казаха сами да се отправят по домовете си. Двама от тях, плътно загърнати в наметала, нахлупили качулки над уплашените си лица, се свиха при появата на войниците и използваха мелето, за да последват известен дезертъор от армията и да се скрият в страничен параклис на бившата катедрала, където се притаиха зад огромна колона. Скриха се там, без да посмеят дори да шукнат, само се споглеждаха. Имената им, доста необичайни за мюсюлмани, бяха Бен Файзърли и Франк Компстън.

През това време в западната част на града пламъците бушуваха, сблъскваха се като войници от разпръснат полк и поваляха по пътя си всички препятствия. Затова Станислав Палевски, посланик на Полша във Високата порта, стиснал кухненски нож в едната ръка, докато поглеждаше към прозореца, си взе златната корда от сарматския си халат, с която бе завързан пленникът, и без да каже и дума на мълчаливия непознат, хукна към Пера, от другата страна на Златния рог.

В кризисни моменти, каза си той, дипломатите трябва да са на разположение в посолствата.

120.

Докато Яшим тичаше през първия двор на сарая, забеляза, че наоколо не се мярка почти никой. След като момчетата от Новата гвардия бяха на площада и не позволяваха на никого да припари, това и трябваше да се очаква. Малцината останали, изглежда, се бяха събрали под огромното дърво. Еничарското дърво. Яшим ги погледна уплашен и продължи по калдъръмената пътека, а кафявото му наметало се изду зад него.

На портата Ортокапъ пред него се изправиха предизвикателно петима лъконосци без задължителните кичури коса. Двама държаха пики, а останалите бяха въоръжени само с ками, ала наметалата им бяха отменати, те стояха разкрачени, стиснали дръжките на ножовете.

— Спокойно, хора! — извика Яшим и излезе на светло. — Яшим Тогалу се явява по нареждане на султана!

Те отстъпиха и го пуснаха да мине.

Вятърът, който размяташе наметалото му, утихна. За момент той се наслади на простора пред себе си, ала след това побърза да се втурне по алея, обточена с кипариси, обгърнат от чернотата в самия център на отоманската власт. Мигаща светлина от лампа в края на тунела го възпря да се остави на страха.

Излезе от алеята и се насочи към портата, най-тайнствената от всички порти, които водеха към върховната власт на Високата порта — Портата на щастието, която отвеждаше от използвания всекидневно втори двор, където везири, писари, архивари и посланици се кланяха или издаваха нареждания, променяха живота на хората от Червено море до Дунав, към свещения трети двор, където живееше огромното семейство на султана, на падишаха, на представителя на Аллах в света на простосмъртните.

Вратите бяха плътно затворени.

Заудря с юмрук по портата, ала звук не се чу. Все едно че барабанеше по камък. Обзет от отчаяние, той отстъпи няколко крачки назад и вдигна поглед. Огромните стрехи бяха щръкнали поне три

метра напред, може би дори повече, в типичен отомански стил. Огледа стените. Външната бе към имперската кухня и представляваше дълга поредица от куполи, подобни на паници, обърнати върху полица. Оттам нямаше как да влезе. Обърна се наляво и закричи бързо към архива.

Никой не го спря, когато натисна вратата. Тя се откряна и той се промъкна във вестибюла. Втората врата бе оставена отворена и той се озова в познатия сумрак на библиотеката.

Провикна се тихо:

— Ибу?

Отговор не последва. Провикна се отново, този път по-силно.

— Ибу? Тук ли си? Аз съм, Яшим.

Малката свещ в края на залата се скри, ала след малко отново се появи. Някой се движеше.

— Не се страхувай. Трябва ми помощта ти.

Чу стъпки по каменния под и Ибу се показва на светло. Очите му изглеждаха кръгли.

— Какво мога да направя за теб? — прошепна младежът.

— Трябва да използвам задната врата, Ибу. Ще ми отключиш ли?

— Имам ключ. Само че... не искам да ходя там.

— Не, ти ще останеш. Знаеш ли какво става?

— Нов съм. Не са ме повикали... Знам само, че е някаква среща.

Опасна среща.

— Хайде, ела.

Малката врата водеше към коридора, по който бяха завлекли валиде Кошем, за да я убият. Яшим стисна ръката на Ибу.

— Успех — прошепна младежът.

Вратата към помещението на стражата бе затворена. Яшим я отвори бързо и влезе вътре.

— Повикаха ме — обясни той. — Приближете ги.

Лъконосците не помръднаха.

Не направиха опит да спрат Яшим, когато той отвори вратата. Сякаш бяха кукли на пружини и някой бе забравил да ги навие.

За момент и той застина неподвижен, вгледан в двора на валиде султан.

След това отстъпи крачка назад и много тихо затвори вратата.

121.

Спалните на слугите от харема бяха над колонадата, ширнала се от двете страни на двора на валиде. Яшим тихо се вмъкна в малко помещение. На пода бяха нахвърляни черги и дюшеци, осветени от няколко догарящи свещи, закрепени в чинии на пода. Леглата бяха празни. По тъмните сенки край прозорците с решетки разбра, че слугите са се скупчили там, за да виждат по-добре.

Едно от момичетата ахна, когато евнухът пристъпи зад нея. Той постави пръст на устните си и се наведе.

Докато бе жив, Яшим нямаше да забрави гледката. Валиде султан бе застанала на вратата към покоите си, начело на група жени от харема, които се изнизваха бързо покрай нея и заставаха до стената. Бяха поне сто жени, може би дори повече, предположи Яшим, някои облечени, други полуголи. Личеше, че някои стават от сън, защото бяха все още в нощни роби.

От другата страна на двора се бяха подредили евнусите, и черните, и белите, до един наконтени в бляскавите си одежди. По тюрбаните им лъцяха скъпоценни камъни. Бяха поне триста души, предположи Яшим, шумоляха и шушукаха също като накацали по някое дърво гълъби.

Евнусите се смълчаха, обърнаха се към вратата под прозореца на Яшим и бавно се отдръпнаха, за да застанат в шпалир. Сега Яшим ги виждаше по-добре, дори позна някои от тях. Забеляза кожи от норка, кашмирени кафтани, брошки и скъпоценни камъни. Приличаха по-скоро на свраки, отколкото на гълъби, привлечени от блясъка, тласкани от нещо по-силно от тях да трупат злато и диаманти в гнездата си.

Надигна се на пръсти, за да види кой идва, макар вече да знаеше. Кислар ага имаше достолепен вид в огромна шуба, поела част от влагата във въздуха, така че козината блестеше. Обсипаната му с пръстени ръка стискаше жезъл. Лицето му бе почти скрито от огромен тюрбан от бял муселин, увит около конусообразна червена шапка, символ на положението му. Яшим така и не успя да види изражението

му. Затова пък забеляза как останалите евнуси свеждат погледи към земята, сякаш не смеят да го погледнат в очите. Яшим познаваше тези очи, кръвясали очи, обрамчени от бръчки, хлътнали над месестите бузи. Лицето му носеше отпечатъка на злото.

Евнусите се бяха отдръпнали от пътя му и той бе застанал между двете редици подчинени, изправил се срещу валиде в другия край на двора. Не вдигна ръце, за да даде сигнал да замълчат. Просто не се налагаше. Никой не смееше да шукне.

— Часът настъпи.

Говореше с тънкия си вреслив глас.

— Ние, слугите на султана, провъзгласяваме часа.

Ние, слугите на султана се събираме, за да го защитим.

Ние, които коленичим край трона му, крепим тайнството на властта.

Ние ще говорим със сина ти, нашия повелител и господар, нашия падишах!

Гласът на главния евнух се извиси още повече.

— Часът настъпи!

Неуверен вик се изтръгна от евнусите.

— Часът! Часът!

Валиде султан не трепна, освен да потропне с изящния си крак по каменната настилка.

Главният евнух вдигна ръце, извил пръсти като орлови нокти.

— Знамето трябва бъде развято. Гневът на Аллах и на хората трябва да бъде потушен. Ще се отдръпнем от бездната на неверниците и ще вдигнем меча на Осман, за да защитим вярата! Това е нашият път!

Написано е, че знаещите ще приближат и ще се слеят със Същността. Халиф и султан, Повелител на хоризонти, това е неговата съдба. Хората се надигнаха, олтарите са готови. Аллах ни пробуди в единайсетия час, в Часа на възвръщането!

— Въведете го! — изрева той с ужасен глас. Сви пръсти в хлабави юмруци и ги отпусна. Гласът му се превърна в дрезгав шепот.
— Разкрийте Същността.

И за валиде, както и за Яшим, представлението изглеждаше като някакво подобие на цирк. Тя обърна глава към една от прислужниците си и Яшим забеляза съвършения ѝ профил, все още красив, разпозна

ленивия надменен поглед, когато се обърна отново към главния евнух. Този поглед вещаеше опасност. Запита се дали Кислар ага е наясно.

— Кислар — заговори тя звънко и пренебрежително. — Някои от дамите тук не са подходящо облечени. Искам да ти напомня, че нощта е хладна. Да не говорим, че и ти не си подходящо облечен.

Тя вирна леко брадичка, сякаш го оглеждаше. Евнухът присви вбесен очи.

— Не, Кислар, тюрбанът ти е наред. Защо обаче ми се струва, че си се накичил с моите бижута?

Браво, помисли си Яшим и сви юмрук. Валиде определено знаеше как да използва дадената ѝ информация.

Ноздрите на главния евнух се разшириха, ала той бързо сведе поглед. Яшим не може да прецени дали това движение — предизвикано от жена с повече власт от неговата — го извади от релси, или той се стъписа, защото забележката бе съвсем неочаквана. Кислар отвори уста и я затвори отново, сякаш не можеше да изрече намислените думи.

Гласът на валиде се стелеше като коприна.

— И си убил заради тях, нали, Кислар?

Евнухът вдигна показалец и го насочи към валиде. Яшим забеляза, че чернокожият трепери.

— Те са... нужни са ми за властта! — изписка той. Вече импровизираше, защото бе въвлечен в спор, който не бе предполагал, че ще се наложи да води, и който не можеше да спечели. Властта му се стопяваше с всяка изречена дума.

С крайчеца на окото си Яшим забеляза бял силует да се притиска към стената. Едно момиче скочи напред като котка и се втурна към евнуха.

В първия момент Кислар ага не я видя, ала сетне протегна ръка, за да я задържи настрани.

— Доведете султана или ще понесете последствията! — изпищя той. Изви глава и в този момент Яшим позна момичето.

Тя бе откраднала пръстена на наложницата.

Яшим затвори очи. В тази секунда си спомни красивото ѝ сериозно лице, когато бе затворила мислите си, за да не го допусне до тях.

Едва сега разгада това изражение. То бе маската на скръбта.

Едно от слугинчетата до него ахна и Яшим отвори очи. Момичето се бе хвърлило върху огромния евнух, а той я перна като досадна муха. Тя скочи веднага на крака и Яшим забеляза, че стиска кама със сърповидно острие, също като жило на скорпион. Скочи отново и този път двамата сякаш се прегърнаха, също като любовници — изящното бяло момиче и огромният чернокож мъж. Той се олюля, докато тя се притискаше в него.

Наложницата не можеше да се мери с евнуха. Той стисна врата ѝ и я отстрани от себе си. Дългите му пръсти обхванаха шията ѝ като сламка. Тя зарита, ала се подхлъзна на мокрите камъни. Вдигна пръсти към ръцете му и ги издра, ала Кислар ага бе много по-силен. Изръмжа и я захвърли настрана. Тя се сгърчи на земята и остана неподвижна.

Никой не мръдваше. Дори валиде бе престанала да тактува с крак.

Неочаквано една от жените изпищя и закри устата си с ръка. Кислар ага се завъртя, изви глава, за да се увери, че не го напада някой друг. Яшим забеляза как жените се отдръпнаха.

Евнухът отвори уста, за да каже нещо.

Закашля се.

Притисна ръце към корема си.

Евнусите зад него се разшаваха. Началникът им понечи да се обърне към тях и в този момент Яшим ясно видя какво бе накарало жената да изпищя.

Обсипаната със скъпоценни камъни дръжка на черкезкия кинжал.

Кислар се олюля, докато се обръщаше, коленете му се подгънаха и огромното му туловище се свлече към земята.

Краката не го държаха, ала той не пусна дръжката, дори след като падна на колене. Бе ужасен и не можеше да повярва, че смъртта го е призовала.

Яшим чу как Кислар ага пада и главата му дрънва на камъните.

122.

Последва моментно мълчание, преди в двора да се развихри истински ад. Евнусите хукнаха към портите с надеждата да избягат, да се отдалечат колкото е възможно повече от падналия им началник. Блъскаха се и падаха в опитите си да стигнат до вратите, някои хукнаха по Златния път, други се шмугнаха под колонадата, където Яшим не можеше да ги види. Сигурно лъконосците щяха да останат неподвижни, докато десетките мъже се спасяват с бягство към покоите си. Утре нито един нямаше да признае, че е бил тук тази нощ.

Затова пък щяха да се обвиняват взаимно.

Имаше един, за когото можеше да гарантира. Беше доволен, че Ибу бе избрал правия път, че бе останал в малкия си свят на прашни книги и изпокъсани свитъци.

Евнусите бяха побягнали от двора, изоставяйки накити, чехли, дори жезли. Малцина се бяха опитали да потиснат паниката, като се хвърлиха сред тълпата с крясъци:

— Часът настъпи!

Ала евнусите се бяха пръснали като пилци и крясъците на неколцината смелчаци заглъхнаха. Всички се разбягаха.

Жените все още стояха, без да помръдват, и чакаха знак от господарката си. Главният евнух и мъртвото момиче лежаха на камъните като фигури от гигантски шахмат — бяла пешка, пожертвана заради черен офицер. Това бе истинска саможертва. Пръстенът си беше неин. Сигурно бе символ на изгубената ѝ любов, предположи Яшим. Имаше и други форми на любов между тези стени, не само любовта на мъж към жена — ако сладострастният акт можеше да се нарече любов. Нали това му бе казал гардеробиерът? Пръстенът се появявал ту при една, ту при друга с езотеричния си смисъл, със скритото си послание. Сега вече му бе ясно. Безкрайна верига — змия поглъща друга змия. Тук бяха намесени по равно и разочарование, и въодушевление, и удоволствие.

Валиде пристъпи в двора и жените се скупчиха около тялото на момичето, вдигнаха го и го пренесоха под колонадата.

Дори в този момент Яшим го бодна съжаление към мъжа, който я бе убил, а също и любимата ѝ. Преди няколко часа бяха разговаряли, а сега лежеше бездиханен и напомняше на Яшим за убийството на бащата на султана, Селим, докато свирел, за да развлича наложниците си. Предшественикът му бе извършил убийството. Нима се бе опитвал да затвърди традицията — поредният Кислар ага да убие султана?

Защо обаче бе взел накитите на валиде? Може би по някакъв шантав начин в ограничения си лукав мозък, склонен към суеверия, той бе свързвал накитите с властта и ги бе откраднал, за да му послужат като талисман, като покровители, които да му покажат пътя по време на криза.

Слугинчетата вече се бяха отдръпнали от прозореца. Яшим ги последва и заслиза по стълбите към стаята на пазачите.

Остана за момент пред вратата на архива. Какво да каже на младежа?

Натисна дръжката и отвори. Ибу бе вътре, стиснал лампа.

— Какво стана? Чух викове.

Вдигна лампата по-високо, за да освети коридора зад Яшим.

— Какво има? — попита Яшим.

Ибу надникна над рамото му. Колебаеше се.

— Сам ли си? Ами... Аз... аз... стори ми се, че чух нещо. — Той вдигна ръка и си повя с длан. — Боже, колко е горещо.

Яшим се усмихна.

— Много скоро наистина ще стане горещо, ако не спрем пожара.

— Така е — отвърна Ибу с плаха усмивка.

Яшим се подпря с длан на касата на вратата и сведе поглед към пода. Помисли си как са оставили Ибу съвсем сам на работното му място, докато останалите евнуси лаеха по султана наред двора на валиде. Помисли си за малката черна врата, през която бе минал, и за групата мъже, събрали се при Еничарското дърво. Почти не му бе останало време. Нито за въстанието в града, нито да убеждава султана какво става. Конспираторите имаха нужда от начин, по който да се свързват помежду си — от човек, който да отнесе мистичната прослава на султана до бунтовниците.

Бе им нужен посредник. Бе им нужен човек, който да съобщи навън какво става в затворения свят на харема.

Усети как в гърлото му се надига буца.

— Какъв пожар, Ибу? — попита тихо той.

На Яшим не му бе нужно да вижда лицето на младежа. Не искаше да се убеждава, че е бил прав, че Ибу е повратната точка на заговора. Ала разбра всичко от начина, по който архиварят заекна. Много просто, нито един архивар, затворен между четирите стени тук, не можеше нито да види, нито да чуе разгорелия се навън пожар, който самият Яшим бе зърнал малко преди да влезе в полуизоставения дворец.

Ибу е знаел предварително какво ще се случи.

С огромно нежелание вдигна поглед към лицето на младежа.

— Нищо не излезе, Ибу. Главният евнух е мъртъв. Не очаквай друг да дойде.

Погледна към струпаните свитъци до вратата. Лампата трепкаше и съскаше. Яшим стисна очи и ги отвори отново. Пламъкът гореше, без да трепва.

Ибу се обърна и внимателно остави лампата на масата. Държеше я за основата, сякаш се канеше да направи жертвоприношение, сякаш се молеше. Младежът наблюдаваше малкият кръгъл пламък и нещо в тъгата, изписала се по лицето му, напомни на Яшим за мъжа, чийто труп лежеше изоставен в мокрия двор. Преди години Кислар ага сигурно е приличал на Ибу. Бил е нежен и слаб. Бил е очарователен. С времето бе надебелял, ала преди и той е бил красив.

— Нищо не е свършило, Ибу — изрече бавно той. — Трябва да им кажеш. Трябва да спреш онова, което предстои. Часът не е настъпил.

Ибу дишаше бързо. Ноздрите му се бяха разширили.

Внимателно отдръпна пръсти от лампата. След това вдигна ръка и подръпна меката част на ухото си.

Яшим се ококори.

— Дарфур? — попита.

Младият мъж го погледна и поклати глава.

— Там няма нищо. Само колиби и крокодили в реката. Малки прасенца се крият из храстите, има и кучета. Той ми каза, че трябва да дойда. А и аз исках да дойда.

Яшим прехапа устни.

— Имам четирима братя и шест сестри — продължи Ибу. — Какво друго можех да направя? От време на време ни пращаше по малко пари. Когато се издигна, прати да ме доведат.

— Ясно.

— Той е чичо на мама — обясни Ибу. Яшим кимна. — Брат на дядо ми. Аз наистина исках да дойда. Въпреки че знаех какво ще ми направят с ножа, исках да дойда. Не се страхувах.

Не, помисли си Яшим, ти си оцелял. Независимо дали е било гняв или отчаяние, едното или другото ти е помогнало до оцелееш. При него бе гневът. Ами при Ибу? Кално село, пълно с крокодили, а ножът, размахан в пустинята, посочвал пътя към бягството.

— Слушай ме внимателно, Ибу. Каквото се е случило, не може да бъде променено. Вече нямаш на кого да разчиташ, но аз съм готов да се застъпя за теб. Сега трябва да ме придружиш и да съобщиш на мъжете навън, че играта е свършила. Часът е отминал. Направи го, Ибу, направи го, преди да измрат още хора.

Ибу потръпна и прокара ръка по лицето си.

— Ти... ти ще ме защитиш ли?

— Ако тръгнеш с мен сега, да. Ти трябва да отнесеш новината. Къде те чакат? Под дървото ли?

— Под Еничарското дърво, да — прошепна Ибу.

Трябва да тръгваш, помисли си Яшим, за да не му дадеш време да се уплаши. Върви, преди да е станало прекалено късно.

Стисна ръката на Ибу.

— Ела — подкани го той.

123.

Когато стигнаха портата Ортакапъ, Яшим забави крачка.

— Ибу — поде тихо. — Ще те придружа само дотук. Няма смисъл да идвам и аз. Трябва да кажеш, че Кислар ага е мъртъв, че в двореца е тихо. Само това. Разбра ли ме?

Ибу стисна ръката му.

— Ти ще бъдеш ли там?

Яшим се поколеба.

— Трябва да намеря сераскера — отвърна той. — За теб няма опасност. Те очакват вестоносец. Върви!

Погали Ибу по рамото и проследи с поглед как младежът преминава през портата и се отправя към групата мъже, скупчени под тъмната сянка. Видя ги да се раздвижват и обръщат, бе сигурен, че Ибу е привлякъл вниманието им, измъкна се през портата и се прокрадна покрай стената на първия двор, обгърнат в сенките.

124.

Артилерийски офицер Ченгис Ялмук пъхна пръст под каишката на каската и го прокара от едното до другото ухо, за да намали малко натиска. Служеше в Новата гвардия вече петнайсет години. Беше се издигнал от обикновен войник и преди пет години го назначиха в артилерийския корпус. Единственото оплакване, което имаше за тези петнайсет години, бе каската, която войниците задължително носеха — чуждестранна измислица с кожена каишка под брадичката. Сега вече командваше батарея с десет оръдия и четирийсет момчета.

Погледна към хиподрума и изсумтя. Беше лазил през горещия пясък на Сирия. Беше се сражавал в Армения, когато казаците пробиха защитата на пехотата и атакуваха, а вдигнатите им саби лъщяха на слънцето, конете им бяха плувнали в пот и пяна. Тогава командирът му заяви ясно, че ще застреля всеки, който се осмели да дезертира. Беше научил, че битките означават дни и часове на напрегнато очакване, време, в което отблъскваш всички мисли, време на кратки жестоки схватки, през които мислите те напускат. Оставете тази работа, му се бе искало да каже на командващите офицери.

Ето че бе станал един от тях и забраната да се мисли все още важеше. Сам бе открил, че е така. Сераскерът лично му събщи заповедите си. Бе минал сред хората като умопобъркан, бе посочил местоположението на оръдията, бе инструктирал войниците, бе повдигнал духа им и бе заявил, че иска подчинение. Ченгис нямаше нищо против, разбира се, самият той бе истанбулчанин, не някой от анатолийските наборници. Затова сърцето му се късаше, че стои в родния си град в пълно бойно снаряжение и не предприема нищо, а градът гореше.

Искаше му се да го бяха пратили при „Султан Ахмед“ или на някое от другите места в центъра, където хората сигурно се опитваха да се преборят с пожара, вместо да му нареждат да използва пушката, за да спре народа да не нахлуе в двореца. Но пък заповедите на сераскера бяха изрични. Трябваше да си сверят

часовниците и да са готови за преграден артилерийски огън точно след един час. Ченгис Ялмук не се осмели да попита каква е целта на преградния огън. Не разбираше заповедта, ала сераскерът лично бе минал от оръдие до оръдие и бе дал координатите, сякаш не можеше да разчита на командващия офицер.

Междувременно, мислеше си нещастно Ялмук, се налагаше да чакат. Чакаха, а градът гореше.

Забеляза някакъв човек в обикновено кафяво наметало да разговаря с двама от пазачите пред вратата на сарая и се намръщи. Заповедите бяха свършено ясни. Цивилните нямаха работа в зоната на действие. Този някак бе успял да се промъкне през портата откъм двореца. Ченгис Ялмук изпъна рамене и пое към непознатия. Цивилният трябваше на часа да си замине по пътя, по който бе дошъл.

Преди да успее да измине и пет метра, мъжът в кафявото наметало се обърна и огледа наоколо; един от пазачите посочи офицера и непознатият се насочи към него.

— Чакай сега — започна Ченгис, ала цивилният го прекъсна.

— Яшим Тогалу, имперска разузнавателна служба — представи се той. — Трябва ми сераскерът, при това незабавно. Спешно — добави настойчиво. — Нося жизнено важни разузнавателни сведения.

Ченгис Ялмук примигна. Бе свикнал да се подчинява и познаваше веднага гласа, с който се изричат спуснатите от високо команди.

В същото време Яшим стискаше палци.

Двамата мъже не откъсваха очи един от друг.

Ченгис Ялмук вдигна пръст и посочи.

— Ей там — показва той.

Яшим погледна в указаната посока. Мястото бе зад стената и дърветата, около голямата джамия. Малко по-нагоре и по-нататък.

Пръстът сочеше купола на „Света София“.

— Значи съм закъснял — изрече напрегнато Яшим. — Май се налага да ми покажеш заповедта си.

125.

Сераскерът се облегна на оловния обков на подпората и притисна буза към гладкия метал. Досега не бе предполагал колко е развълнуван. Цялото му лице гореше също като града в краката му.

От това място гледката бе великолепна. „Света София“ се издигаше царствено — масивният централен купол бе подкрепян от подпорен пръстен, който сякаш се рееше над два полусвода от изток и запад. Така я пресъздаваха художниците от незапомнени времена — със заоблени рамене като много от джамиите, ала в това отношение грешаха. Строена през шести век, великата църква на византийския император Юстиниан бе съхранила две противоположни форми. Огромният кръгъл купол, издигнат над кръгла галерия от арки, се извисяваше към небето над подкуполен квадрат. В четирите ъгъла оставаше място и там наклонът изглеждаше най-малък, затова оттам, шейсет метра над земята, сераскерът виждаше седемте хълма и погледът му преминаваше над сарая и се плъзваше към тъмните води, на места докосвани от трепкащи фенери. Представи си как на запад водата отразява лумналите нависоко пламъци и разпраща огнени искри, които се сипят от покрив на покрив, за да погълнат дървените стени на старите къщи покрай пристанището, как вратите им се срутват, за да открият път и огънят да продължи по сокаците. Никой нямаше да успее да овладее разгорялата се пещ, която имаше за цел да пречисти две хиляди години на измами и предателство.

Пламъците принадлежаха на града. Дълги векове те тлееха, от време на време се разгаряха, за да погълнат сухото гнило дърво из ъглите на Истанбул, да премахнат мръсотията, оставена от милиони потънали в невежество души. Град на огън и вода. На мръсотия и болести. Вонящ град, изсипал се край водата, като разлагащ се труп, така загнил, че не можеше да бъде преместен, заблестял в последените мигове преди разложението си.

Обърна се на юг. Колко тъмен изглеждаше сараят. Скрит зад древни зидове, той сякаш се бе замислил над собственото си величие!

Ала сераскерът знаеше истината — той представляваше гнездо на мършояди, потънало в мръсотията и гадостите на поколения, натрупали се върху костите на мъртвите, ехтящ от настойчивия отчаян писък на аджамии, нахранени с градската помия.

Сераскерът пристъпи напред и погледна към площада, където хората му се бяха изправили край оръдията. Ред и дисциплина, помисли си той. Те са добри хора, през последните двацет години влезли в правия път, научили се на подчинение и послушание. Знаеха какво наказание ги чака, ако кривнат. Редът, дисциплината и подчинението създаваха армията, а армията бе мощно оръжие в ръцете на онзи, който знаеше накъде да я насочи. Без да има ред, всичко се разпада и се превръща в ръмжащо побесняло куче, което не знае защо е на този свят, податливо на чужди прищевки.

Е, тази нощ щеше да покаже на хората кой е по-силният — сляпата сган и гнездото на мършоядите или стегнатата организация, редът и дисциплината.

А когато димът се разсееше, го чакаше ново начало. Дръзко ново начало.

Усмихна се и очите му заблестяха на светлината на пожарите.

В следващия момент се стегна. Отдръпна се от стената и извади пистолета от колана си.

Дръпна петлето и насочи дулото право напред към арката.

Някой се качваше по стълбите.

Сянката на непознатия се удължи и сераскерът видя евнуха да примижава, докато се оглеждаше.

— Браво, Яшим — усмихна се сераскерът. — Питам се дали ще дойдеш.

126.

Сераскерът тропна с крак по наклонения покрив.

— Ти разбираш ли какво е това? Виждаш ли къде сме?

Яшим го наблюдаваше.

— Разбира се, че знаеш. Това е покривът на голямата джамия. Виждаш ли купола? Гърците са я наричали „Света София“, църквата на святата мъдрост. Висока е петдесет и пет метра. Два милиона и седемстотин кубически метра. Знаеш ли колко е стара?

— Строена е преди времето на Пророка — отвърна предпазливо Яшим.

— Невероятно, нали? — Сераскерът се изсмя. Май бе в отлично настроение. — Издигната е едва за пет години. Представяш ли си какви усилия са вложени тук? Колко много можем да постигнем с такава енергия днес, ако се приложи за нещо, което наистина си струва.

Той се разсмя отново и тропна с крак.

— Как е възможно тази старина да издържи толкова дълго? Веднага ще ти кажа. Така е, защото никой, дори завоевателят Мехмед, не е притежавал достатъчно смелост, за да я събори. Изненадан ли си?

Яшим се намръщи.

— Не съвсем — отвърна тихо.

Сераскерът вдигна поглед.

— Хиляди листа тънко олово — продължи. — Цели декари. Ами колоните. Ами куполът. Представяш ли си, Яшим! Тежи ни на вратовете вече хиляда и четиристотин години. Не можем да видим какво има нито от другата ѝ страна, нито отстрани. Не можем да си представим света без нея. Можем ли? Даваш ли си сметка, че е също като лоша миризма, която хората престават да забелязват, след като свикнат с нея? Не я забелязват, въпреки че ги трови. — Приведе се напред. Яшим забеляза, че събеседникът му продължава да стиска пистолета. — А това тук наистина ни трови. Всичко това ни трови. — Очерта широк кръг с ръка. — Година след година навикът се натрупва

върху предразсъдъците, невежеството и алчността. Стига, Яшим, знаеш всичко това не по-зле от мен. Направо ни задушаваш, не е ли така? Традиции! Те са просто мръсотия, която се трупа. Че нали същата тази традиция е видяла сметката на топките ти!

Яшим вече не виждаше лицето на сераскера на фона на пламъците зад гърба му, ала го чу да хихика, доволен от собствената си находчивост.

— Идвам от двореца — обясни Яшим. — Султанът е в безопасност. Имаше нещо като заговор...

— Заговор ли? — Сераскерът облиза устни.

— Да. Евнусите се бяха надигнали, водени от Кислар ага. Искали да върнат часовника назад. Да възстановят еничарите. Всичко бе написано в карагьозкото стихотворение — помните ли го?

Сераскерът изпусна шумно дълго съдържания въздух.

— Престани, Яшим. Това няма никакво значение. Сам знаеш, че няма. Евнуси. Султани. Това беше краят на султана. Ферман? Наистина ли вярваш, че ферманът ще доведе до някакви промени? Нали го видя днес стария пияница? Защо си въобразяваш, че някой от тях може да направи нещо? Че те са половината от проблема. Ферманът ще бъде още един никому ненужен лист хартия. Равенство, дрън-дрън. Има само едно равенство под това небе и то е да си в строя, да си рамо до рамо с войника до теб, готов да изпълняваш заповеди. И сами можехме да се сетим за тази работа, още преди години, само че се изродихме.

— Еничарите ли?

Сераскерът изсумтя развеселен.

— Еничарите и руските им приятелчета. Предполагам, че някои от тях живеят в Русия. А бунтовниците искат помощта на Русия.

— Кой ви предупреди? — попита Яшим. — Едва ли е бил Деренцов.

Сераскерът се изсмя.

— На Деренцов не му трябват пари. Твоят приятел от каретата. Белязания.

Яшим се намръщи.

— Потьомкин ли? Той ли е бил информаторът ви?

— Отначало ме информираше Потьомкин. Само че той беше прекалено скъп. И много опасен.

Яшим наблюдаваше мълчаливо сераскера.

— Значи сте намерили друг, който да ви държи в течение за заговора на еничарите. Намерили сте си някой безопасен, някой незабележим.

— Точно така. Евтин и никому ненужен информатор. — Сераскерът се ухили и очите му заблестяха от удоволствие. — Открих теб.

— Аз ви казах времето, когато ще избухне бунтът.

— Много повече, много повече. Ти поддържаше мита за заговора жив, нали? Ти ми помогна да създам тъкмо атмосферата, от която се нуждаех. Градът е в паника. Те вече са победени. И еничарите. И хората. А сега и дворецът.

Той прокара доволно длан по гърдите си.

— На теб съм готов да ти там избор. Живот или смърт. Дали не трябва да кажа — преданост към държавата или... романтична привързаност към остарелите традиции. — Той замълча. — Към империята. Изборът е направен. Или по-точно казано, ще бъде направен след... — той извади лъскавия си часовник — след приблизително осемнайсет минути. Изборът е между тежестта на историята и традициите, тази тежест, притиснала ни като купола на катедралата на Юстиниан, и новото начало.

— Ами хората? — понечи да го прекъсне Яшим.

— Хората ли? — Сераскерът обърна глава, сякаш искаше да се изплюе. — Светът е пълен с хора. Тук сме заели добра позиция, нали? — продължи след кратко мълчание. — Ще наблюдаваме оттук как гори градът. А с утрото ще настъпи нова ера. Ера на действието, чиста. Родът на Осман ни служи добре. Реформи ли? Ферман ли? Празни приказки са това. Системата е прогнила, тя се разпада, така че няма начин да се направи реформа. Трябва ни ново начало. Трябва да пометем целия боклук — и тесните панталони, и султаните, и евнусите, и цялото шушукане в мрака. Потиска ни автократията, която дори не е в състояние да направи онова, което желае. Империята има нужда от правителство, което да пипа с яка ръка. Трябва да управляват хора, които знаят как се командва. Помисли само за Русия.

— Русия ли?

— Русия е непристъпна. И без царя ще покори целия свят. Без разните князе и аристократи, и придворни. Представи си само какво би било, ако се управляваше от експерти, инженери, войници. И това ще

стане, ала няма да е в Русия. Ще се случи тук. Трябва ни руската система — контрол над труда. Контрол над информацията. Това е нещо за теб, стига да го искаш. Казвал съм, че те бива. Съвременната държава се нуждае от уши и очи. Ще имаме нужда от тях утре, когато изгрее първият ден на Отоманската република.

Яшим не откъсваше поглед от него. Спомни си сераскера такъв, какъвто го видя за пръв път — настанил се на дивана, кръстосал крака в тесни панталони, защото не искаше да седне на масата с гръб към стаята. Страхотен западняк би излязло от него, няма що. Заради това ли бе цялата работа?

— Република ли? — повтори той непознатата дума. Помисли си за султана, за валиде и за всички жени в двора. След това си спомни фанатичния блясък в очите на евнусите и неочакваната смърт на началника им.

Сераскерът е знаел, че ще се съберат заедно. А Яшим лично бе убедил султана да позволи артилерията да навлезе в града.

— Точно така — потвърди сераскерът. — Това беше краят на старите слабаци. Ще ми дрънкат те за традиции! Обикалят гнездото си като пилци. Опитват се да отблъснат историята.

Той се изправи.

— Приеми цялата работа като... операция. Ще боли, разбира се. Ножът на хирурга е безпощаден, но поне изрязва гнилото място.

Яшим усети как сърцето му се свива. Затова пък умът му се проясни.

Сераскерът продължаваше да обяснява:

— За пациента агонията носи облекчение — разсъждаваше той. — Можем да бъдем модерни, Яшим. Налага се да бъдем модерни. Наистина ли мислиш, че модерността е нещо, което може да бъде купено? Модерността не е стока. Тя е състояние на ума.

Нещо проблесна в спомените на Яшим. Той се опита да го задържи. Беше неуловима сянка, необичаен подбор от думи, каквито бе чувал и преди. Сераскерът не млъкваше; той усети как споменът отлита.

— Това е състояние на силите на властта. Старата власт е минало. Трябва да мислим за новата.

— Ние ли?

— Управляващите. Учените хора. Хора като мен и като теб.

Никой, помисли си Яшим, не е като мен.

— Хората имат нужда от напътствия. Това не се е променило.
Променя се начинът, по който ги ръководят.

Всички сме различни. Аз не съм като другите.

Аз ще остана свободен.

127.

— Ще слизам — обясни тихо сераскерът. — А ти — ти оставаш тук. Мислех да дойдеш с мен, но вече няма значение.

Той даде знак с пистолета и Яшим пристъпи изпод арката на наклонения покрив.

— Сега бавно ще си разменим местата — предложи сераскерът. Няколко секунди пристъпваха предпазливо, докато сераскерът се озова под арката.

— Виждаш ли, няма да те застрелям. Все още си мисля, че може да решиш друго — когато войската започне да се оттегля, когато целият град пламне.

Яшим не го слушаше. Сераскерът забеляза, че очите му са се плъзнали настрани и евнухът се е ококорил. Успя да овладее импулса да се обърне назад. Подобна тактика за отвличане на вниманието му бе позната.

Изненадата на евнуха обаче не бе престорена. На стълбите зад сераскера се бяха появили две изумителни фигури. Единият беше тъмнокос, другият рус, бяха облечени като правоверни, ала бе готов да се закълне, че последния път, когато ги бе виждал в британското посолство, бяха с дълги сака и вратовръзки.

— Excusez-moi — започна русият. — Mais... parlais-vous français^[1]?

Сераскерът се завъртя, сякаш някой го бе прострелял.

— Това пък какво е? — изсъска той и зяпна обезпокоен Яшим.

Яшим се усмихна. Русокосият младеж гледаше покрай сераскера към него и бе вдигнал ръка да помахва.

— Je vous connais, m'sieur^[2]. Познаваме се, нали? Аз съм Компстън, а това е Файзърли. Вие сте историкът, нали?

В гласа му прозвуча отчаяние, което според Яшим бе съвсем на място.

— Двамата са служители в британското посолство — обясни той на сераскера. — Много по-модерни са, отколкото изглеждат в момента.

И много ефикасни в работата си, както бихте казали вие.

— Ще ги убия — изсъска сераскерът. Насочи пистолета си към тях и младежите отстъпиха.

— На ваше място не бих сторил подобно нещо — предупреди го Яшим. — Републиканската ви зора много бързо ще се превърне в мрак, ако предизвикате британските военни кораби да похлопат на портите ни.

— Няма значение — отвърна сераскерът. Вече бе успял да възвърне самообладанието си. — Кажи им да се махат.

Яшим понечи да заговори, ала още първите му думи бяха заглушени от силен тътен, който прозвуча като далечна гръмотевица. Земята потрепери.

Когато експлозията заглъхна, сераскерът бръкна за часовника си и прехапа устни.

Прекалено рано, помисли си той. След това си каза, че няма значение. Нека да започнат обстрела.

Зачака, без да откъсва поглед от часовника си.

Петнайсет секунди. Двайсет секунди. Време бе оръдията да загърмят.

По челото му изби пот.

Последва нов тътен, малко по-слаб от първия.

Сераскерът вдигна поглед и погледна победоносно Яшим.

Само че Яшим му бе обърнал гръб. Бе застанал на покрива, вдигнал високо ръце, загледан към града, а наметалото му плющеше на вятъра.

Зад него сераскерът видя първото зарево от светлина. То се отрази в колоните на купола и Яшим усети замайващо облекчение. Сераскерът чу последвалия тътен на оръдията. Последва ново зарево от светлина, като от избухнал снаряд, нов тътен и сераскерът се намръщи. Бе озадачен. И звукът, и светлината се виждаха не оттам, откъдето трябва.

Трябваше да чуе рева на оръдията, след това да види проблясъка, когато снарядът достигнеше целта.

Той отскочи от арката и затича безшумно по плътното оловно покритие.

Яшим се втурна към него, ала сераскерът се оказа прекалено бърз. В миг съзря онова, което не бе очаквал да се случи, и

благодарение на изключителната си военна интуиция разбра какво означава. Оръдията обстрелваха грешния край на града и снарядите избухваха прекалено далече. Нямаше време за бавене. Сви се, когато Яшим се протегна, за да го хване, ала след миг стъпи върху водосточната тръба. Опитваше се да тича, но се хлъзгаше по покрива на полукупола.

Движеше се с неподозирана скорост. Яшим се стрелна към ръба и се сниши върху коничния покрив, ала сераскерът се скри от погледа му. След това се появи неочаквано, приведе се и скочи в южна посока.

За момент целият град се ширна пред сераскера. Видя отново притъмнелия сарай. Зърна и трепкащите по Босфора светлини. Забеляза как мъже и жени се лутат с писъци по площада, а в далечината пламъците се отдръпваха от поразените от артилерията места.

Имаше само една посока, в която можеше да поеме.

Години след това един арменец, военен доставчик, женен за богата вдовица, която му роди шестима синове, разказваше как едва не бил смазан от някакъв офицер, който паднал върху него от небето.

— Ама не беше обикновен войник — завършваше разказа си той и се усмихваше. — Господ ми изпрати генерал. Та оттогава досега все с такива се разправям.

[1] (фр.) — Моля да ме извините, но говорите ли френски? — Б.пр. ↑

[2] (фр.) — Аз ви познавам, гос'ине. — Б.пр. ↑

128.

— Трябва ми придружител, Палевски — обясняваше Яшим. — Нали се сещаш, човек който е на „ти“ със султана. Той ще се зарадва да го посетиш. Нали двамата сте приятелчета, а?

Беше събота сутрин. Дъждът, който барабанеше по прозорците на Яшим, не спря цяла сутрин, което оказа огромна помощ на Новата гвардия при потушаването на пожарите. Благодарение на пробива, направен от оръдията през нощта, пожарът бе ограничен около пристанището, и макар да се говореше, че щетите били огромни, не бе доближил размерите на бедствията от 1817 или 1807 година, или на други пожари, избухвали в същия район през изминалия век. А и пристанището съвсем не бе престижен квартал на Истанбул.

Палевски вдигна ръка и приглади мустаци, за да прикрие усмивката си.

— Точно така, Яшим, приятелчета е най-точната дума. Ще ми се да подаря на султана нещо дребно, което пристигна за мен тази сутрин. Провидението го е спасило от огъня на пристанището.

— Провидението, значи — повтори Яшим.

— Да. Миналия четвъртък забелязах, че цените на стоките доста са паднали, затова поръчах още две каси. Какво ще кажеш?

— Да, струва ми се, че султанът ще оцени по достойнство жеста ти. Не че ще изпие подаръка, разбира се.

— Разбира се, че няма. В него няма мехурчета.

Двамата се засмяха.

— Много съжалявам за убиеца от снощи — продължи Палевски. Яшим се прозя и поклати глава.

— Не знам какво си му направил. Беше кротък като агънце, когато се върнах. Прийн и приятелката й си приказваха с него. Направо да не повярваш. Не че той каза много, както и трябваше да се очаква, но май компанията им му беше приятна. Прийн каза, че ще го заведе на лекар. Сигурно имаше предвид конския доктор, но нищо. Стори ми се много благодарен, когато му обясних какво става.

- Със знаци ли?
- Да, със знаци. Това е език. Научих го, докато бях в двореца.
- Ясно. — Палевски се намръщи. — Не съм го удрял, да знаеш.
- Знам. Радвам се, че не си. Нали ще минеш да ме вземеш в
шест?

129.

Яшим спа непробудно до един, след това се унесе за още час и ту се будеше, ту сънуваше, че му говорят на език, който не разбира. Веднъж видя сераскера, който говореше съвършен френски с креолски акцент, стресна се и се събуди. Сън ли бе, че сераскерът му бе заговорил на езика на съницата? Състояние на ума. Фразата непрекъснато го измъчваше. Той се изправи в леглото и усети, че е замаян.

Стана и остави наметалото на дивана. Стаята бе топла, огънят в печката гореше. Сигурно хазайката бе влязла на пръсти и я бе запалила, докато е спал. Взе чайника и го постави върху жарта. Пусна три щипки черен чай. До печката откри тиган с няколко хапки вътре. Навярно Прийн беше сготвила, за да хапнат с приятелката ѝ, по всяка вероятност бяха дали и на немия. Бе останало малко и за него.

Сложи тигана на печката, докато маслото се разтопи, след това разбърка пълнените с месо топчета с дървена лъжица. Замисли се дали да не направи доматен сос от пюрето, което имаше, но после реши, че топчетата са готови и е твърде гладен, затова просто пресипа всичко в чиния и смля малко черен пипер отгоре.

Трябваше да признае, че не са от най-вкусните, малко попрегорели в края, но въпреки това му се усладиха. Сипа си чай, разбърка вътре захар, запали си цигара и се отпусна на дивана, загледан в следите от дъждовните капки. Дъждът бе спрял и немощото зимно слънце се опитваше да се покаже за малко, преди да потъне в нощта.

Палевски бе почти прав, помисли си той. Опасно тържество — винаги гост, никога играч. Длъжен си да си наблизю, в готовност, макар объркан и безпомощен, докато се вихри грандиозната битка между старото и новото, между спомените и надеждите, битка, която никога няма да бъде спечелена. И щеше да стане така, ако не бе поговорил с артилерийския капитан, който обърна оръдията навреме.

След малко започна да оглежда стаята. Дори не помръдна, просто местеше очи от един предмет на следващия, преди погледът му да попадне на онова, което търсеше. Протегна се и го взе в ръка с усмивка — малка кама с емайлирана дръжка и ножница във формата на полумесец. Извади острието до средата, за да се възхити на съвършената стомана, след това го върна на мястото му и чу тихото звънтене, когато пасна в ножницата.

Стомана от Дамаск, специално закалена, съвършенство, постигнато благодарение на хилядогодишен опит. Колкото повече труд и усилия влагаха, толкова по-малко личеше това. Запита се дали тя ще я оцени, не че имаше значение. Това бе красива и неповторима вещ. Опасна, но чудесна за защита. Може би понякога ще я поглежда в ледения си северен свят и ще си спомня моменти от миналото, които ще я карат да се усмихва.

Държа камата в длан няколко минути, замислен за нея. След това се намръщи и я остави настрани, стана и се изми в легена.

130.

— Наредено ни е да не пускаме никого, докато не утихнат безредиците — обясни икономът, запречил с едрото си тяло входа на посолството.

— Няма никакви безредици — отвърна Яшим.

Икономът сви устни.

Яшим въздъхна и му подаде малко пакетче.

— Ще го предадете ли на нейно превъзходителство княгинята?

Икономът погледна пакета и изсумтя.

— За кого да ѝ предам?

— Ами... кажете, че е от един турчин.

— Яшим!

Евгения слизаше бавно по стълбите, стиснала перилата с една ръка, притиснала другата към бузата си.

— Заповядай!

Икономът отстъпи, Евгения пое ръцете на Яшим и го поведе към канапето. Икономът се засуети около тях.

— Всичко е наред — успокой го тя. — Приятели сме.

— Това е от господина, ваше превъзходителство.

Подаде ѝ пакета и отстъпи.

— Донеси чай за посетителя, ако обичаш — нареди Евгения. След като икономът излезе, тя остави пакета в скута си и погледна госта в очите.

— Ние май... ще се връщаме вкъщи. — Неочаквано се усмихна и стисна ръцете му. — Деренцов — съпругът ми — е бесен. И много уплашен. Решил е, че някой го е предал.

Яшим бавно кимна.

— Знаеш кой го е направил, нали? — Евгения отметна глава назад и го погледна с бегла усмивка. — Всички си мислят, че си дребен, незначителен служител. Само че ти се оказа много хитър.

Забеляза, че Яшим свежда очи.

— Искаш ли да ти разкажа? — попита тихо той. Тя поклати глава.

— Така само ще развалим всичко. Имам дълг към съпруга си, а някои тайни няма да мога да опазя. Тази сутрин се развилня, крещеше, че бил компрометиран. Няма друг избор, освен да си подаде оставката. Решил е да се върне в Санкт Петербург и да се изправи пред царя.

— И да се потопи в света на баловете, официалните вечери и дамите с ветрилата. Знам.

— Ще бъде истински кошмар.

— Ала ти имаш дълг към съпруга си.

Двамата се разсмяха тихо.

— Какво е това? — попита тя и посегна към пакета в скута си.

— Отвори и виж.

Евгения го отвори и внимателно проследи пръстите му, докато Яшим ѝ показваше тайния механизъм, който освобождаваше камата от ножницата.

— Напомня ми за нещо — отбеляза закачливо тя. — За някого.

Очите им се срещнаха и закачливият поглед се стопи.

— Според мен едва ли...

— Едва ли ще се срещнем отново. Така е. Затова пък... аз винаги ще мечтая за теб.

— Ако разкажа на дамите в Санкт Петербург?

— Да не си споменала и дума!

Евгения поклати прелестната си глава.

— Няма — обеща тя. — И думица няма да обеля.

Наведе се напред, наклони глава настрани и черна къдрица се изплъзна от кока ѝ.

— Целуни ме — помоли тя.

Двамата се целунаха.

Руснак или не, икономът си е иконом. Той е невъзмутим. Той е дискретен.

Яшим си тръгна, преди икономът да поднесе чая.

131.

— Значи сераскерът е бил прав — отбеляза Махмуд II. — Добре, че беше в града. Как можа да се случи тази злополука, и то в момент, когато нещата вървяха толкова добре.

— Така е, султанъм.

— Разправят, че паднал. Сигурно се е качил, за да има по-добър поглед. Трябвало е да се пребори с огъня, нали?

— Точно така, султанъм.

— Ще му организирам пищно погребение, ти не се притеснявай. Вие двамата се разбиха доста добре, нали?

Яшим кимна.

— Нещо ново, което щеше да му хареса. Оръдейни залпове, няколко взвода от Новата гвардия ще отдадат почест на гроба му. Ще покажа на всички, че султанът не забравя приятелите си. Дори можем да наречем противопожарната кула край „Баязид“ на негово име. Грозна е тази кула. Кулата на сераскера. Хм. Империята почита героите си.

Султанът потри нос.

— Никога не съм го харесвал. Това е най-лошото, което мога да кажа за него. Поне си изпълняваше задълженията.

Яшим го слушаше, свел поглед.

Султанът го погледна, присвил очи.

— Майка ми разправя, че много си се постарал, за да я подготвиш за изпитанието, което е трябвало да изтърпи снощи. На мен пък ми се струва, че не си направил почти нищо.

Той изсумтя. Яшим вдигна очи и срещна погледа му. Султанът мигна и извърна лице.

— Хм. В края на краищата е било достатъчно. Да не говорим, че евнусите станаха тихи и кротки. Само евнух може да излови останалите евнуси, не е ли така?

Посегна към малка метличка от пера и я завъртя между пръстите си.

— Трябва ми човек, след като главният евнух вече го няма. Да знае как се действа, но да е по-млад.

Яшим застина на мястото си. За втори път през последните двайсет и четири часа му предлагаха работа. Първо — да стане очите и ушите на новата република. Сега пък му подхвърляха власт и обещание за богатства. И това второ предложение не го устройваше.

Понечи да отвърне, че вече не е млад. Пък и беше бял. Не точно бял, но не беше и чернокож, ала султанът не го слушаше.

— Има един архивар — продължи той. — Ново момче. Работлив, хубав. Някои от дъртите ще се стреснат, нали? Не мога да ги подменя всички до един. Но пък така ще мога да го държа под око. Напомня ми за главния евнух по времето, когато беше още млад, преди да започне да бръщолеви за разни традиции и да избива момичетата. Този още не нагазил в дълбокото. Точно затова ми харесва. Дайте му жезъл и наметало. Реших. Той ще бъде новият.

Яшим усети облекчение. Не се съмняваше, че от Ибу ще излезе съвършен Кислар ага. Може и да бе доста млад, ала времето щеше да разреши този проблем. Поне нямаше да се остави още от началото на ужасните компромиси и да се впусне във враждите, тласнали предшественика му към ръба на лудостта, която го бе унищожила. А и щеше да усвои задълженията си бързо. Може би щеше да помни и на кого е задължен.

— Султанът е изключително мъдър — отвърна Яшим. Не бе разумно да казва и дума повече.

— Така, така. — Махмуд се надигна от стола си. — Много приятен разговор се получи. Честно казано, Яшим, понякога ми се струва, че знаеш повече, отколкото казваш. Това е доста мъдро. Аллах знае всичко и ни оставя да научим онова, което е необходимо.

Присви късогледите си очи към масата и посегна към кожена кесия.

— Вземи я. Сераскерът сигурно щеше да те възнагради, а сега тази задача се пада на мен.

Яшим улови кесията във въздуха. Поклони се. Султанът само кимна.

— Доколкото разбрах, валиде иска да чуе клюките. Ферманът ще трябва да почака — добави той. — Първо да уредим всичко в двореца. И да оправим града.

Махна с ръка, Яшим се поклони и се оттегли.

132.

— Няма ли някоя уловка? — усмихна се валиде. — Много обичам уловките.

— Има — призна Яшим. Изкушаваше се да разкаже неподправената истина, ала знаеше, че разказът няма да е забавен. — Сераскерът беше продажен мръсник. Той е замислил цялата работа.

Валиде плесна с ръце.

— Знаех си! — извика тя. — Ти как разбра?

— Все от разни незначителни неща — отвърна Яшим. Описа й колко беше непохватен сераскерът в европейско облекло, как твърдеше, че говори френски, а след това отрече. Изтъкна плановете му да раздуха паниката сред населението покрай убийствата, а валиде през всичкото време кимаше и дори вметна колко очевидно било, че евнухът е бил използван. Попита как точно са били убити кадетите.

Яшим й разказа.

Предаде й как приятелят му Палевски чул сераскера да говори на френски — поне си мислел, че е френски — в едно кафене.

— А след това заявил, че не знае! Ха-ха! — Валиде размаха пръст.

Разказа й и за руснака Потьомкин.

— Какъв негодник! — изсумтя валиде. — Няма съмнение, че белегът му го е съсипал. Сигурно е бил обаятелен по свой начин, след като е успял да примамва офицерите в каретата си. Както и да е — добави тя, забрави за белязания чаровник и се насочи към по-важен проблем. — А руснаците какво печелят от намесата си?

Яшим се зае да обяснява.

— Наумили са си да превземат Истанбул — започна той. — Още от византийско време мечтаят за този град. Той е вторият Рим — а Москва е третият. Искали са в Истанбул да настане анархия. Изобщо не са се интересували как ще го постигнат — дали с еничарски преврат, дали като сераскерът полудее и се провъзгласи за управляващ на цялата държава, все едно какво. Ако родът на Осман бъде

унищожен, представяте ли си какви щяха да са последствията? Та техните сили са в готовност, на около седмица път оттук. Щяха да заявят, че възстановяват реда, че защитават православната вяра, че са били въввлечени във водовъртежа, без значение какво в крайна сметка. Целта им е била да окупира града, а когато европейските сили надигнат глас, да разполагат с убедително извинение. Французите и англичаните ще изпаднат в ужас, ако руснаците нахлуят тук, но след като се настанят, няма да си мръднат и пръста. Вижте какво стана в Крим.

— Главорези! — възкликна валиде. Крим бе завзет от руснаците чрез заплахи и кръвопролитна война. — Те подкрепиха и гърците!

— Всички подкрепиха гърците — напомни й сериозно Яшим. — Руснаците обаче подпалиха цялата работа.

Валиде притихна.

— И като си помисля, че всичко това ни е заплашвало, докато аз се занимавах с главния евнух — въздъхна след кратко мълчание тя. — Мислех, че това е трагедия, ала на фона на останалото то не е нищо повече от дребна неприятност.

— Не бих казал — възрази Яшим. — Ако планът на сераскера бе успял — а той не успя, — щеше да избухне революция. Добре, че бяхте вие. Вие поведохте контрареволюцията, както биха се изразили в миналото.

— Беше момичето — изтъкна валиде. — Гледала съм пиеси, когато бях млада. Аз може би подготвих нещата, но тя изпълни финалната сцена. И всичко благодарение на теб, Яшим.

Евнухът се поклони.

Валиде посегна към торбата, оставена до дивана, и дръпна връвта.

— Имам нещо за теб — заяви тя. Бръкна и извади книга.

Стисна я с две ръце отстрани, за да може Яшим да прочете изписаното с червени букви заглавие.

— „Pere Goriot“^[1] — прочете той. — От Оноре дьо Балзак.

— Заповядай. Изключителна е.

— Защо ми я давате?

— Казват, че цял Париж бил полудял по тази книга. Вече я прочетох. Говори се за корупция, за измами, за алчност и лъжи.

Прокара длан по корицата и подаде книгата на Яшим.

— Понякога съм истински щастлива, че така и не пристигнах във Франция.

[\[1\]](#) „Дядо Горио“ — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.